

БАХТИЁР АБДУҒАФУР

ОЛТИНЧИ ЙЎЛАК

Муқаддима

Узоқ-узоқларга ясланиб кетган уммон қора тортиб кетганиданми, ётоғига бош қўяётган қуёшнинг уфқдан соҳилгача ажиб қизғиш олов йўлаги янада ёрқинроқ кўринади. Негадир мағриб осмонини узуқ-узуқ қора булутлар эгаллаб олган. Авваллари қуёш ва қора булутлар бунчалик бир-бирларига яқин келмагандек туюлади кишига. Яна одамни тонг қолдириб, соҳилга аввал бир-икки томчи ёмғир томчиланган бўлса, кейин шаррос ёғиб юборди. Табиат илмининг пухта билимдони бундан роса таажжубга тушиши аниқ. Аммо, равондаги тўғарак стол атрофидаги ўта расмий кийинган кишиларни борлиқнинг бу ажиб ва сирли иши ҳеч ҳам қизиқтирмайди. Қора костюм-шимли, олачиפור бўйинбоғли йигит ўнг қўлига тақилган, ҳар бир рақами қаршисига майда жавоҳир қадалган соатига кўз ташлаб, қаршисидаги қалин ҳисоботга нигоҳини қадади. Муқовадаги ҳар бир сўз ёд бўлиб кетган бўлсада қайтадан ўқишга тушди. Унинг ёнидагилар эса бир-бирлари билан гаплашишарди. Ниҳоят, равоннинг бинога элтадиган йўлагида ногиронлар аравачасидаги костюм-шимли, қотмадан келган қария кўринди. Бақбақаси қуруқ ҳалтадек бўйинбоқ тугунчаси устига осилиб қолган, кўзлари косасидан ирғиб кетадигандек. Аравача равонга ғилдириб кириб келди. Қария ўз жойида – тўрда аравачасини тўхтатгач, йиғилганларни бирма-бир назаридан ўтказиб олди.

-Бу сафар менга янги нарсалар олиб келгансизлар, деб ўйлайман, - қария ўзини жилмайишга мажбур этди. Зўрма-зўраки жилмайганидан юзида тиришлар яна кўпайиб, оғриқдан азоб чекаётган кишига ўхшаб қолди. Унга яхшилаб разм солинганда жилмайиш ёки кулиш бу одамга умуман ярашмаслиги хаёлга келарди.

-Янги нарсалар доим сиздан чиққан, -ҳали ҳам тик турган олачипор бўйинбоқли йигит деди.

-Анъанамизга бу сафар ҳам давом эттирамыз унда. Муддаога ўта қолайлик, кириш қисмидан чекиниб.

Қария шилпиқ кўзларини бир нуқтага қадаб, жим бўлиб қолди.

-Бу дунёнинг ҳариталари ҳар куни чизилаяпти, чегаралар ҳар дақиқа ўзгараёпти, -хаёлларидан туйқус бош кўтариб деди қария. -Янги-янги уруш усулларини ўйлаб топишяпти. Одамизотни унча-мунча нарса билан қолипга солиш энди имконсиз. Уларни ҳар қанча назорат этмайлик, ижтимоий тармоқлардаги ҳаётларини кузатиб, маълумотлар йиғмайлик, барибир одам боласи ўз моҳияти билан қолаверади. Режалар тузилади, ишлаб чиқилади, аммо тан олиш керак, қандайдир куч барибир ҳаётни ўз табиий оқимига солиб юбораверади. Гўё, азалдан шундай бўлган, интиҳо қадар шундай қолажак...

Ўтирганлар унинг ноодатий сўзларидан ажабланишиб, бир-бирлари билан кўз уриштириб олишди. Унинг гаплари осийнинг тазаррусига ўхшарди.

-Узр, мавзудан чалғиб кетдим, - у нигоҳини столдан узиб, ўтирганларни қайтадан назаридан ўтказди. -Лойиҳанинг назарий қисми яқунланди. Энди иккинчи қисми, айтишим мумкинки, асосий қисми қолди. Россиядаги нишонимиз ишни бошлайди. Унинг жиноий тузилмалар орасида анча обрўли, таъсир доираси катта. Режалаштирганимиздек – афғонлар билан ишни бошлайди.

Қария нигоҳини олачипор бўйинбоқли йигитда тўхтатди.

-Анави алоқамиз эса лойиҳамизни тегишли шахсларга етказди, - у қўйнидан ялтироқ диск олиб, стол устига қўйди. Лойиҳа ғояси муаллифи бўла қолсин. Ишга киришаверсин.

-Хўп бўлади, жаноб, -деди олачипор бўйинбоқли йигит.

-Уни қўриқланглар, бизга охиригача керак бўлади.

-Яхши, жаноб.

-Бир нарса эсимга тушаверади, -қария негадир кўзларини

юмиб олди. –Шантранж тахтаси устидаги ўйин. Тошларни керакли катакларга қўйсак бўлди, деб ўйлаганлар янглишади. Мен ҳаёлимда кўп шантранж ўйнайман, жуда кўп. Кўзимни юмдим дегунча тошлар кўриниб кетаверади. Ўйинларимда шоҳларни ўз пиёдалари ва сипоҳлари билан мот қилавераман. Жуда ғалати эмасми? Лойиҳамиз ҳам шундай – шоҳлар ўз аъёнлари томонидан мавҳ этилади. Антишантранж! Назаримда шундай ўйин усулларининг вақти келди.

Ёмғир кучайишда давом этарди. Дераза ромлари, эшикларга худди челаклаб сув урилаётгандек эди.

-Антишантранж... - ўйчан, ўзига ўзи гапиргандек деди қария. – Баъзида бу ўйиннинг ҳам қонун-қоидалари йўқдек кўринади. Бунда томонларнинг ўзи йўқ, худди соялар жанги!..

БИРИНЧИ ҚИСМ

Ўргимчак тўри

1

Ўргимчак тўри. Ғалати манзара. Тўр марказида қоп-қора ўргимчак. Қайсидир китобда ўқиганди – ўргимчаклар тўр четида ўлжасини кутиб ўтиради. Бирор майда ҳашарот тўрга тушиши билан яширинган жойидан чиқадида ўлжасига яқинлашади. Уни мустаҳкам ва пишиқ иплари билан ўраб-чандиб ташлагач, бечора ҳашаротнинг вужудига заҳарини юборади. Лекин бунисичи?! Ўлжа бўлмаса ҳам тўрнинг ўртасида. Шунда... ўргимчак катталаша бошлабди. Росмана уй билан тенг бўлибдида унга қараб, вишиллабдимией, пишқирибдимией, фарқига боролмади. Ажабо, унинг кўзлари ҳам кўп эмиш. Бир, икки, уч... олти... Ажабланганича унга тикилиб қолибди. Туйқус, қаршисида ўргимчак турганини англаб, ортига тисарилибди. Ўргимчак эса уни таъқиб эта бошлабди. Улкан тўрини ғалати силкитганича у томон бостириб кела бошлабди. Ўргимчак унинг ёнига келибди. Танасини қоплаган майда, ништардек туклари юзига тегай-тегай дермиш. Ўргимчакнинг ғалати товушлар чиқариб нафас олиши ҳам эшитилармиш. У оғзини очиб, заҳарли... тишларини яланғочлабди. Ҳанжардек совуқ тишлар унга яқинлаша бошлабди...

Бобур уйғониб кетганида авзойи бадани тердан жиққа хўл эди. Устидаги юпқа адёлни олиб ташлаб, ўрнидан турди. “Нега бунақа туш кўрдим?!”,- ҳайрон бўлди у. “Ўргимчак?”. Бир муддат ўйланиб тургач, ювиниш хонасига чиқди. Муздек сувга ювиндию миясига ўрнашиб қолган ўргимчакдан асар ҳам қолмади.

Ошхонага чиқмоқчи бўлганида ётоқхонадан телефони жиринглаб қолди. У дарров ётоқхонага қайтиб, телефонини қўлига олди. Телефон экранидаги ёниб турган ёзувни кўриб,

ажабланди. Дарров яшил тугмачани босиб, қулоғига тутди.

-Ассалому алайкум, ўртоқ полковник.

-Ваалайкум ассалом, Эркинов, - овоз соҳибининг кайфияти яхши эканлиги сезилиб турарди. -Эрталабдан безовта қилишимни кутмаганмидинг?

-Тўғриси айтсам, йўқ, ўртоқ полковник, - деди Бобур.

-Тўғри гапиришинг доим менга ёққан, Эркинов! Менга қара, соат ўнларга вақтинг қанақа? Маслаҳатли иш бор эди.

-Вақт топман, ўртоқ полковник. Қаерда учрашамиз?

-Хар доимги жойда, Эркинов. Демак, соат ўнда сени кутаман.

-Худди шундай, ўртоқ полковник.

-Яхши, унда учрашгунча.

Бобур телефонни ўчириб, диванга ўтирди. Полковникнинг эрта тонгдан безовта қилишига қараганда ўта муҳим иш бор. Бўлмасам, кечроқ телефон қилиб, қилинадиган ишни айтиб ҳам кўяверарди. Кутилмаганда унинг ёдига тушидаги ўргимчак тушди. Бобурнинг ички туйғуси қандайдир жиддий иш уни кутаётганини айта бошлади.

У ўтираркан девордаги суратига қаради. Зобит кийимида, кўзлари беғубор, лабларида табассум зоҳир этган. Йигирма уч ёшда эди, сурат олинганида. Ўшанда у ҳали жуда ғўр, бу йўлдаги оқу-қорани билмасди. Бу йўлда у фақат турфа рангли тасвирларни кўраман, деб ўйлаганди. Лекин, ёши улғайиб, кўп нарсаларни тушуниб етди. Айниқса, тоғлардаги ўша машъум ҳарбий амалиётда яралангани, кўз ўнгида дўстларини йўқотганида бу шунчаки ўйин эмаслиги, биргина нотўғри қадам тубсиз ўпқонларга тортишини тушунди. Унинг танлаган йўли фақат ҳарбий полигонлардаги ҳарб амалиётларию тоғлардаги шартли нишонларни снайперлик винтовкасида уриб тушириш эмасди. Ўлим ва ҳаёт ўртасидаги шафқатсиз кураш эди.

Бобур ўрнидан туриб, ошхонага чиқди. Деразани очдию кўзлари яна сарғайишга тушган япроқларга тушди.

Мактабда ўқиб юрганида кимё ўқитувчиси тажриба кўрсатишга ваъда берганди. Ўшанда бутун синф футбол

майдонига йиғилган, ўқитувчи ўртага шиша идишларни қўйиб олиб, тажриба ўтказганди. Суюқ моддага рух кукунлари ташланганида сарғиш-қизил тутун бурқсиб, кўкка ўрлаган, димоғи қўланса ҳидга тўлганди. Ҳар гал куз келиб, дов-дарахтлар сариққа ўранаётганида негадир ўша тажрибани эслайверарди. Гўё ўша сариқ тутун кўкка эмас, дарахтларга ўрлаб, чирмовуқдек тирмашиб, яшил япроқларда гард бўлиб ўтиради. Аммо, бу йилги куз бошқачароқ туюлди унга. Куз энди ўша тутуннинг қўланса ҳидини ҳам димоғига келтириб урди. Ётса ҳам, турса ҳам димоғида бадбўй бир нарса туриб қолгандек туюлаверади...

2

Кейинги вақтларда унинг қулоқлари остидами ёки ҳаёлидами қанақадир куй янграйверади. Олдинига карнайнинг гулдурак товуши. Кейин, сурнай товуши эшитилади. Сўнг, иккаласининг товуши омухталашиб, улуғвор бир куйга айланади. Худди саваш олдидан аскарларнинг руҳини кўтарадиган куй. Ҳар гал у янги-янги нарсаларни кашф этаверади бунда. Улуғворлик. Қудрат. Жанговарлик. Мағрурлик. Раҳматлик отасининг жойнамоз устида мағрур ўтириши ёдига тушаверади. Қариндош-уруғи ва яқинлари қўлларини дуога очишганда ўзини қандай қудратли ҳис этади. Ўша туйғу ана шу куйдан сўнг қалбида яна меҳмон бўлгандек. У бир вақтлар Искандар навбаси ҳақида ўқиганди. Аслзода асирлар ғолиб ҳоқон шарафига навба ижро этишаркан.

“Бу нима?”, – ўйга берилиб қоларди у. “Мен учун чалинаётган Искандар навбасими?..”. Шу ўй ҳаёлидан ўтардию мийиғида кулиб қўя қоларди. Аммо, кўнглида у уни яқин кунларда улуғ ишлар кутиб турганини сезарди. Қандайдир катта иш. Полковник Ёдгоров кўнғироғи тахминини тўғрилигини исботлагандек бўлди.

У дарров ювиниб, кийиндида аёли тайёрлаган нонуштага ҳам ҳафсала қилмай кўчага чиқиб кетди.

Чинорларнинг қуюқ соясидаги ўриндиқларда жуфт-жуфт

ўтирган йигиту қизлар, болаларини сайрга олиб чиққан ёш оналарни демаганда хиёбон гавжум эмас. Хиёбон ўртасидан ўтган, тош плиталар ётқизилган кенг йўлакнинг икки четидаги ўриндиқларда шахмат сураётган одамларни ҳам кўриш мумкин. Бобур уларни оралаб ўтаркан, ҳайрон қоларди: *одамлар ўйинга қандай вақт топишаркин?! Шундай ҳаёлда ўриндиқлар ёнидан ўтиб бораркан, таниш овоздан ўйлари бузилди:*

–Эркинов!

У юришдан таққа тўхтаб қолди. Полковник Ёдгоров! Бобур овоз келган тарафга ўгирилдию ўриндиқда газета ўқиб ўтирган 50–55 ёшлардаги, тўладан келган, тепакал кишини кўрди. Унинг қаршисида доналари тартиб билан терилган шахмат тахтаси. Буни кўриб Бобур жилмайди.

–Ассалому алайкум, ўртоқ полковник!

–Ваалайкум ассалом, Эркинов, бормисан бу ёруғ оламда!?!– полковник Ёдгоров ўрнидан турди.

–Борман, ўртоқ полковник.

–Ўзгармабсан, Эркинов! Худди кечагидексан!

Полковник Саид Ёдгоров бундан йигирма йиллар аввал бир вақтлар дунёни зир титратган КГБ нинг келажаги порлоқ ёш зобити эди. Аввал Москвада, сўнг Ленинградда хизмат қилди. Хизмат поғоналарида аста кўтарилиб бораётганида чоклари сўкилишга тайёр қизил империя парчаланди. Ёш зобит Ёдгоров бир муддат Россияда юрди, сўнг барибир юртига қайтиш кераклигини тушуниб, Тошкентга қайтди.

Бобур шахмат тахтасида бир текис сафланган доначаларга ишора қилиб, яна жилмайди.

–Ўртоқ полковник, ўзингизга қарши ўйин бошладингизми?

–Йўқ, Эркинов, принципларимни унутибсан, шекилли! Университетда мен бир муқояса қилардим, ёдингдами?

–Ёдимда, ўртоқ полковник. Демак, геополитика!

Бобур университетда таҳсил оларкан полковник Ёдгоров ҳафтада бир марта лекция ўқирди. Айниқса, геополитика кўп талабаларнинг севган фанлардан эди. Ёдгоров талабаларга бир

масалани тушунтираркан столи устига доначалари териб қўйилган шахмат тахтасини қўйиб оларди. “Ҳурматли талабалар”, – дерди у. “Аслида бу бир ўйин, аммо ўйинни ким олиб боради, ўйинчилар! Ана шу ўйинчилар геополитикада.. сиёсатдонлар дейилади. Шахмат доначалари эса.. қани менга айтинглари, ҳурматли талабалар, доначаларни рамзий равишда нима десак бўлади?”. Гавжум аудиториядаги талабалар бир-бирларига навбат бермай бирдек: “Одамлар! Одамлар!”, дейишар, Ёдгоров эса жилмайганича уларни кузатиб ўтирарди. “Фақат одамларми?”, – сўради Ёдгоров. “Ҳа! Ҳа, одамлар!”. Ёдгоров бошини сарак-сарак қилганди, ўшанда. Шунда, илк қаторларда ўтирган Бобур қўлини кўтариб, жавоб беришга рухсат сўраганди. “Марҳамат, эшитайликчи!”. Бобур жавоб берганди: “Устоз, агар шахмат тахтаси сиёсат майдони бўлса, унда доначалар нафақат жамият ва ундаги одамлар, балки..”, – Бобур бир муддатга сукут қилган, жим-жит бўлиб қолган аудиторияда пашша учса билингудек эди. “Нима экан?”, – унга саволомуз қараб турарди Ёдгоров. “Устоз, менимча доначалар булар сиёсатнинг моҳиятини белгиловчи манфаатлар, ёки.. газ, нефть, фойдали қазилмалар..”. “Ёки, умумий қилиб айтадиган бўлсак, ўйинчи, яъни сиёсатдонга нима керак бўлса ўша!”, – “ёрдам” бергандек бўлганди Ёдгоров. “Тўғри!”, – деганди Бобур.

“Исмингиз нима?”, – сўраганди Ёдгоров.

“Бобур”.

“Сиз жуда тўғри жавобни айтдингиз, қойил қолмасдан иложим йўқ, Бобур!”.

Ўша кунги маъруза Бобурнинг дарров ҳаёлидан ўтди.

– Методларим ҳеч ёдингдан чиқмабди, Эркинов! Қани, ўтирайликчи.

Улар ўриндиққа ўтириб олишди.

– Исмингизнинг маъносини биласизми? – сўраганди ўша маърузада полковник, унинг куч ва шижоат ёғилиб турган бўй-бастини кўздан кечириб олиб.

– Биламан, – деганди у. – Йўлбарс, дегани.

-Тўғри, -аудиторияга юзланиб, давом этганди полковник Ёдгоров. –Бу исм соҳиби ўз номини тарихга ўчмас ҳарфларда битиб кетди. Зоҳириддин Муҳаммад Бобур! –сўнгги сўзларни чертиб-чертиб айтганди у. Геополитика ҳақидаги дастлабки маърузасини эмас, бошқа нарсалардан сўзлаб кетганди:

-Бундай аждодларнинг қони вужудимизда оқаётгани бизларнинг ким эканлигимиздан гувоҳлик беради. Бизга ортиқ таъриф-тавсифларнинг кераги йўқ, - у шундай дегач, Бобурга яна бир бор қараб қўйганди.

Ҳар бир маърузасида полковник албатта бирор бир тарихий сиймога тўхталиб ўтарди. Султон Маҳмуд Ғазнавий, Султон Жалолоддин Мангуберди, Амир Темур, Зоҳириддин Муҳаммад Бобур... Алимқули амирилашкар, Мадаминбек... У миллий ғурур ҳақида кўп гапирарди. Буюк аждодларнинг насли буюк, буюкларнинг лафзи ҳам, амали ҳам буюк! –дегани Бобурнинг ҳеч эсидан чиқмасди.

–Хўш, аҳволларинг қалай, тузукмисан? –сўради полковник.

–Ёмон эмас, ўртоқ полковник, худога шукр! Таътилни мазмунли ўтказишга ҳаракат қилмоқдаман.

–Барибир университет талабаси бўлганинг билинади, Эркинов. Йигитлар менга мақолаларингни келтириб туришади. Ўқиб, бир маза қиламан, Эркинов. Шунақа гапларни қаердан оласан, а?

Бобур яна жилмайдию “билмайман”, дегандек елка қисиб қўйди.

–Илмий ишинг яқунланиб қолдимми?

–Қаёқда дейсиз, ўртоқ полковник. Танаффуслар кўпайиб кетаяпти.

–Танаффус?! Ҳа, дарвоқе, танаффус қилиб туриш керак, Эркинов. Шунда илмий ишлар анча баракали давом этади, нима дединг?

–Тўғри, ўртоқ полковник.

Бобур ўша машъум амалиётдан сўнг салкам тўрт йилга мажбурий таътилга чиқди. Аввалига ҳарбий госпиталда олти

ойлар даволаниб, ўзига келгач, бўш ўтиришни лозим топмай, ўзи ўқиган университетга қайтди. Устозлари билан маслаҳатлашиб, кўнглига яқин мавзунини танлаб, илмий ишини бошлади. Энди у машхур ойномаларда эълон қилинаётган илмий мақолаларни тўплар, ўқирди. Ўрганган кўнгил ўртаниб қўймас, дегандек барибир ишига қайтгиси келар, аммо жисмоний ҳолати тўлиқ тикланиб улгурмаганди. Ўтган йили уни полковник Ёдгоров чақиртириб, тиббий кўрикдан ўтказдирди. Вақти келса уни хизматга чақириш ваъдасини берди.

– Мен сенга яна танаффусга чиқиш таклифи билан келдим, – Бобурнинг ҳаёлларини бўлди полковник.

Бобурнинг юзи жиддий тортиб, сўради:

– Қанақа танаффус, ўртоқ полковник.

Ёдгоров лабларини чўччайтириб, ҳиёбонда гўдагини атак-чечак қилдираётган ёш онага қараб қолди.

– Наркотиклар транзити ҳақида эшитганмисан? – дабдурустдан сўраб қолди у.

– Республика ҳудуди орқалими?

Ёдгоров кўзларини она ва боладан узиб, Бобурга қараб, тасдиқ ишорасида бош ирғади.

– Фақат умумий гапларни, ўртоқ полковник.

– Ҳорижлик наркоркорчалонлар Ўзбекистон орқали олтинчи транзит йўлини яратиш устида иш бошлаган. Уларнинг ким экани, нималарни режалаштираётганлари маълум, – шундай дегач, у негадир қора пиёдани олдинга чиқарди.

Қора пиёданинг олдинга чиқарилганини кўриб, Бобур жилмайди.

– Бу ўйинда қоралар биринчи бошлайдими? – сўради у.

– Ҳа, чунки бу ўйиннинг қонун-қоидалари йўқ, Эркинов!

– Тушунарли, – Бобур оқ пиёдани қора пиёда қаршисига қўйиб қўйди.

– Аммо, амалда юришни биз биринчи бошлаган бўламиз!

Ёдгоров кулиб, Бобурнинг элкасига қоқиб қўйди.

– Ҳали ҳам бутунсан, Эркинов!

–Сабоғингизни олганмиз, ўртоқ полковник!

Ёдгоров унга қараб, бош ирғаб қўйди. У Бобурни кўп йиллардан бери билар, нафақат унинг билими, балки садоқатига ҳам тан берарди. Ёдгоров собиқ Иттифоқ ҳарбий мактабларида саводини чиқарганидан бирор кишининг садоқати ёки ишончилига таъриф бермоқчи бўлса “у билан разведкага бирга борса бўлади”, дерди. Унинг учун Бобур ҳам ана шундайлардан эди. Собиқ Иттифоқ тарқагач ҳам Ёдгоровнинг кўл остида кўплаб садоқатли ва ишончли йигитлар хизмат қилишди. Бирор ходими ортидан полковникнинг раҳбарлар қаршисида юзи шувут бўлгани йўқ.

–Сенга мен эмас, Ватан сабоқ берган, Эркинов.

–Ватаним омон бўлсин, ўртоқ полковник. Ватаним бор, мен борман! –Бобурнинг юзи жиддий тортди.

–Омон бўл, Эркинов. Сендақалар бор, Ватан кам бўлмайди!

–Қандай вазифа бор, ўртоқ полковник? –Бобур суҳбат мавзусини кескин ўзгартириб, мақсадга ўтиб қўя қолди.

–Маҳфий амалиётни бошлаймиз. Шартли номи: “Олтинчи коридор”. Шунда иштирок этасан, Эркинов.

–Маъқул, ўртоқ полковник. Ишни нимадан бошлашим керак?

–Ҳозирча маълумотлар билан танишиб турасан, –Ёдгоров ёнига ташлаб қўйган қалин жилдни олиб, унга узатди.

–Мендаги маълумотлар шунда, Эркинов. Уларни синчиклаб ўрган, таҳлил қил. Ишга киришганигда асқотади.

–Хўп, ўртоқ полковник.

–Шубҳам йўқки, миянгда аллақачон режалар тузила бошлаган, топдимми?

Бобур яна жилмайди.

–Шундай деса ҳам бўлаверади, ўртоқ полковник.

–Баракалла! Хўш, режангнинг бир учини очасанми? –сўради кулиб Ёдгоров.

Кутилмаганда Бобурнинг ёдига бу тонг кўрган туши тушди. Ўргимчак. Унинг ҳанжардек совуқ, ўткир тишлари. Ҳаммасидан ҳам таажжубланарлиси – тўр марказига туриб олгани.

–Ўргимчак... тўри! –деди у ўзига–ўзи гапиргандек.

Ёдгоров унга саволомуз қараб қолди.

–Ўргимчак тўри марказига бориши учун аввал тўрнинг бир ипини топиш керак. Кейин марказга боришимиз осонроқ.

–Мантиқ бор, Эркинов!

–Ўртоқ полковник, ахир ўзингиз айтардингиз, аввал мантиқ, кейин фалсафа!

–Тўғри, Эркинов. Мантиқсиз фалсафа эса, сафсата!

Ёдгоров шахмат тахтасига бир муддатга тикилиб тургач, Бобурга юзланди.

–Ҳозирча сенга айтадиганларим шулар. Сенга берган маълумотларим билан танишиб бўлганингдан кейин яна бафуржа маслаҳатлашамиз.

–Яхши, ўртоқ полковник.

Полковник Ёдгоров ўрнидан туриб, қўлини узатди. Бобур унинг узатилган йўлини сиқиб қўйгач, ҳайрлашишди.

3

Бобур автобус бекатигача пиёда келди. Полковник билан учрашув, шахмат тахтасидаги доначалар унга яқин ўтмишини ёдига солиб қўйганди. Полковник бекорга уни йўқламаган. Бобур маҳфий амалиётдан алоҳида иш олиб боришларини аллақачон фаҳмлаганди. Тахмини тўғрилигини билиш учун тезроқ жилддаги маълумотлар билан танишиб чиқиши керак.

Навбатдаги автобуснинг таниш рақамларини кўриб, ҳаёллари узилди. Автобусга чиқиб, ҳар доимгидек салоннинг ўртасидаги майдончадан ўрин олдида ойнадан ташқарини кузатишга тушди.

Ғала–ғовурдан яна ўйлари бузилди. У баланд овозда гаплашаётган одамлар томон қаради.

–Озку, дода! – Ёшроқ паттачи йигит бир қарияга шундоқ устига келиб олганди. Қўйиб берса, қариянинг устига бостириб борадигандек.

–Бори шуда, барака топкур! Сан шуни олда, билет бермасанг ҳам майли...

–Ақл ўргатманг менга! –кутилмаганда овозини баландлатди патгачи. –Давлат автобусида кетаяпсизми, пулини тўлаб қўйинг!

–Бори шу, дедимку, барака топкур...

Қариянинг сўзларидан Бобурнинг эти жимирлаб кетиб, юрак уриши тезлашиб кетди. Қариянинг қиёфаси, айниқса ялиниб айтган сўзлари жуда–жуда таниш туюлди. Кулоқлари остида ўша сўзлар янграй кетди: *Бори шу, дедимку, барака топкур... Бори шу...* Кейин эса автоматнинг қўндоғи билан берилган зарба... Бобур зарба ўзига тушгандек эсанкираб қолди. Тутқични ушлаган қўллари қалтирай бошлади. Яна ўша сўзлар: *Бори шу, дедимку, барака топкур...* Бобур атрофига аланглади. Фақат йўловчилар. Бири бепарво, яна бир патгачи ва қарияга қизиқиш билан қараган, лекин анавилар кўринмайди. Улар яшириниб туришибдими? Йўқ, ўриндиқлар ортида ҳам, остида ҳам йўқ. Атрофда баланд тоғлар ҳам, даралар ҳам кўринмайди. Фақат автобус салони... Бобур енгил нафас олиб, кўзларини юмди.

Уни шериги билан асир олишганди. Асир тушишмасди, аммо улар охиригача тор дарадан жангариларни ўтказмай туришди. У одатда снайперлик винтовкасида, шериги эса унга ёрдам берарди. Жангарилар ярим кун улар билан олишиб, ниҳоят гранатамёт билан дарани қўпориб туширишди. Дарадаги буталар орасида пистирма қурган Бобур шериги билан асир олинди. Жангарилар уларни қўлларини арқон билан чандиб, пастга олиб тушишганди. Шериги яраланган, аҳволи оғир эди. Уларни ўртага тиз чўктириб қўйишганида йўл–йўл тўнли, бошига қўндирган ихчам салласининг докаси чувалиб кетган қарияни туртиб–суртиб, асирларнинг ёнига келтиришди. Бобур ҳайрон бўлганди ўшанда. Бу қарияни нима қилишади?

–Айтган нарсаларнинг ҳаммасини олиб келмабсизку, бобой! – деганди бир жангари.

–Бори шуда, барака топкур! Сизлар шуларни олиб тураверинглар...

–Ақл ўргатма, ит! Қани қолганлари!?

Қариянинг кўзлари аланг–жаланг бўлиб кетган, ёрдам умидида атрофидаги жангариларга қараб чиқди.

–Бори шу, дедимку, барака топкур...

Жангари жаҳл билан қарияни тепиб юборди. Зарбадан қария юмалаб тушган, аммо шу заҳоти ўрнидан туришга ҳаракат қилди. Қарияни тепишгани учун Бобурнинг нафрати ортиб, ғазабини ичига ютолмай, бақираёзди:

–Кучинг шу кексага етдими, ит!

Жангари ўрнида таққа тўхтаб, елкасидан автоматини олган ва қўндоғи билан Бобурни ура кетди. Бир–икки зарбадан сўнг Бобур қулаб тушди. Шундоқ бўлсада жангари уни аямай урарди.

–Сенга ҳам кучим етади, ит! – хириллади жангари.

Бобур аламдан титраб кетиб, ўрнидан туришга ҳаракат қилдию аммо бошқа жангарилар югуриб келишиб, унинг қўлларидан қайирганларича яна тиз чўктиришди. Бобур бир четга қон тупурди.

–Мард бўлсанг, мана, мен тайёрман! Мардмисан?

Жангари автоматини шеригига улоқтириб, энгларини шимара кетди.

–Қўлларини ечинглар! Қани, кўрайликчи, қўлингдан нима келаркин? –деди у.

Бобур арқондан бўшаган қўлларини ишқалаганича ўрнидан турди. Бу орада жангарилар давра олишди. Жангари қўлларини ҳимояга тайёрлаб, оёғи билан Бобурнинг кўкрагига зарба берди. Зарба бронжилетдан қайтсада Бобур ортига мункий кетди. У тезда ўзини ўнглаб олиб, оёғи билан жангарининг тиззасига ён томондан зарба беради. Рақиб биروز қийшайган, лекин у ҳам дарров ўзини ростлаб олди. У яна оёғи билан зарба беришга уриниб кўрди, аммо Бобур ўзини четга олишга улгурди. Жангари бор вужуди билан Бобурга ташланди. У эса иккала қўли билан жангарини қучоқлаб, ҳавода сермаганича ерга урди. Шу пайт, давра қурган жангарилар дарров Бобурга ташланиб, уни ерга

босиб олишганди. Қулаган жангари ўрнидан туриб, ерга босиб турилган Бобурнинг кўкраги ва қорнига тепа кетганди...

Автобус салони ҳамон тинч эди. Бобур анча ўзига келиб олгач, паттачи йигитнинг олдига келди.

– Неча пул етмаяпти? – сўради у.

Қария хижолат тортиб, унга қаради.

– Қўяверинг, ўғлим...

Бобур кўзларини паттачидан узмай, яна сўради:

– Неча пул етмаяпти!?

– Юз... сўм...

Бобур ҳамёнини очиб, иккита минг сўмликни чиқарди.

– Ма, ол! Менга ва отахонга!

Паттачи дудуқланиб қолди.

– Қ–қ–қўяверинг... ҳалиги, икки кишигами... ҳозир... – у дарров иккита билет йиртиб, аввал Бобурга, сўнг қарияга узатди.

Қария негадир ўрнидан туришга уринди. Бир маромда силкиниб кетаётган автобусда мувозанатини сақлай олмай, яна ўрнига ўтириб қолди.

– Умрингдан барака топ, болам.

– Раҳмат, отахон! – Бобур паттачига қаради.

– Ҳозир бир гап айтсам, дарров “планим”, дейсан! Юз–икки юз сўмсиз ҳам планингни бемалол бажарсан!

Паттачи нимадир деб ғулдирагач, нари кетди.

Бобурга ҳаво етишмаётгандек сезилганидан навбатдаги бекатга етмасдан автобусни тўхтатишни сўради. Унинг важоҳатидан қўрқиб кетган ҳайдовчи автобусни тўхтатиб, уни тушириб юборди.

Уйигача яна икки бекатлик йўл. Нар и борса ўн дақиқалик йўл. Бобур йўл четигаги дарахтлар соясига ўтиб олиб, пиёда кета бошлади. Ўша тоғлар яна ҳаёлини эгаллади.

Бобур уйга келиб, тамадди қилишни ҳам хоҳламай қўлидаги жилдни очди. Унинг ичидан бир даста қоғозни олиб, ўқий бошлади:

Кейинги вақтда Ўзбекистон Республикасининг турли ҳудудларидан наркотиклар олиб киришга уринишлар кўпаймоқда. Афғон героинига катта қизиқиш билдираётган ҳорижлик ҳаридорлар катта маблағлар сарфлаб, турли янги коридорлар – транзит йўллари яратишга ҳаракат қилишмоқда. Режага кўра афғон героини Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб ўтилиши ва Россия орқали Европага этказилиши лозим. Ҳозиргача бешта йирик транзит йўллари аниқланган.

Биринчи йўналиш – Фарғона водийси орқали наркотик моддаларни Республика ҳудудига олиб кириш. Шу кунгача “Фарғона” йўналиши бўйича кўп миқдорда наркотик моддалар қўлга олиниб, йўқ қилинди.

Иккинчи йўналиш – “Сирдарё” йўналиши. Шу ҳудуд орқали ҳам ўзига коридор очишга бўлган кўплаб уринишларнинг олди олиниб, наркотик моддалар йўқ қилинди. Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ўтиши лозим бўлган яна учта транзит йўли бўйича бир қатор амалиётлар ўтказилди...

...Олинган сўнги маълумотларга қараганда ҳорижлик наркокорчалонларнинг олтинчи коридор, яъни транзит йўлини очиш лойиҳаси устида иш олиб боришмоқда. Наркокорчалоннинг ким эканлиги, кимлар билан алоқага чиқиб тургани маълум.

Навбатдаги саҳифада сочлари тақир қилиб олинган, кўзлари ости қора тортган 40–45 ёшлардаги кишининг йириклаштирилган сурати бор эди. Бобур ўқишда давом этди.

Арон Буланов. Наркооламда “Император” ёки “Роҳиб” номи билан танилган. Афғон героинининг асосий мижозларидан, шунингдек Европа бозорларига тарқатувчиларидан бири. Кейинги вақтларда унинг Марказий Осиёга қизиқиши жуда ортган. Минтақада унинг доимий сотувчиси бўлган.

Бу маълумот остида қорачадан келган, қош–кўзлари қора, 40 ёшлардаги кишининг йириклаштирилган сурати бор эди.

Парвез Жавҳаров. Тожикистон Республикаси фуқароси. Жавҳаровнинг гуруҳи Афғонистонда этиштирилган ва тайёрланган наркотик моддаларни сотиб олиш, уни мижозларга этказиш билан шуғулланган. Наркооламда “жавҳар” номи билан машхур. Сўнгги маълумотларга қараганда “олтинчи коридор” ғояси муаллифи. Жавҳаров Буланов билан биргаликда янги транзит йўлини очиш устида иш олиб бормоқда. Ҳозир у наркотик моддаларни олиб ўтиш учун янги транзит йўлини қидирмоқда.

Бобур кейинги саҳифада Арон Булановнинг сурати ёнида автомат кўтарган, гранатамётларни элкасига қўйиб олган жангарилар тасвирланган тўртта фотосуратни кўриб, ҳайрон бўлди.

Булановнинг айрим жангари тўдаларнинг дала қўмондонлари билан алоқалари ҳам аниқланган. Дала қўмондонлари наркотик моддалар этиштириладиган вилоятларда ҳарбий амалиётларни бошқаришади. Буланов шунингдек, Марказий Осиёдаги айрим Республикаларда нотинч вазиятни юзага келтириш учун қуролланган жангари тўдалардан фойдаланиши мумкин. Айнан шу орқали эҳтимолий “олтинчи коридор”ни очишга уринишни эътибордан соқит қилиб бўлмайди. Асосий вазифа, Буланов ва Жавҳаровнинг минтақадаги алоқаларини аниқлаш, “олтинчи коридор”нинг очилишига қарши кураш олиб боришдан иборат...

Бобур сўнгги саҳифани очиб, таажжубланди. Унда 6X9 ўлчамдаги ўзининг фотосурати ёпиштирилганди. “Балки Ёдгоров бу саҳифани унутиб қолдиргандир”, – деган ўйда ўқий бошлади.

Эркинов Бобур Комилович. Ўзбекистон Республикаси Миллий Ҳавфсизлик Хизматининг Чегара Қўшинларида ҳарбий хизматда бўлган. Жангариларга қарши ҳарбий амалиётларда фаол иштирок этгани, Ўзбекистон Республикаси Давлат чегараларини дахссизлигини сақлашдаги алоҳида хизматлари учун тақдирланган... Олий малакали снайпер. Қуйидаги қуролларда ишлаган (қуйида эса собиқ Иттифоқ ҳамда айрим ҳорижий мамлакатларда тайёрланган снайпер винтовкаларининг рўйхати келтирилганди)...

“Ўзинг ҳақингда ўқиш ғалати экан”, –яна ўйга берилди у. Бобур қоғозларни тахлаб, жилдга қайтадан жойладида ошхонага чиқди. Унинг миясида турфа ўйлар чарҳ урарди. Ўргимчак. Наркоолам. “Император” ёки “Роҳиб”. Олтинчи йўлак...

“Иш жиддий!”, –деди у ниҳоят ҳаёлларидан юлқиниб. “Энди фақат снайперлик винтовкаси билан иш битмайди!”.

5

Оқ мармар тошлар ётқизилган коридордан ўтишиб, тергов хонасига киришди. Узун, ёруғ хонада 30-35 ёшлардаги, гардишсиз нозик кўзойнакли, калталанган сочи анча олдин мойланганидан қуруқшаб қолган йигит ўтирарди. Эгнида оқ футболка, ҳаворанг жинси. Кўринишидан ҳорижда таҳсил олаётган талаба ёки бирор нуфузли тадқиқот институтига юборилган “visiting scientist”га¹ ўхшарди.

-Сафар Муллоев, -кузатув хонасига кириб, тергов хонасини бемалол кузатиш имконини берадиган катта ойна ёнидан жой олган полковник Ёдгоров тушунтирди Бобурга. –Ҳозир ҳаммасини ўзинг эшитасан, Эркинов.

У гапини тугатиб улгурмасдан хонага бошқа ходимлар ҳам бирин-кетин кириб келишиб, уларнинг ёнларидан жой ола

---

¹ Малака ошириш ёки ҳар ҳил дастурлар доирасида ҳорижий илмгоҳларда тадқиқот олиб боришга юборилган олим.

бошлашди.

-Ҳамма келиб бўлдими? –сўради полковник Ёдгоров.

-Худди шундай, ўртоқ полковник, -деди кимдир.

-Унда бошласак ҳам бўлаверади.

Тергов ва кузатув хоналари улкан ойна билан ажратилган бўлиб, тергов хонаси томонидан қорага бўялган, кузатув хонаси умуман кўринмасди. Кузатув хонаси томонидан эса тергов хонасини бемалол кузатиб туриш мумкин эди.

Тергов хонасининг эшиги очилиб, терговчи кириб келди. Қора костюм-шимли ва қизил бўйинбоғли терговчи кўпроқ сиёсатчиларга ўхшарди.

-Жуда кучли мутахассис, -унга бош ирғаб, деди полковник Ёдгоров. –Интерполда ҳам ишлайди.

Бобур бош ирғаб қўйди.

Терговчи сумкасини узун столнинг ўзи ишғол этадиган қисмига қўйиб, очди. Ундан бир даста қоғоз олиб, ниҳоят жойига ўтирди. У расмиятчилик ортидан қаршисидаги йигитнинг исми-шарифи, қачон ва қаерда туғилганини сўраб, кейинги саволга ўтди:

-Ўзбекистон Республикасига қандай мақсадда келдингиз?

-Оддий саёҳат эди.

-Саёҳатда бирор киши билан учрашдингизми?

-Йўқ. Оддий саёҳат... кимлар билан учрашишим мумкин?

Бобур полковник Ёдгоровга қаради. У Бобурнинг изоҳталаб кўзларидан нимани сўрамоқчилигини англаб, деди:

-У тўғри гапираяпти, оддий ташриф бўлган холос. Самарқандга келган, аниқроғи “келтирилган”.

-Келтирилган?! –ажабланди Бобур.

Полковник Ёдгоров айёрона жилмайди.

-Муллоев биз қўйган тузоққа тушди, шу холос, -у шу билан чегараланиб қолмади. –Ижтимоий тармоқ деган нарсалар бор, Эркинов. Бунақа нарсаларни мендан ҳам яхши биласан. Самарқанд гўзали номидан биргина анкетаю Сафар Муллоев номига ишқий мактублар. Бечора йигит валинеъматни бўлмиш

Жавҳаровнинг акалардек қилган панду-насиҳатларига қулоқ тутмай, охир-оқибат тузоққа тушди.

Бобур унинг гапларидан тушундики, Сафар Муллоев Самаркандга номи бору асли йўқ қиз билан учрашиш учун келган. Бу орада яна терговчининг овози эшитилди:

-Парвез Жавҳаров билан қачондан танишсиз?

-Шу ойнанинг бошида танишдим.

-Юртингизга қайтгунга қадар Европада талаба бўлган экансиз, шундайми? – сўрашда давом этди терговчи.

Йигит бош ирғади.

-Ҳа ёки йўқ? – терговчининг овози бу сафар баландроқ чиқди.

-Ҳа.

-Жавҳаров билан қандай танишдингиз? Сиз Европада, сиз эса Марказий Осиёда.

Йигитнинг қошлари чимирилди. Лабларини чўччайтириб, фикрларини тартибга солган бўлди.

-Европада эканимда у билан танишишимни буюришди, -деди у.

-Ким?

-Танимайман уларни.

-Нега рози бўлдингиз? Танимаган, билмаган одам билан нега ҳамкорлик қилишга рози бўлдингиз?

-Яхши пул таклиф қилишди.

-Жавҳаров билан қандай ҳамкорлик қилишингиз керак эди?

-Мен унга... қандайдир дискни беришим керак эди.

-Қандай диск?

Йигит терговчининг кўзларига тик боқди.

-Бу катта лойиха эди, -деди у.

-Яначи?

-Яна... асосан шу...

-Лойиханинг мазмун-моҳиятидан хабарингиз борми?

Йигит бошини сараклатди.

-Маълум муддат дискни ёнингизда олиб юрдингиз, -ўрнидан туриб, қўлларини шимининг чўнтагига тиқиб олганича деди

терговчи. –Наҳотки шу муддат ичида дискдаги маълумотлар билан танишиб чиқмаган бўлсангиз. Ўрнингизда бўлганимда қизиқишдан бўлса ҳам очиб кўрардим.

–Тўғриси айтганда, очиб қарадим. Аммо, кўп нарсаларга тушундим, дея олмайман. Қандайдир наркокартеллар, мафиялар...

Терговчи жилмайди.

–Европада таҳсил олаётган талаба шундай деса ишончсиз чиқаркан, -деди.

Йигит кўзларини олиб қочиб, яширишга уринди.

–Сиз ва Жавҳаровдан бошқа киши дискдаги маълумот ҳақида биладими?

–Йўқ, -деди йигит ишонч билан.

Терговчи унга бир муддат тикилиб тургач, жойига ўтирди.

–Сиз унинг гапларига ишонасизми? –терговчининг жим бўлиб қолганидан фойдаланиб сўради Бобур.

–Ҳа, кейинроқ тушунтираман буни, Эркинов.

Бобур нигоҳини яна тергов хонасига кўчирди.

Терговчи яна бошқа саволлар бериб, жавоблар олгач, терговни тугатди. Бошқа ходимлар билан бирга полковник Ёдгоров ва Бобур ташқарига чиқишди. Полковникнинг ортидан юраркан, Бобур бир нарсага тушуна олмасди. Полковник Ёдгоров нега уни терговга бирга олиб кирди? Балки бирор нарсани кўзлагандир. Энди Бобур бир нарсани тобора аниқ-тиниқ тушуна бошлаганди. Олдинда уни катта ўйин кутиб турибди...

6

Хонасига киргач, полковник Ёдгоров музлаткичдан қадоқланган шарбат олиб, иккита пиёлага қуйди. Бирини Бобурга узатиб, иккинчисидан хўплаб олдида сўради:

–Бирор нарсани сезаяпсанми, Эркинов?

Бобур “йўқ”, дегандек бош чайқади.

–Жавҳаровдаги “олтинчи йўлак” ғояси четда яратилган, -деди

у пиёлани столи устига қўяркан. –Бу на Булановнинг ва на Жавҳаровнинг ғояси, Эркинов!

-Шунақага ўхшаяпти, ўртоқ полковник.

-Иш тобора чигаллашиб бораяпти, Эркинов. Бу Буланов ва Жавҳаров деганлари, агар масалага мантиқан ёндошадиган бўлсак, шахмат тахтасидаги оддий пиёдалар. “Шоҳ” эса қаердадир яширинган. Қиладиган биринчи ишимиз, анави Муллоевга берилган дискда қандай маълумотлар бўлганини аниқлаш. Улар эса ҳозирча Жавҳаровда.

Бобур англадики, иш ўйлаганидан ҳам жиддий. Бу шартли нишонни уриш ёки “нуқта”ни бирор жойдан бошқа жойга зиён-заҳматсиз олиб келиш эмас. Бу ерда асосий қурол куч ёки у таниган Драгуновнинг 7.62 мм калибрили снайпер милтиғи эмас, ақл! Бекорга полковник Ёдгоров бу лойиҳанинг асосий ижрочиси сифатида уни танламаганини тушунди.

-Ўртоқ полковник, бир нарса сўрасам.

-Сўра, Эркинов.

-Агар, чиндан ҳам ташқаридан кимдир “олтинчи йўлак” лойиҳасини яратиб, уни бизда қўлламоқчи экан унда асосий нарса... наркотиклар эмас, шундай эмасми?

Полковник Ёдгоров унга кўнгли тўлгандек боқди. Унинг кўзларига тикилиб тургач, деди:

-Лойиҳага сени жалб этиб, янглишмаганимни исботлаяпсан, Эркинов, баракалла! Энди асосий мавзуга ўтамиз.

У ўрнидан туриб, девордаги ҳарита ёнига борди. Шунчалик яқин бордики, у турган жойдан фақат ЕврооСИё қитъасинигина кўриш мумкин эди. Полковник ҳаритани кўздан кечириб олгач, яна жойига қайтди. Столи ёнидаги сейфни очиб, ундан полиэтиленли жилдни олди. Унинг ичидаги CD-дисклар Бобурнинг назаридан четда қолмади.

-Сўнгги маълумотларга кўра, наркокорчалонларнинг лабораторияларидан бирида янги гиёҳванд модда ишлаб чиқарилиши мумкин. Унинг шартли номи “Гера-М”. Героиндан сунъий синтез қилиб олинади. Бу моддани ким ва қаерда

яратгани маълум эмас. Аммо, ҳос доираларда анчадан бери “Гера-М” ҳақида гап-сўзлар оралаган.

Полковник Ёдгоров дисклардан бирини олиб, DVD-плеерга жойлади. Мониторда ўзини бошқара олмай ётган одамлар, мурдалар тасвири кета бошлади. Уларни кўриб, Бобурнинг юраги эзилди.

-Биринчи марта қабул қилинганда, -давом этди полковник Ёдгоров, -инсон вужуди бу оғуға кучли тарзда боғланади. Бундан ўтадиган кучли психотропик модда, айтишларича, ҳали маълум эмасмиш, Эркинов!

-Ўртоқ полковник, рухсатингиз билан фикримни айтаман.

-Қулоғим сенда, Эркинов.

-Агар янги оғу героиндан ўта кучли бўлса, гиёҳвандларни, яъни “мижоз”ларни йўқ қилиб бораверса... наркокорчалонлар келажакда миллион-миллион мижозларидан айрилиб қолишади, буни қандай тушуниш мумкин, ўртоқ полковник.

-Бу гапинг тўғри, Эркинов. Мантиқли! Биласанми Эркинов, наркокорчалонларнинг юқорисида бир қўл турибди. Бу ўшанинг қўли, назаримда. Муллоевга диск тутқизган қўл. У саҳна ортида туриб, қолганларни ноғорасига ўйнатапти. Гиёҳванд моддалар ишлаб чиқариш нега ривожланиб кетди, биласанми? Бу айрим мамлакатларнинг шўрини қуритиш учун, йўқ қилиш учун зимдан олиб борилаётган уруш. Мана, ҳаритага қара, гиёҳванд моддалар асосан қаёққа ташилади? Шимолга! Бу йўналишдаги энг сўнгги манзил – Россия! Гиёҳванд моддаларнинг асосий истеъмолчиси Россия!

Полковник Ёдгоров яна ҳарита ёнига келиб, кенг жўғрофий ҳудудни бош бармоғи билан айлантириб кўрсатди. Сўнг, бармоғини ғарб – Оврўпо томон ҳаракатлантирди.

-Кейинги манзил – Европа! Сабабини англадингми, Эркинов?

Анча аввал полковник Ёдгоров унга Россияда нашр қилинган бир китобни берганди. Дунёда янги тартибот яратиш борасида маҳфий қудратли кучларнинг моҳир қўллари юргизаётган сиёсат. Муаллиф бой маданият ва тарихга эга Россия ва Европа бу

фитнанинг нишонларидан бири эканини далиллар билан исботларди.

-Ҳа, англадим ўртоқ полковник, - деди Бобур.

-Агар “ГЕРА-М” лабораториялардан чиқиб кетадиган бўлса, ундан кейинги фожеаларни тасаввур ҳам қила олмайсан, Эркинов! Ишончим комил, бу модда аллақачон наркокартелларнинг қўлига тушган. Улар буни тарқатадиган бўлишса, дунё бу оғу қаршисида туриб бера олмайди.

-Бу гапингиз тўғри, ўртоқ полковник. Худо асрасин бундан.

-Ҳа, Эркинов, одам боласининг сўнгги умиди Худо бўлиб қолади, - деди полковник Ёдгоров.

Унча-мунчага “худо” каломини тилига олавермайдиган полковникнинг сўнгги гапи Бобурни анча ажаблантириб қўйди.

-Мана бу капсулаларни ёнингда сақла, -кўринишидан оддий глюкоза ёки тузли эритмалар қадоқланадиган шиша идишчаларни ёдга соладиган капсулаларни узатди полковник. – Бу кимёвий моддалар билан “Гера-М”ни аниқлаш мумкин. Кимё фанида буни сифат реакцияси дейилади. Агар гиёҳванд модда таркибида “Гера-М” бўлса эритма бинафша, героиннинг ўзи бўлса, қизил рангга бўялади. Қани, қайтарчи!

-“Гера-М” бўлса бинафша, героин бўлса қизил ранг ҳосил бўлади, ўртоқ полковник.

-Имтиҳондан ўтдинг, Эркинов!..

-Демак, ўртоқ полковник, бу навбатдаги юриш! – деди Бобур.

-Адашмадинг, Эркинов. Бу ўша катта ўйиннинг давоми, -уни қувватлади полковник.

Университетда ўқиб юрганида Бобур унинг анчайин тушуниксиз бир дафтарининг бир четига ёзиб қўйганди. У айтарди: “Кечаги куннинг битиклари ақлли одамларнинг чап қўллари билан битилган...”. Бобур бунга тушунмаганди. “Нега айнан чап қўл билан, устоз?”, - сўраганди у. “Граф Монте Кристо”да Эдмон Дантес устидан дўстлари тухмат ҳатини қайси қўл билан ёзганлар?”, -саволга савол билан жавоб берганди полковник. “Чап йўл билан...”. “Ҳа, ўлманг, Эркинов, ёмон ўй чап

қўл билан қоғозга тушди.”. Полковникнинг гаплари рамзий эканини тушунганди ўшанда Бобур. “Чап қўлда ёзилган нарсалар жаҳон урушлари учун дастури амал бўлди. “Янги дунёвий тартибот”ларнинг ёзилишига қўлланма бўлди...”. Унинг гапларини Бобур анчадан кейин тушунди. “Гера-М” ўша “чап қўл”нинг яратиғи эканига шубҳа йўқ эди. Бу қўл ўз ниятига етмагунча асло тинчимайди...

-Энди хулоса, Эркинов. Лойиҳамизнинг асосий мақсади Жавҳаровдаги маълумотларни қўлга киритиш, “Гера-М” ишлаб чиқарадиган картелни аниқлаш, Буланов ва Жавҳаров режасига қақшатқич зарба бериш. Токи уларнинг машъум қадами Ватанга етмасин!

“Ватан” сўзидан Бобурнинг этлари жимираб кетди.

-Хўп бўлади, ўртоқ полковник, -деди у кўнгли алланечук бузилиб.

-Тайёрлан, Эркинов, иш жиддий!

Бобур бош ирғаб қўйди.

-Биринчи вазифа – Жавҳаров!

-Яхши, ўртоқ полковник.

Полковник Ёдгоров қўлидаги соатга қараб қўйгач, деди:

-Тушлик вақти бўпти, Эркинов. Юр, бирор нарса еб олайлик, ўша ерда суҳбатимизни давом эттирамиз.

-Хўп бўлади, ўртоқ полковник.

7

Тушлик вақти етганидан ошхона анча гавжум. Ҳамма ўзига керакли таомлардан патнисига солиб, қулай жойларни қидириб қолади. Бобур полковник Ёдгоровнинг одатини яхши билганидан патнисини кўтариб, емакхонанинг бурчагидаги столни танлади. Ортидан келган полковник Ёдгоров мийиғида кулиб:

-Тарбиямни олганинг сезилади, Эркинов! –деди.

Касби тақозоси – полковник қаерга бормасин одамларни кузатар, кўрганларини ипидан-игнасиғача хотирасига

муҳрларди. Шунинг учун ўзига қулай жойларни кўзларди.

Полковник Ёдгоров оғзидаги оғзидаги луқмани обдон чайнаб, ютиб юборгач, деди:

-Буланов Москвада ким биландир орани очди қилишга уринган. Тахминимизча, кавказликлар билан келиша олмаяпти. Унинг вилласи ёнида отишма бўлган. Укаси Роман Буланов ўлдирилган. Роман акасининг асосий иш бошқарувчиси бўлган, дейишади. Укасини хотирлаб, Буланов қандайдир маросим ташкил қилаётганмиш. Жавҳаров ҳам таклиф қилинган.

Полковникнинг сўнги гапидан сўнг Бобур муддаони тушунди. Жавҳаровни ўша томонлардан топиш мумкин. Сафар Муллоевнинг айтишича, диск Жавҳаровга бир ҳафта олдин берилган. Бу муддат ичида эса, Жавҳаров Буланов билан учрашганича йўқ. Хулоса шуки, дискдаги маълумот, аниқроғи лойиҳадан ҳали Буланов хабар топмаган. Маросим улар учун энг қулай фурсат.

-Жавҳаров дискдаги маълумот ҳақида Буланов билан гаплашиши мумкин, -Бобурнинг хаёлидан ўтган ўйлар полковник Ёдгоровнинг оғзидан чиқди. -Ишончим комилки, Жавҳаров Буланов билан бу лойиҳани муҳокама қилади.

-Тўғри, ўртоқ полковник, -деди Бобур.

-Гап бундай, Эркинов, - қўлидаги қошиқни қўйиб, муддаога ўтди полковник. -Жавҳаровнинг ортига тушасан!

Бобур ҳам қошиқни қўйиб:

-Тушундим, ўртоқ полковник, -деди.

-Сени у ёққа ташлашдан аввал, бир ишни бажариб олишимиз керак бўлади, Эркинов, -бунисига нима дейсан, дегандек полковник унга саволомоуз қаради. -Москвага жўнайсан, Эркинов. Бир киши билан учрашасан. Барча маълумотни мана бундан оласан, -у столи устидаги қоғозларга ишора қилди.

-Хўп бўлади, ўртоқ полковник.

-Нурмуҳаммад Иброҳимов, -давом этди полковник Ёдгоров. - Тўқсонинчи йилларда Афғонистонда бўлган. Аввал диний сабоқ олган, кейин толиблар хизматига олинган. Уларнинг энг маҳфий

амалиётида иштирок этган. Америкаликлар толибларга қарши уруш бошлашлари арафасида Афғонистонни тарк этган. Бу давргача, у Россияга бориб, у ердаги генераллар билан олиб борилган махфий музокараларда иштирок этади. Албатта, у асосий фигура бўлмаган, у толибларнинг ёнида юрган.

-Толиблар унча-мунча одамни ёнларида олиб юрмасалар керак, -деди Бобур.

-Бу гапинг тўғри, Эркинов. Иброҳимов ўз вақтида университетнинг физика факультетини тамомлаган. Ядро физикаси бўйича иқтидори кучли бўлган. Динга қизиқиб, кейинчалик ҳорижга чиқиб кетади. Уни алдаб, Афғонистонга олиб боришади. Шу ерда жангарига айланади.

-Тушунгандекман...

-Кейин толиблар унинг университетни тамомлаганини билишиб, бошқа хизматга олишади. Ўша вақтда толиблар ўзларининг атом лойиҳаларини бошлаб юборишган. Бу лойиҳанинг бошида асли эронлик деб ҳисобланадиган бир киши турган. Ўша одам афғон атом лойиҳасига Иброҳимовни қўшиб олади.

-Ўртоқ полковник, бир савол берсам майлими?

-Майли.

-Наркокартеллар билан толибларнинг атом лойиҳаси ўртасида қандай боғлиқлик бор?

-Аввалги ҳикоямни давом эттираман, Эркинов. Ўзинг ўйлаб кўр, атом лойиҳаси учун радиактив моддалар керакми? Керак! Толиблар уларни қаердан олишади? Атом лойиҳасини амалга ошириш учун олимлар керакми? Керак! Олимларни қаердан топишади? Бу муаммоларни ечиш учун толиблар ўша вақтда рус жиний тузилмалари билан боғланишган. Руслар уран ва плутоний беришади, толиблар эса героин! Мана, мантиқий боғланиш, Эркинов. Собиқ иттифоқ генераллари бу ишга бош қўшганлари аниқланган. Ўшандаги наркокартеллар ҳозир ҳам ишлапти, фақат қиёфасини ўзгартириб олган холос. Ана ўшаларни аниқлашга Иброҳимов ёрдам бериши керак.

-Иброҳимов ҳозир... Москвадами?

-Ҳа, Москвада.

-Уни Россиядан радиактив моддалар ўғирлашда иштирок қилган деяпсиз. Унинг Москвада яшаётганлиги эса қизиқ.

-Бу мулоҳазанг ҳам тўғри, Эркинов. Бу ерда бошқа нарса бор. Толибларнинг атом лойиҳаси муваффақиятли яқун топмаган. Бунга сабаб – Иброҳимов!

-Нега?

-Тўқсон тўққизинчи йилда бир рус генерали толибларга собиқ Иттифоқ даврида тайёрланган атом бомбасини етказиб бериши керак бўлган. Иброҳимов эса керакли жойга хабар йўллагану ўша генерални ҳам, толибларнинг одамларини ҳам ҳукуматга топширган.

-Ўзичи?

-Бу ерда катта ўйин бўлган, Эркинов. Ўша вақтда уни ҳам қўлга олишади, унинг сири очилмаслиги учун. Агар бошқаларни қўлга олиб, уни озодликда қолдиришса, бу ишда Иброҳимовнинг қўли борлиги билиниб қоларди. Уни аввал қамоқда сақлаб, кейин қўйиб юборишади.

-Тушундим. Нега энди Иброҳимовнинг бизга ёрдам беришига ишонаяпсиз, ўртоқ полковник?

-Биздан озроқ қарзи бор унинг, -жилмайди полковник. –У қарзни унутадиган одам эмас.

Бобур унинг сўнгги сўзларига тушунмасада, полковникнинг Иброҳимов билан “олди-бердиси” борлигини сизди. Бундай шахсий муносабатлар ишга алоқаси бўлмаганидан батафсил сўрашни хоҳламади.

-Кечқурунги рейс билан учасан, аэропортда сени одамимиз кутиб олади.

-Хўп бўлади, ўртоқ полковник.

-Жавҳаров йўлда, эрталабгача улгуришинг керак.

Бобур “маъқул”, дегандек бош ирғаб қўйди.

Аэропорт ҳужжатлар билан боғлиқ расмиятчиликни яқунлагач, Бобур ташқарига чиқди. Кеч бўлган, сариқ рангли таксилар қатор тизилиб, мижоз кутишарди. Бобур чарм ҳамёнидан ташриф қоғозчасини олиб, уни қарши олган такси ҳайдовчисига кўрсатди.

-Шу ерга олиб бориб қўясизми?

-Ҳа, ўтир! – деди ҳайдовчи.

Орқа ўриндиққа ўтириб олган Бобур ҳайдовчи қайтариб берган ташриф қоғозчасига қараб олиб, ўйга берилди. У ўша куниёқ полковник берган ҳужжатлар билан танишиб чиқиб, Нурмуҳаммад Иброҳимовнинг тақдир гирдобиди роса чирпирак бўлганини билди. Саҳифаларга муҳрланган бир умр тарихи кўп нарсалардан шохидлик берарди. Турли хизматлар уни турли номларини келтиришган. Муҳаммад Али, Маҳмуд ал-Фадлу, Маҳмуд Рашидов... Нурмуҳаммад Иброҳимов турли йилларда шу номлар билан гоҳ Афғонистонда, гоҳ Россияда пайдо бўлган. Толиблар хизматида бўлганида унга “ибн Алвон” лақабини берганлар. Хуллас, шу исмлар остида бир инсон ўзи хоҳламаган қисматни бошидан ўтказган.

Навбатдаги чорраҳадан ўтгач, машина йўл четиди тўхтади. Ҳайдовчи Бобурга ўгирилиб, деди:

-Оғайни, мана бу баланд бино сен сўраган жой. Қолганини ўзинг топиб оласан.

Бобур у билан ҳисоблашгач, машинадан тушди.

Ташқи кўринишиданок ушбу баланд бинода турли ширкатлар идоралари жойлашганлигини билиш мумкин эди. Бобур аввалига ажабланди. Ўтмишда қатор жиноятлар билан махсус хизматларнинг қора рўйхатига тушган киши наҳот шу бинода иш юритса? У қўлидаги ташриф қоғозчасини қайтадан текшириб олди. Бинода кўчанинг номи, бино рақами ташриф қоғозчасида кўрсатилганидек. Бобур сумкасини елкасига осиб олиб, бино хавфсизлик ходимлари ўтирган томонга юрди. Кўкрагида “security” ёзувили, сочи ҳарбийларникидек калталанган йигит

гердайданича уни қарши олди.

-Қаёққа? –қўпол оҳангда сўради у.

Уни кўриб Бобур зўрға ўзини кўлга олди. Жилмайиб юбормаслиги учун. Ҳарбийда экан, кўп ёш аскарлар ҳарбий кийим ва ростмана қуролларни кўтариб, ўзини ҳар нарсага қодир ҳисоблаши табиий эди. Биринчи жангдаёқ кўп аскарларнинг капалаги учиб кетиб, автоматини бир муддат кўлига тўғри тута олмаслигини у кузатганди. Манави турқи совуқ “секюрити”ни “қайноқ нуқта”га ташласа, ҳозиргидагидек гердайд, совуққонлик билан ўзини тутишига ким кафил бўлади?

Бобур кўлидаги ташриф қоғозчасини унга узатди.

-Мана бу идора шу бинода жойлашганми?

-Ҳа, учрашув тайин қилинганми?

-Ҳа.

-Кутиб тулинг!

Соқчи столи устидаги телефонлардан бирини олиб, кимгадир кўнғироқ қилди.

-Сизга келишибди? – деди у. –Ким экан дейсизми? Ҳозир... – у Бобурга саволомуз қаради.

-Бобур Эркинов, -ўзини таништирди у.

Соқчи унинг исми-шарифини айтиб, бир муддат жим бўлиб қолди. Ундан кўзларини узмай турган Бобурнинг хаёлига ўй келди. Унақа одамни танитайман, деб юборсачи. Унда нима бўлади?..

-Киринг! –унинг ўйларини тарқатиб юборди соқчи. –Ўн биринчи хона, чапдан охириги иккинчи хона!

Бобур бош ирғаб, лифт томон юрди. Ўн биринчи қаватга кўтарилди. Лифт очилиши билан унинг қаршисида турган, ўттиз ёшлардаги қизга кўзи тушди. Қиз кимнидир кутиб турганга ўхшарди.

-Эркинов сизми? – сўради у.

-Ҳа.

-Мен билан юринг, хўжайин сизни бошлаб киришимни сўрадилар.

Бобур жуда таажжубланди. Хўжайин?! У индамай қизнинг ортидан эргашди. Улар коридор адоғидаги эшикка етиб келишди. Эшик устидаги ёзувдан Бобурнинг таажжуби яна ортди. *Н. Иброҳимов қурилиш компанияси*. Қиз эшикни очиб, унга йўл берди. Бобур ичкарига кирди. Қабулхонага киргач, қиз қўл телефонида қўнғироқ қилиб, Бобур Эркиновнинг келганини айтгач, унга юзланди:

-Марҳамат, ичкарига кириш, хўжайин сизни кутмоқдалар?

Бобур бош ирғаб, кейинги эшикни очиб, ичкарига кирди. Кенг хонанинг тўридаги столда ноутбукининг мониторли тавақасини ёпаётган 35-37 ёшлардаги йигит ўтирарди. Бобур уни дарров таниди. Унинг расмини полковник Ёдгоров берган ҳужжатларда кўп кўрганди. Улардаги йигит билан ҳозирги йигитнинг ўртасида камида ўн беш ёшлар фарқ бор эди. Бобурнинг қаршисига чиқиб келаётган йигит Нурмуҳаммад Иброҳимов эди. Бобур аввалига иккиланиб қолди. Ўзбекчада салом берсинми, русча гапирсинми. Бахтига Нурмуҳаммаднинг ўзи салом бериб қолди.

-Ассалому алайкум, келинг!

-Ваалайкум ассалом, ака, -Бобур унинг узатилган қўлини олди.

Нурмуҳаммаднинг кўзлари жиддий, кишига вазмин боқар, чиройли қора қошлари ўртасида кўндалангига чуқур ажин тушганди.

-Бир иш юзасидан олдингизга келдим, ака, -деди Бобур, қарама-қарши ўтиришгач.

-Биламан, Бобуржон, -деди Нурмуҳаммад унга синовчан, ҳам жиддий тикилиб. – Полковник билан эрталаб гаплашгандим.

Унинг гапиришида Водий шевалари билиниб турарди.

-Ҳозир бир жойга борамиз, ўша ерда ҳаммасини гаплашиб оламиз, -деди у.

-Майли, ака, -қўлини кўксига қўйди Бобур.

Москва марказида бундай миллий ресторан борлиги кишини роса ажаблантириб қўяди. Бир томондан тақирбошлилар ажнабийларга ростмана уруш бошлаган вақтда ресторан соҳиби бор билими ва иқтидорини сарфлаб, бу жойга ўзбекча руҳ бера олган. Кираверишга Қўқон араванинг кичикроқ намунаси қўйилган бўлса, алоҳида емакхоналарга олиб чиқадиган кенг йўлак деворларига шойи атласлару Марғилон сўзаналари осиб ташланган. Ҳар бир емакхонада ёғоч сўри, дид билан ясатилган хонтахталар, атлас кўрпачалару роҳатижон болишлар. Ташқарида шошқалоқ ва терс оврўпоча тамаддун борлигини киши унутади бу ерда.

Нурмуҳаммадни таниганларидан ресторан ходимлари уни дарров ҳар доим ўтирадиган хонасига бошлаб киришди. Кўк чой ва наманганча ширмонлар киритиб, таомларга буюртма олишиб, меҳмонларни ҳоли қолдиришди.

-Ҳаммасини эшитдим, -чинни чойнакка дамланган чойни қайтараркан, деди Нурмуҳаммад. -Полковник менга ҳаммасини тушунтирди. -Роҳиб катта ўйин бошлаб қўйибди. Аммо бу чираниши ўзининг оёғига болта уриш билан баробар.

-Сиз уни қанчадан бери танийсиз? -сўради Бобур.

-Бирга катта бўлганмиз, ҳисоб, у урусда, мен афғонда юрганимда бир-икки марта кўрганман. Урус генераллари билан бирга ишлаган, толиблардан қорадори олган.

-Нурмуҳаммад ака, полковник Ёдгоровнинг айтишича, Роҳиб билан олди-берди қилган толибларнинг одамлари ҳали ҳам бор.

-Бу аниқ, сабаби, ашиндаги² наркочартеллар ҳозир ҳам бор. Урусга ўшанда мол жўнатганлар, ҳозир ҳам жўнатаяпти. Афтини ўзгартирган холос булар.

Бобур сездики, гарчи бир вақтлар университетни тамомлаган бўлсада, Нурмуҳаммаднинг луғатида айрим ғалати сўзлар бор. Россия – урус, юз – афт...

-Уларни танийсизми?

-Кимларни?

---

² Ашиндаги – ўшандаги (шева)

-Русларга, аниқроғи Роҳибга мол жўнатганларни?

-Ҳа.

-Улар ҳақида қандай маълумот олса бўлади?

Нурмуҳаммад пешонасини тириштириб, қовоғини солди. У ўйларини тартибга солди.

-Толиблардан кейин наркокартелларнинг ҳаммаси соғ қолган. Улардан иккитаси энг йириги. Биттаси Қозишоҳ, иккинчиси Сулаймон Карим. Иккаласи келишиб иш қилса ҳам, бир-бирига қарши. Ҳозирча. Анави Сулаймонни, уни ҳамма оға деб танийди, укасини Петерда Роҳибнинг одамлари ўлдирган, деган гаплар бор эди. Сулаймон урусга одам юбориб, ўлдирганларни тополмади.

-Тушунарли.

-Менимча, энг маъқул йўли Сулаймон билан келишиш керак, - давом этди Нурмуҳаммад. -Шу орқали афғонларнинг орасига кириш мумкин.

Бу сафар Бобур қошларини уюб, унга саволомуз қаради.

-Бирор йўли борми, ака?

-Йўл топилади.

Хонанинг эшиги очилиб, патнисда шўрва олиб киришди. Нурмуҳаммад холи қолишларини кутиб, жим бўлиб қолди.

-Сулаймоннинг бир ҳамкори бўлган урусда, -давом этди у. - Роҳибга қарши эди у. -Унинг оти Рамазан Магомедов бўлган, кавказликлардан. У Роҳибнинг бозордаги асосий рақиби бўлган. Роҳибнинг одамлари уни отиб кетган, дейишади. Шундан бери дом-дараксиз кетди у. Магомедовдан фойдаланиш мумкин.

-Қандай?

-Афғонга борадиган одам Магомедовнинг яқини бўлиб бориши мумкин. Шунда Сулаймон ишониши мумкин.

Нурмуҳаммад жим бўлиб қолди. Иккала косадаги шўрвага хатто қошиқ ҳам тушмай, совиб улгургани.

-Роҳибнинг анави режасига сиз ишонасизми? -сўради Бобур.

-Бобур, у жиннисифат одам, ундан ҳамма нарса кутса бўлади.

Бобурнинг ёдига полковникнинг айтганлари келди. "Телбага ўхшайди бу Роҳиб деганлари. Аввал билиш керак унинг

режасини. Жавҳаров билан нима иш қилишмоқчи, шундан кейин бирор тўхтамга келиш мумкин...”.

-Сиз Парвез Жавҳаровни танийсизми? –сўради Бобур.

-Йўқ, уни танимайман. Улар яқинда пайдо бўлган бўлиши мумкин. Аммо, Роҳиб билан иш қилаётганини эшитдим. У ҳам рўйхатда борми?

-Ҳа, ўша одам Роҳиб билан янги наркотраффик йўлни очмоқчи.

-Уни аниқласак бўлади, -деди ниҳоят Нурмуҳаммад кўк чойдан хўплаб олиб. –Жавҳар деганингиз Роҳиб билан ишлаётган бўлса, бу ердагилар уни танишлари керак.

Бобур нима дейишини билмай қолди. Назарида у асосий маълумотни олиб бўлган, қолгани эса энди ўзларининг иши. Нурмуҳаммад эса қаршисида одам ўтирганини ҳам унутиб, ўйга берилиб қолди. Бобурнинг кўзлари беихтиёр унинг юзига тушдию аввалроқ ўқимаган нарсаларни пайқади. Сарсон-саргардон бўлиб, қонли савашларнинг оловли гирдобидида қолган бўлсада нимадир унинг ҳали ҳам инсон қиёфаси борлигини айтиб тургандек. Кўзлари жиддий, синовчан қарасада, диққат билан қараса унинг тубида элас-элас сезилаётган маъюсликни кўриш мумкин.

-Гап бундай, Бобур, -туйқус хаёлидан юлқинди Нурмуҳаммад. –Бир-иккитасидан Жавҳаров деганини суриштириш мумкин. Зора бирор нарсани билсак.

Бобур енгил тин олди. Нурмуҳаммад охиригача ёрдам бермоқчи. Шундан кейингина улар келтирилган таомларга қўл уришди.

10

Нурмуҳаммаднинг юришида қандайдир салобат, виқор бор, у буни атайин қилмаслиги ўзининг тутишидан ҳам билинарди. У темир эшик ёнида уларни қарши олган йигитлар бир сўз айтмай, эшик томон юрди. Йигитлардан бири уни танибми, эшикни очди.

Аввал у, сўнг Бобур ичкарига киришди. Тонггача “жинлар базми” оёқламайдиган тунги клуб одатдагидек гавжум. Ичкарида қандайдир мусиқага қўлларини кўтариб рақс тушаётган ярим яланғоч йигит-қизлар. Хатто Голливуд фильмларида ҳам унча-мунчада кўринавермайдиган сахна. Маст қизлар рақс тушаркан, йигитларига ошкора суйкалишади...

Нурмуҳаммад уларга эътибор бермай, ўзига таниш йўлдан тез-тез юриб, темир эшик ёнига етиб келди. Ортидан келган Бобурга бир қараб олгач, эшикни чертиб ҳам ўтирмай, очди. Ичкарида, диванда ёш бир қиз билан ҳиринглашиб, 40-45 ёшлардаги, мойланган сочи елкасига тушган, кўринишидан кавказликларга ўхшаб кетадиган киши ўтирарди. У аввалига сўроқсиз бостириб кирганларидан тутоқиб кетди, аммо Нурмуҳаммадни таниб, мулойим тортиб қолди. Қизга “чиқиб тур!”, дегач ўрнидан туриб олди.

-Яхшимисан, Вартан, -Нурмуҳаммад унинг қаршисидаги бўш курсига ўтирди.

-Яхши... ўзинг қандайсан, Нурмуҳаммад...

-Юрибман, Аллоҳнинг паноҳида.

Бобур аввал эътибор бермаган экан. Нурмуҳаммаднинг ўнг қўлида тошлари жигарранг тасбеҳ бўлиб, ўша қўли билан тиззасига тираниб олди.

-Олдингга бир иш билан келдик, Вартан.

-Қулоғим сенда, Нурмуҳаммад.

-Роҳибнинг бир шериги бор экан, Жавҳар деган. Ўшани танийсанми?

-Қорадори билан иш қилмасдингку, Нурмуҳаммад.

-Бу ёғи билан ишинг бўлмасин. Сен саволимга жавоб бер.

-Танийман.

-Нима иш қилади у?

-Қорадори сотади.

-Кимга?

-Ҳаммамизга?

-Молни кимдан олади?

-Афғонлардан.

-Иши каттами?

-Роҳибга ишлайди, соққасини қилиб бўлганидан кейин улушини олади, қолгани Роҳибники.

-Қанақа шикоятинг бор? –сўради Нурмуҳаммад унинг кўзларига синовчан тикилиб.

Вартан аввалига иккиланиб қолди.

-Моли тоза эмас, -деди у бир муддатлик тараддуддан сўнг. – Димедрол, яна бир-икки нарсалар аралаштиради.

-Кимнинг моли тоза эмас, афғонларникими ёки Жавҳарники?

-Жавҳарники! Биз афғонларнинг молини унинг қўлидан оламиз.

Бобур унинг нима демоқчилигини яхши тушунди. Наркокартелларнинг муҳрлари билан жўнатилаётган ўрам ёки қадоқлардаги героин нисбатан тоза бўлиши, бозорда жуда харидоргир экани ва буни истаганича бошқа қўшимчалар билан аралаштириш мумкин. Кўча героини эса, асосан шакар ёки димедрол билан аралаштирилган аралашма. Нарҳи ҳам унчалик баланд эмас.

-Буни афғонлар биладими? –яна сўради Нурмуҳаммад.

-Йўқ. Билса молни унга эмас, бошқаларга сотишади.

-Жавҳарнинг ўзини қаердан топсак бўлади? –Нурмуҳаммад унга яна синовчан тикилди.

-Унинг қаерда яшашини билмайман, билганим билан бунинг менга фойдаси йўқ.

-Яхши, -Нурмуҳаммад ўрнидан турди. –Раҳмат сенга, Вартан.

-Сен бу ерга келмадинг, мен сен билан гаплашмадим, Нурмуҳаммад.

-Хотиржам бўл, келган бўлсам ҳам сендан мол олгани келдим. Ҳайр!

Нурмуҳаммад унинг гапини ҳам кутмай, ортига ўгирилди. Бобур унга эргашди. Улар “жинлар базми” авжига чиққан клубни тарк этишиб, ташқарига чиқишди. Нурмуҳаммаднинг жипига чиқиб ўтиришгач, Нурмуҳаммад деди:

-Жавҳар дегани бу ерда янги одам бўлиб чиқаяпти. Агар уни орадан кўтариш керак бўлса, афғонларни чув тушираётганидан фойдаланса бўлади. Агар наркокартеллар бунини билишса уни соғ қўйишмайди. Ҳозир уйга борамиз, нима қилиш кераклигини яна ўйлаб кўрамиз.

-Роман Буланов ҳали дафн этилмадими? –сўради Бобур.

-Йўқ. Улар қотилни аниқлаш учун мурдани ёриб кўришган. Ҳозиргача ҳеч нарса аниқланган эмас.

-Тушунарли.

Нурмуҳаммад унинг нима демоқчилигини тушунганди. Жавҳаров дафн маросимида бўлиши керак. Бобурнинг зиммасида яна бир муҳим вазифа борлигини у ҳам биларди.

У машинасини ўт олди.

11

-Гап бундай, Бобур, -гап бошлади Нурмуҳаммад. –Эртага Романнинг дафн маросими. Соат ўнга. Жавҳар ҳам келганмиш. У ҳали Роҳиб билан учрашмаган. Ҳозирча Роҳибнинг вилласига қўнган.

Нурмуҳаммад қўлидаги соатга қараб олди.

-Бир соатлардан кейин одамим сизни вилла ёнида ташлаб ўтади, -давом этди у. –Қолгани ўзингизнинг ишингиз, тушундингизми?

Бобур “маъқул”, дегандек бош ирғади.

-Дафн маросимидан кейин Роҳиб Москвага қайтади. Бу дегани Роҳиб ва Жавҳар дафн маросимида бир-бири билан гаплашади.

-Тушундим, -деди Бобур.

-Дафн маросимига мен ҳам бораман, ширкатлар раҳбарлари билан. Мен олиб борган гулдаста ичида микрочип бўлади, - Нурмуҳаммад унга кичкинагина қулоқчин узатди. –Манави ёрдамида эшитишингиз мумкин.

Бобур уни олиб, қўйин чўнтагига жойлади.

-Қабристон атрофларида Роҳибнинг одамлари туради, - тасбеҳини ўгириб, давом этди Нурмуҳаммад. –Эртага қабристон қоровули ишга чиқмай туради, унинг кийимларини кийиб, узоқроқда жойда қабристон супуриб турасиз.

Нурмуҳаммад унга синовчан тикилди. Бобур:

-Хўп бўлади, ака, -деди.

Нурмуҳаммад яна қўлсоатига қараб олди.

-Беш минутдан кейин йўлга чиқасиз. Рюкзақда сиз сўраган нарсаларнинг ҳаммаси бор. Тайёрланинг! –деди у.

-Хўп, ака.

Бобур ўрнидан туриб, Нурмуҳаммаднинг одамлари тайёрлаб қўйган рюкзакни олди. Ташқарида уни ГАЗ-3110 русумидаги сариқ машина кутиб турарди. У машинанинг орқа ўриндиғига ўтирди. Машина кенг ва равон кўчадан бир маромда олдинга илдамлаб кетди. Кенг ва шинам салон, юмшоқ ўриндиқда Бобурнинг узоқ парвоздан кейинги чарчоғи тарқала бошлади.

-Вилла қаерда? –сўради у ҳайдовчидан.

-Шаҳардан беш-олти километрлар ташқарида. Модернизация қилинган. Уч мертлик девор билан ўраб олинган. Йигирма-ўттиз чоғлиқ кўриқчилар турибди. Ичкарида ҳар қадамда кузатув камералари. Ичкарига кириш осон эмас.

Ҳайдовчи йигит кўзларини йўлдан узмаганича унга iPhone русумидаги телефон узатди.

-Виллани ташқи томондан кўриниши, ичкарига кириш йўллари видеоролик қилинган. Кўришингиз мумкин.

Бобур телефон экранига кўрсаткич бармоғини аста теккизиб қўйди. Телефон экранида компьютер графикаси билан ишланган видеоролик бошланди. Мустаҳкам ва баланд девор симтўрлар билан ўраб олинган, кираверишда темир дарвоза. Унинг ортида кенг тошйўлак. Эллик қадамлар юрилгач, икки қақатли бино. Бинога кирилиб, муҳташам вестибюлга чиқилади. Ундан иккинчи қаватга кенг зинапоя кўтарилган. Соқчилар кўринади.

-Жавҳарни шундай кошонада асрашмоқда, - ҳазиллашди ҳайдовчи.

Бобур ўйга берилди. Ҳайдовчи айтганидек, бинога киришнинг ўзи бўлмайди. Бунинг устига, Жавҳаров маълумотларини қандай тайёрлаган? Дискдами? Қоғоздами? Улар қаерда сақланмоқда? Бобур ёдига бундан уч кун аввал кўрган туши келди. Ўша йирик ўргимчак. Бундай туш бежизга оромини ўғирламаган. Айтишларича, тушларда ҳам ҳикмат кўп эмиш. Одамларга келажак ишларидан хабар беришармиш. У тушлар ҳақида ҳеч нарса билмасди. Снайперлик винтовкасида қанчалик моҳир бўлса, тушларга таъбир кўриш у ёқда турсин, хатто улардан бирор маъно чиқаришда шунчалик нўноқ эди. Аммо, бу сафаргиси кўп нарсаларни ошкора сўзламоқда эди. Картелларнинг тайёр героинини сотиб олиш учун ҳар нарсага тайёр Роҳиб ёки Жавҳарнинг ўша тушидаги ўргимчакдан нима фарқи бор. Улар ҳам ҳанжарларини қайраб, заҳри қотил билан одамларни заҳарлаш билан молу-давлат йиғишга ружуъ қўймаганларми?

-Кўриб бўлдингизми? – ҳайдовчининг саволи унинг ҳаёлларини тўзғитиб юборди.

-Ҳа.

-Иккинчи видеороликни кўринг. Жавҳарга қандай олиб чиқишини кўрсатади, - деди ҳайдовчи.

Бобур иккинчи файлни ҳам топиб, ўша файлнинг устига бармоғини теккизди. Телефон экранида кейинги видеоролик бошланди.

Яна ўша зинапоя. Чапга бурилиш. Соқчилар ёнидан ўтиш. Икки тавақаси кенг ёғоч эшикнинг очилиши. Кенг хона. Телевизор монитори. Девордаги “ёз-қиш” кондиционери. Ўнг томонда ярим очилган хонадан ётоқхонага ўтиш...

-Жавҳар шу ердами? – сўради Бобур, видеороликни кўриб бўлгач.

-Ҳа.

-Ётоқхона деразасига бино ташқарисидан кирса бўладими? – яна сўради Бобур.

-Бўлади. Телефонни ўзингиз билан олинг, сим картаси бор, фақат ўчирилган. Ишни бажариб бўлганингиздан кейин сим

картани фаоллаштирасиз. Телефонда навигаторли харита бор. Ҳар эҳтимолга қарши.

Ҳайдовчи машинани ўрмон четида тўхтатди.

-Шу ерда шимол йўналиши билан олти юз метрлар юрсангиз виллага чиқасиз, - тушунтирди у.

Бобур машинадан тушди.

-Йигирма беш дақиқадан сўнг шу ердан орқага қайтаман, - ҳайдовчи кўзини маъноли қисиб қўйди.

Бобур унга “тушундим”, деган маънода бош ирғаб, рюкзакни елкасига осдида ўзини ўрмон четидаги буталар орасига урди. Машина эса енгилгина тезланиб, ундан узоқлаша бошлади.

Узоқдан ўрмон ўртасидаги вилла чироқлари кўринди. Бобур чироқлар бўйича мўлжал олиб, югура бошлади. Икки дақиқадан сўнг у вилланинг деворларидан йигирма-йигирма беш қадамлар нарида турарди. Ҳайдовчи айтганидек, девор устидаги симтўрлар орасида кузатув камералари кўринарди. Темир дарбоза ёнида қуролланган тўртта ҳарбий. Бобур уларни кўриб, ажабланди. “Ҳарбийларми булар ёки шундай кийинган тансоқчилар?”, - ўй ўтди ҳаёлидан. У буталар орасидан юриб, бинонинг ётоқхоналар жойлашган тарафига ўтиб олди. Бир-бирига қўшни бўлган учта ётоқхона. Ўртадагисида Жавҳаров бўлиши мумкин. Жавҳаров жойлашган ётоқхонани пухта кўриқлашаётган бўлишлари керак. Бобур шуларни ҳаёлидан ўтказиб, ётоқхоналар томи ёки деворларга ўрнатилган кузатув камераларини қидира бошлади. Бинонинг бу томонида фақат битта кузатув камераси кўринарди. Бобур бошқа жойларни қайта-қайта кўздан кечирди. Кўзлари уни алдамади – фақат битта камера. У ҳам бўлса, Бобурнинг ҳисоб-китоби бўйича, жанубий шарққа ўттиз даража бурилган. Демак, бинога жанубий ғарб томондан тезда этиб олиш мумкин. Бобур соатига қараб олди. 1:32. У камеранинг у томонга қарамаётганига қатъий ишонч ҳосил қилгач, рюкзакни очди. Ундан махсус қўлқопларни кийгач, камера “нигоҳидан” холи томон чопдида ўзини деворга урди. Махсус қўлқоплар дарров деворга ёпишди. Бобур оёқлари билан деворга мустаҳкам тиралиб олгач, бир

қўлини баландроққа қўйиб, аста кўтарилди. Шу тарика, у кишидан бўш, дея тахмин қилган ётоқхонага деразасига этиб олди. Нафасини ичига юткудек бўлиб, ичкарига қаради. Чиндан ичкарида ҳеч ким йўқ. Тўшакнинг тахи ҳам бузилмаган. У деразани аста очиб, ўзини ичкарига олдида эшикка борди. Эшик тешигидан ташқарига қулоқ берди. Тиқ этган товуш йўқ. У қўйнидан телефонни чиқариб, харитани кўздан кечириб олди. Электрон навигатор-харита уни Жавҳаров кўнган хонанинг ўнг томонида эканини кўрсатиб турарди. Бобур яна ташқарига қулоқ солиб, товуш йўқлигига ишонч ҳосил қилгач, эшикни аста қия очди. Ой нури тушиб турган коридорда ҳаракат сезилмасди. У эшикни каттароқ очиб, ташқарига чиқди. Коридор бўм-бўш эди. Бобур дарров қўшни хона эшиги ёнига келиб, аста тутқичидан ушлаб, бураб кўрди. Эшик очилди. У ўзини ичкарига олди. Тахмин қилганидек ётоқхона ўртасидаги тўшакда эркак ва аёл ухлаб ётарди. Хонанинг ҳавоси димиқиб кетган, атир, спирт ва яна қандайдир қўланса ҳид аралашиб, кўнгилни ағдарарди. Бобур англадики, иккаласи маст, ҳеч нарсани сезмайдиган аҳволда.

Диван ёнидаги столчада бирига зарҳал метал қопланган, иккинчиси эса оддий икки телефон ётарди. Бобур зарҳал метал қопланган телефонни олиб, экранига қаради. Жавҳаровнинг сурати. Шубҳа йўқки, бу унинг телефони. Бобур дарров ундаги рақам ва файллардан ўзининг телефонига нусха кўчиришни бошлади. Жавҳаров телефонининг махсус жойида чип борлигини кўргач, суғуриб олди. Ўзининг телефонига қўйиб, ундаги маълумотлардан ҳам нусха олгач, чипни жойига жойлаб қўйди.

Бобур Жавҳаров телефони жойига қўйиб, атрофни кўздан кечирди. Пичоққа илинадиган ҳеч нарса йўқ. На бир сумка, на бир компьютер. Тортмаларда ҳам керакли нарсалар йўқ. Бобур бу хонада энди ҳеч нарса топа олмаслигига қатъий ишонгач, ортига қайтди. Келган “йўлидан” бинони тарк этиб, ўрмонга яшириндида ҳайдовчи қолдирган телефоннинг сим картасини фаоллаштирди. Телефон экранига дарров смс келгани хабари келди.

Қайтаянман.

Бобур жилмайди. Унинг ихтиёрида яна беш дақиқа вақт бор эди. У дарахтлар оралаб югура кетди.

Бобур ўрмон ташқарисидаги йўлга чиққанида узоқдан яқинлашаётган машинанинг чироқлари кўринди. Машина анча яқин келганида Бобур енгил нафас олди: ГАЗ-3110.

12

Машина бир маромда елар, орқа ўриндиққа чўкиб ўтирган Бобурни уйқу элитарди.

-Маросим қачон экан? – сўради у кўзларини катта-катта очишга уриниб.

-Ўнда. Унда дам олишга улгурасиз, - ҳайдовчи ойна орқали унга қараб, жавоб берди.

Бобур рюкзагидан кичик ўлчамдаги ноутбукни олди. Телефонига жойланган чипни суғуриб, флешканинг махсус жойига жойлаштирди. Компьютерни ишга тушириб, флешкага жойланган чипни текшира бошлади. Бу тун унинг омади келганди. Жавҳаров валинеъматига барча маълумотларни алоҳида файл қилиб, чипга жойлаганди. Полковник Ёдгоров тахмин қилганидек, Жавҳаров ўзининг алоқалари рўйхатига алоҳида тартиб берибди. Ҳар бир шахс ҳақида алоҳида маълумот. Фотосурати, яшаш манзили, алоқалари. Бобур барча маълумотларни кўздан кечириб олгач, флешкани суғурдида чипни телефонга қайта жойлади.

-Маросимгача мизғиб оларман, - деди у ҳайдовчига.

-Майли.

Бобур кўзларини юмиб, ухлашга уринди. ГАЗ-3110 нинг юмшоқ, кенг ўриндиғида машинанинг юраётгани унчалик ҳам сезилмасда унинг уйқуси келмасди. Кўзини юмди дегунча ўша ўргимчак бостириб келаверади. Унинг совуқ ярқираган ҳанжаридан энди қандайдир нарса чак-чак томади. “Заҳармикин?”, - ўйлайди у. “Йўқ, бу заҳар эмас, турли

картелларнинг ҳар ҳил муҳрлари остидаги героин! Бунинг кучли оғулардан нима фарқи бор? Заҳри қотилликда улардан ўтса ўтадики асло кам эмас.

Героин бугунги кунда наркобизнеснинг асосий даромад манбаи. Унинг ортидан бутун бошли жинорий тўдалар, ҳукуматларга қарши бўлган жангари ташкилотлар молияланади. Бутун дунёда героин ва бошқа наркотиклар олди-сотдисига қарши кураш авж олаётга бўлсада, у кириб бормаган ҳудуд қолмади. Буланов энди героин билан жиддий шуғулланмоқчи.

Бобур ўриндиқ суянчиғига ясланиб олганича, Буланов ҳақида билганларини яна бир бор ёдига келтирди. Нарколам фуқаролари орасида Роҳиб ёки Император лақаби билан машҳур Роман Буланов шахси жуда жумбоқ эди. Бундан икки йиллар олдин “WikiLeaks”да Булановнинг Афғонистондаги наркокартеллар билан олди-бердиси ҳақида маълумот пайдо бўлганди. Махсус хизматларнинг махфий жилдларида сақланадиган маълумотнинг оммага ошкор бўлиши катта шов-шув кўтариб юборди. Сайтдаги маълумотда Буланов собиқ Иттифокда ишлаб чиқарилган катта миқдордаги қурол-яроғларни юқори сифатли героин эвазига толибларга етказиб бергани айтиларди. Кейинчалик, “WikiLeaks”да радиактив моддалар ҳисобланган уран ва плутонийнинг жинорий тузилмалар орасида айланиши ҳақидаги махфий ҳисобот эълон қилинади. Уран ва плутонийнинг асосий қисми Россиядан 90-йилларнинг бошида ҳорижга чиқарилган, бунда иштирок этган ҳарбийлар билан бир қаторда, Роман Булановнинг номи ҳам келтирилди. Хуллас, кейинги вақтларда афғон героинига муккасидан кетган Буланов яқин ўтмишда ҳам катта ишларга бош қўшган шахс эди...

Бобурни уйқу элита бошлади. Бир маромда илгарилаб бораётган машина уни аллалаётгандек эди...

Қабристонни бу қисми киши назаридан ҳоли бўлсада эрталабдан атрофга кўплаб соқчилар қўйиб ташланган. Қабристон дарбозаси остида турли ранг ва русумдаги машиналар тирбанд. Бўш машиналар ёнида ҳам қўриқчилар. Улар атрофдаги ҳар қандай ҳаракатни илғаш илинжида кўзлари олма-кесак тераётгандек.

Машиналарни оралаб, аравасига белкурак ва челак ортиб олган, кўринишидан қабристонда ишлайдиган йигит кўринганида қўриқчилар дарров уни ўраб олишди. Уни туртиб-суртиб, обдон тергов қилишди. Хатто унинг ботинкаси, эгнидаги ишчилар махсус брезент кийимигача ечдиришиб, авра-астаригача титкилашгач, қабристонга киришга рухсат беришди. Йигит аравасини судраб, қабристон четидаги кулбага ёнига келди. Эшик остидаги зинапояга омонат ташлаб қўйилган гулдасталарни олиб, қабристон адоғида йиғилган улкан издаҳом томон юрди.

Издаҳом мотам маросимига эмас, қандайдир намоиш ёки мажлисга йиғилгандек. Ўта расмий кийинган ишбилармонлар, банк эгалари; пардоз-андози ёки кийимдан ҳаёл қочадиган хонимлар. Улар орасида ҳар замон-ҳар замонда қулоғидаги алоқа қурилмасини ушлаб қўяётган қўриқчилар. Ўртага қизил бахмал матога ўраб қўйилган тобут қўйилган. Унинг ёнида қора теридан ишланган кийимдаги Арон Буланов ёки Роҳиб. Булановнинг ўнг қўли, ишонган кишиси Иванэ Мава ундан ярим қадамлар ортда қўлларини қовуштирганича турарди. Жиноят оламида Иванэ Булановдан аввалроқ машхур бўлган, Москвадаги кучли жинойий тузилманинг раҳбари эди. Аммо, қурол-яроқ ва қорадори савдосида Роҳибга рақобатчи бўлдию иккаласи ўртасида кураш бошланди. Охир-оқибат, Иванэ бу урушда энгилди. Лекин Роҳиб уни қадрлаб, хизматига олди. Шундан бери Иванэ Булановнинг қўл остида эди. Уларнинг ортида дафн маросимига келган одамлар ўрин олишганди. Улар тобутдаги мархумнинг эмас, айнан Буланов риоъясида юзларига қайғу ва ҳамдардлик ифодасини бериб олишган.

Дафн маросимида келган тижорат аҳли орасида қора костюм-шим, бўйинбоқсиз келган Нурмуҳаммад ҳам бор эди. Одатдагидек, унинг ўнг қўлида тасбеҳ кўринарди. У қабристонда пайдо бўлган йигитга бир қараб қўйиб, нигоҳини тобут томон кўчирди.

Йигит саф охирида турган Парвез Жавҳаровнинг ортидан ўрин олди. У икки тан соқчиси билан маросимда иштирок қилар, кўзлари эса Булановда эди. Йигит қўлидаги гулдасталарни бир қабр устига оҳиста қўйиб, ўша ердаги тахта ўриндиққа ўтирди. Бу ер қуюқ ўсган наъматаклар панасида бўлсада дафн маросимида иштирок этаётганлар бемалол кўриниб турарди. Йигит уларни кузата бошлади.

Тобутни қабрга туширдилар. Қабрга тупроқ ташлай бошладилар. Одамлар бирин-кетин юришиб, Булановга сийқаси чиқиб кетган сўзларни айтиб, ҳамдардлик изҳор эта кетишди. Энг сўнггида Жавҳаров келди. Булановни кучаркан: “Ҳамдардман!”, деди. Буланов эса: “Жавҳар, кетмай тур!”, деди. Жавҳаровнинг бош ирғаб қўйгани йигитнинг назаридан четда қолмади. Йигит ҳам негадир тез-тез қулоғи остини ушлаб қўярди. У Булановдан кўзларини узмасди.

Буланов янгигина дўппайган қабр устида бир муддат тургач, ортига бурилди. Ундан беш-ўн қадамлар нарида Жавҳаров кутиб турарди. У дарров Булановнинг истиқболига шошди.

–Ишларинг қандай, Жавҳар? –сўради Буланов.

–Ёмон эмас, Роҳиб, –деди Жавҳаров.

–Афғонлар билан учрашдингми?

–Ҳа.

–Нима дейишяпти?

–Мол тайёр, Роҳиб. Уларни келтириш керак, вассалом.

–Яхши. Ишни бошлайвер, Жавҳар.

–Айтишга осон, Роҳиб, орада ўзбеклар турибди.

–Бу ўзбеклар бошга битган бало бўлди! Осиёнинг марказига ўтириб, йўлимизга тўғаноқ бўлаяпти булар!

–Хоҳлаймизми–йўқми, ўзбеклар билан ҳисоблашиб иш кўришимиз керак, Роҳиб.

–Майли, айтганингча бўла қолсин, аммо сен олтинчи йўлни очаман, деб ваъда бергансан, Жавҳар. Олдинда иккита йўл бор, танла! Бири, ўша сен айтган олтинчи йўл, ёки... калланг!

–Роҳиб, мен қачон ваъдамдан қайтганман!?

–Ишондим. Айтган нарсаларимни бажардингми? –Буланов унга юзланди.

–Бажардим, Роҳиб. Мана бу чипда ҳамма нарса бор.

–Яхши, Жавҳар. Рўйҳатни кўриб, кейин фикримни айтаман сенга.

–Яхши.

Улар гулдасталар уйиб ташланган қабрдан узоқлашиб, йигитнинг назаридан яширинишди. У наъматак бутаси панасидан чиқиб, қабристоннинг бошқа тарафига юрди. У қулоғидаги эшитиш қурилмасини олди. Кийимларини ечиб, сумкадаги бошқа кийимларни кия бошлади. Бу Бобур эди. У қабристон қоровули бўлиб, Булановнинг соқчиларини оралаб, қабристонга кирганди. Бобурнинг ҳаёлида биргина сўз айланарди – рўйҳат. Жавҳаровнинг айтишича, рўйҳатни чипдан топиш мумкин. Бу қандай рўйҳат? Қандайдир рўйҳат ҳақида гап-сўз ҳам бўлмагандики. Наҳотки шунчалик зийрак ва сезгир полковник Ёдгоров ғафлатда қолган бўлса?!..

Бобур кийиниб бўлгач, қабристоннинг кишидан ҳоли тарафидаги девордан ошиб тушди. Ташқарида кечаги ГАЗ 3110 уни кутиб турарди. У дарров машинанинг орқа ўриндиғига ўтирди. Машина енгил кўзғолиб, қабристонни ортда қолдирди.

Бобур тезроқ чипдаги рўйҳатни кўздан кечириш истагида ёнарди. Машина катта кўчага чиқиб олганида у рюкзакдан ноутбукни чиқариб, флешкага чипни жойлади. Компьютер мониторида чипдаги файллар тартиб билан кўриниб турарди. У файлларнинг номланишидан Жавҳаров айтган ўша харитани топиши мумкин. Файллар орасида ғалати номлангани унинг эътиборини тортди. *КАТТА ЎЙИН*. Бобур ўша файлни очди. “Бу

нима бўлди?! Давлатлар. Шаҳарлар.”, –хайрон бўлди Бобур. “Демак, бу ўйин шу шаҳарларда ҳам бўлиши мумкин!”. У ноутбукни тиззасига омонат ўрнатиб, ўриндиқ суянчиғига суянди. Уни кўп нарсалар таажжубга солиб қўйганди. Улкан жўғрофий худудда иш кўриш осон эмас. Ҳазилакам маблағлар айланадими бу йўлларда! Устига–устак, бунақа ўйинлар унча–мунча ўйинчиларсиз ўтмайди. Буланов ёки телба, ёки ўзига ишонади. Агар ишонса, ундан кўрққулик. Харитадаги жойларда Жавҳаровга ўхшаган одамлар қанча? Ҳаммасининг устида Буланов турибди, гўё у моҳир кўғирчоқбоздек. Ҳар бир кўғирчоқнинг ипини моҳирлик билан бошқариб, кўғирчоқни минг муқомга солади. Яна бир нарса аниқ. Ўргимчак тўрини жуда пухта, пишиқ тўқимоқдалар. Анави рўйхатчи?

У файллар орасидан ўша рўйхатни топмоқчи бўлди. Аммо кўзлари тиниб, боши айланаёзди. Икки кечаю-икки кундуз ухламаганди. Ноутбукнинг мониторли тавақасини ёпиб, ўзини ўриндиқнинг юшоқ суянчиғига ташлади. У кўзларини юмиб олди, аммо анави ҳаритадаги ёзувлар кўз олдидан ўта бошлади.

“Ҳали катта ўйинлар олдинда!”, –ўй ўтди унинг хаёлидан.

14

Бобур кўзларини очганида қандайдир айвонли уйнинг ёнида тўхташганини кўрди. Кўринишидан дала ҳовли.

–Сиз шу ерда қоласиз, –деди ҳайдовчи ортига ўгирилиб. –Мана, уйнинг калитлари.

Бобур ҳали ҳам тиззасида турган ноутбукни рюкзакка жойлади. Калитни олиб, машинадан тушди. Шарқ уфқи ғира–шира ёриша бошлаган, ҳадемай тонг отади.

–Соат саккизларда келаман, –машина ойнасидан бошини чиқариб деди ҳайдовчи. У машинасини ўт олдирди.

Бобур ГАЗ-3110 нинг кўздан йўқолгунича кузатиб тургач, ўт босган ёлғизоёқ йўлдан айвон томон юрди. Шу сўқмоқчадан бундан ўн йиллар аввал Нурмуҳаммад Иброҳимовнинг минг

турлик хаёлларда ўтгани, кимсасиз дала ҳовлида уч кечаю-уч кундуз мана шу айвонда Россиядаги тақдири қандай кечишини ўйлагани Бобурнинг хатто тушига ҳам кирмаса керак. Айни йигитлик фасли гуллаётган Нурмуҳаммаднинг шу уйга кишансиз занжирбанд этилгани ёлғиз унга ва Ўзига аён. Бу уйда яқин ўтмишда нималар кечганидан беҳабар Бобур айвондан ўтиб, калитлардан бири билан эшикни очди. Чироқёққични топиб, чироқни ёқди. Уйнинг ўртасида оппоқ мато ёпилган тўғарак стол, биллур кўзачага солинган бир даста атиргул. Оқ, пушти рангдаги гулларни кўриб, Бобурнинг лабларига табассум югурди. Рюкзагини стуллардан бирига ташлаб, уйнинг бошқа жиҳозларини дарров кўздан кечириб олди. Кўҳна телевизор. Шундай радио. Икки-уч китоблар, қалин дафтар қолдирилган ёзув столи. Деворда 25-30 ёшлардаги, сариқ сочлари елкасига тушган қизнинг расми. Бобур ажабланди. Яқинроқ бориб, ёзувни ўқиди. Марина Моисеева. Бобур ёзув столи ёнига бориб, қалин ёзув дафтарни кўлига олди. Аста варақлади. Аёл кишининг дастҳати. Русчада. Назари тушган илк сатрлар шундай эди: “Азизим, бугун туғилган кунинг. Ҳаёт бу бировларнинг измида бўлиш, уларнинг хоҳиш-истакларини бажариш эмас, Нурмуҳаммад...”. Бобур давом этолмади, қандайдир савқи-табиий куч уни варақлашда давом этишга мажбур этди. Кейинги саҳифаларда энди эркак кишининг дастҳати. У англадики, бу Нурмуҳаммаднинг кундалиги. У дафтарни ёпиб, китоблар устига қўйиб қўйди. Ички туйғуси Нурмуҳаммад Иброҳимовнинг олатасир ўтмишининг айрим саҳифалари шу дала ҳовлида ёзилган...

Бобурни уйқу элита бошлади. У қўшни хона эшигини очди. Янглишмабди. Тахи бузилмаган ўринли диван. У рюкзагини диван остига яшириб, ўринга чўзилди...

Кимдир унинг ортидан аста қадам ташлаётганини сезди. Йўқ, бу сезги эмас, туйғу. Кимдир яқинлашмоқда. Қўлида қуроли ҳам бор. Сездики, бундай қадам ташлашида у отмоқчи эмас, тўппончаси билан зарб бермоқчи. Нафасини ичига ютганича рақибининг янада яқинроқ келишини кутди. Энди у рақибининг ким эканини аниқ билди. Унга қарамасада. Ё алҳазар! Бир бошда икки қиёфа! Бири... Роҳиб, иккинчиси... Жавҳар. Кейинроқ, бошқа нарсаларни сеза бошлади. Қўл-оёқлари ҳам кўп экан. Худди... ўргимчак! Йўқ, энди кутиш ярамайди. Ортига ўгирилиб, тўппончани тортиб олиш керакда зарба бериш керак...

Эшик ғижирлади. Аниқ эшитди. Ким келаяпти экан!?

Бобур чўчиб, уйғонб кетди. Хона жимжит, дераза дарпардаси тўса олмаган жойларда қуёш нурлари ичкарига сизиб кирарди. У туш кўрганини тушуниб, ўрнидан энди турмоқчи бўлганида эшикнинг ғижирлаб очилгани эшитилди. У дарров ўрнидан туриб кетди. Остонада Нурмуҳаммад турарди. У жилмайиб қўйди.

-Уйғотиб юбордимми?

-Ўзим уйғониб кетдим шекилли, -Бобур уйқуни ўчириш учун кўзларини ишқади.

Бобур дарров ошхонага ўтиб, юз-қўлини ювиб олиб, Нурмуҳаммад ўтирган стол ёнига келди. Унинг қаршисидаги стулга ўтирди.

-Мен баъзи бир нарсаларни аниқладим, Бобур, -гап бошлади Нурмуҳаммад. -Биринчиси, Жавҳар деганлари ҳақида. Янги пайдо бўлганлардан экан. Нодим Қозишоҳнинг энг ишонган одами. Бундай одамни эшитганмисиз?

-Йўқ.

Бобур ўйин сарҳади анча кенгаяётганини тушунди. Тошкент ёки Москва билан битадиган иш эмаслиги кўриниб турибди. Бунда яна Аму ортидагиларнинг “ҳиди” ҳам кела бошлаяпти.

-Нодим Қозишоҳ деганлари аввал ҳам бўлган, -давом этди Нурмуҳаммад. -Афғон героинининг ишлаб чиқарувчиларидан бири. Шимол йўналиши бўйича Жавҳар унинг ўнг қўли экан. Ҳамма иш Жавҳар орқали бажарилишини эшитдим. Бир қарасанг

у Москвада, бир қарасанг Душанбеда кўриниш беради. Унинг кўпларга ёқмаслигини эшитдим. Айниқса, Қозишоҳдан бошқа афғонларга. Ёшлигида аввал ҳукумат, сўнг исломчилар томонида курашган. Тожикистонда фуқаролар уруши тугагач, Помирга қочган. Хоруғдаги қорадорифурушларнинг этагидан маҳкам тутади. Оддий олибсотардан наркооламдаги кўзга кўринган одамга айланади. Ҳозир унинг одамлари афғон героинини аввал Хоруғга, сўнг Ўш шахрига етказиб келишиб, шу ердан уруга юборади. Ҳам тожик, ҳам қирғиз амалдорлари билан келишиб иш кўради, дейишади.

-Тушундим, -деди Бобур.

-Назаримда, тожик-қирғиз йўналиши уни қаноатлантирмаётган, -давом этди Нурмуҳаммад. –Шунга сизлар айтаётган йўлни яратмоқчи.

Бобур бош ирғаб қўйди.

-Буларнинг пайини қирқишнинг бир йўли бор – ўзининг қўли билан ўзини йўқотиш! Бошқа иложиси йўқ. Уларга қарши уруснинг махсус хизматлари неча йиллардан бери курашади. Хали бир нарса қилолгани йўқ. Мен сизга бир нарса айтувдим, эсингизда бўлса.

-Нима экан?

-Сулаймон оғага яқинлашиш йўли.

-Эсимда, -деди Бобур.

-Рамазан Магомедовнинг Англияга ўқишга юборилган жияни бўлган. Қодир Магомедов. Йигирма икки ёшида Москвага қайтган. У вақтда Рамазан Роҳибнинг одамлари томонидан ўлдирилган бўлган. Қодир Магомедов аввал хусусий ширкатда ишлаган. Олти ойлар ишлаб, бўшайди. Ўзининг бизнесини бошлаган. Икки йил ичида битта ресторан, икки кафенинг эгасига айланган. Икки йиллар аввал Қодир Магомедов дала ҳовлисида севган қизи билан отиб кетилган. Қиз тирик қолган дейишади. Ким ва нега отгани номаълум. Орадан бир ҳафтала утиб, унинг иш бошқарувчиси ҳам ғойиб бўлади. У ҳам ҳозиргача

бедарак. Мен сизнинг ўрнингизда бўлганимда мана шундан фойдаланган бўлардим.

Нурмуҳаммад қўлларини қовуштириб, стулнинг суянчиғига суяниб олди. Бобур унинг нима демоқчи бўлганини тезда фаҳмлади. Сулаймон Карим ҳузурига Қодир Магомедов бўлиб бориш керак. У Нурмуҳаммаднинг қўлидаги тасбеҳ тошларига тикилганича бир муддат ўй суриб қолди.

-Бундан ташқари, Сулаймон оғанинг урусда жуда катта пули қолган, -Бобурнинг ўйларини тарқатиб юборди Нурмуҳаммад. – Рамазан Магомедов Сулаймон оғадан олган молига пулни жўнатиш керак бўлган вақтда ўлдирилган. Оға пулларини Роҳибда қолганига ишонади.

-Бир нарса сўрасам, ака, -деди Бобур.

-Нима экан?

-Орада шунча ишлар бўлибди. Нимага Сулаймон Карим ҳозир Роҳиб билан шерикчилик қилмоқчи? –сўради Бобур.

-Уларни бирлаштираётган нарса – манфаат! Сулаймон оға учун энг осон ва фойдали йўл – молини Роҳибга сотиш.

Бобур “тушундим”, деган маънода бош ирғади.

-Сулаймон оғага яқинлашиб, Жавҳарни ўйиндан олиш мумкин. У занжирдаги омонат ҳалқа. Агар оға унинг ҳунарларини эшитса, тириклайин ютади! Мана бунда, - Нурмуҳаммад бир даста қоғозни олиб, унга узатди, - Магомедов ҳақида барча маълумот бор. Қаерда туғилган, ота-онаси, қариндош-уруғлари, ёқтирган нарсалари... Яхшилаб ўрганинг, ёд олинг. Полковникнинг ҳам режаси шу.

Бобур қоғозларни олаётиб, унга саволомуз қараб қолди. Наркокартелларнинг орасига ўз одамини ташлаш полковникнинг режаси?! Шунда у туйқус полковник ва Нурмуҳаммаднинг қайсидир жиҳатлари билан бир-бирларига ўхшаб кетишларини сизди. Унинг калласига бир ўй келди, полковникнинг сўзлари – мия!

-Қайси қуролда ишлагансиз? –кутилмаганда сўраб қолди Нурмуҳаммад.

-Драгуновнинг 7.62 мм калибрли снайперлик милтиғида.

-Яхши қурол. Бир километрдан нишонни аниқ оласиз, аммо буларнинг орасига кирсангиз ўша Драгуновлар ҳам ёрдам бермайди, Бобур.

Бобур унинг нима демоқчилигини тушунди. Бу ўйинда мия – Драгунов 7.62, унинг ўқлари – сўз! Бу ўйинда ақл билан иш кўриш керак.

Нурмуҳаммад ўрnidан туриб, қўли билан келтирган елим ҳалтага ишора қилди.

-Овқатланиб оларсиз, Бобур. Мен ширкатга бориб, ишларимни қилай. Ҳар эҳтимолга қарши мана бу телефон ёнингизда турсин. Унда битта рақам бор, меники. Қўнғироқ қиласиз.

Бобур ҳам ўрnidан турди.

-Хўп, ака.

-Ҳозирча ҳайр, ишларингиз ривож. Аллоҳга омонат. Кетишингиз олдидан яна бир учрашамиз, у ёқда қиладиган ишларингиздан маслаҳатлашамиз.

-Хўп, ака.

Нурмуҳаммад қўлини чўзиб, у билан ҳайрлашди.

16

Нурмуҳаммадни айвонгача кузатиб чиққан Бобур дарров уйга қайтиб кириб, ётоқхонадан ноутбукни олди. Жавҳаровдан ўғирланган маълумотлар алоҳида файл қилиб сақланган. Уни очиб, ўқишга тушди. Русчада ёзилган. Қандайдир исмлару фамилиялар. Ҳар бирига алоҳида-алоҳида, батафсил тавсиф берилган. У рўйхатнинг бошидаги исмларни овоз чиқариб ўқиди.

*Болот Шамшиев
Анор Муканов
Сато Жонтўраев...*

Бобур ажабланди. Болот Шамшиев номи қаршисига ёзилган, деярли бир саҳифани эгаллаган маълумотни ўқий бошлади. Англадики, Шамшиев деганлари йирик бизнесмен, Хитойдан Марказий Осиё давларига мол киритади. Бишкек ва Ўш шаҳарларида савдо марказлари ишлаётган. Унинг оиласи, яқин алоқалари, кимлар билан олди-берди қилиши, хатто ҳукуматда кимларни қўллашигача маълумот тўпланган. Кичик жиноий тўдалар билан алоқасига батафсил тўхталиб ўтилган. “Наҳотки учинчи қўлга Шамсиевдақалар ҳам керак?”. Кейинги саҳифаларда батафсил тавсифланган Анор Муқанов ва Сато Жонтўраевлар ҳам Шамшиев каби ишбилармонлар бўлиб чиқишди. Уларнинг ҳам ҳукумат ва жиноий тузилмалар билан алоқалари батафсил келтирилди. Рўйхат эса жуда узун эди. Кейинги саҳифаларда эса турли ҳариталар келтирилди. Улардаги айрим шаҳарлар номлари йирик ҳарфларда ёзилган. Бобурнинг қовоғи уюлди. Демак, иш чиндан ҳам жиддий! Рўйхатдаги анавилар “ижрочилар” аслида ўргимчак тўрига илинган қурбонлар. Уларнинг ёрдамида қорадорилар ташилиши, уларданда кучли “Гера-М” отлиқ ажал доруси шимолга етказилиши керак. “Ўргимчак” ёки “учинчи қўл”ни топмагануча бу ўйин давом этаверади.

Бобур ўрнидан туриб, дераза ёнига борди. Оқ ҳарир пардадан қатор экилган олма дарахтлари, четан деворчалару ҳовлининг бир қисмини шундоқ қоплаб олган, айрим жойларида оқ, сариқ гуллари кўриниб қолган ўт-ўланлар кўринди. Ҳар куз келганида унинг ёдига тушаверадиган ўша тажриба туйқус хаёлига оралади. Сариқ тутун эшилиб-буралиб кўкка ўрлайдида сассиқ, кўнгилни ағдарувчи ҳиди билан нафақат димоққа, балки ювиб бўлмас бўлиб анави олма дарахтларининг баргларию ўт-уланларига ўтиради. Кейин бундан ҳеч қутулиб бўлмайдигандек. Шундай тинч, сокин ва ҳилват гўшада ўтирган одам дунёда шундай ишлар бўлаётганига ҳеч ҳам ишонгиси келмайди.

Дунёда ўзи асли нима қолди очиқ-ошкора қилинмаётган?! Телевизорларда кўрсатилаётган, интернет саҳифаларидан

тушмаётган хунрезликлар, қирғинлар аслида ўша қўлларнинг ишлари. Одам боласини бир-бирига қайраб, энг тубан ва қабих ишларни қилишмоқда. Оддий одамлар эса ҳар доим ҳам бу ишларнинг ортида ким турганини билавермайди. Бобур илмий иши юзасидан ҳорижда нашр этилган кўп асарлар, мақолаларни ўрганиб чиқиб, шундай хулосага келдики, курраи арзда бўлаётган ишлар, сиёсатчиларнинг таъбири билан айтганда “big game” – “катта ўйин”. Полковник Ёдгоровнинг таъбири билан айтганда – “шахмат тахтасидаги ўйин”. Бобур буларни фақат тасаввур қиларди, аммо бир кун келиб, унинг ўзи ҳам шундай ўйинлар ичига тушиб қолишини сира ўйламаганди.

Олма дарахтларига тикилиб тураркан, Бобурнинг хаёлига бошқа ўй оралади. Рўйхат энди маълум, аммо рўйхатдагиларнинг зиммасига қандай иш юкланишини ҳали ҳеч ким билмайди. Буни хаттов Жавҳар ҳам билмаса керак. Бобур дарров компютери ёнига қайтди. Бошқа файл очиб, дарров хаёлига келган фикрни териб ташлади. Ёзиб бўлгач, калласида ҳаракат режаси тузила кетди. Унинг мияси аниқ ва равон ишлар, бажарилажак ишлар ўзига ҳос алгоритм сифатида тартибланарди. Рўйхатдагиларни аниқлаш, уларни кузатув остига олиш, учрашаётган кишилари рўйхатини тузиш... Уларнинг бошида Жавҳар. У бир кунмас-бир кун уларнинг ҳаммасини ёки саралаб олинганларини бир жойга йиғиши, “ўйин”ни бошлаб юбориши мумкин. Бобур яна ўрнидан турди. Негадир сўнгги ўйи унга хомроқ ёки мантиқсизроқ туюлди. Агар “ўргимчак” шунчалик қудратли бўлса, нега оддий пиёдалар билан ўйнашни маъқул кўраяпти?

-Бу ерда бошқа гап бор! –деб юборди у овоз чиқариб.

“Эркинов, каллангни ишлат, бундай лойиҳаларда пиёдалар билан юришлар бўлмайди!”, - полковник Ёдгоровнинг кўзлари билан ўзига қарши гапиргандек бўлди у. “Бу ерда ҳали биз англамаган ғоялар бўлгани, келажакда эса антиқа юришлари бўлиши аниқ...”. Негадир унинг кўз олдига жойнамоз устида ўтирган отаси келди. Қўллари дуога очилган, юзи қиблага юзланган. Бобур хаёлан талабалик йилларига, полковник

Ёдгоровнинг маърузасига қайтди: “Ватан бу отамнинг жойнамози! Ватан бу унинг дуоси!..”. Унинг бўғзига нимадир тиқилгандек бўлди. Қўллари беихтиёр муштга тугилди. Бу юртнинг йигитлари ҳали ўлмаган, улар тирик! Ўзича ҳукм чиқариш давосида юрганларга шундай жавоб берсинки, зарбидан ўзини ўнглолмасин.

Шунда...

Шунда қулоқлари остида таниш куй янграгандек туюлди. Ўзини қўлга олишга ҳаракат қилди. Мен сергак туришим керак! Ўзимни йўқотмаслигим керак!.. Йўқ, куй энди аниқ-тиниқ эшитилгандек. Юрагининг уришидир балки. Юраги бундай овоз чиқармайди, буниси бошқача. Аввал карнайнинг, сўнг сурнай, жанг ноғоралари... Навба!? Ғолиблик куйи?! Бобур ўрнидан туриб кетди. Қаршисида кенг йўлак, очиқ турган эшиқдан эса ўт-ўланлар зич ўсган ҳовли, четан тўсиқлар ёнида барглари ни шамол бир текис ўйнаётган олма дарахтлари кўриниб турарди.

“Биз тирикмиз ҳали!”, -пичирлади унинг лаблари. –Ватан учун ҳар нарсага тайёр йигитлар ҳали кўп!”

17

Нурмуҳаммаднинг ортида бир аёл турар, юз-кўзи ва ўзини тутишидан унинг измидан чиқмаслиги сезилиб турарди. Бобур аёлни таниди. Марина Моисеева. Уйдаги суратда ёшлик завқи ва шижоати вужудига сиғмаётган қиз муҳрланган бўлса, остонада турган аёл бу қиздан камида ўн ёшлар катта эди. Унинг кўзлари унчалик порламас, ўша ёшлик завқи ва шижоати анча сўнгандек туюларди. Бошига ҳарир рўмол ташлаган 35 ёшлардаги Марина одатий рус аёлларига ўхшамасди. Ўзини тутиши вазмин, сипо эди.

-Ассалому алайкум, -уларга пешвоз чиқди Бобур.

-Ваалайкум ассалом, яхшимисиз, Бобуржон! – алик олди Нурмуҳаммад.

Бобур яна Маринага қаради. У эса жилмайиб, “ваалайкум ассалом”, дея алик олди.

-Бобуржон, танишинг – Марина!

-Дарров танидим, - деди Бобур.

-Унда жуда яхши, қани, ичкарига кирайликчи, -Нурмуҳаммад Бобурнинг елкасидан олди. Қўлида елим ҳалталар билан Маринанинг ошхона томон юриб кетгани Бобурнинг назаридан четда қолмади. У Маринанинг “ваалайкум ассалом”, дея алик олганидан ажабланган бўлса, эркакларни ҳоли қолдириб, ошхонага ўтиб кетганидан энди анча таъсирланган эди.

-Тинчмисиз? –хаёлларини бўлди Нурмуҳаммад.

-Худоба шукр, ака. Ўтиргандим, баъзи нарсаларни ўйлаб.

-Нима экан, билсам бўладими?

-Анави Жавҳарнинг рўйхатидаги одамлар ўйлантириб қўйди, Нурмуҳаммад ака. Улар аслида ким? Нега бу рўйхатга тушган? Улар билан Жавҳарнинг олди-бердиси борми?

-Кимлар экан? – Нурмуҳаммад жиддий тортди.

Бобур ноутбукининг мониторли тавақасини у томон бурди. Нурмуҳаммад бутун монитorni эгаллаган саҳифани ўқиб, унга юзланди.

-Булар янгилари шекилли, -деди у. –Бизнинг давримизда бошқалари эди.

-Улар ҳам қорадорига аралашишганми?

-Агар Жавҳарнинг рўйхатига киритилган бўлса, демак қорадори билан шуғулланади. Бу томондагилардан ҳамма нарсани кутса бўлади.

-Улар қорадоридан бошқа йирик ишларга қўшила оладими?

Нурмуҳаммад аввалига бош ирғади.

-Афғондагилар кўпроқ шу томонга мол чиқаришга ҳаракат қилишади. Чегаралар суст қўриқланади, машина-машина қорадорини чегарачилар билан келишиб, бемалол олиб киришаверади. Бу ўн-ўн беш йил олдинги гаплар. Ҳозир у томонларда нима гап, нима сўз, тўғриси билмайман.

-Нима деб ўйлайсиз, Нурмуҳаммад ака, рўйхатдагилар ким экани, кимлардан мол олишини аниқласа бўладими?

-Бўлади, афғондаги бир-икки кишини биламан. Тожик ва

қирғиз чегараларидан қорадорилар олиб ўтадиганларга мол етказиб турган. Ўшалардан билса бўлади.

Бобур беихтиёр ўйга чўмиб, жим бўлиб қолди. Нурмуҳаммад айтаётган ишлар катта географик ҳудудда амалга ошади. Қорадори бу йўналишда ҳазилакам чегараларни ортда қолдирадими! Собиқ Иттифоқ парчалангач, унинг жанубий чегаралари иттифоқдош давлатларга мерос бўлиб қолди. Қайсидир қисмлари мустақамланди, айрим жойлари мисоли карвонсарой эди. Бутун бошли қуролли тўдалар давлат чегараларини кесиб ўтишар, ичкарида қорадори савдо-сотиғини авж олдиришарди. Ўша “карвонсарой”ларнинг яраси энди мадалай бошлаганди.

Бобур кеча Жавҳарнинг рўйхатига назар ташлаб, ўзича режалар тузган, аммо ишнинг бу қадар жиддий эканини тасаввур қилмаганди. Нурмуҳаммаднинг гапларидан у ҳали унча илғай олмаган рақибининг бўй-басти шундоқ кўринди-кўйди.

-Полковникка бу ғоянгиз маъқул келади, -унинг хаёлларини тўзғитиб юборди Нурмуҳаммаднинг овози.

Бобур ҳижолат тортиб, унга қаради.

-Ҳали ҳеч кимга айтмаган ғоямни қаердан билдингиз? – ажабланди у.

-Ўрнингизда бўлганимда мен ҳам ишни шундан бошлардим, - жилмайди Нурмуҳаммад.

-Эсимга келмаганини қаранг, -елкасини қисиб, тан олди Бобур.

-Бир дақиқага суҳбатингизни бўламан, майлими? –ошхона тарафдан Маринанинг овози эшитилди.

Бобур ва Нурмуҳаммад беихтиёр у томон қарашди. Ошхона эшиги ёнида олдига пешбанд тутиб олган, ҳарир рўмолини оппоқ рўмолга алмаштириб Марина турарди.

-Ҳамма нарса тайёр, бошлайверайми? – сўради у.

-Майли, - деди Нурмуҳаммад.

Бобур ажабланди. Овқат тайёрлаш учун рухсат сўраяптими? Бу аёл ўзи ким? Нурмуҳаммаднинг аёлими? Хўп, шундай ҳам

бўлсин, унда эридан ижозат етишини кутаяптими?

-Хўп, азизим. –Марина ичкарига кириб кетди.

-Нимага ажабланиб қолганингизни ҳам биламан, десам катта гапирган бўламан, -деди Нурмуҳаммад, Бобурнинг ҳали ҳам таажжуб кетмаган кўзларига қараб.

-Ишонаман, ака, -деди у.

-Фаҳм-фаросат, идрок кўп нарсаларда қўл келади, Бобуржон. Сездим, анча сезгир йигитсиз, аммо қалбингиз тозалигидан кўзларингиз ичингиздагиларни ошқора сўзлаб қўяди. Биринчи келган кунингиздан сездим, аввал мушоҳада қилиб, кейин савол берасиз...

Бобурнинг ёдидан полковникнинг сўзлари ўтди. “Бир нарса сўрасанг доим рухсат олиб, кейин сўрайсан!”.

-Одатда, ака, -жилмайди Бобур.

-Яхши одат экан. Марина мендан кўп нарсаларни ўзлаштирган, десам бўлаверади. Мендан олдин таомга қўл урмайди, бир иш қиладиган бўлса рухсат сўрайди, кўзимга тик қарамасликка ҳаракат қилади... –Нурмуҳаммад давом этолмай қолди.

Бобурга жуда қизиқ бўлсада, ипидан-игнасигача сўрашга истиҳола қилди. Зиёли бир аёлнинг ўтмишида қора саҳифалари бор одамга маънан тобеъ бўлишида ҳали ҳеч ким ўқимаган, номаълум умр саҳифалари борлигини Бобур англади. У бу икки юракнинг ҳаёт шами сўнгунича ўша маҳфий қолаётган саҳифаларга бировнинг назари тушмаслигини ич-ичидан ҳис қилди. Нурмуҳаммаднинг бировга варақланмайдиган умр дафтарида физика куллиётининг талабаси Марина Моисеевани шундоқ ажал домидан тортиб олгани битилганини Бобур билмасди.

-Бобуржон, мен ёрдам бераман, - деди Нурмуҳаммад. – Шимолга бошқа йўналишда кимлар қорадори чиқаришини аниқлашга ҳаракат қиламиз.

У қўлтелефони олиб, кимгадир қўнғироқ қилди. Аввалига русчада саломлашиб, сўнг бошқа тилда гапира кетди. Сўзларга

диққат қилган Бобур унинг пуштунчада гаплашаётганини сизди. Нурмуҳаммад салкам беш дақиқалар гаплашгач, телефони ўчирдида Бобурга қаради.

-Бирга бозорга борамиз. Бир-иккитаси билан гаплашиб кўрамиз, -деди.

-Яхши. Ҳозир борамизми? –сўради Бобур, ошхона томон назар ташлаб.

Унинг ошхона томон қараб қўйгани Нурмуҳаммаднинг зийрак назаридан четда қолмади.

-Ошчи? Маринанинг қўлидан бир ош еб кетинг, -ҳазиллашди у.

-Майли, ака, сиз нима десангиз шу!

Ошхона томонда жиз-биз авжига чиқдию зирвак устига вишиллантиб сув қуйилганидан қозоннинг “ҳовури” анча босилди. Бобур ҳам, Нурмуҳаммад ҳам “палов симфониясига” бир муддат қулоқ тутиб, жим бўлиб қолишди. Уларнинг нигоҳи учрашдию беихтиёр жилмайиб қўйишди.

18

Шаҳарнинг бу қисмида асосан муҳожирлар савдо-сотик билан шуғулланишади. Бозорга кириб қолган одам ўзини шарққа келиб қолдиммикин, деган ўйга бориши ҳам табиий. Дўкондор араблар, эронийлар ва кавказликлардан ташқари, ўзбекча ёки тожикча гаплашаётган марказий осиеликларни ҳам учратиш мумкин.

Нурмуҳаммад бозорга киргач, дарров қўлтеlefонини олди. Пуштунчада гаплашгач, бозорнинг юқориси томон юриб кетди. Бобур унинг ортидан эргашди. Қатор дўконларни ортида қолдириб, бошқаларга қараганда анча кўримсиз, деразаларига ўрнатилган темир панжаралари занглаб кетган дўкон қаршисида тўхтади. Дўкон устидаги тахтага қараб, Бобурга бош ирғаб қўйдида ичкарига кирди.

-Ассалому алайкум, Нурмуҳаммад, -қотмадан келган, тепакал киши салом бериб, пештахтани айланиб ўтди. У Нурмуҳаммад

билан қучоқлашиб кўришгач, Бобурга қўл узатиб қўйди.

-Ваалайкум ассалом, -Нурмуҳаммад алик олди. -Яхшимисиз, Абдулло ака. – Бу сафар у русчада гапирди.

Бобур унинг нега бирдан русча сўзлагани сабабини тушунди. Дўкондор учинчи кишининг пуштунчадан беҳабар эканлигини англаб, бузуқ талаффузда русчада жавоб берди:

- Алҳамдулиллоҳ, юрибмиз ризқимизни териб. Биз томонларда нима қилиб юрибсиз? Тинчликми ишқилиб? – Абдулло Бобурга кўз ташлаб қўйди.

-Тинчлик, Абдулло ака, сиз билан ҳоли гаплашсак бўладими?

-Бўлади, албатта. Жамшед, дўконга қараб тур! –Абдулло ориқдан келган, новча ўсмирга буюргач, Нурмуҳаммадга юзланди.

-Ичкарига кирайлик, ўша ерда гаплашамиз, -деди у.

У пештахта ортидаги эшикни кўрсатиб, меҳмонларнинг олдинга ўтишларини кутди. Сўнг, уларнинг ортидан торроқ йўлакчадан юриб, торроқ, шифти ҳам паст, кўринишидан ўрта аср мадрасалари ҳужраларини эслатадиган хонага кирди. Тизза бўйи кўтарилган супага иккита кўрпача ташлаб қўйилганди. Абдулло меҳмонларни тўрға таклиф қилиб, ўзи уларнинг қаршисидан жой эгаллади.

-Нима гап, Нурмуҳаммад? Очиқроқ сўзлайверинг.

-Абдулло ака, маслаҳатингиз керак. Шунинг учун олдингизга келдик.

-Қулоғим сизда, Нурмуҳаммад.

Нурмуҳаммад костюмининг ички чўнтагидан бошқа телефонини чиқарди. Бобурнинг унинг қўлига назар ташладию таажжубланди. *Samsung Galaxy III*. Бу русумдаги телефонни унинг қўлида биринчи марта кўриб турарди. Нурмуҳаммад кўрсаткич бармоғини экранга бир неча марта теккизиб, уни Абдуллога кўрсатди.

-Бизга шу йўналишда қорадори билан ишлайдиганлар керак, Абдулло ака.

Абдулло унга шубҳалангандек қараб қўйди. Бунинг устига

нотаниш одам билан бирга келгани шубҳа оловига мой сепарди.

-Бу йўл сизни нега қизиқтириб қўйди, Нурмуҳаммад, - ўзини қўлга олиб, сўради Абдулло. -Сизни бундай ишлар билан қизиқишингизни бирор марта ҳам эшитмаган эдим.

Абдулло сўзлари таништирилиши пайсалга солинаётган меҳмони – Бобурга қандай таъсир кўрсатганини билиш учун унга сездирмай назар ташламоқчи бўлди. Бобур эса унинг кўзларини таъқиб этиб турганидан нигоҳлар бир муддат тўқнашиб қолди.

-Дўстим шу иш билан шуғулланмоқчи, Абдулло ака, - деди Нурмуҳаммад. -Менга қандай ишонсангиз, унга ҳам шундай ишонаверинг.

-Мен билганлар аллақачон ишларини йиғиштириб, бири Америкага, яна бири Оврўпога қочиб қутулди.

-Абдулло ака, ер тагида илон қимирласа сезадиган одамсиз. Айтадиган бошқа гапингиз йўқми!?

-Нурмуҳаммад, қўлимдан келса жоним билан...

Нурмуҳаммад қўлларини дуога очди.

-Қани, оқсоқол, дуо қилинг, биз турайлик! – деб қолди.

Абдулло саросимага тушиб қолди. Бобур сездики, Нурмуҳаммаднинг обрўси юқори буларнинг орасида.

-Нурмуҳаммад, мени нотўғри тушунаяпсиз...

-Дуо қилинг, оқсоқол, ҳаялладик!

-Яхши, шошмай туринг, мен ўйлаб олай, Нурмуҳаммад...

Нурмуҳаммад қўлларини туширди.

-Сизни бирор марта сотдимми? –сўради у.

-Йўқ, унақа хаёлга борманг, Нурмуҳаммад... Муҳожиротдаги ҳамма мусофирлар сизнинг ҳаққингизга дуодалар.

-Мен фақат ёрдам сўраб келдим, оқсоқол. Ҳеч ким қорадори олди-сотдисини қилмайди. Биз тепага чиқишимиз керак. Юқоридагиларга. Унинг учун ишни пастдагилардан бошлашимиз керак.

-Тушундим сизни, Нурмуҳаммад.

-Пастдагилардан кимни маслаҳат берасиз? Фақат ишончли, оғзига мустаҳкамларидан бўлсин.

Абдулло қошларини чимириб, ўйга толганини кўриб, Бобур баъзи нарсаларнинг мушоҳадасига тушди. Нурмуҳаммад нега айнан “паст”дагилар билан иш кўрмоқчи? Шунда Бобурнинг миясига ярқ этиб, бошқа ўй урилди. Пирамида! Абдуллонинг жавобда ҳаяллаётгани унинг фойдасига ишларди. У Жавҳарнинг рўйхатининг сўнггида ўқиган исмларни қайтадан эслади. Бир ҳудудда беш-олти йирик наркорчалон... Буниси мантиққа зид. Бошқачароқ айтилса – икки кўчқорнинг боши бир қозонга тушмайди. Ёки... пирамиданинг юқорисида фақат битта кишига жой топилиши мумкин. Пастга тушиб борган сари юқорига қўл чўзганлар кўпайиб бораверади.

-Биттасини танийман...

-Таниганларингиз керак эмас, оқсоқол. Ишонганларингизни айтинг! –унинг гапини бўлди Нурмуҳаммад.

-Унга ишонсангиз бўлади.

-Нима иш қилади?

-Сиз айтган томонларга қорадори чиқаради.

-Ўзи ишлайдими?

-Шундай.

-Оқсоқол, ўша одам мана бу йигитни харидорларига таништириши керак, -Нурмуҳаммад унинг кўзларига тик қаради. Унинг авзойи бузила бошлаганди. –У мол билан шимолга бориб, охирги қўлни кўриши керак.

Абдулло ғалати югинди.

-Унинг исми нима? У билан қандай кўришиш мумкин?

-Исми Камол. Мен... у билан гаплашиб кўраман, Нурмуҳаммад.

Нурмуҳаммаднинг юзи ёришгандек бўлиб, қимтилган лаблари бўшашди.

-Оқсоқол, буёғи тоза, алоқалар йўқ, дегандингизку!

-Йўқ, сиз мени тўғри тушунинг, Нурмуҳаммад, -ўзини оқлашга уринди Абдулло. –Ўшандан бери бунақа олди-сотдилардан ўзимни олиб қочаман, Аллоҳ шоҳид! Кейин... Камол жияним бўлади, акамнинг ўғли...

Абдулло кўзларини яширишга уринди.

-Бўлмасам унга айтинг, оқсоқол, бу йигитнинг хожатини чиқарсин. Қариндош-уруғларига яхшилик қилса қилибдида. Шунча одам урусдан шўппайиб қайтиб келса, виждони қийналиб юрмасин яна.

Абдулло жавдираган кўзлари билан унга тикилди. У Нурмуҳаммаднинг нимага шаъма қилиб ўтганини дарров илғаб, бутун вужуди музлаб кетди. Афғон муҳожирлари орасида Нурмуҳаммад ҳақида ҳар ҳил гаплар юрарди. Кимлардир унинг рус махсус хизматларига ишлашини айтса, бошқалар уни жинойий тўдаларга боғларди. Абдуллонинг катта оиласи Москвада қўним топган, икки қизи ҳозирда талаба, ёлғиз ўғли билан тижорат ортидан кун кўриб юрарди. Худо кўрсатмасин, Нурмуҳаммад айтганлари бўлса, бир амаллаб тарк этишган ватанга қайтарилишлари ҳеч гап эмасди. У ерда уларни нима кутиб турганини ўйлашнинг ўзи даҳшат.

-Ўзим кафилман, Нурмуҳаммад.

-Ҳозир у билан гаплашиб кўрасиз. Олдимизда, -Нурмуҳаммад унга синовчан тикилди.

-Хўп, ҳозир кўнғироқ қиламан.

Абдулло дарров шимининг чўнтагидан эски, деярли унитилиб кетган телефон русумини олди. Титроқ қўллари билан керакли рақамни узоқ қидирди. Топгач, телефонни қулоғига тутди. Шанғиллаб пуштунчада гапира кетди. Ора-сира қўлини ҳавода асабий сермаб ҳам кўярди. Беш дақиқалар гаплашгач, Нурмуҳаммадга юзланди.

-Камол қўлидан келганини қилади, хотирингиз жам бўлсин.

-Иншоллоҳ, оқсоқол. Сизга ишондим. Шеригим унинг олдига боради, -Нурмуҳаммад Бобурга имо қилди. -Мен эса шу ерда қоламан.

-Яхши.

-Жиянингиз кимлар билан ишлайди, агар сир бўлмаса, оқсоқол?

Абдулло энди ўзини анча босиб олган, фикри ҳам равон тортганди.

-Олдин бошқалар билан ишларди. Ҳозир Жавҳар деганлари чиққан...

Нурмуҳаммад Бобурга қараб қўйди. Уларнинг кўз уриштириб олганларини Абдулло сездию ичидан қиринди ўтгандек бўлди.

-Жавҳар ҳақида нималарни биласиз, оқсоқол?

-Жиянимнинг айтганларидан бошқа нарса билмайман, Нурмуҳаммад. Ишонинг менга...

-Сизга ишондим, оқсоқол. Ҳозир ҳам Жавҳарга ишлайдими жиянингиз?

-Мен таниганларнинг ҳаммаси Жавҳарга ишлайди, Нурмуҳаммад. Бизникилар молни чегарадан олиб ўтишади. Ўтган молни ёки Жавҳарнинг одамлари, ёки...

Бобур сергак тортди.

-Ёки ким? –сўради у.

Абдулло унга юзланди.

-Чегарадан ўтган молни Жавҳарнинг одамлари оларди. Ҳозир яна биттаси чиққан. Ўшанга ҳам ташилади. Жияним ўшанисига ишлайди. Унинг ўз одамлари бор.

-Исми нима унинг? –сўради Бобур. Унинг хаёлига Жавҳарнинг рўйхатига киритилган исмлар келди.

-Унисини билмайман, -унга қараб, деди Абдулло. –Яқинда чиққан, дейишади.

Бобурнинг калласи янада тезроқ ишлай кетди. Наркооламда янги-янги номлар чиққан. Балки улар ҳам анавиларнинг лойиҳаларидир? Жавҳарнинг рўйхатидагилар бекорга нишонга олинган эмас, бу аниқ. Агар Абдуллонинг жияни иш берса, рўйхатдаги исм-шариф эгасига чиқиш мумкин. Ўйинга тортилган шахс янада ойдинлашади. Бобур Нурмуҳаммадга қаради.

Нурмуҳаммад қўлларини иккинчи марта дуога очди.

-Мана энди дуо қилинг, оқсоқол, биз энди кетамиз.

Абдулло ҳали ҳам титроқ тарк этмаган қўлларини кўтариб, узундан узун дуо қилди. Аввал Нурмуҳаммад, сўнг Бобур ўрниларидан туришиб, “хужра”ни тарк этишди.

19

Ташқарида ёмғир ёғар, ҳийла салқин бўлиб қолганди. Нурмуҳаммад чарм курткасининг ёқасини кўтариб олиб, Бобурга қараб қўйди. Улар келган йўлларидадан ортга қайта бошлашди.

Бобурга ҳали ҳам кўп нарсалар жумбоқлигича қолмоқда эди. Нурмуҳаммад аслида ким? Нега унинг муҳожирлар орасида обрў-эътибори баланд?.. У барибир бу саволларни ичида сақлаб тура олмади.

-Ака, бир нарсани сўрасам майлими?

Нурмуҳаммад унга қараб қўйиб, бош ирғаб қўйдида деди:

-Сўрамасангиз ҳайрон бўлардим, кўп нарсалар сизга қизиқ туюлаяптику, тўғрими?

-Тўғри, ака. Бу... муҳожирлар билан қандай... танишиб қолгансиз?

Нурмуҳаммад унинг “улар билан қандай олди-бердингиз бор?”, деб савол бермоқчи бўлганини сезди.

-Улар билан олди-бердим, ош-қатиқлигим йўқ, Бобуржон. Москвага келганимда махсус хизматларнинг назарига тушганман, шундан бери кузатувдаман. Орадан ҳеч қанча вақт ўтмай мен билан боғланишиб, ёрдам беришимни сўрашди. Ўша вақтларда афғон муҳожирлари қорадорига аралашиб юришган. Ўзингиз ҳам биласиз, ўрмонга ўт кетса хўл-қуруқ баравар ёнади. Афғонларни нафақат Москвадан, хатто Россиядан депортация қилиниши ҳақидаги гап-сўзлар чиқди. Хуллас, ўзим буларнинг орасига кирдим. Сўзлашиб, қорадорига аралашганларни тегишли жойларга топширишни маслаҳат қилдим. Ёки уларни топширасизлар, ёки тарихий ватанга қайтасизлар. Муҳожирлар рози бўлишди. Қорадорига аралашганлардан биттаси Абдулло оқсоқолнинг катта ўғли эди. Мени олдимга келиб, худонинг зорини қилди. Ўғли ҳам астойдил тавба қилди. Уни олиб қолишга ёрдам бердим. Шу билан афғонийлар ҳозирча Москвада юришибди. Қисқа қилиб айтадиган бўлсам, афғон муҳожирлари орасида “авторитетман”, - ҳазили ўзига нашъа қилганида

Нурмуҳаммад кулиб қўйди.

Бобур тушундим, дегандек бош ирғади. У Нурмуҳаммадни ҳар гал кўрганида хаёлига биринчи бўлиб Ёдгоровнинг айтган гапи келарди. “Толиблар хизматига олинган... жангарига айланади”. Агар шундай бўлса, биродаркуш урушларида ҳам қатнашган бўлиши мумкин.

-Яна бир нарсани сўрасам бўлади?

-Бўлади.

-Афғонда... нима қилгансиз?

-Нима қилганимни билмайману, лекин одам отмаганман! – юришдан тўхтаб, Бобурга қаради у. –Бу бош нималарни кўрмади, аммо худога шукр қиламан, бирорта одамни ўлдирмадим. Пешонамга Калашниковни тираганларида ҳам, бўғзимга тиғ босганларида ҳам бегуноҳ жоннинг қонини оқизмадим!

-Мен бу ҳақда сўрамоқчи эмасдим...

-Сўрамасангиз ҳам айтиб қўяй!

-Узр, ака...

-Ҳечқиси йўқ, сўрайверинг, барибир гумонингиз бор, тўғрими?

Нурмуҳаммад яна унинг кўзларига тик қаради. Бобур тасдиқ ишорасида бош ирғади.

-Мен полковникка ишонаман, шунинг учун сизга ёрдам бераяпман. Бу ёққа келишингиздан олдин у билан гаплашгандим. “Менга қандай ишонсанг, унга ҳам шундай ишон”, деганини учун сиздан ҳеч нарса яширмаяпман. Ишонч – бу катта нарса! Бу ҳаётда мен кўп алдандим. Ишонч ва эътиқодим кучлилиги кўпларга жуда қўл келди. Ҳақ йўлга хизмат қилсан, деб ҳарби й мактабларга ташлаб, қўлимга автомат тутқизишди. Кофирни ўлдирсанг, савоб оласан, деб асирларни ўлдиришни буюришди. Ўлдирганим йўқ, худо қодир қилса ўлдирмайман ҳам!

-Узр, ака, мен...

-Ҳижолат бўлманг, Бобуржон, вақти келганда юракни бўшатиб олиш керак, тўғрими! –Нурмуҳаммад жилмайди.

-Тўғри, ака.

Улар ёнма-ён кетишда давом этишда.

-Урусга бу муҳожирлар жуда керак, -давом этди Нурмуҳаммад.
-Буларни эртага нима кутиб турганини ўзингиз ҳам билсангиз керак.

У Бобурга қараб қўйди. Унинг нима демоқчилигини Бобур тушунди. Улкан ҳудудга ёйилган мамлакатдаги инсон муаммоси. Илмий атама билан айтиладиган бўлса – демография. Бобур университетга қайтиб, устозлари билан маслаҳатлашдида айнан ўзи ёқтирган мавзу бўйича илмий ишини бошлаганди. Анча йиллик танаффусдан сўнг университетга келиб, ўзи ўқиган факультет деканатига кирди. Котибаликда сочи оқарган Нафиса опа уни кўрибоқ жуда хурсанд бўлиб кетганди.

-Вой ўлай, Бобуржон, сизмисиз!? Жуда ўзгариб кетибсиз лекин!

-Шунақа бўп қолдида, опа, -кулганди Бобур. –Сочимизга ҳам бир-икки оқ тушди.

-Ҳазилингиз ҳам бор бўлсин, Бобуржон. Кеча шу ерда домлажон билан сизни эслагандик. Жа ақлли талаба эди, бунақаси ҳали бўладими-йўқми, билмайман, дедилар.

-Устоз ҳам жуда муболаға қилиб юборадиларда, опа. Бугунги талабалар кечагилардан ўтса ўтадики асли кам эмас.

-Ҳарбий бўлиб кетганмишсиз, Бобуржон, шу ростми?

-Ҳа, шундай.

Шу пайт декан хонасининг эшиги очилган ва профессор Қобулов чиқиб қолганди. У аввалига Бобурни танимади. Нафиса опанинг:

-Домлажон, шогирдингизни танимадингизми? –деганидан сўнггина Бобурни таниганди.

-Бобуржон Эркиновмисиз? Қандай шамоллар учирди? Қани, қани, бир бағримга босайчи!

Улар қучоқлашиб кўришишгач, Қобулов озгина гинахонлик ҳам қилганди:

-Бу Ёдгоровни маъруза ўқинг, деб роса балога қолдимда ўзиям! Кўз остимдаги шогирдимни авраб, хизматига олди-қўйди.

Қани, хонамга кирайликчи. Нафисахон, бир пиёладан кўк чой берасиз бизга.

Улар бирин-кетин Қобуловнинг хонасига киришди. Одатий ҳол-аҳвол сўровлардан сўнг Бобур илмга қайтиш нияти борлигини, шунинг учун устозини йўқлаб келганини айтди. Қобулов бундан жуда хурсанд бўлиб кетди.

-Бобуржон, жуда ҳам хурсандман бундан. Жуда яхши ўйлабсиз.

Қобулов илк курсларданоқ Бобурнинг нозик фаҳми ва идрокига гувоҳ бўлганди. Баъзи вақтларда ижтимоий фанларда бирор масала ёки жумбоқни ҳал қилаётганда аниқ формула ёки қонуниятлардан фойдаланиш имконияти бўлмасди. Бунда ички ҳис, тезкор мушоҳада, яна дид керак бўларди. Бобурда ана шу нарсалар мужассам эканини полковник Ёдгоров ҳам сезганди. У Қобуловдан чаққонроқ чиқиб, Бобурни ўзи билан олиб кетди.

-Илм билан шуғулланаман, деб жуда тўғри қарор қабул қилибсиз, Бобуржон. Қўлимда беш-олти магистрантларим бор. Энди, тўғриси айтиладиган бўлсам, улар бажараётган диссертациялар билан илм билан шуғулланаяпман, дея олмас экансизда! Ўзи анчадан бери бир аспирант олсаммикан, деб ўйлаб юрардим.

Ўша куниёқ Қобулов анчадан бери ўйлаб юрган илмий тадқиқот мавзуси ҳақида гапирганди. Бу геополитикада муҳим ўрин тутадиган инсон омили ҳақида эди. Мавзу тадқиқига киришиб, бу соҳада мутахассисга айланган Бобур Нурмуҳаммаднинг нима демоқчилигини тушунганди. Россиянинг демографик муаммолари ҳали-вери ечиладиган эмасди. Хатто хос доираларда шимолдаги қудратли давлат аҳолисини Марказий Осиё ва Кавказ халқлари ҳисобидан тўлдириш ҳақидаги гап-сўзлар учраб қоларди.

-Ўзлари ҳам билишади, бир кунмас-бир кун боши деворга урилишини, -давом этди Нурмуҳаммад. -Одамлари оила қуришни истамайди, жуфт-жуфт бўлиб яшашни ўрганволган булар. Нима эмиш, иккита эркак оила қурабмиш! Астаффируллоҳ! Яна иккита

аёл бирлашволиб, оила бўлиб олармиш! Тавба, тавба! Булар қандай яшашни мана шу муҳожирлардан ўргансин, тўғрими! Оила тутумини мана шулардан ўргансин, маъқулми! Нима эмиш, булар бизга қандай яшашни ўргатармиш!..

Нурмуҳаммад анча қизишиб кетганди. Кўнглидагиларни обдон бўшатгач, кутилмаганда жим бўлиб қолди.

-Ака, агар сир бўлмаса, полковник билан қандай олди-бердингиз бор? –сўради Бобур анчага чўзилган сўзсизликдан сўнг.

-Бунинг тарихи узун, Бобуржон. Ҳамма мени алдади, фақат полковник мардлик қилди, бор гап шу.

Бобур унинг ортиқ изоҳ бермаслигини тушуниб, индамай қўя қолди. Улар бозорни тарк этишиб, Нурмуҳаммаднинг машинаси қолдирилган хиёбон томон юриб кетишди.

20

Йўл четидаги одамлар сийрак қаҳвахона ёнига келганида Нурмуҳаммад қадамини секинлаштирди.

-Юринг, ичкарига кириб, бир пиёладан чой ичайлик, ўзимизнинг болалар, -деб қолди.

-Майли, ака, -деди Бобур.

Улар тамаддихонага кириб, бўш столни эгаллашди. Бир финжондан қаҳва буюртиришгач, Нурмуҳаммад сўради:

-Ядро физикаси ҳақида тасаввурга эгамисиз?

Кутилмаган бу саволга тушунмай, Бобур ажабланди. Қошларини чимириб, унинг айтганларини кўз олдига келтирмоқчи бўлди. Ядро физикаси, дейилганда ёдига аввал *уран, плутоний, изотоп* сўзлари тушарди. Уларнинг нима эканлигини билсада илмий нуқтайи назардан тушунтириб беролмасди.

-Ўзим ёрдам берақолай, майлими, -жилмайди Нурмуҳаммад. – Қисқача айтганда элементар зарралар физикаси. Атомдаги протонлар, нейтронлар, электронлар ва бошқа зарралар ҳақидаги

фан. Янада тушунарли бўлиши учун сизга радиоактивлик, десам тасаввурингиз анча кенгайди. Хўш, энди тушундингизми анча?

Бобур тасдиқ ишорасида бош ирғаркан, ёдига полковник Ёдгоровнинг гаплари тушди: “Иброҳимов ўз вақтида университетнинг физика факультетини тамомлаган. Ядро физикаси бўйича иқтидори кучли бўлган.

-Тақдирим шундоқ экан, мана бунақа “разборка”ларга аралашиб юрибман. Агар илм йўлида кетганимда аниқ профессор бўлардим, Бобуржон.

Мавзуни ўзи очганидан журъатланиб, Бобур сўради:

-Афғонистонга нега кетгансиз? Бошқа йўллар ҳам бўлган эканку?

-Буниси катта тарих, Бобуржон. Тўқсон тўртинчи йилларми, валлоҳи аълам, аудиторияда ўтирсам ҳамсабоқлардан биттаси қўлида қалин дафтар билан ёнимга ўтириб қолди. Дафтарини очиб, нукул бир нарсаларни ёдлапти. Секин дафтарига мўраладим. Кичик сураларни ёзволган экан. Ўшаларни ёдлаётган экан. “Буларни қаердан олдингиз?”, деб сўрадим. “Жомеъга бир домла кептикан, ашиндан олдим, сиз ҳам борасизми?”, деб сўради. Кўндим. Дарсдан кейин биргалашиб бордик. Ашиндан кейин бошланди ҳаммаси. Университетдан кўнгил совиб, масжидга чопадиган бўлдик. 19-20 ёшларда эдим. Бу орада деканимиз профессор Қодиров домла мени хоналарига чақириб қолдилар. Кирдим. Домлани Москвага чақиритган экан. Ўқишни тугатсангиз аспирантурага олиб кетмоқчиман, нима дейсиз? деб сўрадилар. Масжиддан қолиб кетаман, деган ўй ўтди миямдан. Рози бўлмадим. Домланинг бир гаплари ҳеч эсимдан чиқмайди. Фалакнинг гардиши билан орадан анча йиллар ўтиб, Москвада, Арбатдаги кафедра учрашиб қолдик. “Агар илмда қолганингизда ҳозир сиз билан бу ерда эмас, Стокгольмда Қироллик Академиясида Нобел мукофоти топшириш зиёфатида ўтирган бўлардик!”, деб қолдилар домла. “Нобелни сизга беришаётган бўлишармиди?”, ҳазиллашиб сўраганимда у киши: “Сизга, менга эмас”, деганларида ичимда нимадир узилиб кетгандек бўлганди.

Нурмуҳаммад давом этолмай жим бўлиб қолди. Бобур нималарнидир англагандек бўлди.

-Афғонистонга қандай кетганимни сўрадингиз, -анчалик сукутдан сўнг давом этди Нурмуҳаммад. –Уч-тўрт йил масжидда ўқиганимиздан кейин одамлар келишди. Ўша йиллари бунақалар роса кўпайиб кетганди ўзиям. Менга ўхшаганларнинг бошини айлантриб, катта-катта ваъдалар беришиб, ҳорижга юборишни бошлашганди. Бизга битгаси келиб турарди. Масжиддаги уч-тўрт йигитни ҳорижга чиқишга кўндирди. “Ўша ёқда динни ўрганасизлар, ватанга ёрдамнингиз тегадиган ҳақиқий мусулмонлар бўлиб қайтасизлар”, деди. Улар орасида мен ҳам бор эдим. Хуллас, Тожикистонга ўтиб, Афғонистонга келдик. У ёғини айтмасам ҳам бўлар. Кеч бўлганда алданганимизни билганимда. Қайтишга йўл йўқ эди. Алғов-далғов ишлар бўлди орада. Урушлар ичида юрдим. Мозори Шарифда толиблар қирғин қилганида ҳайдовчи эдим. Энг даҳшатли кунлар эди. Сунбуланинг ўрталари. Шаҳарга кирган толиблар йўлида учраган ҳазораларни ўлдиришни бошлади. уйларга бостириб киришиб, ёшу-қарими, эркакми-аёл отарди. Қирғиннинг иккинчи куни эди. Бир маҳалланинг болаларини ҳайдаб келишди. Уч-тўрт толиб кўриқлаб турарди. Уларни даштга олиб чиқиб, отиб ташлаш буюрилибди. Машинамнинг кузовига ҳамма болаларни чиқаришди. Иккита толиб кузовда, болаларни ёнида қолган бўлса, битгаси ёнимга, кабинага чиқиб ўтирди. Даштга келдик. Болаларни бирин-кетин тушириб, катта даштнинг ўртасига тўплашди. Ёнимда келган толиб улар орасидаги бир қизни кўриб, менга автоматини бердида ўша қизнинг биллагига чанг солди. Бечора даштни бошига кўтариб фарёд урарди. У томонга қарамасликка ҳаракат қилардим унинг чинғириғи вужуд-вужудимни тешиб ташларди. Беихтиёр ортимга ўгирилдим. Қизнинг кийимларини тортқилаётган толибнинг калласига автомат тираб, тепкини босдим. Босиб туравердим. Кейин қолган иккитасини отдим... Болаларни машинага чиқариб, қош қорайганда шаҳарга қайтдим. Шаҳарнинг шимолидан кираман,

деб турганимда йўлимни аскарлар тўсиб олишди. Шимолий Иттифоқ аскарлари экан. Бўлган воқеани уларга тушунтирдим. Болаларни олиб қолишди. Мени қўйиб юборишди... Орада анча ишлар бўлиб, Москвага келдим. Биттаси бор эди, Россиядан радиоактив моддалар топиш илинжида келган. Ўшанинг хизматини қилишга мажбур эдим.

Бобур ажабланди. Нега мажбур бўлган?

-Москвага келганингиздан сўнг қочиш имконияти бўлган экан, нега шундай қилмадингиз?

Нурмуҳаммад билинар-билинемас хўрсинди.

-Мен уйдан чиқиб кетгандан кейин аёлимни ҳам алдаб ҳорижга чиқаришган экан. Кетишим арафасида ҳомиладор эди. Икки ёшли болани ташлаб чиққан. Орадан олти йил ўтиб билдим буни. Аёлим... гаровда эди.

Бобур энди ҳаммасига тушунди. Бу ишларнинг ортида турганларнинг қўлида унинг аёли қурол бўлган.

-Қисқаси, улар нима деса бажаришга тайёр эдим. Уларнинг айтганларини бажардим ҳам. Орада полковник билан учрашдим. У аёлимни топиб беришга ваъда берди. Топиб берди ҳам. Салкам ўн йил деганда аёлим билан учрашдим. Ўн йил деганда ўғлимни кўрдим... Шунақа гаплар бўлганди, Бобуржон. Шунинг учун полковник ёрдам сўраса қўлимдан келганича ёрдам бераман.

Бу ерга келганидан бери унга жумбоқлигича қолган нарса энди ойдинлашганди. Нега қаҳвахонага судраганини ҳам англади. Шу мухтасар тарихдан воқиф этишни истаган.

-Қандай таомлар буюрасизлар? – тамаддихона ходимининг саволи ўртадаги жимликни бузди.

-Нима овқат ейсиз? – сўради Нурмуҳаммад.

-Тўғриси, овқат егим йўқ.

-Менда ҳам иштаҳа қолмади. Унда турамиз бўлмасам.

Кафтлар юзга силаниб, ўрниларидан туришди. Буюртма олишга келган қиз уларнинг ўзбекчада гаплашаётганларидан анқайиб турар, бошқа сўз айтмай чиқа бошлаганларини кўриб эса таажжубга ботганича қолаверди.

21

Нурмухаммаднинг машинасидан тушиб, дала ҳовлига олиб чиқадиган кўчадан ҳали юз-юз эллик қадамлар босиб ўтмасдан Бобурнинг телефони жиринглаб қолди. Бобур дарров телефонини олиб, қулоғига тутди:

-Ҳа, ака, тинчликми? –ажабланиб сўради Бобур, экрандаги ёзувни кўриб.

-Бобуржон, гап бундай, йигитлар Жавҳарни аниқлашибди.

-Қаерда экан? –Бобур юраги тез-тез ура бошлаганини сезди.

-Йигитларга тайинладим, уни кузатиб туришибди. Ишончим комил, у Москвада яна бир-икки кун туради. Унгача ишингизни битирасиз, насиб қилса.

-Худо хоҳласа, ака.

-Ҳозир уйга кириб, дам олиб турасиз. Кечроқ телефонлашамиз, маъқулми?

-Маъқул, ака!

Нурмухаммад бошқа сўз айтмай, телефонини ўчирди. Бобур телефонини чўнтагига жойлаб, тез-тез юрганича ҳовлига етиб келди.

Кечки соат ўнларда Нурмухаммад яна кўнғироқ қилди. Бобур телефонини олиб, қулоғига тутди.

-Эшитаман, Нурмухаммад ака.

-Гап бундай, Бобуржон. Катта кўчага чиқиб, такси тутасиз. “Амог”, дейсиз, ҳайдовчиларнинг ўзлари билишади. Уйдан кўчага чиқишингизга беш дақиқа, мен айтган жойгача етиб келишингизга йигирма дақиқалар вақт кетади. Ярим соатлар вақтингиз бор. Жавҳарни ўша ерда учратишингиз мумкин.

-Яхши, Нурмухаммад ака.

-Кийинганмисиз?

-Ҳа. Тайёрман, ака.

-Музлаткич тепасида ёғоч қути бор, ўшанинг ичида уйқу дорисининг кукуни бор. Шунини чўнтагингизга солинг. Телефонни

Ўчирманг!

-Ҳозир...

Бобур телефонни қулоғидан узмай, музлаткич томон юзланди. Нурмуҳаммад айтганидек, деворга ёғоч қути осилган.

-Топдингизми? – телефондан овоз эшитилди.

-Топдим. Ҳозир оламан...

Бобур бўш қўли билан қутини очди. Турли-туман идишчалар орасида оқ куқунли мўъжаз целлофан ҳалтачаси турарди.

-Целлофан ҳалтачадами?

-Худди шуниси!

-Топдим, ака. – Бобур ҳалтачани чўнтагига жойлади.

-Телефонни ўчирмай, кўчага чиқаверинг, -Нурмуҳаммад давом этди. -Такси тутгунингизча қиладиган ишларингизни тушунтириб тураман, - буюрди Нурмуҳаммад.

-Хўп бўлади, мен кўчага чиқаяпман.

-Чўнтагингизда камида уч минг евро бўлсин, ичкарига кириш учун.

-Ҳозир... олдим, ака.

-Яхши. Борадиган ерингиз... –Нурмуҳаммад жим бўлиб қолди, - иславоатхона. Бир кечага хона буюрасиз.

-Яхши...

-Жавҳар шу ерда Роҳибнинг одамлари билан учрашиши мумкин. Сиз уларнинг ёнида бўласиз.

-Тушундим, ака.

-Уйқу дори... гувоҳлар бўлмаслиги учун, буёғини тушунтириш шартмас сизга. Кўчага чиқиб қолгандирсиз?

-Чиқдим.

-Унда Аллоҳга омонат, Бобуржон, ишни бажараверинг.

-Раҳмат, ака, сизга ўзим қўнғироқ қиламан.

-Худо хоҳласа, ҳайр!

Нурмуҳаммад унинг ҳайрлашишини кутмай, телефонни ўчирди. Бобур телефонини чўнтагига жойлаб, келаётган таксига қўл кўтарди. Такси тўхтади. Бобур эшикни очиб, Нурмуҳаммад ўргатганидек деди:

-Amor!

Ҳавдовчи мийиғида кулиб қўйиб:

-Ўтиринг, -деди.

Бобур ҳайдовчининг нега кулганини фаҳмлаб, ўнғайсиз аҳволга тушди. Юзидаги жиддий ифодани сақлашга уриниб, орқа ўриндиққа ўтирди.

Нурмуҳаммад айтганидек, роппа-роса йигирма беш дақиқада такси “Amor” ёзуви ёниб турган, беш қаватли бино ёнида тўхтади. Бино кўринишидан ҳорижий сайёҳлар қўнадиган меҳмонхонага ўхшарди. Анча ичкарига кириб кетган бино ҳовлисидаги турли русумдаги қимматбаҳо машиналарнинг ўзиёқ бу бинонинг мижозлари унча-мунча одамлар эмаслигини айтиб турарди.

Бобур ҳайдовчи билан ҳисоблашгач, машинадан тушди. Ён-атрофдаги биноларни назаридан ўтказганича бинонинг айланма эшиги томон юрди. Ҳали эшикка етиб келмасидан ортидан машиналар кириб келишаётганини сизди. Ортига ўгирилиб қарашни лозим топмай, ойнаванд эшик ёнига келди. Қўнғироқ қилмоқчи бўлгандек, костюми чўнтагидан телефонини олиб, қулоғига тутдида ортига – машиналар томон юз бурди. Не кўз билан кўрсинки, энг олдиндаги машинадан... Жавҳар – Парвез Жавҳаров тушарди. Оппоқ костюм-шим, қора кўйлак, намланган сийрак сочлари ортига текис таралган. Қўлида нозиккина, юпқа чемодан. Ёнида уч-тўрт чоғлиқ тансоқчилари пайдо бўлишиб, уни қуршаб олишди. Жавҳар уларга эътибор ҳам қилмай, эшик томон юрди. У Бобурнинг ёнидан ўтаркан унга бир назар ташладию эшик томон қўл чўзди. Эшик айланаркан ортидан соядек эргашиб келаётганларга буюрди:

-Хоналарингдан чиқмаларинг!

Улар бирин-кетин ичкарига кириб кетишди. Бобур телефонини чўнтагига жойлади. Яна бир муддат ташқарида тургач, ўзини ичкарига олди. У бинонинг кенг вестибюлига кирган вақтда Жавҳар бўлажак тунги базму-жамшидлари учун ҳисоб-китобни тугатиб, одамлари билан лифт томон кетиб борарди. Бобур уларни назаридан қочирмай, уни қаршилаган,

баскетболчилар киядиган футболкали йигитга қаради.

-Хона буюрадиларми? –сўради йигит. Вестибюлнинг улкан қандили ёруғида унинг билакларидаги суратлар жуда хунук кўринар, биринчи марта кўз тушганда одамни нохуш ҳислар оларди.

“Яна беш-олти сониялардан сўнг Жавҳар лифтга етади!”, -ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан.

-Худди шундай, - деди у.

-Қандай хоналарни маъқул кўрадилар?

Йигитнинг астойдил суҳбат қурмоқчи бўлаётганидан Бобур ич-ичидан ғижинар, аммо сир бой бермасликка уринарди. “Уч, тўрт...” – ичида санарди у.

-Хоҳлаганларингиздан бор, жаноб!

“Беш, олти...”. Бобур лифт томон қаради. Жавҳар айнан шу паллада лифт тугмасини босганди. У одамлари билан лифтга кириб, қават рақами туширилган тугмачани босгани Бобурнинг назаридан четда қолмади. Бешинчи қават! Ана шундан кейин Бобур ҳотиржам бўлиб, йигитга юзланди.

-Хўш, қандай хизматларни тавсия қиласиз?

Йигит эркакларга ярашмайдиган муқомлар қилиб, “Амор”, дея номланмиш бу бинода қандай хизматлар кўрсатилишини тушунтира кетди. Уни тинглагани сари Бобурнинг тилидан “астағфируллоҳ! астағфируллоҳ!” тушмас, тезроқ бу турқи совуқнинг беибо “маърузаси”дан қутулишни ўйларди. Етти ухлаб тушига кўрмаган, не кулфатки, хатто ҳайвонларда ҳам учрамайдиган ҳирсни қондириш усуллари ҳақида тинглашнинг ўзи шармандалик, беҳаёлик эди. Бобурнинг ёдига отасининг айтганлари тушди. “Ўғлим, китобларда келадикки, кўп қавмлар бир гуноҳга муккасидан кетишадиким, алал-оқибат ўшанинг касрига қолиб, ҳалок бўлишади. Лут қавмини эслайлик. Нима учун бу қавм йўқ қилинди? Айтишга тил ҳам айланмайди, ўғлим! Тавбадан бошқа сўз йўқ... Шу гуноҳни қилиб, йўқ бўлдимми? Йўқ бўлди! бунақалардан тарихда қанча! Ҳар бир қавмни бир гуноҳи бошига етган бўлса, ҳозирги одамизот қанчадан қанча гуноҳларга

муккасидан кетган. Тавба! Тавба!..”.

Йигит ҳар бир қаватдаги хизматларга алоҳида-алоҳида тўхталгач, бешинчи қаватдагилари ҳақида тўхтади. Ҳали ярмига етиб бормасдан, Бобур уни тўхтатди.

-Айни шу қаватингиз менга тўғри келди, -деди у.

Йигитнинг кўзлари ғалати ўйнади.

-Дидингиз жуда зўр экан, жаноб! Қойилман! – у негадир атрофга олазарак қараб қўйгач, овозини пасайтириб деди:

-Аммо, сиздан олдин келган жаноб бу тунга бутун қаватдан ёлғиз ўзи фойдаланмоқчи!

-Нима ҳам қилардик, ундай бўлса, тўртинчи қаватда! –ўзини иложсиз қолгандек кўрсатди Бобур.

-Ҳафсалангиз пир бўлмасин, жаноб, бу қаватда ҳам бу дунёда ҳали кўрмаган лаззат топишингизга ишончим комил!

-Яхши, менга тезроқ бир хонани ажратиб берсангиз, - бу одам билан кўп суҳбатлашиб қолгани ўзига ҳеч ҳам маъқул келмаётган Бобур муддаога ўтди.

-Маъқул жаноб, юқорида айтганимдек, бу қаватда... – йигит энди қўлларини қизлардек бир бирига чамбарак қилиб олганича ҳикоясини яна бошидан бошлади.

Бобур кўрсаткич бармоғини кўрсатиб, “бўлди!”, ишорасини бергач, мулойим овозда деди:

-Хона!

-Бир оғиз сўзингиз, жаноб! Ушбу қаватдаги энг шинам хонага жойлашасиз! Хизматингиздаги хонимлар мана бу китобимизда...

-Нарҳи?!

-Уч минг евро, жаноб. Биз таклиф этаётган нарҳлар шаҳардаги энг арзони. Масалан айтайлик, “Тун лаззатлари...”

-Яхши, раҳмат! Мен хонамга бора қолай! – Бобур чўнтагидан пулни чиқариб, унга узатди. Йигит пулни ҳафсала билан санагач, яна нимадир демоқчи бўлганида Бобур:

-Калит! –деди.

Йигит унга қават ва хона рақамлари туширилган калитни олгач, лифт томон юраркан, хаёлидан Нурмуҳаммаднинг сўзлари

ўтди. *Нима эмиш, булар бизга қандай яшашни ўргатармиш!..* Ҳали лифтга етиб бормасидан, телефони хабар қабул қилганини билдириб, товуш чиқариб қўйди. У дарров телефонни олиб, экранга кўз ташлади. “Ҳизрни йўқласам бўларкан!”, - ўй ўтди хаёлидан. Хабар Нурмухаммаддан эди: “Роҳиб Жавҳар билан учрашмоқчи. Шу тунда.”.

Бобур қадамини тезлаштирди. Лифт тугмасини босиб, тўртинчи қаватга кўтарилди.

22

Лифт эшиги овозсиз очилди. Бобур ташқарига чикдию ўзини бошқа оламга тушиб қолгандек ҳис қилди. Шифтдаги неон чироқларнинг ёғдуси девордаги турли беҳаё суратлардаги инсоннинг осийлигини ёритишдан бош тортибми, заиф тортган, бутун қават гўёки кўринмас тутун ичида қолгандек туюлади. Одам боласи закоси эзгу ишларда қанчалик юксак бўлса, тубанликда ҳам қолишмайди. Бу суратлардаги одамлар, уларнинг қилаётган ишларини кўрган одам, булар ҳаста, деган ўйга бориши аниқ. Соғ бўлса фикри бу қадар бузилишига биров асло ишонмайди. Бобур мубҳам ўй-хаёллар ичида калитдаги рақамларни қаршисидаги эшиклардан топмоқчи бўлди. Эшикни топгач, қулфни очиб, ичкарига кирди.

Чироқни ёқдида хона ичини дарров кўздан кечириб, дераза ёнига келди. Бу ердан у ташқарини кузатиб олди. Ҳаммаси жойида. Энди Жавҳар қўнган хонани аниқлаш керак. Унга қараб, ҳаракат режасини белгилайди. У костюми чўнтагидан уйқу дориси солинган елим ҳалтачани олиб, нарироқдаги ойнали буфет ёнига борди. Номи эсда турмайдиган турфа ичимликлар, уларнинг баъзиларини нима эканлигини ҳам билмайди. Унинг мияси янада тез ишлаб кетгандек бўлди. Аёллар одатда нима ичишади? Енгилроқларидан ичишлари мумкин. Анави йигит ҳозир хонасига юборадиганлари рад этмайдиганларини тахмин қилиши керак! Шарбатлар, коньяклар, вискилар... Бобур айнан

шуларни танлаб олиб, тезда уларнинг тиқинини бўшатдида елим ҳалтачадаги кукундан солиб чиқди. Уларни тартиб билан териб чиққач, чироқни ўчириб, тунчироқни ёқиб қўйди. Шу пайт эшик таққиллаб қолди. Бобур уст-бошини тартиб солиб, эшикни очди. Икки-уч қадамлар нарида елкаси очиқ бир қиз, унинг ортида эса анави ғалати йигит турарди.

-Жаноблари учун меҳмонхонамининг гулғунчасини олиб келдик! – кўзларини сузиб гапирди йигит.

Бобур қизга “ичкарига кир”, дегандек бош ирғағач, йигитнинг ёнига келди.

-Бир талабим бор, мижоз сифатида, -деди у.

-Марҳамат, қулоғим сизда.

-Юқори қаватдагилар менимча кўпроққа ўхшайди, ҳар томондан шовқин, ғала-ғовур эшитилаяпти, -Бобур ундаги ҳар бир ўзгаришни назаридан қочирмаслик учун унга синовчан тикилди. –Бу бошқа мижозларингизга ёқмайди.

-Жаноб, улар мижоз эмас... нима десам экан, -йигит кутилмаганда овозини пасайтирди, - улар... улар тансоқчилар. Коридорда юришибди. Шунга уларнинг овозларини эшитган бўлсангиз керак.

Бобур буни билмагандек юзига таажжуб тусини берди. У ҳам овозини пасайтирди.

-Булар ким? Янги бойларданми? –сўради у.

-Шунақароқ... нима десамикин, - йигит бу сафар овозини янада пасайтирганидан шивирлаётганга ўхшаб қолди. – Булар мафия! Шунақа! Сиз ҳеч хавотир олманг, уларнинг бошлиғи сиз турган хонанинг юқорисида. Одамлари унинг икки ёнидаги хоналардан жой олишган...

Бобурга айнан шуниси керак эди. Демак, Жавҳар юқоридаги хонада. Энди анави қиздан ҳам кутулса, ишни бемалол бошлаши мумкин.

Бобур йигит билан ҳайрлашиб, эшикни ёпди. Қиз эса, таклифни ҳам кутмай, ўзи ичимликлар терилган буфетга қадам ташлаб борарди.

-Қанақаси билан меҳмон қиласиз? –сўради у.

-Танланг.

-Одатингизда таклиф қилиш йўқми? –қиз у томон қараб қўйди.

Унинг сўнги гапидан Бобур ғижинди. “Одоб-ахлоқ ҳақида маъруза ўқишинг қолувди!”. У бошқа сўз айтмай, буфет ёнига келди. Ўзига яқинроқ турган шиша – вискининг тиқинини қайтадан бўшатиб, икки биллур қадаҳга қўйди. Бирини қизга узатиб, унинг лаб теккизишини кутди.

“Бир хўплам ҳам етади овозинг ўчишига!”.

Қиз унинг фикрларини ўқиётгандек, қадаҳга лабини аста теккизди. У энди гапиришга чоғланганида беихтиёр пешонасини ушлади.

“Бошланди!”.

Бобур унга бошқа эътибор бермай, дераза ёнига келди. Унинг бир тавақасини очиб, юқорига қаради. Дераза чироғи ёниб турарди. У костюмининг ички чўнтагидан махсус кузатув қурилмасини олиб, ингичка симини юқорига аста кўтарди. Унинг қўлидаги мўъжаз мониторда аввал кенг хона, роҳатижон оромкурсида ясланиб ўтирган Жавҳар кўринди. У энди бошқача кийиниб олганди: қора костюм-шимда, тилла қистиргач қадалган бўйинбоқда. Бобур сездики, у Роҳибни кутаяпти. Жавҳарнинг телефони жиринглади. У телефонини қулоғига тутган маҳалда Бобурнинг телефонига хабар келди. У хабарни дарров ўқиди: “Роҳиб биринчи қаватда”. Бобур Жавҳарга ҳам шу ҳақда хабар беришаётганини сезди.

Жавҳар ўрnidан сакраб туриб кетди. Ҳожати бўлмасада ўзини тартибга келтирган бўлди. Бўйинбоғи тугунчасини тўғрилаб, эшик томон юрди. У ҳали етиб бормасидан эшик очилдида хонага аввал бақувват икки йигит кириб, икки томонга ўтишдида қўлларини қовуштириб олишди. Йигитларнинг кўриниши ҳам кишида ваҳима уйғотарди. Уларнинг ортидан Роҳиб – Арон Буланов салмоқли қадам ташлаб, ичкарига кирди.

-Қандай жойларга келишни биласан, Жавҳар! –деди у,

истехзоли кулиб. –Йил ўн икки ой кўча-қўйда ҳақ талашиб, итдек ишлаймизу бунақа жойларни борлигини билмас эканмиз!

-Ундай дема, ахир бунақа жойлар сендан қолганку! – ялтоқланди Жавҳар.

Роҳиб унга эътибор бермай, ичкарига ўтди. Бундан беш-ўн сониялар аввал Жавҳар ўтирган жойга бориб ўтирди. Жавҳар эса унинг қаршисидан жой олди.

-Рўйхатингни кўрдим, Жавҳар. Таваккал қилгансан, сенга очиғини айтаверай.

-Биз қачон таваккал қилмаганмиз, Роҳиб!? Шунақа қилмасак бўлмайди.

Роҳиб унинг кўзларига тик қаради.

-Менга қара, бу фикр қандай қилиб каллангга келиб қолди ўзи? Сендан бунақа ишларни кутмагандим, тўғриси айтсам.

“Сафар Муллоев!”, -миясига ўй урилди Бобурнинг.

-Камситаяпсан, Роҳиб, камситаяпсан!

-Қизишма! Аффонлар билан гаплашдингми?

-Гаплашдим. Лойиҳага улар ҳам қўшилишади.

-Ишонасанми уларга?

-Улар қачон юзингни ерга қаратишди? Шунча йиллардан бери олди-берди қиласан, тўғрими?

Роҳиб индамай қолиб, кўзларини бир нуқтага тикдида ўй суриб қолди. Ниҳоят, хаёлларидан бош кўтариб, Жавҳарнинг кўзларига қаради.

-Улардан қандай ваъда бўлди? –сўради у.

-Улар ўша ишни бажаришади. Ҳам қорадори, ҳам замбарак!

-Менга қара, Жавҳар. Мен уларни танитайман, фақат сени биламан! Бу ишнинг икки якуни бор, ўзинг ҳам биласан. Агар биринчиси ўхшамаса, иккинчисига бошингни тикасан. Тушундингми!

-Ўргатма, Роҳиб. Бу ишни бугун бошлаганим йўқ. Компьютеримда қилинадиган ишлар батафсил ёзилган.

Роҳибнинг косасидан ирғишга тайёр кўзлари унга еб қўйгудек қадалди.

-Бу ишларни ким ёзган? Сенми? –сўради у.

-Бунинг нима қизиғи бор, шуни кўр, маъқул келадими-йўқми, кейин айтасан.

Роҳиб қўлини кўтариб, йигитларидан бирини ёнига чорлади. Унинг қўлидан ихчам ноутбукни олиб, Жавҳарга узатди.

-Мана бунга кўчариб бер.

Жавҳар ноутбукни очиб, ўзининг ноутбукидан маълумотларни юклаб бергач, эгасига қайтарди. Ўз ноутбукини оромкурси ёнига қўйгани Бобурнинг назаридан маҳфий қолмади.

-Гапимни эшит, Жавҳар, рухсат бермагунимча ишни бошлама!

-Яхши.

Роҳиб ўрнидан турди.

-Яхши қол, Жавҳар, сен билан кейинроқ гаплашамиз, - у Жавҳарнинг гапиришини ҳам кутмай, ортига бурилди.

Бобур Роҳибнинг чиқиб кетганига ишончи комил бўлгач, нарсасини йиғиштирди. Дераза ёнидан узоқлашиб, тунчироқнинг ёнига қайтди. Уйқу дориси таъсир қилган қиз аллақачон ухлаб қолганди. Бобур энди қандай қилиб бўлса ҳам Жавҳарнинг ноутбукидаги маълумотларни олиш ҳақида бош қотира бошлади. Бешинчи қаватга кўтарилган тақдирда аввало Жавҳарнинг одамларига дуч келади. Уларнинг кўзига кўринмай, Жавҳарнинг хонасига кириш ҳазилакам иш эмас. Деразадан юқорига кўтарилишчи?.. Бобур яна дераза ёнига қайтди. Очиқ турган тавақасидан юқорига қаради. Нарироқдаги юқоридан пастга кетган тунука тарнов унинг эътиборини олди. Бобур унга қўли етишига кўзи етгач, яна юқорига қаради. Тарновдан юқорига кўтарилган тақдирда ҳам деразани оча олиши керак. У яна махсус жиҳозининг симини юқорига кўтарди. Дераза ярим очиқ эди. Демак, ўриниб кўрса бўлади. Кутилмаганда нигоҳи қурилманинг экранига тушдию сергак тортди. Жавҳарнинг хонасига икки қиз кириб келарди. Жавҳар энди бу исловатхонадан таъма қилганини олмагунча тинчимайди. Бобур қўл соатига қаради...

...Юқорида ҳамма тинчиб қолгач, Бобур костюмини ечди. Деразани очиб, енгил ҳаракат билан тарновни маҳкам ушлаб

олди. Юқорига қараб олдида юқорига тирмаша бошлади. Ҳашпаш дегунча Жавҳарнинг деразасига етди. У чуқур-чуқур нафас олгач, дераза томон сакради. Унинг бақувват қўллари бир амаллаб дераза кесакисидан ушлаб қолди. У бир муддат деворга суянганича осилиб тургач, аста кўтарилди. Кўкрагигача кўтарилгач, зарб билан силтандида дераза ортида мустаҳкам туриб олди. Энди у ичкарини бемалол кўздан кечириши мумкин эди. У нафасини ростлаб, хонани кузатди. Тўшакдагилар донг қотиб ухлаб ётишарди. Бобур деразанинг ярим очиқ тавақасини оҳиста суриб, ичкарига кирди. У Жавҳар ноутбукини қаерда қолдирганини билганидан уни тезда топди. Ноутбукнинг мониторли тавақасини очди. Мониторда ёзув пайдо бўлди: *яширин сўзни киритинг*. Бобур жилмайди. Устасига фарқи йўкку, ҳар қанақасига муҳофазаланган тизимларни “бузиб” кириш. Унинг бармоқлари клавиатура узра чаққон югургач, ноутбукнинг “ишчи столи” очилди. Бобур сўнгги марта очилган файлни аниқлаб олгач, ўшани очди. Бу Роҳибга берилган файл эканига ишончи комилга бўлгач, чўнтагидан чиқарилган дискка уни кўчириб олди.

Бобур бу тунга белгилаган ишларини бажарганди. У Жавҳарнинг ноутбукини ўчириб, жойига қўйди. У Жавҳарга яна бир марта қараб қўйгач, дераза томон юрди...

23

У хонасига қайтиб кирганида қиз хамон ухлаб ётарди. Бобур унга эътибор бермай, қаттиқ дискини телефонига улади. Унинг мониторида энг сўнгги юкланган файлни кўздан кечира бошлади. Қандайдир ҳужжат, алоҳида тартибланган. Икки бармоғини мониторга теккизиб, ҳужжатни катталаштириб олган Бобур илк саҳифаларни ўқишга тушди.

Ҳолид Каримий Довар. (Бу ёзув настида икки расм жойлаштирилган, бирида Калашников автомати кўтарган 38-40

ёшлардаги, кўзлари чақчайган, тепакал бир йигит тасвирланса, кейингисида у “Тойота” русумидаги машинасида ўтирганида суратга олинганди.)

Америкаликлар Афғонистонга киргунларига қадар, маҳаллий дала қўмондонлари орасида Фулади Нур номи билан машҳур жангарилар тайёрлаш жамлоғида ҳарбий маслаҳатчи бўлиб хизмат қилган. Қурулланган ҳарбий гуруҳлари таркибида Марказий Осиёга “сизиб” киришга уринган. Гуруҳ Ўзбекистон чегараларида йўқ қилинган. АҚШ ҳарбий амалиётлари натижасида толибларнинг айрим қисмлари билан Покистонга қочган. Кейинги икки йил мобайнида акаси, шимолий Афғонистонда кўзга кўринган наркорчалон Сулаймон Каримий Доварнинг тан соқчиси бўлиб хизмат қилаётгани аниқланган.

Маҳаллий дала қўмондонлари билан алоқалари бор...

Насиб афғоний ғозий.

Ҳолид Каримий Довар мансуб бўлган қуроли гуруҳ таркибида Тожикистон ҳудудида ҳарбий амалиётларда иштирок этган. Моҳир снайпер...

Бобур сергак тортди. Аввал шунга ўхшаганлари билан учрашгандику! Бу ўша бўлмасин яна. У ўқишда давом этди.

Шимолий Афғонистондаги йирик наркокартел хўжайини Нодим Қозишоҳнинг тансоқчиси.

Бобур ҳужжатни охиригача ўқишни истамай, бармоғини юргизиб, кейинги саҳифаларни очди. Ҳариталар. Ўзбекистон, Тожикистон ва Афғонистоннинг чегарадош вилоятлари тасвирланган. Ҳаританинг айрим ерларига нуқталар қўйиб ташланган. Бобур англадики, бу Жавҳарнинг – Муллоев қўлига диск тутқизганларнинг ҳаракат режаси. У қаттиқ дискни телефонида узиб, уларни қўйнига яширди. Шарқ уфқи анча ёришиб қолганди. Ҳали замон тонг отади. Тезроқ кетиши керак. У

нарсаларини йиғиштирдида донг қотиб ухлаётган қизга қараб қўйди. Ортидан шубҳали нарсалар қолмаётганлигига ишончи комил бўлгач, хонадан чиқди.

24

Нурмуҳаммад ўрнидан туриб, унга қўлини узатди.

-Яхши етиб олинг, гап-сўзлар бўлса гаплашамиз, худо хоҳласа.

-Анави ишингизни бошлашни маъқул кўрсанглар, хабар беринглар. Анави одамни топамиз.

-Маъқул, ака. – Бобур қўлини кўксига қўйди.

Нурмуҳаммад у билан қучоқлашиб, ҳайрлашди. Бобур бошқа сўз айтмай, ҳовлига чиқди. Аввал чақирилган таксига ўтириб, эшик ёнида кузатиб турган Нурмуҳаммад ва Маринага қўл силкиб қўйди. Нурмуҳаммад ўнг қўлини кўтариб, бош ирғади. Такси аста ўрнидан қўзғолди.

Бобур шаҳар чеккасидаги бу овлоқ жойдан мубҳам ўй-хаёллар ичида қайтарди. Кўп нарсаларни аниқлади, билди, аммо Нурмуҳаммаднинг аслида ким, кимларга ишлашини билолмади. Унинг полковник Ёдгоров билан алоқалари махфийлигича қолаверди.

У ойнадан ташқарини кузатганича яна хаёлга берилди...

25

Москва-Тошкент рейсига рўйхатга олишга яна икки соатлар бўлсада, Бобур нарсаларини йиғиштириб, аэропортга келди. Енгилроқ тамадди қилиб олиш учун аэропорт биқинидаги емакхоналарнинг бирига кирди. Бу ерда одам сийрак. У енгил таомлар буюргач, кафенинг катта ойнасида ташқаридагиларни кузата бошлади. Заминга гулдурак ваҳималар солиб самолётлар қўнади, узоқроқдан бошқалари кўкка кўтарилади. Кимлардир кетади, кимлардир келади. Ташқаридаги шошқин ва жўшқин ҳаётни кузатаркан, Бобурнинг юзи ёришиб, уюлган қовоқлари

бўшашди. У ўзини анча енгил ҳис қиларди. Беихтиёр тилига “ўзингга шукр!”, калимаси келдию отасининг айтганлари эсига тушди: “Ўғлим, ҳар доим ҳам бандасининг айтгани бўлавермайди. Агар шунақа бўлганидами, аллақачон қиёмат қойим бўлган бўларди...”.

-Кимлар кетиб, кимлар келмади! –отасининг айтганлари тилидан учди.

У жилмайиб кўйди. Дунёнинг ярмини фатҳ этган Искандар Зулқарнайн бу ёруғ оламдан нима олиб кетди? Бўш қўлларини ибрат учун қабрдан ташқарига чиқариб кетмадими? Бобур икки йил олдин Бухорога борганида ҳазрат Баҳовуддин Нақшбанд қабри зиёратида кўриб, ажаблангани кафти очиқ қўл рамзини эслади. Зиёратгоҳ масъулларидан бири айтиб қолганди: “Иним, бу рамз кетар чоғимиз кўлимиз бўш бўлишига ишорадир!”. Бани башарнинг фожеаси шу, сўзи ва амали буюк аждодларининг зако сўзларининг унутгани. Дунёнинг бир бурчида, азим Россиянинг юраги Москвадаги кафедра ўтираркан, Бобур ана шуларни ўйларди.

-Сизни безовта қилиб кўймаймизми? –йўғон овоздан унинг ўйлари тўзғиб, шошиб овоз келган томонга юзланди. Қаршисида гавдали, оддий кийинган йигит турарди. Бобур уларнинг ким эканлигини дарров фаҳмлади. Гарчи кафедра шунча бўш жойлар бўлишига қарамай, у банд қилган столдан бекордан бекорга жой сўрамасликлари дарров хаёлига келди. У қўли билан қаршисида курсиларга ишора қилди. Йигит унинг қаршисидан жой олди.

-Тошкент рейсига рўйхатга олиш бошланишига бир соату қирқ беш дақиқа вақт бор экан, -деди йигит Бобурни роса ажаблантириб.

-Нотаниш одамлар билан суҳбатлашиш сал ғалати эмасми? – унга саволмуз қаради Бобур.

-Душманнинг душмани – дўстимдир! – деди йигит унга синовчан тикилиб. –Қолаверса, мен сизни жуда яхши танийман.

Бобур унинг гап-сўзларидан кўп нарсаларни ўқий бошлади. Душманига душман. Демак, *анавилардан*. У сир бой бермай,

йигитнинг кўзларига боқди.

-Бобур, очикчасига гаплашсак ҳам бўлаверади, -деди йигит.

-Қулоғим сизда.

-Андрей, -йигит ўтирган жойидан қўлини узатди. Бобур унинг қўлини сиқиб қўйди.

-Умумий душманмиз борлигига шаъма қилдингиз, ким экан у?

Йигит полимер муқовали жилддан қоғоз чиқариб, Бобурга узатди. У қоғозни олиб, унга кўз ташлади. 25-27 ёшлардаги, ориқдан келган йигитнинг сурати.

-Бу ким?

-Георгий Алексеев. “Гера-М”нинг муаллифи, -деди Андрей.

Бобур тахмини тўғри эканини билди. Қаршисидаги йигит рус махсус хизматларининг ходими. Демак, улар ҳам янги оғунинг исини олиб, изига тушишган. Бобур унинг нега “душманмиз бир” маъносида гап қилганини тушунди. Демак, улар бу ерга қандай мақсадда келганини билишади. Кузатишган, маълумот йиғишган. Ёки... Нурмуҳаммад улар билан боғланиб, уларга хабар етказдими? Бўлиши мумкин. Бир вақтлар махсус хизматлар билан ҳамкорлик қилади, деб полковник Ёдгоров айтгандику. Кўринишидан унақа одамга, қоғозга ўрамасдан гапирадиган бўлса – “сотадиганлар”га ўхшамагандику. Бобурнинг хаёлидан шу ўйлар ўтди.

-“Гера-М”ни биздан ташқари сизлар ҳам биласизлар, -давом этди Андрей. -Бу модда фақат бизда қўллаш учун яратилган.

Полковник Ёдгоровнинг айтганлари Бобурнинг ёдига тушди: “Россия!”.

-Георгий Алексеев университет талабаси бўлган, -деди Андрей. -Бундан беш йиллар аввал ҳорижга кетган, тадқиқотини молиялайдиганлар топилгач. У психотропик моддалар синтези билан шуғулланган. Хом ашёси героин бўлган. У “Гера-М”нинг бундай хусусиятини билмаган. Ҳориждагилар эса бу модданинг дастлабки намуналарини олишиб, кучли оғу эканини тасдиқлашгач, уни ишга чақиришган. У икки йил аввал

ўлдирилган, Италияга саёҳати даврида. Энди “Гера-М”ни катта ҳажмда ишлаб чиқаришмоқчи, бунга жой ҳам, ишлаб чиқарувчилар ҳам танланган.

Бобур Фанлар Академиясининг кимё институтида ишлайдиган дўстидан табиий ва сунъий ҳосил қилинадиган кимёвий моддалар ҳақида кўп эшитганди. Дўсти органик моддалар синтези билан шуғулланганидан бу ҳақда кўп гапириб қоларди. “Биласанми дўстим”, - деганди у бир куни, “одам боласи лабораторияларда нималарни синтез қилиб ташламади. Ўсимлик баргларида минг бир жараёндан сўнг ҳосил бўладиган хлорофиллни биласан а, хаттоки ўшани ҳам ўз қўли билан яратди. Мана қарагин, қанақа мураккаб таркибга эга!”. Ўшанда у Бобурга хлорофиллнинг кимёвий формуласини кўрсатганди. Қандайдир ҳалқалару боғлардан иборат молекуланинг таркиби салкам бир саҳифага жой бўлгулик. “Кўраяпсанми,” –давом этганди дўсти. “Шуни лабораторияда синтез қилган олим Вудворт 1969 йилда кимё соҳасида Нобель мукофотини олди. Ярим саҳифани эгаллайдиган кимёвий формулани моддани сунъий ҳосил қилиш учун тушунтирадиган бўлса бутун бошли китоблар ёзилиши керак. Эҳ-ҳе! Олимлар нималарни синтез қилиб ташлашмади, дейсан! Оқсилни ҳам олди, энди шу кетиш бўлса, ДНК ни ҳам синтез қилиб юбориш нима деган гап!”.

“Бу Георгий Алексеев деганлари 1969 йилда Нобел мукофотини олган Вудвортлардан ҳеч кам эмас!”, -ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан. Полковник Ёдгоров берган ҳужжатлар орасида кўрган “Гера-М”нинг эҳтимолий кимёвий таркиби ёдига тушди. Агар шунчалик ишларни қилган бўлса Италиянинг овлоқ ерларида ўлим шарбати тотган бу йигит даҳо!

Бобур Андрейнинг гапларидан кўп нарсаларни хулоса қила бошлади. Фақат унинг нега келгани, буларни ошкор этаётганига тушунолмасди.

-Бизнинг душманамиз кўп, -деди Бобур. -Улардан қайси бири умумий душманамиз?

-“Гера-М”нинг ортида турганлар.

-Унинг ортида кўплар турибди, -Бобур бунга нима деркин, дегандек унга синовчан тикилди. У Буланов, Жавҳаров ва уларнинг “оталиқ”лари ҳақида сўз очилиши кутди.

-Бизга унинг ортида турган асосий буюртмачи керак, бошқалари билан ишимиз йўқ, -деди Андрей.

Демак, Жавҳаровга диск тутқизган қўл! “Олтинчи йўлак” ғояси муаллифи. Бундайларни улар бемалол топа олишади. Бобур анча енгил нафас олади. Гарчи хали қаршисидаги кишининг кимлигини яхши билмасада кўнгли хотиржам бўла бошлаганди.

-Сизларнинг бу ишга жиддий киришишингизни биламиз, - давом этди Андрей. –Методларимизни ҳурмат қилишингизни ҳам унутганимиз йўқ. Демакки, сизларга ишонса бўлади.

-Манфаатлар бор жойда бундай гапларга ўрин йўқ, -деди Бобур ишонч ва қатъийлик билан.

-Бу фикрга қўшиламан, -Андрей унинг нима демоқчилигини дарров фаҳмлади. У стол устига бошқа жилдни намоишкорона қўйди. Жилд устидаги ёзув Бобурнинг зийрак назаридан четда қолмади: “Қодир Магомедов. Шахсий иш”. Андрей эса ундаги ҳар бир ўзгаришни таъқиб қилиб турарди. Гарчи ёзувни ўқиганлигига ишончи комил бўлсада, Бобурнинг юзи ва кўзларидаги ифода ўзгаришсиз, аввалгидек эди.

-Бу ғояни қўллаб-қувватлаймиз, -деди бир муддатга чўзилган жимликдан сўнг Андрей. –Ғояни амалга ошиш учун ёрдам ҳам берамиз.

Бобур гап нима ҳақида кетаётганини дарров англади. *Қодир Магомедов.*

-Лойиха яқунлангунига қадар биз Қодир Магомедов шахсиятини бошқатдан яратамиз, -Бобурнинг изоҳталаб кўзларига жавобан деди Андрей. –Таржимаи ҳолини яхшилаб “тахрир” қилиб, керакли кулоқларга етказамиз. Афғондагилар сизни у дея тан олишади.

Бобур нима дейишини билмади. Андрей қўлидаги соатига қараб қўйиб, нигоҳини яна унга кўчирди.

-Айтмоқчи бўлганларим шу, -деди у. –Мен бошда айтган гапга

қўшиласизми?

Бобур бу савол ортидаги маънони ўқиди. Шуларнинг ҳаммасига розимисан?

-Сизнинг айтганингиз бизнинг айтганимиз, -деди у. - Душманнинг душмани – дўстимдир!

Андрей жилмайиб қўйди.

-Афғон лойихаси якунланганда одамимиз сизни топади, -деди у. -Унга “буюртмачи” ким эканини айтсангиз бўлди. Қолгани ўзимизнинг ишимиз.

Бобур энди кўп нарсаларни тушуна бошлаганди. Лойиха бошиданоқ пишитилган. Кимлар иштирок этиши, кимлар ов қилиниши... Нега бу ҳақда полковник Ёдгоров айтмади? Сир тутдими ундан? Андрей шунчалар ишонч билан гапираяптики, хаёлига келган нарсаларга шубҳа қилиб бўлмайди.

-Мана бу сизга, -стол устидаги жилдни Бобур томон сурди Андрей. -Жилддагилар Қодир Магомедов ҳақидаги сўнги маълумотлар.

Андрей ўрнидан туриб, ҳайрлашиш учун қўлини узатди. Бобур ҳам ўрнидан туриб, унинг қўлини сиқди.

-Дарвоқе, сизни танишимиз ва бу ерга келишимизга Иброҳимовнинг ҳеч қандай алоқаси йўқ, -деди Андрей.

Бобур индамади. Андрей ҳам бошқа сўз айтмай, ортига бурилди. Нимадир эсига тушгандек тўхтаб қолиб, Бобурга юзланди.

-Айтиш эсимдан чиқибди, -кулди у. -Мен ҳам Драгунов 7.62 да ишлаганман, армиядалигимда.

Бобур жилмайиб қўйди. У Андрейнинг нима демоқчилигини тушунди. “Бошимиз бир, душманимиз бир, охиригимиз бир...”.

Бошқа сўз айтмай, Андрей тамаддихонадан чиқиб кетди. Бобур ортиқ ўй-хаёлларга берилиб ўтирмасдан ўрнидан турди. Олиб келинган таомларни шундайлигича қолдириб, ҳисоб-китоб қилдида аэропорт томон юриб кетди.

Заминга гулдурак ваҳималар солиб самолётлар қўнар, бошқалари кўкка кўтариларди.

АН-777 нинг сокин салоида, туйнук ёнидаги ўриндиқда ўтирарган Бобурга кўп саволлар тинчлик бермасди. Нурмухаммад, Андрей, полковник Ёдгоров... Полковник Ёдгоров бошидан буларни режа қилганми? Наҳот унинг анавилар билан келишуви бўлган? Келишган бўлса нега бошида айтмади?..

Саволларнинг охири йўқ эди. Бобур кўзларини юмди.

26

Аэропортдан хужжатларини расмийлаштириб чиққанида ташқарида оқ футболка кийган, бўйнида тилла занжирли йигит уни қаршилади.

-Ўртоқ полковник бирровга кириб ўтсин дегандилар, -салом-аликсиз деди у.

Бобур индамай, унга бош ирғади.

-Четроқда машина бор, ўша ёққа ўтамиз, -йигит йўл бошлади.

-Ўртоқ полковник ўзларидадилар, -бугун дам олиш куни эканини назарда тутиб сўради Бобур.

-Ўзларида, “мия”далар, -жавоб берди Бобур.

“Демак келишимни сабрсизлик билан кутиб ўтирган”, -ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан.

Негадир полковникнинг хонасини бўлимда “мия” дейишарди. Аввалига Бобур буни тушунмай юрди. Кейинроқ буни полковник Ёдгоровнинг ўзидан сўради. Ўшанда у кулиб, деганди: “Бирор ишни қилишинг учун режа тузасан, тўғрими, Эркинов? Масалан, бўм-бўш калла билан бозорга бормайсанку. Ҳеч бўлмаса, оладиган нарсаларингни рўйхатини тузасан, нимани биринчи олишинг керагу, кейин, пулинг ортганда нималарни олишинг мумкин. Бу хонада неча-неча амалиётларнинг режалари тузилмаган дейсан, Эркинов! Ўзинг кўриб турибсан, қандай таҳдидлар бошимиздан аримади. Уларга қарши чоралар кўрилиши керакмиди? Керак эди! Ана шу ғояларнинг кўпи шу хонада ўтирган одамдан, яъни мендан чиққанди. Шунинг учун, мақтанишга йўймагину, бу хонани шундай атайдилар!..”.

Бобурнинг ўзи кейинчалик бунга ўзи ҳам гувоҳ бўлди. Кўп мажлисларда қатнашди. Полковник Ёдгоров баъзида унга айтиб қоларди: “Эркинов, Амир Темур нима дегани эсингда а? Тадбирлик аскар минг уқувсиз аскардан афзалдир! Шуни эсингдан ҳеч чиқарма! Аввал каллани ишлат, кейин билагингни!”. Полковник Ёдгоровнинг гапи унга жуда кўп асқотди. Соҳибқироннинг минг бор ҳақ эканлигига кўп гувоҳ бўлди.

Машинанинг орқа ўриндиғига ўтириб, ойнадан ташқарига боқди. Сунбула охирлаган. Осмон мусаффо, кўкдаги оппоқ булутларнинг кўкси аёвсиз тилиб ташлангандек тарам-тарам. Унинг назарида гўёки оқлик, мусаффолик осмонга чиқиб, булутлар шаклига киргану ерда эса... ўргимчакларнию Роҳибу Жавҳарларнигина қолдирган. Енгил шабода эпкини қаерлардан софликни келтиргандек, аммо унинг кучи ўргимчакнинг мустаҳкам тўридан ўтмай қолаётгандек.

Машинанинг секинлаганидан унинг хаёллари узилди. Етиб келишганларини билгач, нарсаларини тартибга келтирди.

-Кираверинг, -деди йигит. -Ўртоқ полковник ўзларидалар.

Бобур машинадан тушиб, бинога кириб кетди.

Полковник Ёдгоров ўз хонасида иш столига кўкрагини бериб ўтирар, йилтироқ гардишли кўзойнаги негадир пешонаси устида турарди. У хонага кириб келган Бобурни кўриб, худди бугун учрашгандек, салом-аликсиз қаршисидаги курсига ишора қилди. Бобур ўтирди. Бобурнинг назарида полковник Ёдгоров ҳаммасидан хабардору фақат масофа сақлаётгандек. Худди улар билган нарсалари ҳақида гаплашмасликка келишиб олишгандек.

-Эркинов, руслар сенга тан беришибди, -ниҳоят гап бошлади полковник Ёдгоров.

-Андрейми? -унинг кўзларига қараб, сўради Бобур.

-Ҳа, ўша.

-Улар боришимни билишганми?

-Йўқ. Ўзинг ошкор этиб қўйгансан, Эркинов.

Бобур энди кўп нарсаларни англай бошлади. Қаерда

сездирган бўлиши мумкин? У полковник Ёдгоровга саволомуз қаради. Нурмухаммад Иброҳимов! Бобур буни табиий қабул қилди. У билан учрашганда балки “қовун туширган” бўлиши мумкин.

-Андрейнинг одамлари Иброҳимов билан учрашганини билишган, -унинг гумонларини тасдиқлагандек гапирди полковник Ёдгоров. -Ортингдан кузатишган.

Бобур бош ирғаб кўйди.

-Менимча ўзлари ҳам иштирок этишади у ёқда, -давом этди полковник Ёдгоров. -Ҳар нарсага тайёр турганимиз маъқул.

Бобур унинг нима демоқчилигини тушунмади. “У ёқдаси қаер?”. Унинг хаёлидан ўтган ўйларни ўқигандек, полковник Ёдгоров деди:

-Жавҳарнинг рўйхатидаги асосий шахсни топишимиз керак. Мен режанг билан батафсил танишиб чиқдим. Менга маъқул!

-Демак, ишни бошласам бўлади?

-Худди шундай, ўртоқ Эркинов! – деб юборди полковник ҳазиллашиб.

Бобур жилмайиб кўйди.

-Менга рухсат бўлмасам, ўртоқ полковник. Ишга киришай.

-Рухсат, Эркинов, рухсат! – полковник ўрнидан туриб, унинг кўлини сиқиб кўйди.

Бобур унга бош ирғаб кўйгач, хонадан чиқиб кетди...

ИККИНЧИ ҚИСМ

Тавилдара гўзали

1

Қариянинг кир салласи чувалаёзган, оқ соқоли сарғайган, қоқсуяк қўлларининг томирлари бўртиб турарди. У эшагини ариқ бўйидаги кекса тутга боғлаб, Бобурга “ортимдан юр”, дегандек бош ирғади. У қариянинг ортидан юриб, пастак пахса деворли ҳовлига кирди. Бу ерни ҳовли деб ҳам бўлмасди. Ичкарида ҳам толлар ўсиб ётар, улар орасидан суви камайган ариқ ўтган. Ўнг томондаги толзорлар ортида қалин ўсган қамишлар ваҳимали кўринади. Кўринишидан бу ер илгари ўзига тўқ кишининг ҳовлиси бўлгани вақтнинг аёвсиз ҳукмидан шу аҳволга тушган. Бобурнинг тахминини тўғрилигини исботлагандек, эллик-олтмиш қадамлар юрилгач, қаровсизликдан дарахтлари эгри-бугри ўсиб кетган боғ ўртасида нақшинкор устунлар билан қурилган, вақт ўтиши билан ёғочлари тарс-тарс ёрилиб кетган каттагина шийпон кўринди. Улар анча юришгач, ёнғоқ дарахтлари остидаги кўримсиз ўй қаршисида тўхташди. Қария эшикни таққиллатиб ҳам ўтирмасдан ичкарига кириб кетди. Ёлғиз қолганидан фойдаланиб, Бобур атрофни бошқатдан кўздан кечириб олди. Эшик ғижирлаб очилдию, унинг ўйлари бузилди. Остонада ёши 35-37 ёшлардаги, паст бўйлик, тўладан келган йигит кўринди. Бобур унинг бўй-бастини кўриб, ундан бир муддат кўз узолмай қолди. “Биру эллик ҳам чиқмаса керак!”, -ўй ўтди унинг хаёлидан.

-Абдулло ака сизни юбордимиз? –сўради у русчада.

-Ҳа, мени юборди.

-Қаердансиз? – сўради йигит уни синчковлик назаридан ўтказиб.

-Бунинг нима фарқи бор!? Мен иш бошламоқчиман.

-Россияга мол чиқармоқчимисиз?

-Шунақа.

-Абдулло амаким бу ишдан чиқувдику, нега яна аралашиб қолди? –унга ишонмагандек тикилди йигит.

-Амакингиз бу иш билан энди шуғуллана олмайди, гаровда қизлари бор! –Бобур ундаги ўзгаришларни эътиборидан қочирмасликка уринди.

Йигит сал бўшашгандек кўринди.

Бу ёққа келишидан аввал Нурмуҳаммад унга кўнғироқ қилиб, тузилган режадан уни воқиф этганди. Сал олдинроқ Абдулло жияни билан яна гаплашган, агар у ёрдам бермаса, қизлари гаровга олинишини айтганди. Камол амакисининг қизлари учун ҳам “Московдан келган қорадорифурушга” кўмаклашишга мажбур эди. Московлик йигитнинг исми эса Темура эди.

-Исмингиз нима? –сўради йигит.

-Темур, сизники Камолми?

-Ҳа. Эртага тонгда йўлга чиқамиз. Мол билан. Чегарадан ўтамиз. Сиз унгача уйга кириб, дам олиб турасиз.

Шундай дегач, йигит ортига тисарилиб, Бобурга йўл берган бўлди. У ичкарига кирди.

Уй ичи анча ғариб, шифтдаги айрим шоҳ-шаббалар осилиб қолганди. Уй ичига кенг, баъзи жойлари титилган, баъзи жойларига эса ямоқ тушган шолча ташлаб қўйилган, уй четига кўрпача ва икки-уч болиш ташлаб қўйилганди.

Қария Камол билан ҳайрлашиб, изига қайтди. Камол Бобурнинг ортидан кириб, кўрпачага ўтиришни таклиф қилди. Сўнг, қўшни уйни ажратиб турган қуроқ матоли парда томон юзланиб, овозини баландлатиб тожикчада гапирди:

-Мавзуна, меҳмон келди!

Бобур чордана қуриб, Камолга қаради. У нимадан гап бошлаш кераклигини билолмай, ноқулай аҳволда ўтирарди, ўртада ўнғайсиз жимлик анчагача туриб қолди. Ниҳоят, парда кўтарилиб, унинг ортидан патнис кўтарган 25-30 ёшлардаги, чиройли қиз кўринди. У чиқиши билан дарров Бобурга қараб, бир муддат тикилиб қолди. Унинг тикилиб қолганидан Бобур

ҳижолат тортиб, беихтиёр кўзларини дастурхонга яширди. Жувон ҳам бирдан ийманиб, кўзларини меҳмондан узди. Сас чиқармай аста юриб, дастурхон четида чўккалади. Патнисни ўртага қўяркан, паст овозда салом берди:

-Ассалом...

Бобур алик олди:

-Ваалайкум ассалом!

Жувон унга ялт этиб қарадию шу заҳоти кўзларини яширди. Патнисдан нон ва пиёлаларни қўяётганида қўлларининг қалтираётгани Бобурнинг назаридан маҳфий қолмади. Улардаги ўзгаришлардан беҳабар Камол эса дастурхонга қўйилган нонларни ушатиб, Бобурнинг олдига қўйиб ташлади.

-Московда нима билан шуғулланасиз? – сўради у русчада.

-Қорадори олди-бердиси билан шуғулланаман.

-Кимлар билан ишлайсиз?

-Шерикларим йўқ.

Камол унга ишонқирамай қаради. Бобур унинг ишонмаётганини сезган бўлсада, ортиқ изоҳларга беришни лозим топмай, пиёладаги чойдан хўплади. Жувон эса ортига қайтаркан, парда ёнига етганида у томон ўгирилиб қаради. Бобур унинг бу ҳаракатини ҳам сездию ғалати бўлиб кетди. Бу жувон, Камол айтганидек – Мавзуна нега унга бунчалар тикилиб қолди?! Унинг кўзлари нимадир демоқчи?

-Сиз ҳақингизда эшитмаган эканман? – унинг хаёлларини бўлиб, деди Камол.

Бобур унга жилмайиб қўйди.

-Шунақа бўп қолди, -деди у.

-Тонгга яқин мол келади, -овозини пасайтириб, муддаога ўтди Камол. – Уни олишимиз билан йўлга чиқамиз. Унгача дам олиб, куч тўплаб олишингиз керак.

-Молни кимлар келтиради?

-Ўртадаги одамлар. Улар деҳқонларнинг қўлидан ҳосилни олишади. Дорини тайёрлашгандан кейин биз сотиб оламиз.

-Чегарадан қанча мол олиб ўта оласиз?

-Ҳар ҳил. Баъзи вақтларда кўп олиб ўтамиз. Баъзи вақтда бир қоп молни ҳам олиб кетаверамиз.

-Абдулло оқсоқол нега ўйиндан чиқди? – гапни узоқроқдан бошлади Бобур. У Абдуллонинг бир вақтлар қоридори ишидан қатнашганини, бу уларнинг оилавий ишига айланганини кейинроқ Нурмуҳаммаддан эшитганди.

-Амакимнинг катта ўғли чегарадан ўтганда ўлди, - пешонасини тириштирганича деди Камол. –Чегарачилар отишди. Ўлиги тожикларнинг қўлида қолиб кетди. Амаким ишини йиғиштириб, топган-тутган пули билан Русияга кетди. Ўша ерда ҳам шу ишини қилиб юрганида ҳукуматнинг одамлари унинг изига тушишибди. Кичик ўғли қамоққа тушганидан кейин бу ишларни йиғиштирди.

-Кўпчилик шу иш билан шуғулланадими бу ерда?

-Шунақа. Бошқа даромадли иш кам.

Бобурнинг хаёлидан полковник Ёдгоровнинг айтган гаплари ўтди. Афғон героининг катта қисми айнан Тожикистон ва Қирғизистон ҳудуди орқали шимолга юборилади. Айниқса, тожик йўналиши ҳозир ўта ҳавфли. Минглаб чақиримларга чўзилган афғон-тожик чегараси ҳилвираб қолган четан деворга ўхшайди. Бу омонат тўсиқ героиннинг кучли оқимига дош беролмайди. Жавҳарга ўхшаганлар чегараларнинг ана шу ожизлигидан фойдаланмоқчи бўладилар.

-Меҳмон, сиз дам олиб турганингиз маъқул, мен унгача баъзи ишларни бажариб тураман, -деди Камол.

-Хўп, - деди Бобур.

Камол уни анча таажжубга солиб, ўрнидан турди. Ўзи томондаги болишни олиб, Бобурнинг ёнига қўйди. У шу ерда ётишини англадию яна ўнғайсиз аҳволга тушди. Ўзгалар уйининг даҳлизиди, бунинг устига емак еган жойида ётиш жуда ноқулай эди. “Сафар энди бошланди, кўникиш керак”, -ўй ўтди хаёлидан...

Бобур ташқаридаги оёқ товушларидан уйғониб кетди. Унинг уйқуси дарров тарқаб, фикри тиниқ тортди. Ҳовлида ғўнғир-ғўнғир гаплашаётган икки кишини кўкдаги тўлиной ёритиб турарди. Гарчи Камол унга тонгга яқин мол келтиришлари ҳақида айтган бўлсада суҳбатлашаётганларни кузата бошлади. Паст овозда гаплашаётганлари қарамай уларнинг асабийлашаётганлари билиниб турарди. Бобур ўрnidан аста туриб, тор дераза ёнига келди. Асабийлашиб, жиғибийрон бўлаётган Камол эди. Узоқ тортишишгач, келган одам у билан ҳайрлашди. Бобур жойига қайтиб, ётди. Ташқарида тобора узоқлашаётган оёқ товушларига қулоқ солиб ётаркан, бу кеча мол келмаслигини фаҳмлади. Ишқал чиққан, Камолнинг асабийлашаётгани бекорга эмас.

Тонггача бу ҳовлида бошқа ҳаракат сезилмади.

Субҳи содиқ қарор топганида ҳам Бобурнинг кўзларига ҳали уйқу илинмаганди. У ўрnidан туриб, ҳовлига чиқди. Узоқ-узоқлардан кўриниб турган улуғ тоғлар тарафдан ёқимли шаббода турганди. Бобур кўксини тўлдириб, нафас олди. Соф тоғ ҳавосидан унинг мияси равон тортиб, томирларида қон жўша кетди. Бу заминда ҳар субҳда шундай майин шаббодалар эсса керак. Лекин бу юртнинг одамлари буни ҳис қилармикинлар? Ҳар тун орtidан келажак кунлар шундай ажиб ва сирли субҳи козиблару содиқлар билан бошланишидаги ҳикмат ва маънони англайдиларми?..

Эшикнинг паст овозда ғижирлаши, оёқ товушларидан Бобур чўчиб тушди. Ҳали ортига ўгирилиб қарашга улгурмасдан, Мавзунанинг саломи эшитилди:

-Ассалом...

Бобурнинг назарида салом берилиши билан оёқ товушлари ҳам тингандек бўлди. У аста ортига ўгирилиб, бунинг сабабини тушунди. Рўмолини бошига ташлаб олган Мавзуна ер тагидан унга қараб турарди.

-Ваалайқум ассалом! – алик олди Бобур. У бу сафар жувоннинг кўзларига уялмасдан қаради.

Илк қуёш нурлари Мавзунанинг бутун гўзаллиги рўйи-рост ошкор бўлганди. Тим қора, қалам билан чизилгандек қошлари, нозик ва чиройли бурни, оппоқ юзига ўзини ташлаган, рўмол ҳам йиғиштириб олишга ожиз гажаклар уни одамлар орасидаги малакка айлантирганди. Фақат қалб кўзи билан унинг вужудига яширинган латифлик ва бетакрорликни кўриш мумкин эди. Оғуфурушнинг уйида шундай гўзал яшашига, агар одам ўз кўзлари билан кўрмаса, ишониши қийин эди.

Мавзуна ҳам Бобурга бир муддат тикилиб тургач, номаҳрам қаршида ҳаяллагани ёдига тушиб, рўмолини шоша-пиша туширди. Нимадир дейишга чоғландию журъати етмади. Бобурга яна бир марта қараб қўйгач, тез-тез юриб кетди.

Унинг ортидан қараб қоларкан, Бобур бу ожиза нимадир демоқчилигини тушунди. Ниманидир айтмоқчию тилига чиқара олмаяпти. “Ҳаё ва ибонинг миллати бўлмайди”, -ўй ўтди унинг хаёлидан. У қишлоғидаги қиз-жувонлар билан Мавзунани солиштирди.

Эшик яна очилди. Бу сафар зарб билан, анча қўпол очилди. Кўзларидан ҳали уйқу аримаган Камол остона ҳатлади. У аввалига ажабланди, сўнг кўзларидаги таажжуб сўнди.

-Нима бўлди? – сўради Бобур. –Мол нега келмади?

-Ишқал чиқибди.

-Қанақа ишқал?

-Озгина ишлар бўпти, бошқа мол келтиришади.

-Қачон?

-Эртага. Аниқ эртага опкелишади. Бўлмаса бошқача суҳбат бўлади.

Бобур негадир Мавзуна кетган томонга қараб қўйди. Балки бу тасодиф ортида яна нимадир бордир. Тақдири илоҳий.

-Мен кўп кута олмайман, шундоқ ҳам кўп қолиб кетдим! – деди Бобур овозини ҳийла баландлатиб.

-Озгина сабр қилинг, йўлга чиқамиз!

Бобур индамай, нигоҳини бошқа томонга кўчирди. Камол унинг ортида бир муддат каловланиб тургач, юриб кетди. Орадан

кўп ўтмай, бошқача кийиниб олган Камол қайтиб келди.

-Сиз нонушта қилиб тулинг, мен тушга яқин келаман, -деди. У яна нимадир демоқчи бўлдию айтолмади. Тез-тез юрганича юриб кетди.

Камол кетиши билан қаёқдандир Мавзуна пайдо бўлиб, Бобурнинг қаршисига чиқди.

-Қаердансиз? –сўради у тожикчада.

-Аз Москва, -жавоб берди Бобур таажжубланиб.

-Йўқ, сиз Москвадан эмассиз, тўғриси айтинг! –Мавзуна унинг қўлларига ёпишиб олди. –Илтимос, айтинг, қаердансиз? Тожикистонданмисиз?

Бобурдаги ҳадди аълосига етаёзган таажжуб энди чекиниб, сергак тортди. Оддий афғон аёли Москва ва Тожикистоннинг фарқига бориши кишини шубҳага соларди. Бобур “йўқ”, дегандек бош чайқади.

-Откуда вы? – русчалаб сўради Мавзуна бу сафар.

Бобур қулоқларига ишнолмай қолди. Юзидаги ифодани ўзгаришсиз сақлашга уриниб, сўради:

-Что вы хотите от меня?

-Я таджичка, я из Таджикистана! –кутилмаганда Мавзуна ўкраганича Бобурнинг оёқлари остига кулади.

Бобур ўзини қўлга олиб, бир муддат фикрларини тартибга келтирган бўлди. Сўнг, ҳали ҳам йиғлаётган Мавзунанинг ердан кўтарди.

-Ўзингизни қўлга олинг, тинчланинг, -деди русчада.

Мавзуна йиғлашдан тўхтаб, унинг кўзларига тик қаради.

-Сиз... рус эмассиз! Тўғриси айтинг, тўғриси айтинг! –деди у.

Бобур қаердадир ҳато қилганини сезиб қолди. У билан гаплашмаган бўлса... Шунда у Мавзунанинг икки марта салом берганини эслади. Алик олганида қовун туширган бўлиши мумкин. “Ассалому алайкум” ва “ваалайкум ассалом”нинг турли тилларда талаффузи турлича бўлади. Мавзуна шундан Бобурнинг қаердан эканлигини хулоса қилган бўлиши ҳам мумкин. Бобур

барибир унга сирини очолмасди. Бундай ишларда кўнгилга ўрин қолмайди. Шундай бўлсада кўнгил, умуман инсон табиати ҳар доим ўз сўзини айтади.

-Бу ерга қандай келиб қолгансиз? –сўради Бобур.

-Афғонистонга... Афғонистонга мени ўғирлаб келтиришган!
Ўғирлаб келишган!

Бобур унинг кўзларига тикилиб қолди...

3

-Қандай қилиб? –сўради Бобур, қулоқларига ишонмай.
Мавзуна чиройли кўзларида қалққан ёш томчиларини сидириб ташлади.

-13 ёшимда келтиришган, -деди у.

-Ким?

-Камолнинг акаси.

-Ҳозир у қаерда?

-Уни ўлган дейишади. Беш-олти йил бўлди, ўлиги ҳам топилмаган.

Бобур баъзи нарсаларни англай бошлади. Агар Камолнинг акаси қизни ўғирлаб келган бўлса, балки уни кейинчалик хотин қилиб олган бўлиши ҳам мумкин. Буларни сўрашга Бобур ийманди, аммо бошқачароқ қилиб сўради:

-Акаси ўлган бўлса, уйингизга қайтиб кетишингиз мумкин эдики. Нега кетмадингиз?

Мавзуна кўзларини ерга қадади.

-Акаси ўлгандан кейин Камол мени уйга банди қилган...

Мавзуна узун енги остига яширган, ғижимланиб кетган суратни унга узатди. Мактаб кийимидаги 13-14 ёшлардаги қизнинг сурати. Кўзлари шўх, лабларини бурган.

-Шу расмим ўзимда қолган... – маҳзун давом этди Мавзуна. –
Ўғирлашларидан бир ой олдин мактабда тушганман.

-Камолнинг акаси нима иш қиларди? –сўради Бобур.

-Биз томонларга қорадори олиб ўтарди. Улар кўплашиб

келишарди. Орада фуқаролар уруши бошланди. Улар ҳукумат аскарларига қарши ҳам курашган.

-Тушунарли.

-Илтимос, менга ёрдам беринг, ота-онамнинг олдига қайтмоқчиман! Худо қўлласин, ёрдам беринг!

Бобур чуқур тараддуд ичида қолганди. Бу аёлга ишонсинми ёки йўқми? Кўнгил иши деб унга юклатилган вазифани таҳлика остига қўйса. У Мавзунанинг кўзларига қаради. Бечора аёлнинг кўзларига унга умид ва илтижо билан қараб турарди. *Ёрдам беришим керак!* Ички туйғуси айтиб турибди – ҳаммаси яхши бўлади! У сўнгги ўйидан дадилланди.

-Қўлимдан келса ёрдам бераман, - деди у.

Мавзуна унинг қўлларидан ушлаганича тиз чўкиб қолди.

-Худодан қайтсин менга қилган ёрдамингиз! – йиғлаган кўйи гапирди Мавзуна. –Мен ожизага кўрсатганингиз худодан қайтсин! Сизни худо юборди, худо юборди!

Унинг гапларидан Бобур ич-ичидан эзилди. У кишиларнинг кўзёшларини кўтара олмасди. Отаси кўп гапирарди: “Одам боласи одамга қандай қилиб зулм қиларкин-а! Бунақалар одамман, демаса ҳам бўлаверади!”.

-Ҳозирча бу ҳақда ҳеч нарса демай турасиз, - тушунтира бошлади Бобур. –Мен ҳаммасини ўзим ҳал қиламан.

-Хўп бўлади, -кўзларини артиб, ўрnidан турди Мавзуна. У бир муддат унга қараб тургач, рўмолини туширганича ичкарига кириб кетди.

Бобур унинг изидан бир муддат қараб тургач, бошқа томонга юзланди. Урушнинг қонун-қоидаси бўлмайди. Айниқса, ҳозирги кундагилари, хоҳ улар биродаркушлик бўладими ёки бошқаси, энг аввало ваҳшийлиги, бешафқатлиги билан одамни эсидан оғдирмоқда. Дунё яралганидан бери бундайини кўрган бўлмаса керак. Ижтимоий тармоқларга жойланаётган, муҳокама қилинаётган уруш қурбонлари суратларини кўрган одам бир муддат даҳшатга тушади. Икки ой олдин *Facebook* ижтимоий тармоғида биродаркушлик урушида ўлдирилган икки гўдакнинг

расми пайдо бўлиб, қизгин муҳокамага сабаб бўлди. Сурат остида изоҳ қолдирганлар бирдек урушни қораларди. Бундай қиргинлар қурбони урушаётган томонлар эмас, балки ҳимояга муҳтожлар – қариялар, аёллар ва болалар бўларди. Мавзуна ҳам ана шундайлардан бири эди.

Бобур чуқур хўрсинди. Бу кетишда бани башарнинг келажаги қандай бўлади? Ўргимчак тўрларини тўқиётганлар яна қандай нарсаларни ўйлаб чиқадилар?.. Биргина калима тилдан тушмаслиги аниқ: Худонинг ўзи асрасин!

4

Камолнинг кайфияти яхши эмасди, аммо Москвадан келган меҳмон қаршисида у ўзини ҳушчақчақ кўрсатмоқчи бўларди.

-Қачон йўлга чиқамиз? –сўради Бобур.

-Худо хоҳласа эртага.

-Мол тайёрни?

-Ҳа.

Уй эшиги очилиб, патнис кўтарган Мавзуна кириб келди. У Бобурга қараб қўйиб, патнисдаги нарсаларни тезда дастурхонга қўйдида ортига қайтди.

-Бу аёл ким бўлади? Аёлингизми? –сўради Бобур.

Камол каловланди.

-Шунақароқ...

-Бу нима деганингиз? –унга синовчан тикилди Бобур.

-Акамнинг аёли эди.

-Ўзи қаердан?

Камол унинг кўзларига қаради.

-Шу ердан... қўшни қишлоқдан... – дудуқланди у.

Бобур жилмайди.

-Унақага ўхшамайдику, -деди у.

Камол дарров ўрнидан туриб олди.

-Мен уни бошқага ваъда қилганман! У бировники!

Бобур пинагини бузмай, ўтиришда давом этди.

-Кимга ваъда қилгансиз?

-Бу сизнинг ишингиз эмас! Бизнинг ишларимизга аралашманг!

Бобур ниҳоят ўрнидан турди.

-Мен шу ердан уйга қайтаман, -деди у. –Бошқа биров топилар, шимолга мол ташийдиган. Амакингиз ишонтиргани учун келувдим.

-Шошманг! Шошманг! Нима хоҳлайсиз? – пешонасидаги маржон-маржон терни артиб олиб, сўради Камол.

-Аёл биз билан кетади. Уйига.

Камол ютиниб олди.

-У томонга ўтиш осонмас, таваккал қилиш керак.

-Сиз таваккал қилмайсиз. Буни мен зиммамга оламан. Акангиз бу аёлни қизлигида ўғирлаб келтирган. Энди у уйига қайтади.

-Майли... майли, сиз айтганингизча бўлсин, розиман! –асабий қичқираёзди Камол.

Қуроқ парда ортида патниснинг ерга тушгани эшитилди. Камол чўчиб ўша томон қарадию бўшашиб жойига ўтириб қолди.

5

От қўшилган арава бир маромда тебраниб келади. Камол ҳар замон-ҳар замонда атрофга олазарак қараб қўяди. Аравага юкланган мева-чева остида унинг асосий нарсаси – икки ҳалтачадаги героин. Гарчи атроф-музофотда бундай нарсаларни бирор киши текширмаса ҳам унинг юрагини хавотир кемиради. Ундан сал орқароқда, араванинг бир четига Бобур ўтириб олган. Қуёшнинг саҳий нур сочаётганию чеки кўринмайдиган қир-адирлардан кўнгли кўтарилган. Баъзи-баъзида улардан алоҳидаланиб ўтирган Мавзунага кўз ташлаб қўярди. У маҳаллий аёллар одати – бурқа кийиб олган, юзи кўринмасида кўзларидан жуда ҳам хурсандлиги билиниб туради.

-Оз қолди, худо хоҳласа! –эрталабдан бери жим келаётган Камол ниҳоят тилга кирди.

Бобурнинг хаёллари бўлиниб, сергак тортди.

-Тахминан қаерлардамиз?

-Икки-уч соатлар юрсак чегара кўриқланмайдиган жойлар бошланади. Кеча ўтган жойларимизда чегарада аскар бўлади. Русларнинг аскарари.

“Россиянинг 201-дивизияси!”, -ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан. Бутун бошли дивизия минглаб чақиримларга чўзилган чегарани эплай олмаслиги аниқ. Шимолий-ғарбий чегаралар пухта кўриқланиши мумкин, аммо шарқий чегараларчи? Камолга ўхшаганлар бекорга ўзларини шарқ томон урмайдилар.

Вақт асрга яқинлашган паллада Камол кутилмаганда аравани бошқа томонга бурди.

-Қоронғу тушгунча пастдаги қишлоқда нафас ростлаб турамыз, -изоҳ берган бўлди у. -От ва аравани шу ерда қолдирамыз!

У отни шитоб билан олдинга ҳайдади. Ҳаш-паш дегунча бошқа афғон қишлоқларидан фарқ қилмайдиган қишлоққа етиб келишди. Бир ҳовлига тушиб, отни аравадан чиқариб, қуёш ботгунча шу ерда дам олиб туришди.

Қизил шафақ йўқолиб, атроф қоронғуликка буркана бошлаганида Камол Бобур ўтирган уйга кириб келди.

-Энди кетсак ҳам бўлаверади, -деди у.

Бобур бош ирғаб, ўрнидан турди. Ҳовлига чиққанида Мавзуна аллақачон тайёр турарди. Бечора аёл қолиб кетмайин, деган ҳадикда бу ерга келиб тушганларидан бери ҳовлида ўтирар, олазарақ кўзлари Бобурни қидирарди. Уни кўриши билан дарров ўрнидан туриб кетди.

Икки соатлар пиёда юришгач, қоронғу тунда ҳам ваҳми сезилиб турган дарё қаршисига чиқишди. Сувнинг асабий шалоплаши, уюрмаларнинг ваҳимак овози бу тунги сукунатни бузиб турарди. Камол қўлидаги нарсаларни ерга ташлаб, дарёга бориб келди.

-Ҳаммаёқ тинч шекилли, ўтсак ҳам бўлаверади, -деди у.

У елкасига осилган мешга ўхшаган нарсани олиб, тиқинини

бўшатди. Зўр куч билан кучана-кучана мешга ҳаво ҳайдади. Ҳаш-паш дегунча дам урилган қайиқ тайёр бўлди. Унга аввал Мавзуна, сўнг Бобур чиқиб ўтиришди. Камолни ҳалталарини қайиққа ташлаб, ўзи итара-итара чиқиб олди. Аввалига чайқалиб турган қайиқ дарёнинг оқимига қўшилиб, оқа кетди. Орадан чорак соатлар ўтгач, қайиқ нариги соҳилга етди. Камол сувга сакраб тушиб, қайиқни судрай кетди. Бобур ҳам унга ёрдамга ошиқди.

-Худо хоҳласа чегарадан ўтдик! – деди Камол нафаси бўғзига тикилиб. –Эҳтиёт бўлсак, ичкарига кириб оламиз.

У қайиқнинг дамини чиқариб, қалин ўсган буталар орасига яширди.

-Кетдик! – буюрди у.

Улар бирин-кетин баланд-паст ўсган буталар оралаб югура кетишди.

Қаерларга келиб қолдим ўзи!?

Бобурнинг хаёлида яккаш шу ўй эди. Бу қандай давлат бўлдики, унинг чегараларини кесиб ўтаверишса. Ҳарбийда эканида давлат чегарасини қандай қўриқлашарди! Керак бўлса жонларини тикишга тайёр эмасмидилар!.. У қанча масофани ортда қолдирганларини билмади. Уларнинг қаршисида улуғвор тоғлар бўй бериб турарди.

-Гап бундай, -ҳансираб деди Камол, Бобурга қараб. –Менинг қариндошимсиз! Мавзуна сизнинг аёлингиз. Исмингиз Жамол.

“Исмларим ҳам жуда кўпайиб кетди: Темур, Жамол, Қодир...”

-Фақат сўрасалар гапиринг, -давом этди Камол. –Ҳожати бўлмаса сўзламаганингиз ҳам маъқул.

Бобур бош ирғади.

-Ҳозир олди-берди қиламиз, - тушунтиришда давом этди Камол. –Савдо битса, шу ерда ҳайрлашамиз. Сиз анавилар билан йўлингизда давом этасиз, мен орқага қайтаман.

Бобур унинг нима демоқчилигини тушунди. Камол қиладиганини қилиб бўлди. У молни келтирди. Қолган ишни энди бошқалар бажаришади.

6

Улар кириб келган ҳовли тоғу-тошлардан бошқа нарса кўзга ташланмайдиган тоғ ёнбағрида омонат турганга ўхшарди. Ҳовлига кираверишда тошлардан кичикроқ уйлар тикланган, кичикроқ саҳн қолдирилиб, тоғ олмалари экилганди. Ўша дарахтлар остидаги тошсупада эса бир неча киши гаплашиб туришарди. Ҳовлига меҳмонлар кириб келиши билан улар ўрниларидан туриб кетишди.

-Ассалому алайкум, Камол, қадаминга ҳасанот! Ҳуш келибсан! – барваста қоматли киши қучоғини ёйганича Камолнинг қаршисига чиқиб, уни қучоқлаб олди.

Қолганлар ҳам навбати билан келишиб, Камол билан қуюқ кўришишди. Бобур англадики, у бу ерларда анча эътиборли киши. У ҳам мезбонлар билан саломлашгач, юқорига олинган Камолнинг ортидан юриб, супага чиқиб ўтирди.

-Бу сафар қанча келтирдинг, Камол? – сўради барваста киши.

-Ҳар доимгидек, Ҳамид ака! Биласизку, ортиғига кучимиз етмайди.

Бобур унинг исмини билгач, унинг қиёфасини хотирасида сақлашга уринди. Ҳамид 50-55 ёшлардаги, қирғий бурун, қора соқолли киши бўлиб, одамга ўқрайгандек қарарди. У афғон героинини шимолга сотиш билан шуғулланадиган юзлаб тужжорларнинг бири эди. Фуқаролар урушида аввал дала қўмондонлари билан келишиб иш кўрган бўлса, энди ўзи мустақил олди-берди юритарди. Героин савдоси айниқса мамлакатни силласини қуритган фуқаролар урушида гуллаб-яшнади. Бадахшоннинг одам қадами етиши қийин ўнгир-дараларига яширинган муҳолиф қўмондонларнинг шахсан ўзлари бу ишларнинг бошида туришарди. Героин савдосидан келадиган даромад аввало “авторитет”ларнинг қуролланиши учун манба эди. Урушлар тугаб, омон-омон кунлар келган бўлса ҳам қорадори ҳали-ҳануз афғон далаларидан шимолга йўл олар, Камол ва Ҳамидга ўхшаганлар уни тобутни елкама-елка

узатганлари каби керакли жойларгача кузатиб қўйишарди.

-Ҳамид ака, бу йигит менинг қариндошим...

Ҳамид Бобурнинг юзида унга қариндошлик белгиларини топа олмагач, нигоҳини яна Камолга кўчирди.

-Қариндошинг нима иш билан шуғулланади? –сўради у.

Камол Бобурга қараб олди.

-Мен шуғулланган иш билан, Ҳамид ака.

-Уни олдин кўрмаган эканман, -Ҳамид унга саволомуз қаради.

-Биз томонларга мол олиб келмаган шекилли.

-Шунақа, Ҳамид ака. Энди мен билан ишламоқчи.

-Шунақами? –Ҳамид истехзоли кулди. –Ҳа, яхши.

-Ҳамид ака, сиздан бир илтимосим бор эди, -ютиниб олиб деди Камол.

-Илтимос, дейсанми? –Ҳамид бу сафар ошкора истехзо билан кулди. –Ҳеч илтимос қилмаган эдинг. Қанақа илтимос экан?

-Қариндошим одамларингиз билан шимолга бормоқчи?

Ҳамид энди бошқача назар билан Бобурга тикилди. Унинг нигоҳида “ҳозир ичингдагини суғуриб оламан!”, деган маънони ўқиш мумкин эди. У эса юзидаги тусни ўзгартирмай ўтирарди.

-Билсам бўладими, нега шимолга бормоқчи? Ёки, янги иш бошламоқчимисан? – Ҳамид Камолга юзланди.

Камол бу саволга нима деб жавоб беришни билмай, “сен жавоб берарсан”, деган маънода Бобурга қаради.

-Ака, бировнинг ишига бурун суқадиган одатимиз йўқ, - хотиржам оҳангда гап бошлади Бобур. –Бир-икки дўстларимиз билан ҳисоб-китоб ишларимиз бор эди. Шунга хузурингизга бош уриб келдим.

Ўзини паст олиб гапиргани Ҳамидга жуда маъқул келганидан анча юмшади. Лекин буни сиртига чиқармади.

-Ўзининг ўрнини билмаганлар билан ўзимиз ҳам гаплашиб қўяверардик, -деди у. –Овора бўлиб юришингиз шарт эмасди.

Камолнинг елкасидан тоғ ағдарилгандек бўлдию енгил нафас олди.

-Кичикларнинг арзимаган ишларига сиз муҳтарамларни

аралаштиришни маъқул кўрмадик, шунга ўзимиз келдик, ака.

-Яхши, ёрдам берамиз, -Ҳамиднинг ўлик туси тарк этмайдиган юзи юмшагандек бўлди. –Одамларим сизни бирга олиб кетишади.

-Раҳмат ака, катта раҳмат! – бу сафар Камол астойдил юкингудек бўлиб деди.

-Олиб келган нарсаларингни кўрсам бўладими? –сўради Ҳамид унга юзланиб.

-Албатта, ҳозир, ҳозир...

У ўрнидан дарров туриб, нарсалари орасидан икки ҳалтани олиб, супага қўйди. Шоша-пиша ҳалталарнинг боғичини бўшатиб, ичидагиларни супага тера кетди. Ҳамид шошилмай пичоғини чиқариб, дуч келган елим пакетни тешди. Пичоғининг учига бир чимдим кукун илаштириб, ялаб кўргач, кўнгли тўлиб Камолга қаради.

-Ҳар доимгидек ишинг тоза, - деди у.

Камол бу мақтовдан терисига сиғмай хурсанд бўлиб кетди.

-Шу вақтгача сен билан ишлаган бўлсам бирор марта олди-бердида ҳато қилмадинг, - Ҳамид шундай дегач, Бобурга қараб қўйди. У эса бу қарашдаги маънони дарров илиб олди.

-Маҳмуд! –Ҳамид ёнида ўтирган йигитга қаради. –Эртагаёқ йўлга тушасан!

-Хўп!

Ҳамид ёнидан бир даста доллар чиқариб, Камолга узатди.

-Тез-тез келиб тургин, акаларингни соғинтирмай! –деди у.

-Хўп, хизматингиздаман! – Камол пулни олиб, қўлини кўксига қўйди.

Савдо-сотик пишди. Афғон оғуси биринчи манзилга келиб тушганди. Унинг кейинги манзилига эса қолганлар – Ҳамидлар етказиши керак эди.

Мисоли занжир реакцияси.

Бобур мезбонлардан рухсат олиб, ташқарига чикди. Қатор-қатор ўсган, кўринишидан юз йилнинг нари-берисидаги ёнғоқ дарахтларидан ўтилганида шовуллаганича оқаётган кичикроқ сойга чиқиларди. Улар қўнган ҳовли нисбатан баландроқда бўлганидан қишлоқнинг қалдирғоч инини эслатадиган уйлари кафтдек кўринади. Бу ерлар одамлар гавжум яшайдиган жойлардан жуда-жуда олисда. Бу тоғларда эса бундай қишлоқлар сон-саноксиз. Одамлар эса тирикчилик қилишнинг ҳар турини қилиб кўрадилар. Ҳамидга ўхшаганлар эса афғон далаларида етиштирилган ажал уруғини ташишни ўзларига касб қилиб олишган...

Болаларнинг шўх-шодон овозларини эшитиб, ўша томонга қаради. Йиқилиб тушган тошдевор ёнида беш-олти бола ўйнашарди. Бобурнинг тундлашаётган юзи ёришиб, бир-бири билан туташаёзган қошлари бўшашди. Қандай соф ва беғубор бу олам! У беихтиёр болалар томон юрди. Уст-боши кир-чир, йиртиқ, ямоқ тушган кийимлар унинг назаридан четда қолмади. Шундай бўлсада, унинг назарида, бу дунёдаги энг бой ва бахтли одамлар худди мана шулар! На шимолу-жануб қилиб қорадори ташийди, на бировнинг кўз қорачиғидек асраган жигарбандини банди қилади. Дунёни ўз рангида кўради, унга бошқа рангларни аралаштириш хатто хаёлига ҳам келмайди...

У негадир ўнғайсизланди. Худди кимдир уни тақиб этаётгандек. У беихтиёр ён-атрофига қаради. Ортига ўгирилдию гапнинг нимадалигини тушунди. Ундан анча нарида, сойдан сув олгани чиққан аёллар орасидаги челақ кўтарган Мавзуна турарди. У Бобурнинг кўзларини учратиб, уларни яширишга уринди. Аммо, бир муддат у ёқ-бу ёққа тимирскиланган ҳуркак кўзлар эгасига бўйсунмагандек яна унга қаради. Бобур эса унинг яна қарашини кутиб тургандек, кўзларини узмай турарди. Бу сафар Мавзуна кўзларини яширмади. Бобур унинг нигоҳидаги ёқимли тафтни авваллари туймаганини сизди. У Мавзуна томон юрди.

-Ёрдам бергани чиқувдим, -деди Мавзуна ўзини оқлашга урингандек.

-Ярашибди.

Мавзуна кўзларини яширди, ёноқлари дув этиб қизарди.

-Ўзингиз нима қилаяпсиз? – сўради у, кўзларини ердан узмай.

-Анави шумтакаларнинг ўйинларини кузатаётган эдим.

Мавзуна ҳали ҳам талашиб-тортишиб ўйнаётган болалар томон қараб, садафдек тишларини кўрсатиб жилмайди.

-Сизнинг ҳам болаларингиз борми? – сўради Мавзуна, анча жўратсиз ва ўзгача ҳадик билан.

-Худога шукр, бор.

-Бахтли экансиз...

Бобур тасдиқ ишорасида бош ирғади.

-Ўзингиз нима иш қиласиз? – сўради Мавзуна.

Бобур сергак тортди. Нега сўраяпти? Синаш учунми? Кўзлари ундай демаяптику.

-Анавиларнинг ишлари билан шуғулланаман, -у Ҳамиднинг ҳовлиси томон ишора қилди.

Мавзунанинг ибo ва ҳаё билан қараб-қараб қўяётган кўзлари энди синовчан тикилди. Бу кўзлардан яна “ишонмайман”, деган маънони ҳам ўқиш мумкин эди. Бобур эса ортиқча изоҳларга берилишни истамасди. У Мавзунага қараб, нигоҳини сой томон кўчирди. Унинг юраги сезган бўлиши мумкин. Одамнинг юзи ва кўзлари кўп нарсалардан гувоҳлик беради, дейишади. Юзига минг турфа тус, кўзларига бошқа-бошқа маъноларни бермасин, унинг туб-тубларидагилари барибир балқиб чиқаверади. Балки Мавзуна унда анавилар билан умумийликни топа олмаганидан шундай саволлар бераётгандир... Полковник Ёдгоровнинг айтганлари ёдига тушди. “Юзинг, айниқса кўзларинг ролга кирмайдида, Эркинов! Мана шу сенинг жуда катта камчилигинг!”. “Бўлиши мумкин, ўртоқ полковник,” – деганди у. Буни илк бор ҳарбийдалигида сезган одам ҳам полковник Ёдгоров эди. “Актёр бўл Эркинов, бу ўйинларда роль ўйнамасанг бўлмайди! Тушундингми?”. У айтганичалик қилолмади. Аммо биринчи қон

кўп нарсаларни ўзгартирди-қўйди. Шундан кейин у аросатда қолгандек бўлди. На у ёқлик, на бу ёқлик.

“Ўзингни қўлга ол, Эркинов!”, - дерди полковник. “Ўзингни қўлга ол!”.

“Қўлимдан келмайди, ўртоқ полковник!”, - ичидаги овоз дерди. “Қўлимдан келмайди!”.

“Уддалайсан! Уддасидан чиқасан, Эркинов!”.

“Кўзимизни кўр, қулоғимизни кар қиламиз!”, - яна ўша ички овоз айтарди.

“Шуниси маъкул, Эркинов, энди ўзингга келдинг!”.

Лекин қаршисида полковникнинг эмас, уялинқираб турган Мавзунанинг кўзларини кўрди.

-Менинг ишим шу, -деди у қатъий. –Ишим шу!

Мавзуна индамади.

-Мен борай, ҳаялладим...

У челагини кўтариб, сой ёқасига тушди. Челагини тўлдириб, сув олдида юқоридаги ҳовли томон кўтарила бошлади. Унинг ортидан кузатиб турган Бобур унга ёрдам бериш-бермаслигини ҳам билмасди. Кўз олдида унинг савол назари билан қараётган кўзлари ўтдию пичирлади:

-Ишим шу! Роҳиб ва Жавҳарга ўхшаганларнинг фитнаси бор экан, ишимиз шу!

8

Шалоғи чиқиб кетган “ЗИЛ”нинг кузовига қопларда ҳар ҳил меваларнинг туршаклари, ёнғоқдан тортиб бодомгача юкланди. Бу фақат кўринадиган юк. Асосий молни Маҳмуд жуда пухта яширган. Уни қаерга жойлаганини Бобур билмади ҳам. Маҳмуд кабинага чиқиб, машинани ўт олдиргач аввал Бобур, сўнг Мавзуна жойлашишди. Оғир “ЗИЛ” залворли қўзғолди. Машина қишлоқнинг, тошлоқ йўлидан аранг йўл топа-топа, ниҳоят нисбатан кенг йўлга тушиб олди. Бунисининг аввалгисидан биргина фарқи кенглигида эди. Машина водийга тушиб бораркан

Бобурнинг кўз ўнгида улуғвор ва азим тоғ тизмаси бор қудрати билан бўй берди. Сийрак, узук-юлуқ булутлар чўққиларига ўтириб қолган бу табиат мўъжизасидан у анчагача кўзларини узолмай қолди. Тонги қуёш нурлари билан Яратганнинг қудрати шу тоғларда тажалли этгандек. Буни фақат тушунганлар сезадилар. Ўнг елкасига урилибми, суянибми кетаётган Мавзунага беҳос кўз ташладию унинг ҳам кўнглидан шу ўйлар ўтаётганини ҳис қилди. Унинг юзида йирик кўзёши из қолдирганди. Балки у шу тоғларда киндик қони тўкилган юртнинг суратини кўргандир, шунча йиллар интилгани – ота-онаси, ёру-биродарлари юрак уришларини сезгандир. Анали булутларда қавми-қариндошлари нафасини туйгандир... Бобур ундан кўзларини узиб, Маҳмудга кўз ташлади. У бўлса парвойи палак, кўзлари йўлда.

-Анчадан бери юк ташийсизми? –сўради Бобур.

У истехзоли кулиб қўйди.

-Эсимни таниганимдан бери шу йўлдан! –жавоб берди у.

-Йилда неча марта бориб келасиз?

У Бобурга қараб қўйди.

-Ойда неча марта борасан, деб сўранг! Ҳар ойда икки-уч марта бориб келаман, шунақа қилмасак тирикчилик ўтмайди.

Фуқаролар уруши даврида бу тоғлар муҳолифат дала қўмондонлари ва қўшинларига бошпана бўлди. Ҳукумат учун бу ерлар *қўл етмас* жойлар эди. Негадир Бобурнинг ёдига полковник Ёдгоров айтганлари тушди.

-Дарвоқе, Эркинов, Амир Темур ва Тўхтамиш ўртасидаги муносабатлардан хабаринг бор-а? –сўраб қолди бир куни полковник компьютер мониторидан кўзларини узиб.

-Хабарим бор, ўртоқ полковник. Нега сўраяпсиз?! – ажабланганди ўшанда у.

-Бир сўрадимда, Эркинов. Тўхтамишлар ўн тўртинчи асрда қолиб кетган деб жуда янглишган эканман. Буни қара, улар ҳозир ҳам бор экан. Бу ёққа келгин, мана кўр!

Бобур мониторга энгашиб, унинг нега бундай деганини

тушунганди. Полковник ишга ҳаммадан эрта келар, ишни аввало машхур тўрбетлардаги³ мақолаларни кўздан кечириш билан бошларди. Бирортаси ёқса ёки маъқул келса, албатта ходимларига айтар, ўқиттириб, фикрини сўрарди.

-Манавини кўрдингми, Эркинов? – мониторингга нуқиб, сўраганди полковник. – Буни қара, шунақаси ҳам бўларкан-а!

-Кеча қаерни сўраган эдингиз? –Маҳмуднинг саволидан унинг ўйлари тарқаб кетди.

-Тавилдарани.

Йўлдан кўз узмай кетаётган Бобур Мавзунанинг ялт этиб қараганини сизди.

-У ерда нима қиласиз?

-Муҳим ишимиз бор, -шундай дегач, Бобур Мавзунага қараб кўйди.

-Кечга яқин катта йўлга чиқамиз, -деди Маҳмуд. –Ўша ердан этиб олса бўлади.

Мавзунанинг анча оғиб қолган қуёшга қараб кўйгани Бобурнинг назаридан махфий қолмади. Сезиб турибди, у уйига этиб олишни интизорлик билан кутаяпти.

Вақт асрдан ўтиб, шомга яқишлашаётган бир фурсатда Маҳмуд кутилмаганда машинани тўхтатди. Бобурга юзланиб, деди:

-Шу ердан айтган ерингизга этиб олинади. Икки соатлик йўл.

Қуёшга қарай-қарай чарчаган Мавзуна жонланди. Эшикни бир амаллаб очдида пастга сакради. Унинг ортидан Бобур ҳам тушди. Маҳмуд айтганидек, кунботишга қараб йўл кетганди. Бошқа тоғ йўлларида фарқ қилиб, буниси қачонлардир асфалт қилинган, узок вақт таъмирсиз қолганидан ўнқир-чўнқир жойлари кўп эди.

-Бу ёғига ўзингиз этиб оласиз, -деди Бобур. –Бизнинг йўлимиз бошқа энди.

Мавзуна бурқасини ечиб ташлади. Ётоғига бош қўяётган қуёшнинг сўнгги нурларида унинг тим қора сочлари бир тўлғониб олгандек бўлди.

---

³ Веб-сайтлар

-Худо қўлласин сизни... -унинг кўзлари ёшга тўлди. -Худо қўлласин...

-Айтганингиз келсин.

-Сиз... анавилардан эмассиз, тўғрими? -Мавзуна машина томон ишора қилди.

Бобур жилмайди.

-Баъзан одамнинг кўнгли кўп нарсаларни гапиради, -деди у.

-Исмингиз нима? -сўради Мавзуна унинг кўзларига тик қараб.

-Вақти келиб билиб оласиз. Ҳозирча айтишим шарт эмас.

Ёмғир кучайиб борарди. Узоқдан машина чироқлари кўринди. Бобур қарама-қарши томондан енгил машина келаётганини кўрди.

-Бу томонлар энди тинчиб қолган, -деди. -Насиб қилса бемалол уйингизга етиб оласиз.

Юқоридан тушиб келаётган машина эски "Москвич-412" эди. Бобур қўл кўтариб, уни тўхтатгач, ҳайдовчисига салом берди. Сўнг:

-Қариндошимизни Тавилдарага ташлаб ўтасиз, -Бобур чўнтагидан эллик доллар чиқариб, ҳайдовчига узатди.

У аввалига иккиланиб қолди. Пулни шоша-пиша оларкан, деди:

-Ҳотирингиз жам бўлсин, аҳо, уйларига етказиб қўяман!

Бобур ичида "иншоллоҳ", деб қўйди.

Мавзуна машинанинг орқа эшигини очиб, ўтираркан, Бобурга қаради.

-Уруш бўлаётганида ўзбекистонлик аскарлар қишлоғимизни кўриқлашган, - деди Мавзуна. -Улар ҳам сизга ўхшаб алиқ олишарди.

Бобур унинг нима демоқчилигини фаҳмладию ичида унга қойил қолди. У аллақачон унинг қаердан эканлигини билганди.

Бобур индамади. Жилмайиб қўя қолди. Машина оҳиста кўзғолди. Унинг ортидан бир муддат кузатиб тургач, Маҳмуднинг ёнига қайтди.

Довонда ёмғир роса кучайган, мисоли челақлаб қуярди.

8

Бобур кўзларини очганида ёмғир тинган, узоқ-узоқларда симтўрлар кўринарди. Унинг уйғонганини сезган Маҳмуд деди:

-Чегарага етиб қолдик.

Бобур кўзларини ишқаб, фикрларини жамлашга уринди. Ажал оғуси ҳатлайдиган сарҳадларидан бири. Жавҳарнинг рўйҳатига киритилган асосий шахсларнинг таъсир доираси анави кўриниб турган симтўрлар ортида бошланади. У Москвадан қайтиб келиб, полковник Ёдгоров билан учрашганларининг эртасига ўз режасини айтганди. У лабларини чўччайтириб, анчагача ўй суриб тургач, деганди:

-Эркинов, рўйҳатдагилар ҳақида ҳеч нарсани билмаймиз. Бир томондан режанг ўринли... Балки бу ишни ҳам қилиш керакдир.

Полковник ўрнидан туриб олди.

-Ҳазрат Навоий нима дегани эсингдами, Эркинов?

Бобур жилмайди.

-Ўртоқ полковник, ҳазрат Навоийнинг айтмаган фикри қолмагандир-ов. Қай бирини сўраяпсиз?

-Агар огоҳсен сен, шоҳсен сен! Қойилмисан, Эркинов!

Бобур тасдиқ ишорасида бош ирғаб қўйди.

Ёши ўтган сари мумтоз адабиётга қизиқиши орта бошлаган, китоб расталарини оралаб, даҳо шоирларнинг китобларини тўплашни одат қилганди.

-Бунинг нима деганини биласанми, Эркинов? Хуллас, ўша ғоянг ҳам чакки эмас. Бир нарса аниқ – Жавҳаровнинг рўйҳатига бу шахслар бекорга киритилмаган. Балки уларнинг зиммасига бирор вазифа юкланар.

Орадан икки кунлар ўтгач, полковникнинг ўзи Бобурни чақиртирди.

-У ёқдаги ҳамкасблардан тайинли бир гап ололмадик, Эркинов, - дегач, стол устига Бобур келтирган рўйҳатни ташлади. -Уларнинг рўйҳатида бу одамлар йўқ эмиш...

Бобурнинг хаёлига ўша “пирамида”си тушди. Унинг чўққисида фақат биргина одам учун жой бўлади. Юқорига эса пастдан тирмашиб чиқилади. Хулоса шуки, аввал пастдагилар билан иш бошлаш.

-Ўртоқ полковник, рухсатингиз билан фикримни айтсам, - деди у.

-Қулоғим сенда, Эркинов.

-Балки уларни ўзимиз аниқлаб кўрармиз? Наркотраффикнинг оддий иштирокчиси бўлиб.

-Режанг борми?

-Бор, ўртоқ полковник.

У Нурмухаммаднинг ёрдамида тузилган режани айтганида полковник одатланиб қолгани яна лабларини чўччайтириб олиб, ўйга берилди.

-Анча таваккал режа, Эркинов. Ўйиндан ташқари ҳолатда қолиб кетишинг мумкин.

-Ўртоқ полковник, ахир ўзингиз ўргатгансиз, ҳар бир янги нарсанинг бошида таваккал бўлади, деб. Шу кунгача ишни фақат шундан бошладик, тўғрими?

Полковник жилмайиб қўйди.

-Ўзимнинг гапларимни ўзимга қайтаришинг ёмонда, Эркинов.

У ўрнидан туриб, Бобурга қаради.

-Бир томондан гапинг тўғри, Эркинов. Бизда бошқа ҳаракат режаси йўқ. Қолаверса, рўйхатдагилар нима қилишаркин, деб кутиб ўтира олмаймиз. Режангни яхшилаб пиштайликда ишни бошлайверайлик...

Оқсоч пурвиқор тоғларга нигоҳи қадалган Бобурнинг хаёлидан шу ўйлар ўтди.

-Чегарачилар текширса сиримиз ошкор бўлиб қолмайдими? – сўради у.

-Шу вақтгача олдирмаганмиз, бу сафар ҳам олдирмаймиз.

Бобур нигоҳини чегара назорат масканига кўчирди. Йўл четида кўчманчи чорвадорларнинг омонат тунука уйларини эслатадиган уй турар, йўл устига ташлаб қўйилган ёғоч тўсиқ

ёнида қуролланган икки аскар бир-бири билан сўзлашишарди. Уларнинг кўринишида ҳам анча ғайриоддийлик борлигиданми, аскардан кўра тоғу-тошларда юрадиган жангарига ўхшарди. Биттасининг оёғида оқ кроссовка, иккинчиси эгнида “Dolce Gabbana” ёзуви туширилган, олифта йигитлар киядиган футболка эди. Бундай аскарлар қандай армияларда хизмат қилишади? Ёки, саволни бошқача ҳам қўйиш мумкин. Шундай аскарли қўшин бутун бошли давлатнинг чегараларини кўриқлай оладими-йўқми? Одам на кулишини, на йиғлашини билади. Чегаралар шундай кўриқланса, наркокартелларнинг хуружидан қандай омон қолиш мумкин?

Маҳмуд машинасини секинлаштириб, тўсиқдан анча буёқда тўхтади. Аскарлардан бири автоматининг оғзини ерга қаратганича, ҳайдовчи томонидан машинага яқинлашди. Бу ерлардан ўтиб, чегарачилар билан муомала йўриғини обдон ўзлаштирган Маҳмуд машинадан тушдида эшикни очиқ қолдирди.

-Қаерга кетаяпсизлар? -сўради аскар, кабина ичига мўраларкан.

-Командир, ҳар доимгидек бозоргада. Мева-чева сотамиз, у ёқдан ун-ёғ олиб келамиз.

Аскар унинг гапларига эътибор қилмай, Бобурга қарадида яна кабинани текширишда давом этди. Бу ердан кўнгли тўлди шекилли, кузов томон юриб кетди. Унинг устига чиқиб, қоплар, саватларни ағдаргудек текшира кетди. Маҳмуд тишини тишига қўйиб, йўл четида уни кузатиб туради.

Бобур аскарнинг ҳар бир ҳаракатини назаридан қочирмасликка уринарди. ниҳоят у кузовдан сакраб тушдида ҳали ҳам йўл четида турган Маҳмуднинг ёнига имлади.

-Бизга атаганинг борми? -сўради аскар.

-Бор, мана, -Маҳмуд шимининг чўнтагидан ғижимланган иккита ўн долларлик чиқариб, унга узатди.

Аскар пулни оларкан, сўради:

-Биздан яширган бошқа нарсанг йўқми?

-Нима ҳам яширардим. Йил-ўн икки ой шу ердан ўтаман тирикчилик қилгани.

Аскар унинг гапига ишонди шекилли, шеригига қараб, қичқирди:

-Анавини кўтар, ўтаверсин!

Маҳмуд тезда кабинага чиқиб ўтирди. Машинани ўт олди. Оғир “ЗИЛ” аста қўзғолиб, силкина-силкина юриб кетди.

-Булар ҳужжат текширмайдими? –сўради Бобур, чегара назорат масканидан ўтишаркан.

-Баъзида текширади, баъзида йўқ. Бу сафар ҳаммаёқ тинчлик шекилли. Ўтган ой аскар кўп эди.

Йўл юқорига кўтарила бошлаганидан машинанинг мотори гувиллай бошлади.

-Мол қаерда ўзи? –сўради Бобур. У ҳалигача қорадорининг қаерга яширганини билмас, фақат тахмин қиларди, холос.

Маҳмуд кулди.

-Ўша нарсанинг устида келаяпмиз!

Бобур “қойил!”, дегандек бош чайқади. Маҳмуд героинни машина ўриндиғи остига яширганди.

9

Тонгда қаёққадир ғойиб бўлган Маҳмуд орадан икки соатлар ўтгач қўлида қора рюкзак билан қайтиб келди. У кабинага чиқиб, тезда ўриндиқни кўпораёзди. Махсус темир қутига жойланган, елим ҳалталарга ўраб ташланган оғу – героинни рюкзакка жойлади. Ўриндиқни аввалги жойига ўрнатгач, пастда уни кузатиб турган Бобурга деди:

-Эсингизда бўлсин, сиздан кейин ҳам бу ерларда савдо-сотиқ қилишимиз керак.

Бобур “тушундим”, деган маънода бош ирғади. Маҳмуд рюкзакни елкасига осиб, юриб кетди. Бобур унинг ортидан эргашди.

Таксида Маҳмуд тушунтирган манзил сари кетиб боришаркан, Бобур ўйга берилди. Афғон оғусини олиб келувчилар фақат ўзларининг мижозларига молларини сотадилар. Ёзилмаган қонун-қоидаларга кўра мол одатда битта мижозга сотилади. Бу ўзига ҳос тизим эди. Унинг таъбири билан айтганда – *пирамида*. Камолга ўхшаганлар унинг энг қуйисида, ундан кейин ўша Ҳамиду Маҳмудлар жойлашади. Агар уларнинг мижозлари аниқлангудек бўлса, пирамида чўққисидагининг номи маълум бўлади. Улар ростдан ҳам Жавҳарнинг рўйхатидагиларми ёки бошқалар? Машинанинг секинлаганидан ўйлари узилди. Ҳовлисида чиройли фавворалар сув ирғита ўйнаётган, анвойи гуллар экилган кафе ёнида такси тўхтади. Аввал Маҳмуд, сўнг у машинадан тушишди.

Маҳмуд кафега кириш ўрнига пастга олиб тушадиган зинапоя томон юрди. Улар бирин-кетин пастга тушишди. Эшик ёнидаги йигитлар Маҳмудни танишиб, у билан сўзлашишгач, ичкарига бошлаб кетишди. Тор, деворларига сариқ кафел ёпиштирилган даҳлиздан ўтишгач, кенг, ёруғ хонага киришди. Шифтда улкан қандилнинг биллур гажакларида чироқ ёруғи минг турфа товланиб, бу ерга ўзгача тус бериб турарди. Тўрдаги чарм қопланган диванда ясланиб ўтирган 37-38 ёшлардаги йигит қарама-қарши деворга осилган кенг экранли телевизор кўриб ўтирарди. У қимматбаҳо қора костюм-шим кийган, бўйнида тилла занжир ялтирарди.

Йигитлардан бири меҳмонлар келганини айтиб, қўлларини қовуштирганича четга ўтди. Маҳмуд ва Бобур олдинга уч-тўрт қадам юришгач, келишиб олишгандек тўхташди. Бобур унинг қиёфаси Жавҳардан олинган ҳужжатлардаги суратларга мос келмаслигини сезди. Демак, бунисидан ўтибгина пирамиданинг юқорисига чиқиш мумкин.

Йигит Маҳмуд билан кучоқлашиб кўришгач, Бобурга қўл бериб саломлашди.

-Хўш, нималар келтирдинг, Маҳмуд? –сўради кулиб йигит.

-Сенга нима олиб келардим, Буке, ҳар доимгидек нарсада.

Бобур йигитнинг исмини ёдида сақлашга уринди.

-Қанча олиб келдинг? – сўради у.

Маҳмуд елкасидан рюкзagini олиб, ерга қўйди. Йигит эшик ёнида қўл қовуштириб турганларга имо қилгач, улардан бири дарров қўл тарозиси келтирди. Рюкзакдаги ҳамма елим ҳалтачаларни тортиб кўришгач, йигитнинг юзи анча ёришиб кетди.

-Зўрсанку, Маҳмуд, бу сафар роппа-роса 39 кило! – деди у.

-Икки кишини ҳисоб қилаверда, Буке.

Йигит Бобурга қараб қўйди. У йигитларга бош ирғаб, “кетаверинглар”, ишорасини бергач, диванга ўтиришни таклиф қилди. Ўзи хона четидаги сейф томон юрди. Уни очиб, бир неча даста юзталиқ долларларни олди. У пулларни Маҳмудга узатди.

Бундан минг чақиримлар нарида шунча қорадори атиги бир даста юзталиққа баҳоланган бўлса, бу ерда бир неча даста бўлганди. Москва ва Питернинг қора бозорларида эса булар чемодан-чемодан долларга сотиларди. Ана шулар Бобурнинг хаёлидан ўтди.

-Энди қачон келасан? – сўради йигит.

-Келгуси ойларни мўлжаллаб турибман, - деди Маҳмуд. – Афғонлар ваъдасида туришса, албатта!

-Ҳаммага пул керак, -йигит кулди. –Афғонлар ваъдаларини бажаришади.

Маҳмуд ҳам кулиб қўйди...

Бобур кўчадаги дўконларнинг биридан сотиб олган сим картани телефонига жойлагач, биргина сўзни ёзди. Буке. Таниш рақамга юбориб, телефонини чўнтагига жойлади. Атрофга разм солиб, кўчанинг нариги томонидаги супермаркетга кўзлари тушди. Бу ердан бирон нарса сотиб олиш умидида кўчанинг ҳали ярмини кесиб ўтмасидан телефони хабар келганини билдириб, товуш чиқариб қўйди. У дарров телефонни қўлига олди. Экрандаги таниш рақамлар кўринарди. Кўчани кесиб ўтишда давом этаркан, хабарни очди. Икки саҳифалиқ хужжат махсус

форматда телефонига ташланганди. Хужжат четида Маҳмуд Буке деб атаган йигитнинг сурати. Остида у ҳақда батафсил маълумот бериларди.

Бобур мийиғида кулиб қўйди. Телефон қўнғироғи чалинди. Полковник Ёдгоров эди.

-Яхшимисан, Эркинов, ҳайрият, соғ-саломат экансан.

-Яхшиман, ўртоқ полковник.

-Гап бундай, Эркинов. Биз ўн олти кишини аниқлагандик. Улар орасида ҳозир юборганинг ҳам бор эди. Шунисидан кўпроқ шубҳаланиб турувдик. Энди қолган ўн бештасининг номи ўчирилади. Буке деганининг кимга юкиниб боришини билсанг, Жавҳарнинг бу ёқдаги алоқасининг номини биламиз, тушундингми?

-Тушундим, ўртоқ полковник.

-Ҳозирча шу, Эркинов. Қолганини кейин гаплашамиз. Омон бўл!

-Омон бўлинг, ўртоқ полковник.

Бобур телефонини ўчириб, чўнтагига жойлади. Ҳеч қаёққа алангламай, тўғри супермаркет томон юриб кетди.

10

Бобур супермаркетдан чиқиб, анча нарироқдаги ўриндиқларда ўтириб туришни маъқул кўрди. Ҳали бир қадам ҳам ташлашга улгурмаганида кафе ҳовлисига қулоғига телефон тутган Буке чиқиб келди. Юриш-туриши ва ўзининг тутишидан ҳожаси қаршисидаги ғулумга ўхшарди. Бобур у ким билан гаплашаётганини тахмин қилди. Салкам қирқ кило мол унинг хонасида. Ҳимоясиз қолган кафеда шунча оғуни сақлаш таваккал иш. Демак у... валинеъмати билан гаплашаётган бўлиши мумкин. Агар шундай бўлса, пирамиданинг чўққисини забт этган сўнги ҳалқани аниқлаш мумкин бўлади.

Орадан чорак соатлар вақт ўтиб, кафенинг тинч ва хувиллаёзган кўчасига бирин-кетин машиналар кириб кела

бошлади. Ўзини йўл четига экилган арча дарахтлари орасига олган Бобур телефонининг махсус камерасини ишга тушириб, уларни тасвирга туширарди. Аввалига қора БМВлар кўринган бўлса, уларнинг ортидан кумушранг ТОЙОТА Прадо келиб, кафе ҳовлиси ёнида тўхтади. Ундан Бобурга анча таниш бўлиб қолган киши... Анор Муканов тушди.

Жавҳарнинг рўйхатига киритилганлардан Мукановнинг бу лойиҳага танлаб олингани аниқ эди.

Бобур кўксини тўлдириб нафас олди. У томон бир қараб олдида ўз йўлига юриб кетди...

УЧИНЧИ ҚИСМ

Афғон йўли

-Эркинов, энди лойиҳамизнинг асосий қисмига ўтамиз, розилигинг билан!

Яна қандай розилик бўлиши мумкин?! Ҳаммаси бошиданоқ келишиб олинган. Ортга йўл йўқ. Шулар хаёлидан ўтдию Бобур жилмайиб қўйди.

-Мана бу жилдда... – полковник Ёдгоров бир муддат унинг кўзларига қараб туриб қолди, - Андрейлар таҳрир этган Қодир Магомедовнинг таржимаи ҳоли келтирилган. Унинг бир нусхаси Магомедов туғилиб ўсган жой архивида. Вазифангни биласан, Эркинов.

-Худди шундай, ўртоқ полковник.

-Бўлмасам, ишга киришавер, Эркинов.

-Менга рухсат бўлмасам, ўртоқ полковник, –қўлини чўзди у.

Негадир полковникнинг ўзи ҳам ўрнидан турди. Бобурни ажаблантирганича у ҳам қўлини узатди. Авваллари ундай қилмасди. Бобур унинг кўнглидан нималар ўтаётганини тушунди. “Қаршингда икки йўл – борса келмас ва борса келар. Омадинг келса, иккинчи йўлга тушасан...”.

Кўнглидагиларни сотиб қўйишдан чўчиб, полковник кўзларини олиб қочдию Бобурни таажжубга солди.

“Йўл оғир!”, – ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан. “Бу йўл доим оғир бўлган!..”

Қора соқолли, кўзига қора кўзойнак тақиб олган йигит автоматининг оғзини ерга қаратиб елкасига осиб олгач, ортида турган йигитга “ортимдан юр!”, дегандек бош силкиди. Эғнида оқ футболка, кўк жинси шим, сочи калта қилиб олинган йигит кўринишидан ҳорижликларга ўшарди. У соқчининг ортидан юрди. Улар кенг, мрамар тошлар ётқизилган ҳовлига киришди. Деворлари ҳам оппоқ мрамардан тикланган саккизбурчак ҳовузда мўъжаз фавворача сувдан маржонлар ясаб, уларни ирғитиб-ирғитиб ўйнарди. Улар ҳовли саҳнидан ўтишиб, баланд тошзинадан мунаққаш ёғоч устунлар қатор терилган айвонга чиқишди. Айвон ўртасидаги оромкурсида сочлари тақир қилиб олинган, оқ кўйлакли киши ўтирарди. Қаршисидаги оёқлари баланд хонтахта кумуш баркашдаги сарҳил мевалар, қоғоз идишларга қадоқланган шарбатлар ва “кока кола” билан безатиб кўйилган эди.

Соқчи йигит меҳмонни айвон бошида қолдириб, ҳожасининг ёнига борди. Меҳмонни олиб келиш ижозатини олгач, йигитни унинг қаршисига бошлаб келди. Тақирбош ёш йигитни бошдан оёқ кўздан кечириб олгач, қўли билан бўш курсиги ўтиришни таклиф этди. Йигит ўтирди.

–Қодир Магомедов? – тақирбош фамилиядаги “ов” бўғинини сал чўзиброқ айтди.

–Менман.

–Жуда ёш экансан, –деди тақирбош ундан синовчан нигоҳини узмай.

–Бўлиши мумкин, оға!

Тақирбош Сулаймон оға бўлиб, ҳос давралардан оға лақаби билан машҳур эди. Бу музофотда гиёҳванд моддаларни шимолга юбориш асосан унинг назоратида эди. Россия ва Европага чиқариладиган героинда унинг ҳам қўли бор эди. Афғонистоннинг турли нарколабораторияларида тайёрланган, турли муҳрлар остида қадоқланган героин Сулаймон оғалар кабилар қўлида тўпланиб, сўнг ҳорижга чиқариларди.

–Рамазан жуда танги йигит эди, -давом этди Сулаймон оға. – Пулнинг юзига қараган эмас. Бунақа одамни бошқа кўрмадим. Ярамастар унинг бошини ейишди. Сен йигит кўп ҳам ҳафа бўлаверма, ҳали тоғангни ким ўлдирганини топамиз.

–Раҳмат, оға.

–Сен йигит менга жуда маъқул келиб қолдинг, – оромкурсисига янада ясланиб олди Сулаймон оға. –Русияда овозинг чиқиб, тириклигингни эшитгач, роса хурсанд бўлдик! Ҳар ҳолда, Русияда бизнинг ишончли одамимиз бўлса яхшида!

Йигит жилмайиб қўйди. Сулаймон оғанинг гапидан сўнг унинг калласига дарров бир сўз урилди: Андрей! Москва ва Санкт Петербург томонларда Қодир Магомедовнинг номини чиқариш, уни машхур қилишни Андрей зиммасига олганди.

–Оға, худо хоҳласа юзингиз ерга қарамайди!

–Раҳматли тоғанг Рамазан ҳам шундай дерди. “Оға, юзингиз ерга қарамайди, мана биз бор!”.

“Рамазан Магомедов нафақат сизга, ҳурматли Сулаймон оға, балки кўп шерикларига айтгани ва шу билан ҳос доирасида машхур бўлгани Андрейнинг ҳужжатларида аниқ-тиниқ битиб қўйилибди”, - яна ўй ўтди йигитнинг хаёлидан.

–Анави Роҳиб деганлари Русияда катта ўйин бошлаганмиш, деган миш-мишлари оралади, шу ростми?

–Оға, эшитганларингиз рост. Катта ишларнинг бошида турибди экан.

–Афғондаги ҳамма молни оламан, деганмиш.

–Шунақа, оға.

–Кимлар билан алоқа қилади у?

–Оға, унинг алоқалари жуда кўп, ҳукуматда ҳам, армияда ҳам. Ҳаммаёққа ўргимчак тўрини ёйиб ташлаган.

–Ўргимчак тўри, дейсанми? – Сулаймон оға унга саволомуз қаради. –Тўғри гапирдинг. Бу ёққача етиб келди у. Мозори Шарифдагилардан кимларни танийсан, Қодир?

“Мозори Шариф?!”. Йигит оғага саволомуз қараб қолди.

–Ҳеч кимни, оға. Мен фақат сизни танийман.

Сулаймон оғага йигитнинг бу гапи маъқул бўлди. Гўё у “оға, сиз ҳожамсиз!”, дегандек туюлиб кетди.

– Майли, Қодир, Мозори Шарифдагилар билан ўзим таништираман.

– Мозори Шарифда ким бор, оға?

– Жавҳарнинг яқини, – тушунтирди Сулаймон оға. – Афғонистондаги наркокартелларнинг йирик мижози. Нодим Қозишоҳ. Ҳазоралардан.

– Унинг Роҳиб билан олди–бердиси борми?

– Роҳиб билан катта олди–бердиси бор. Толиблар даврида Россияга катта миқдорда героин юбориб турарди. У ёқда молни ким олганини билмайман. Балки Роҳибнинг ўзидир, балки бошқаси, қисқаси Қозишоҳнинг руслар билан алоқаси яхши бўлиб келган.

Йигит бош ирғаб қўйди.

– Сен ҳозир дамнингни ол, маишат қил, – деди Сулаймон оға. – Кейинги ишларни кечки таом устида гаплашамиз.

– Йигитларим шаҳарда қолишган, оға...

– Сен улардан хавотир олма, шаҳар бизники. Йигитларинг менинг меҳмоним, – деди Сулаймон оға.

– Раҳмат.

Йигит ўрнидан турди. Айвон четида қўлларини қовуштириб турган йигитлардан бири ҳожасининг имоси билан дарров югуриб келди.

– Акангни хонасига олиб бор. Яхшилаб қараларинг!

Йигит оғага бош ирғаб, меҳмонхона томон юрди.

Сулаймон оға меҳмонига яхши хона тайёрлатиб қўйганди. Йигит хонага кириб, соқчига рухсат бердида диванга ўтирди. Унинг ёдидан ҳозиргина Сулаймон оғанинг айтганлари ўта бошлади. Мозори Шариф. Балки, рўйхатдаги қолган шаҳарлар – Балх, Қундуз ва Ҳиротнинг нега Жавҳаровнинг харитасига киритилгани ойдинлашар.

Сулаймон оға ҳузурига келган бу йигит... Бобур эди. Энди уни Бобур эмас, балки Қодир дея танишади. Полковник Ёдгоров

билан бўлган сўнгги суҳбатдан олти ойлар ўтган, қиёфаси ва ўтмишини пухта ниқоблаган йигит наркооламда бир дунё миш-мишлари билан пайдо бўлди. “Ишларини Русиядаги йирик-йирик амалдорлар билан бирга бажараркан...”, “катта ҳажмдаги гиёҳванд моддаларни чегаралардан олиб ўтармиш...”, “рус генераллари билан келишиб, гиёҳванд моддаларни самолетларда таширмиш...”. Хуллас, бу ерларга аввал унинг номини машхур қилган овозалар етиб келганди. Андрей бутун салоҳиятини ишга солиб, ҳукумат амалиётларини Қодир Магомедов номи остида бажарганди.

Бобур диванга ётганича, ўй суришда давом этди. Сулаймон оға Мозори Шарифдан гап очиб, ўйиндаги қарталардан бирини очди. *Нодим Қозишоҳ.*

Шу ётганича кўзлари илиниб, вақт асрдан ўтганда уйғонди. Дарров ўрнидан туриб, дераза ёнига келди. Ҳовлини назаридан ўтказиб олди. Девор остиларида, дарбозада қуролланган соқчилар. Юқоридан қараганда Сулаймон оғанинг уйи кафтдагидек кўринади. Атроф-жавонибда бундай уйлар, аниқроғи сароймонанд кошоналар йўқ. Одамлар бир бурда нон дардида тонг қоронғусидан тун қоронғусигача тиним билишмайди. Сулаймон оғага ўхшаган одамлар эса афғон далаларида етиштирилган гиёҳванд моддаларни ҳорижга сотиб, ақл бовар қилмайдиган пулларни ишлаб топадилар. Кимларнидир бахтсизлигидан кимлардир миллионларни топадилар...

Ана шу кимсаларнинг пайини қирқиш учун ҳам Бобур энди Қодир бўлди. Шунақа ишларни қилсинки, бу Сулаймон оғалар қочгани жой тополмай қолсин...

Дераза ёнида тураркан, Бобурнинг ёдига полковник Ёдгоровнинг ҳайрлашиш арафасида айтганлари тушди. “Шимолий афғон наркокартеллари ўртасида кўринмас уруш авж олган. Икки йирик наркокарчалон Нодим Қозишоҳ ва Сулаймон Карим ўртасидаги эса энг даҳшатлиси. Иккиласи ҳозирча келишиб туришга мажбур...”. Бошқа маълумотни эса Андрейнинг

ҳужжатларидан ўқиди. “Роман Буланов ҳозир ҳар икки наркокартелнинг бошини бир қилишга уринмоқда ва ҳозирча унинг ишлари муваффақиятли амалга ошмоқда...”.

“Аввал Сулаймон Карим оға, кейин Нодим Қозишоҳ!”, - пичирлади Бобурнинг лаблари. “Гера-М” учун Андрейнинг одамлари келиши мумкин...”.

2

Шом арафаси қуёш Мағриб уфқини қонталаш қилган. Заиф торта бошлаган унинг нурлари шаҳарнинг ғариб, кўримсиз уйларини, шаҳар ортидаги бағри тиликланган, нураб, ушалиб туша бошлаган тупроқтепаларни силаб-сийпаб сўнаётгандек туюлади. Бу шаҳарда Кунботишни кузатаётган киши куфрона хаёлларга ҳам бориши мумкин: балки қуёш эртага бу шаҳарга қайтмас! Аммо, одам боласининг ўйлаганлари доим ҳам амалга ошавермас. Ҳар оқшомдан сўнг субҳи козиблару содиқлар бор. Ва яна ҳар бир мусулмони комил борки, Қиёмат қадар қуёшнинг бу тартиботида чекиниш бўлмаслигини яхши билади. Дунё яралибдики бу шаҳарда ҳам машриқ уфқида кўринган қуёш албатта мағриб уфқида бош қўяди.

Дераза ёнида қуёш ботишини кузатиб турган Бобурнинг хаёлига ҳам шу ўйлар меҳмон бўлдию, азал қонунларини эслаб, мийиғида кулиб қўйди. У қўлидаги соатга қараб қўйди. Яна ўн беш дақиқадан сўнг оға уни кечки овқатда кутади. Шунинг хаёлидан ўтказиб ҳам эдики эшик оҳиста таққилаб, ўйларини бузди. У эшик ёнига бориб, уни очди. Остонада барваста йигит турарди.

–Оғам сизни йўқлаяптилар, –ташрифини изоҳлаган бўлди у.

–Яхши.

Бобур шундоқ ҳам тайёр эди. Эшикни ёпиб, йигитнинг ортидан эргашди. Улар нақшинкор ёғоч зиналардан биринчи қаватга тушишди. Ҳовлига чиқишиб, Сулаймон оғанинг меҳмонхонасига киришди. Меҳмонхона миллий руҳда

зийнатланган, деворларига турли нақшлар ўйилган, оёқ остиларига қалин эроний ва туркман гиламлари тўшаб ташланган. Меҳмонхона ўртасидаги кенг хонтахта турли ноз-неъматлар билан тўлдириб ташланган. Тўрда, барқут қопланган болишларга суяниб оға, унинг чап томонида эса қирқ-қирқ беш ёшлардаги киши ўтирарди. У Бобурни кўриши билан ўрнидан туриб олди.

–Кел, Қодир, –Сулаймон оға оғир кўзғолиб, чордана қуриб ўтириб олди. –Таниш, менинг укам Ҳолид!

Бобур қўлини узатиб, унинг кўзларига қараб қўйди. Сулаймон оғанинг укаси Ҳолид Каримий Довар. Ўтмишининг кўп саҳифалари қоронғу, чалкаш. Вақтлар ўтиб, айрим тўрбетлар⁴, хусусан *Wikipedia* ва *Wikileaks* да афғон наркокартелларидаги асосий шахслар ҳақида гап кетганда Ҳолид Каримий Довар исми ҳам санаб ўтилади. Аммо унинг асосий ишлари фақат махсус хизматларнинг “мутлақо маҳфий” тамғали қалин-қалин жилдларида сақланади, холос. Унинг исми машҳур тўрбетларда пайдо бўлишига қадар хали яна икки йиллар фурсат бор эди. Унгача Бобур уни полковник Ёдгоров тартиб берган мухтасар ҳужжатлару Андрейлар аниқлаган маълумотлардан билади.

–Сиз ҳақингизда аввал ҳам эшитгандим, –деди Бобур.

Ҳолид унга ишонқирамай қаради. Бобур унинг нега шубҳаланаётганини сизди. Ҳолид Каримий Довар қора ўтмишини турли номлар билан яширганди. Ҳукмикуш урушларда, авом орасида ва акасининг ишларида у ҳар ҳил номларда кўриниш берарди. Ҳолидий Алвон, Ҳолид Каримий, Ҳолид Каримий Довар.

–Қаерларда эшитгансиз?

–Урусияда, –кулди Бобур.

–Урусияда?!

–Бўлди, майдалашаверма, уруслар эшитган бўлса Қодирда нима айб! –суҳбатга аралашди Сулаймон оға.

Бобур жилмайиб, ўнғайсиз тангликни юмшатган бўлди. Сулаймон оғанинг таклифини ҳам кутмасдан унинг қаршисига

---

⁴ Вебсайтлар

www.ziyouz.com kutubxonasi

ўтириб, чордана қуриб олди. Унга бир муддат тикилиб қолган Ҳолид эса таажжубларига изоҳлар ололмай, жойига ўтирди. Бобурнинг гаплари уни чуқур тараддудга солиб қўйганди. Бобурнинг ҳам мақсади шу эди, унинг кўнглига шубҳа-гумонлар учкунини ташлаш.

–Қандай ҳордиқ чиқардинг, Қодир? –сўради Сулаймон оға.

–Алҳамдулиллоҳ, оға.

–Маъкул.

Сулаймон оға унинг қаршисидаги тақсимчага яхна этдан солиб, сўради:

–Урусда нима гаплар, сен билан ёзилиб гаплашиб ҳам ололмадик.

–Урусда гап кўп, ака, шунинг учун олдингизга келдимда, оға.

–Қанақа гаплар?

Бобур аввалига чўнтагидан букланган қоғоз чиқариб, унинг олдига кўйди.

–Қоғоздаги муҳрни танийсизми, оға?

Сулаймон оға сергак тортиб, қоғозни очдию ундаги муҳрни кўриб, таажжуби куюқ тортди.

–Буни қаердан олдинг?!

–Шунақа муҳрларингиз бор уруслар қўлига етиб борадиган молингизда.

–Кейинчи?

–Шу муҳр билан борадиган молларингиз тоза эмас, оға. Сиз нисбатан тоза героинни сотасиз. Аммо, героин манзилга етиб боргунича, унга ҳар ҳил нарсаларни аралаштириб ташлашади.

Сулаймон оға тердан йилтираган бошини оқ матода артиб, унга ишонқирамагандек қараб олди.

–Бошқа нарса аралаштиришларини эшитмаган эканман, – очиғини тан олди у.

–Кўп нарсаларни билмайсиз, оға. Сизнинг молингиздаги героиннинг тозалиги 70–85 %. Аммо, бозорда сотилаётганда унинг тозалиги 50%дан ҳам ошмайди.

–Наҳотки?! Буни ким қилади?

–Жавҳар.

–Сен қаердан биласан? –бу сафар Ҳолид савол берди.

–Афғон молини ким олади? Жавҳар! Уни ким русларга сотади? Жавҳар! Руслар ярми димедрол бўлган қорадори олишади ундан.

–Димедрол?!

Бобур жилмайди.

–Шунақа, оға, димедрол.

–Менинг молларимни фақат Жавҳар олади! Сулаймон оғанинг кўзлари катта-катта очилиб кетди. –Қодирнинг гаплари тўғри. Унинг қўли бор бу ишларда! –Ярамас.

Бобурнинг кўзлари, агар диққат билан эътибор берилса, илк муваффақиятдан хурсанд бўлган кишининг кўзларидек порлади. Аммо, у нигоҳидаги маънони дарров ўзгартириб, юзидаги жиддий ифодани сақлашга уринди.

–Жавҳар билан жиддий гаплашиб олишим керак шекилли! – тишлари орасидан тупук сачратиб гапирди Сулаймон оға.

–Оға, ҳозир бунинг ҳожати йўқ, –совуққонлик билан деди Бобур. – Жавҳар билан орангиз бузилса русларга молингизни қандай сотасиз? Руслар эса фақат Жавҳар орқали афғонлар билан олди-берди қилишади.

Сулаймон оға унинг мантиқи қаршисида ўйланиб қолди. Бобур тўғри гапирди. Ҳозир руслар орасида энг кучлиси Роҳиб. У эса тўғридан–тўғри афғон наркокартеллари билан гаплашмайди. Афғонлар ва Роҳиб орасидаги кўприк – Жавҳар. Арқонни узун ташлаш керак.

–Нега Роҳиб молни олаётганида текшириб олмайди, шунисига ҳайронман, –сўради Сулаймон оға.

–Жавҳар Роҳибни “афғонлар паст сифатли мол тайёрлайдилар”, дея ишонтирган, –деди Бобур. – Шунинг учун Роҳиб бундай нарсаларга кўз юмади.

–Аблаҳ! Ярамас! –ғазабланди Сулаймон оға. –Ҳамма билади, менинг молларим энг тоза мол! Кейин, Нодим Қозишоҳ ҳам тоза мол билан савдо қилади. Агар у бу гапни эшитса, Жавҳарни бурда-бурда қилади!

–Шунинг учун Қозишоҳ ҳам билмагани дуруст, оға, бўлмаса икки ўртада уруш чиқиб, Роҳиб билан ўртадаги алоқа йўқолади. Айтадиларку, таом узатган қўлни кесмайдилар, деб!

–Бу гапинг ҳам тўғри, Қодир. Сен анча мияли йигит экансан.

Бобур бош ирғаб қўйди, холос.

–Оға, сизга бошқа нарсани айтмоқчиман, – суҳбат мавзусини кескин ўзгартириб юборди Бобур. –Менга бир–икки нарсаларда ёрдам беришингиз керак.

–Гапир.

–Биринчидан, мен молингизни ўз кўзим билан кўрмоқчиман. Таркибигача! –деди Бобур.

–Сен менга ишонмаяпсанми, Қодир?

–Мен сизга ишонаман, оға! Аммо, русларга тоза мол тайёрлашингизни қандай исботлаб берасиз?

Бобурнинг бу гапи Сулаймон оғани анча бўшаштириб қўйди.

–Яхши. Ўзинг кўрасан. Керак бўлса, таркибигача оласан.

–Яхши, оға.

–Мен Нодим Қозишоҳнинг молини ҳам кўрмоқчиман? –унинг кўзларига тик қаради Бобур.

–Қозишоҳнинг моли нимага керак сенга? Агар ундан мол олмоқчи бўлсанг, мана мен ўртада туриб...

–Гап унда эмас, оға. Жавҳар ундан ҳам героин олади. Унинг героинига сизникини ҳам аралаштиришлари мумкинми?

Сулаймон оға иккинчи марта унга эътироз билдиrolмай қолди.

–Бу гапинг ҳам тўғри, Қодир!

Аслида Бобурнинг мақсади Қозишоҳ билан танишиш. Агар у Сулаймон оғага шундай деса, унинг кўнглига турли шубҳа–гумонлар оралайди. Молини баҳона қилиб, мақсадига ҳамирдан қил суғургандек эришиши мумкин. Бундан у усталик билан фойдаланди.

–Эрталаб молни кўрасан, - деди Сулаймон оға.

–Яхши, –деди Бобур.

–Таомдан ол, қолгани бир гап бўлар, Қодир, –Сулаймон оға

ўзини хотиржам кўрсатишга уринсада ич-ичини ит таталарди.

3

Шаҳарда ўз ташвишлари билан ўралашиб қолган одамлар кўринади. Ора–сира кир–чир болалар, бурқага ўранган аёллар кўзга ташланади. Сулаймон оғанинг ойнадан ташқарига қараб кетаётганини кўриб, у ўйга берилди. Афғон қорадорисининг асосий қисми Тожикистон ва Қирғизистон орқали шимолга, Россияга юборилади. Кўплар бу ишларнинг ортида хатто трансмиллий наркокартеллар туришини ҳаёлига ҳам келтирмайди. Бобурнинг ёдидан полковник Ёдгоровнинг айтганлари ўтди. “Афғон қорадорисини тайёрлаш, уни экспорт қилишда икки юзга яқин наркокартел иштирок этади. Бу дегани шунча нарколаборатория, шунча жиноий тузилма...”.

Машинанинг секинлаганидан унинг ҳаёли узилди. У қаерга етиб келганиликларини билиш учун ташқарига қаради. Оддий қишлоқ кўчаси. Пахса уйлар. Чанг, тупроқли кўча. Одамлар эса кўринмайди. “Прадо” тор, илонизи кўчадан ўтиб, бошқа уйлардан фарқланмайдиган уй ёнида тўхтади. Ҳайдовчи дарров машинадан тушиб, Сулаймон оға ўтирган томоннинг эшигини очди. У машинадан тушди.

Ҳайдовчи уй эшигини очди. Аввал Сулаймон оға, унинг ортидан Бобур киришди. Ташқаридан кимсасиз кўринадиган уй ҳовлисида ҳаёт қайнайди. Юк кўтарган ишчилар, оқ кийимли мутахассислар у ёқдан–бу ёққа ўтиб туришади. Сулаймон оға очиқ турган эшиклардан бирини кўрсатиб, ўзи ҳам шу томон юрди. Бобур унинг ортидан эргашди. Ичкари кенг, ёруғ, оёқ остига керамик кафел ётқизилганди. Улар узун коридордан узоқ юришиб, энг охиридаги эшик қаршисида тўхташди. Эшик остидаги қуролланган соқчилар дарров эшикни очиб қўйишди. Сулаймон оға ёнида турган Бобурга бир қараб олиб, ичкарига кирди. Бобур унинг ортидан остона ҳатладию кўзларига ишонмади: росмана лаборатория! Баланд бино катта–катта

деразалар сабаб жуда ёруғ, киши ҳайратланарли даражада тоза. Эшикдан кирилиб, темир зина орқали пастга тушиларди. Қуйида эса асосий жиҳоз–қурилмалар. Гўёки йирик илмий–тадқиқот институтининг тажрибалар ўтказиладиган кимё лабораторияси. Жиҳозларда оппоқ кийимдаги кишилар ишлашади.

–Менинг лабораториям! –фаҳр билан гапирди Сулаймон оға.

Бобур бош ирғаб қўйди.

Улар юришда давом этишди. Сулаймон оға телефонида ким биландир гаплашди.

–Лабораторияни тайёрла, мижоз бор! –деди у.

Бино адоғидаги мўъжаз хонада энг сўнгги маҳсулот – героин таҳлил қилинарди. Бу хонада тўрт киши тажрибалар ўтказарди. Бири энг охирги русумдаги компьютерда ишламоқда, иккинчисининг қўлида рангли суюқлик қуйилган колба ва пробирка. Қолган иккитаси центрифуга устига энгашиб, нималарнидир маслаҳат қилишарди. Хонага Сулаймон оға кириб келганида уларнинг ҳаммаси ишларини йиғиштириб, хўжайин қаршисига чиқишди. Сулаймон оға улар билан бирма–бир кўришди. Ходимлар оғанинг узатилган қўлини олиб, ўпиб, тавоф қилишарди. Бу Бобурнинг сергак назаридан четда қолмади.

–Энг охирги қадоқланган молни олиб кел! –буюрди оға.

Ходимлардан бири дарров полиэтилен идишга қадоқланган героинни оғанинг қўлига тутқизди. Оға уни обдон кўздан кечириб, Бобурга узатди.

–Тоза мол, бунақаси Россияда жуда харидоргир, Қодир. Ўзинг бир кўр.

Бобур қўлидаги оғуга назар солди. Ажал лабораториясида тайёрланган оқ кукун қанча–қанча инсонларнинг бошига этади. Бу Сулаймон оғалар бировларнинг бахтсизлиги устидан даромад топадилар.

–Маъқулми? –оғанинг овози ўйларини бузди.

Бобур бош ирғаб қўйди. Сулаймон оға унинг қўлидан молни олиб, уни йиртдида бир чимдим оқ кукун олди. Уни кичик шиша идишга узатиб, ёнида қўл қовуштириб турган ходимига берди.

–Дарров таркибини аниқлаб бер, мижозим жуда қизиқяпти!

Ходим идишни олиб, унга қандайдир шаффоф суюқлик қуйди. Сўнг, шиша идишни бошқа жиҳозга жойлади. Кўп ўтмай, компьютер мониторида рақамлар кўринди. Ходим уни принтердан чиқариб, Сулаймон оғага узатди.

–Мана, Қодир, ўзинг кўр, ҳар доимгидек тўқсон саккиздан кам эмас! –унинг юзи мамнун порлади.

Бобур яна бош ирғаб қўйди.

–Маъқулми? –сўради оға.

–Маъқул! –деди Бобур жилмайиб.

–Мен сенга шу молни таклиф қилаяпман, Қодир! Сен бўлса менга ишонмай, лабораториянгни кўрай, молингни таркибини билай, дейсан!

Бобур жилмайиб қўйди.

–Менда хато ўтган бўлса узр, оға!

–Ҳечқиси йўқ! Қани юр бўлмасам, бошқа хоналарни ҳам кўрсатай! –оға қўли билан қайси томонга юришларини кўрсатди.

–Айтгандек, кечкурун базм бўлади, –деди Сулаймон оға. – Бирга борамиз!

–Қаерга, оға?! –ажабланди Бобур.

–Ўзинг сўрадингку, Қозишоҳ билан учрашмоқчиман, деб!

Бобур дарров сергак тортди. Базм? Қозишоҳ? Ўргимчак тўри...

–Яхши, оға!

–Юр, саёҳатимиз ҳали тугагани йўқ.

Сулаймон оға лабораториясининг ҳамма хоналарини кўрсатиб бўлгач, Бобур сўради:

–Сўраганнинг айби йўқ, оға, бир нарса сўрасам бўладими?

–Сўра, айби йўқ.

–Агар сир бўлмаса, лабораторияни қандай қурдингиз? Унча–мунчаси бунақасини қура олмайди.

–Менда пул бўлган, Қодир. Пулинг бўлса чангалда шўрва! Ўша руслар ҳам қурган, америкаликлар ҳам қурган! Керак бўлса, йигитларимни кимёга ҳам ўргатишган!

Сулаймон оға бошқа гапирмай юришда давом этди. Бобурга

эса шунинг ўзи кифоя қилди. Улар бинонинг орқа томонига чиқишди. Бу томонда эса бир тўда болалар кичик-кичик қопларни ташишарди. Уларни кўриб Бобурнинг раҳми келди.

– Болалар... нима қилишяпти, оға?! – сўради у.

Сулаймон оға улар томон беписанд ва эътиборсиз назар ташлаб олди.

– Ишляяпти, Қодир!

– Ишляяпти?!

Сулаймон оға заҳарханда кулди.

– Кўриб турибсанку ўйнамаётганини, қани, юр!

Бобур уларга бир муддат қараб турдида оғанинг кўп ажаблантириб, болаларнинг олдига борди.

Дунёдаги энг қабиҳ жиноят болаларга қарши қилинган ишдир, дерди Бобур. У ҳамма шафқатсизликларни кўрди. Нечанеча қирғинларда бўлди. Аммо, болаларга қилинган шафқатсизликларни эшитгани ёки кўргани асаблари дош бермасди. Шунинг учун, оғанинг корхонасида қопларда юк ташиётган болаларни кўриб, унинг роса кўнгли эзилди.

Башанг кийинган йигитнинг ўзлари томон келганлиги болалар ҳам қизиқтириб қўйди. Бобур ўзига яқин турган боланинг қопига қараб, сўради:

– Қопингдаги нима?

– Кўкнори, – бола ўйлаб ҳам ўтирмай жавоб берди.

“Бу ерлик деҳқонларнинг асосий даромад манбаи!”, – ўй ўтди Бобурнинг ҳаёлидан.

– Ота-онанг борми? – сўради Бобур ўша боладан.

Бола бошини сараклатди.

– Онам бор, холос, – сўнг жавоб берди бола.

– Шундай дегин, – ўйчан деди Бобур.

– Қодир! Кетдик энди! – Сулаймон оғанинг овози эшитилди. Бобур унга қаради.

– Булар корхонамда ишлаб, нон пули топадилар, – изоҳ бергандек бўлди Сулаймон оға.

Бобур ғижинди. Баъзида Сулаймон оға кабиларнинг қўлидан

қунига миллион–миллион доллар пуллар киссадан киссага, бир ҳисоб рақамидан бошқасига ўтади. Бир оқшомдаги оддий бир зиёфатига сарфланадиган пулларга қанча–қанча одамларнинг қорни тўяди. Аммо, ота–онасидан ажралган етимлару ёлғиз қариялар учун сариқ чақа топилмайди. Топилса ҳам, аввал ўша етимларни кўкнорининг ҳидига маст қилдириб, обдон ишлатади; қарияларни ҳеч бўлмаса, корхонасининг ҳовлисини супуртириб, очдан ўлмасин дея қўлига бир бурда қотган нон тутқизади.

–Бунақалар кўпми шаҳарда? –сўради Бобур болалар томон бош ирғаб қўяркан.

–Мен қаердан билай, Қодир! Қизиқ гапларни гапирасан–а! – Сулаймон оға унинг елкасига аста шапатилаб қўйди. –Тезроқ юр, тайёргарлик кўришимиз керак. Кечқурунги зиёфатда нозик меҳмонлар иштирок этади.

Бобур лабораторияни яна бир бор кўздан кечирди. Ўзини Сулаймон оғанинг гапларини эшитаётгандек кўрсатсада, миясида турлик режалар тузила кетганди. Янги гиёҳванд модда “Гера-М”нинг шимолдаги наркокартелларнинг иккитасида тайёрланиш эҳтимоли жуда катта. Биринчиси Сулаймон Каримники, иккинчиси Нодим Қозишоҳники. Полковник Ёдгоров қўлга киритган маълумотларию Андрейнинг ҳужжатларида модданинг дастлабки миқдорлари олингани қайд этиларди. Аммо, қайси картел ва кимлар ишлаб чиқариши сирлигича қолган.

–Нега хаёл суриб қолдинг!? –Сулаймон оғанинг шанғиллаган овозидан унинг ўйлари узилди. У ўзини жилмайишга мажбур қилиб, қўлларини икки томонга ёзди. Ҳеч нарса қилмаяпман, дегандек.

–Кетдик бўлмасам, -деди Сулаймон оға.

Бобур унга бош ирғаб, ортидан юрди. Қадам ташларкан, узилиб қолган режасини хаёлида жонлантирди. Агар ўша модда фақат оз миқдорда ишлаб чиқарилган бўлса, унда бутун бошли лабораториядан унинг изларини топиш қийин. Балки бирор ерда у ҳақда маълумотлар сақланаётгандир. Бунга Бобурнинг ишончи комил эди. Чунки, мураккаб таркибли кимёвий моддани олиш

учун қандай моддалар қанча миқдорда ва қандай шароитларда кўшилиши батафсил изоҳланган бўлиши керак. Худди дастури амал каби. Бусиз асло илож йўқ. Бундан келиб чиқадики, анави олимлар ёки Сулаймон оғанинг компьютерларини титкилаб кўриш, лабораториядаги модда намуналарини таҳлил этиш керак. *Шунда кўп нарсалар ойдинлашади.* Сўнгги ўйи унга мантиқли кўринди. Бобур шаҳдам қадамлар ташлаб, ҳийла олдинга ўтиб олган Сулаймон оғага етиб олди. У билан бирга қадам ташларкан, полковник Ёдгоровнинг айтганлари ёдига тушди:

-Мана бу капсулаларни ёнингда сақла, -кўринишидан оддий глюкоза ёки тузли эритмалар қадоқланадиган шиша идишчаларни ёдга соладиган капсулаларни берганди полковник. -Бу кимёвий моддалар билан “Гера-М”ни аниқлаш мумкин. Кимё фанида буни сифат реакцияси дейилади. Агар гиёҳванд модда таркибида “Гера-М” бўлса эритма бинафша, героиннинг ўзи бўлса, қизил рангга бўялади. Қани, қайтарчи!

-“Гера-М” бўлса бинафша, героин бўлса қизил ранг ҳосил бўлади, ўртоқ полковник.

-Имтиҳондан ўтдинг, Эркинов!..

“Имтиҳон энди бошланаяпти, - ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан. - Қиладиган ишларимиз кўпга ўхшайди...”

4

Гўёки бошқа юртга бориб қолишгандек. Қаршиларида саройни эслатадиган бино. Олдида фавворалари ҳавода турли шакллар ҳосил қилаётган ҳовуз. Бино ва ҳовуз ўртасидаги кенг йўлакка машиналар келиб тўхтар, уларни қуролланган соқчилар қарши олиб, меҳмонларни ўзлари билан эргаштириб, бинога олиб кириб кетишарди. Бинонинг кираверишида маҳобатли устунлар иккинчи қаватдаги айвонга елка кўйган. Бобур айвон, унга ёндошиб кетадиган боғни дарров назаридан ўтказиб олди. Ҳамма ёқда соқчилар, рация кўтарган махсус ходимлар. Сиртдан

қараганда худди махсус ҳарбий аҳамиятли жойга ўхшайди.

Сулаймон оға ва Бобурни ичкарига бошлаб киришди. Кенг, баланд шифтдаги улкан биллур қандилдан чароғон вестибюлда кечанинг асосий меҳмонлари тўпланиб, суҳбат қуришар, кулишарди.

Сулаймон оға ва Бобурни ўрта бўйли, оппоқ костюм–шимли, калта соқоли ўзига жуда ярашган киши қаршилади. Унинг кўзлари порлаб турар, лабидан доим табассум аримайдиганек кўринадиган бу кишига яхшилаб разм солинса, қирқ икки–қирқ беш ёшларда эканлигини сезиш мумкин.

–Хуш келибсиз, оғам! –у Сулаймон оғани бағрига босди. Сўнг, унинг ортида турган Бобурга қўл узатди.

–Танишинг, биродар, менинг янги ҳамкорим, –деди Сулаймон оға, –Қодир Магомедов! Қодир, бу киши менинг биродарим Нодим Қозишоҳ!

Нодим Қозишоҳ!? Бобур унинг кўзларига тикилди. Бир қарашда бу кўзларнинг нима деяётганлигини, улардаги маънони ўқиш мушкул. Сулаймон оға уни афғон ҳазораларидан, деганди. Бобур эса унинг юз–кўзидан ҳазораларга ҳос белгиларни топа олмади. Қозишоҳнинг кўзлари йирик, соқол–мўйлови қалин ва қора.

–Хурматли оғам сизни ҳазоралардан деб таништиргандилар. Аммо, сизда уларнинг қиёфасини топа олмадим, –деди у.

Қозишоҳнинг юзи дарров жиддий тортди. Жилмайиб турган лаблари қаттиқ қимтилди.

–Бу гапингиз билан мени роса ҳайратга солиб қўйдингиз, Қодир, –очиғини тан олди у. –Отам ҳазоралардан, онам эса тожик. Томиримда ҳазора қони оқаётган бўлсада, қиёфам тожикларники. Тўғри топдингиз.

Қозишоҳ шундай дегач, негадир унга синовчан тикилиб қолди. Бобурнинг назарида, наркооламнинг энг эътиборли фуқароларидан бири Нодим Қозишоҳ бу оламда фақат мен бундай нарсаларнинг фарқига бораман, деган ўйда бўлгану бугун шу эътиқодига дарз кетган.

–Сиз билан нафақат олди–берди, балки бошқа кўп нарсалар билан суҳбат қурсак бўлади, шекилли! –Қозишоҳнинг дилидаги ўйлари тилига кўчди.

–Ўйлайманки, бу борада сизни зериктириб қўймайман! –деди Бобур.

Қозишоҳнинг лабларига яна табассум қайтгандек бўлди.

–Сизларни остонада ушлаб қолибман, минг бор узр! Қани, ичкарига юрайлик, ҳамма келган! –Қозишоҳ ўзини аста четга олиб, меҳмонларини олдинга ўтишни сўради. Аввал Сулаймон оға, сўнг Бобур юришди.

Зиёфатда Иванэ Мавани кўриш Бобурнинг етти ухлаб тушига ҳам кирмаганди. Мава анча нарида икки киши билан русчада гаплашиб ўтирарди. Бобур унинг ташрифидан англадики, бу оқшом жиддий машварат бўлажак! Аҳли машварат муҳим ишлардан баҳс юритажак!..

Қаёқларгадир йўқ бўлиб кетган Сулаймон оға бирдан Бобурнинг қаршисида пайдо бўлдида шивирлади:

–Қодир, сен бир пас нафас ростлаб турасан, ичкарида муҳим ишни ҳал қилишимиз керак, шекилли.

Бобур дарров тушунди. У оғанинг елкасига қўлини қўйиб, “маъқул” дегандек бош ирғади. Елкадан қўлини аста тушираркан, оғага билдирмай олдиндан тайёрлаб қўйган маҳфий эшитиш қурилмаси – тугмадек дискни унинг костюми чўнтагига жойлаб қўйди. Сулаймон оға кетишга энди чоғланганида уларнинг қаршисида Қозишоҳ чиқиб келди. У жилмайиб, гап бошлади:

–Хурматли меҳмонимизни бир озга ёлғиз қолдирамиз, узр. Хос ходимим, –Қозишоҳ ортидаги йигитга енгилгина бош ирғаб қўйди, –Насиб афғоний ғозий, сизга ҳамроҳ бўлиб туради.

Насиб афғоний ғозий?! Кўзларида таажжуб учкунлари жилва қилмаслиги учун Бобур ўзини эътиборсиздек кўрсатишга тиришди. Аммо, кўнглида турлик ўй–хаёллар айланарди. Бу ўша Насиб афғоний! Тожик тоғларида жангарилар тўдаси билан кезиб, Ўзбекистон чегараларигача борган. Худо омадини берди ўшанда, бўлмаса Бобурнинг ўқига учарди. Демак у ҳозир, Нодим

Қозишоҳнинг хос тан соқчиси.

–Қодир! – у қўлини чўзди. –Авваллари сиз ҳақингизда эшитмаган эканман.

Насиб кулди.

–Бизнинг ишимиз қорадори олди–сотдиси эмас, шунга эшитмаган бўлсангиз керак, –деди у.

–Агар сир бўлмаса, нима иш билан шуғулланасиз? –сўради Бобур.

Насиб яна кулди.

–Қўлимдан бир иш келади –отиш!

–Асосийси қандай ва кимга отиш, –деди Бобур.

Насиб “тўғри” дегандек бош ирғади. Бобур ҳайрон бўлди: Насибнинг исмига “ғозий” сўзи қандай қўшилиб қолди? У кўп ўйланавермасдан нигоҳини Иванэ Мава ўтирган томонга кўчирди. Улар энди Сулаймон оғалар билан бирга Қозишоҳнинг ортидан ичкарига кириб борарди. Сулаймон оға Қозишоҳдан қолмаслик илинжида қадам ташлар, Қозишоҳ эса унга нималарнидир гапирарди. Бобур Насибга “узр” дегандек бош ирғаб, ундан анча узоқлашгач, махфий эшитиш қурилмасини ишга туширди.

–Уни қанчадан бери танийсан, оға? –Қозишоҳнинг овози эшитилди.

–Уни кўрганимга кўп бўлгани йўқ. Шундоқ бўлсаям, таърифи ўзидан олдин бу ёқларга келган, –Сулаймон оғанинг овози эшитилди.

–Ишонаяпсанми унга?

–Ишонмаслигим учун менга сабаб айтчи?

–Майли, кенгашдан кейин бафуржа гаплашамиз.

–Яхши...

Гарчи Бобурни ҳаётда энди кўриб турган бўлсада Насиб афғоний кўнглида шубҳа ва гумонлар олови гуриллаб кетди. Бобур одатий қорадорифурушларга ўхшамайди. Унинг кўзлари жиддий, сабрли; нигоҳида қатъийлик сезилади. Насиб уни бир муддат кузатиб тургач, бу масалада Қозишоҳ билан гаплашишни

кўнглига тугиб, нари кетди.

5

Ташқарида этни жунжиктирадиган шабода турган. Бобур қўйлагининг ёқасини кўтариб, ўзини панага олдида маҳфий эшитиш қурилмасини ишга туширди. Аввал шовқин, кимнидир йўталгани, узиқ-юлуқ сўзлар эшитилиб, кейин ҳаммаси тиниқ тортди. У Қозишоҳнинг овозини таниди:

–...Ҳалигача бир тўхтамга кела олганимиз йўқ, жаноблар. Ҳаммамизнинг умидимиз генерал Крамаренкодан эди. Уни қамоққа олганларидан бери ишимиз олдинга силжиётгани йўқ...

Бобурнинг ҳаёлида “генерал Крамаренко” сўзлари айлана бошлади. Генерал Крамаренко Россияда сўнгги вақтларда кўтарилган йирик шов-шувларнинг асосий мавзуси эди. У ҳақда ёзмаган оммавий ахборот воситалари қолмади. Йирик нашрларнинг бош саҳифаларидан генерал Крамаренко анчагача тушмади. Унинг “қаҳрамонлиги” шунда эдики, у армия самолётларида героинни Россияга етказа бошлади. Қорадорининг армия самолётларида ташилиши жаҳон жамоатчилиги олдида ҳукуматнинг ўзини ҳам шубҳа остига қўйиб қўйди. Шундан кейин генерал Крамаренко ҳибс этилиб, Бутирканинг алоҳида камерасига ташланди.

–Балким рус оғайниларимизнинг сўзларини эшитармиз, – деди Сулаймон оға.

–Бизларга таклиф этилган лойиҳа, –Мава суҳбатга қўшилди, – анча... таваккал режа. Сабаби, Марказий Осиё масаласида жиддий бош қотиришимиз керак. Сиз айтгандек, қуроли гуруҳларни у ерга юбориш, нотинч вазиятни юзага келтириш ҳазилакам иш эмас.

Бобурнинг ёдига полковник Ёдгоровнинг гаплари тушди: “Ҳаосни бошқариш учун аввало ўша хаосни яратиш керак!”. Демак, кенгаш қуроли тўдалар ёрдамида Марказий Осиёнинг қайсидир бир жойида тартибсизлик келтириб чиқариш лойиҳаси

устида бош қотирмоқда. Полковник Ёдгоровнинг айтганларида жон бор экан: бекорга Роҳиб афғон жангариларини ёллашни режалаштирмаган. Бу қорадори дунёси нақадар тубан, жирканч қонун–қоидалар асосида иш кўришига Бобур яна бир бор амин бўлди.

Кимнидир бўғиқ овозда сўзлаши Бобурнинг ўйларини бузиб юборди:

–Менга Роҳибнинг лойиҳасини айтишганди, биродарлар. Ҳозиргина айтиб ўтилди – ҳазилакам иш эмас, аммо таваккал қилишга арзийдиган режа...

“Ким экан у?!” –Бобурнинг боши қотди. “Нега уни билмайман?”.

–Ҳамма молимиз жойига етиб бораяптими? –ўша киши давом этди. –Йўлда қанча–қанча молимиз қўлга тушади, мусодара этилади. Агар мана шу лойиҳа амалга ошадиган бўлса, ишончим комилки, даромадларимиз бир неча марта ортади!

–Демак, анархия – бош қуролимиз! – Қозишоҳ суҳбатга аралашди. –Ҳа, анархияни юзага келтиришимиз даромадларимизни анча ошириши турган гап.

Бобур бу наркоркорчалонлардан бу қадар сурбетликни кутмаганди. Нар и борса, “шимол” дастури бўйича янги “экспедициялар” кўпайтирилишини кутганди.

–Бу лойиҳа ҳожамиз, яъни Булановга тегишли, – давом этди Мава. –У аввалроқ ишга киришиб, шимолий Афғонистондаги айрим дала кўмондонлари билан музокаралар олиб борганди.

–Унинг ишларини жуда қадрлаймиз, –уни қувватлади Сулаймон оға. –У нафақат ўзи учун, балки бизлар учун ҳам фойдали ишларни қилди. Шахсан мен уни ҳар қанақасига қўллаб–қувватлайман.

–Сулаймон оға! –унга мурожаат қилди Мава. –Роҳибни қандай қувватламоқчисиз? Очиқроқ айтаверинг.

–Мен умумий лойиҳанинг ўн фоизини зиммамга олишим мумкин. Яъни, ўн миллиондан бир миллионини мен бераман.

–Маъқул иш! –деди Мава.

–Бу иш ҳаммамизники, –давом этди Сулаймон оға. –Шундоқ экан, Роҳибнинг лойиҳасига ҳамма қўлидан келганини аямаслиги керак!

–Сулаймон оға жуда тўғри гапни айтдилар, –Қозишоҳ суҳбат тизгинини қўлига олди. –Агар оға ўн фоиз қўшсалар, у кишидан кўп айтишга ҳаддим сиғмайди – мендан ҳам ўн фоиз!

–Ундай бўлса, –нотаниш овоз соҳиби мусоҳабага қўшилди, – ҳаммамизнинг чекимизга ўн фоиздан тушмоқда.

–Тўғри, –бу сафар Сулаймон оғанинг овози эшитилди. –Бу ердагиларнинг лойиҳадаги улушими ўн фоиз!

–Қолган эллик фоизи Булановдан, тўғри англадимми? – сўради Мава.

–Худди шундай, –деди Нодим Қозишоҳ.

“Демак, кенгашдагилар беш киши”, –хулоса қилди Бобур.

–Булановга ҳимматингизни етказаман, –деди Мава.

Бобурнинг мияси тез ишлай кетди. Полковник Ёдгоровнинг ҳисоб-китобларига кўра, “олтинчи йўлак” ғоясини амалга ошириш учун ташкилотчилар камида юз миллион доллар маблағ топишлари керак. Аммо ҳозирги машваратда унинг ўндан бири тўпланмоқда. Қолгани эса... ғоя муаллифларидан.

–Жаноблар, ишни пухта режалаштиришимиз керак, –Қозишоҳ яна суҳбатга қўшилди. –Биз лойиҳанинг икир–чикирларигача таҳлил этишимиз керак. Лойиҳани қачон амалга оширамиз, кимлар унинг бошида туради – буларни алоҳида муҳокама қилишимиз ҳам керак.

–Укам Ҳолид Каримий Довар, –Сулаймон оға давом этди, – ҳарбий амалиётларни ўз бўйнига олади. У ҳозир мен билан. Қурол-яроғ ва жангариларни ёллаш унинг вазифаси.

–Маъқул, –Нодим Қозишоҳ уни қувватлаб қўйди.

–Унда амалиёт бошланадиган вақтни аниқ белгилашимиз қолади, –фикрини билдирди Мава.

–Буни пухта ўйлаб, кейин сизларга етказамиз, –деди Нодим Қозишоҳ.

–Қодир!

Бобур ўзини йўқотмай, ҳамон чўнтагидаги қўли билан маҳфий эшитиш қурилмасини ўчириб, ортга ўгирилди. Ундан беш–олти қадамлар нарида Насиб турарди.

–Боғда ҳаяллаб қолдингиз, ҳаво салқин, –деди у.

–Узр, анчадан бери шунақа салқинларни соғинган эканман, –деди Бобур.

Насиб ишонқирамай унга синовчан нигоҳини қадади. Унинг кўзлари “барибир сенга ишонмайман!”, деяётгандек эди.

–Бир нарса сўрасам майлими? –Насиб унга саволмуз қаради.

–Сўранг.

–Сир бўлмаса қаерда туғилгансиз?

–Маҳачқалъада.

–Ҳарбийда бўлганмисиз?

–Ҳа, ҳамма қатори ҳарбий хизматни ўтаганман, –Бобур унинг нега бундай саволлар бераётганини тахмиман англади.

–Қандай қисмда бўлгансиз?

Бобурнинг мияси энди аниқ ва равон ишлай бошлади. Агар у қисмнинг номини айтса, Насиб қурол турларини ҳам сўраши тайин. Агар бирор нарсада адашса, афғонийнинг шубҳа–гумонлари янада қуюқлашади. Учрашганларидан бери унинг ёвқараш қилиб юрганини Бобур сезиб турарди.

–Ҳарбий ҳаво кучларида бўлганман.

–Учувчи бўлганмисиз?

–Ҳа, –ишонч билан жавоб берди Бобур.

–Қандай самолётларни бошқаргансиз?

Бобур ўзини эркин тутишга ҳаракат қилди. Оддий қизиқувчанлик ниқобига ўралган бу саволларда тажрибали овчининг пухта тўқилган ов тўри яширин эканлигини биларди.

–Собиқ Иттифоқ қирувчи самолётлари. Ҳарқалай Американинг “фантом”лари эмас, –жавоб берди Бобур. –МИГ-111 да учганман.

Бобур бу билан қаноатланмади. МИГ-111 нинг алоҳида хусусиятлари, бошқа қирувчилардан фарқини обдон тушунтирди. Насиб жавобдан қониққан бўлиб, жилмайиб қўйди. Аслида унинг

кўзларида “ҳали ўйин тугагани йўқ!”, деган маънони ўқиш мумкин эди.

–Юринг, ичкарига кирайлик, ҳализамон меҳмонлар мажлисни тугатишади, –деди Насиб.

–Хўп, –деди Бобур. У Насибнинг ортидан эргашаркан энгил тин олиб, “яхшиям Wikipedia⁵ бор экан!”, –ўй ўтди унинг ҳаёлидан.

Ёшлигидан Бобур қуввайи ҳофизасининг кучлилиги билан ажралиб турарди. Дадаси ўғли ҳали етти ёшга кириб улгурмасдан Қуръондан жуда кўп сураларни ёд олдирди. Мураккаб, шу билан илоҳий гўзал арабий каломдан хотираси шаклланган болакай ёшлигиданоқ кўпларни хатто ҳайратга соларди. Адабиёт ўқитувчиси Бобурга эски Чигатой лафзида битилган ҳазрат Навоийнинг мураккаб ғазалини синфнинг ўзида ёд олишни буюради. У бир ўқишдаёқ ғазални ёд олади. Ҳатто, ғазал остида берилган арабий, форсий сўзларнинг ашъордаги маъноларини айтиб, ўқитувчини бир умрлик ҳайратига сабаб бўлади.

Икки йиллар олдин Бобур *Википедия*да МИГ–111 ҳақида мақола ўқиганди. Ана шу мақолани ҳозиргина Насибга айтиб, ҳозирча вазиятдан қутулди. Лекин, катта ўйинлар ҳали олдинда эканлиги, буёғига энди ҳеч қандай википедиялар ёрдам беролмаслигини сезиб турарди...

6

Ичкаридан Сулаймон оға чиқиб келди. Унинг қовоғи солиқ, юзи тунд эди. Негадир Қозишоҳ ва унинг одамлари кўринмасди. Сулаймон оға Бобурнинг ёнига келди.

–Кетдик, Қодир, –деди у.

Наркооламнинг ўзига ҳос қонун–қоидаларини пухта эгаллаганидан Бобур ажабланиб ўтирмади. У бўшаб қолган айвонга қараб олдида оға билан ёнма–ён юра кетди.

Ҳовли ташқарисида Қозишоҳнинг ҳамма соқчилари турарди.

---

⁵ Глобал тармоқдаги энг йирик энциклопедиялардан. Бош саҳифаси: www.wikipedia.org
www.ziyouz.com kutubxonasi

Сулаймон оға ва у жипга ўтиришиб, шаҳарнинг катта кўчасига тушиб олишди.

–Ичкарида нимани маслаҳатлашдинглар? –ўзини билмаганга олиб сўради Бобур.

–Кўп нарсаларни, –унга қарамай деди Сулаймон оға. Унинг кайфияти йўқлигини билиб, Бобур индамай қўя қолди.

–Дарвоқе, –кўп вақт ҳам ўтмай гапириб қолди оға, –бизни овга таклиф қилишди, Қодир.

Бобур сергак тортди. *Қанақа ов?! Наркокорчалонларнинг ҳали бунақа кўнгилхушликлари ҳам борми? У ўзини бепарво кўрсатиб, сўради:*

–Ов дейсизми, оға?

Ойнадан ташқарини кузатиб кетаётган Сулаймон оға у томон юзланиб, “ҳа”, дегандек бош ирғади.

–Нималарни овлаймиз, оға?

–Борганда кўрамизда, Қодир. Қизиқ, авваллари Қозишоҳнинг овга қизиқиши борлигини билмаган эканман, –ўзига ўзи гапиргандек деди Сулаймон оға.

Бобурнинг мияси тез ишлай бошлади. Овга қизиқиши маҳфий бўлган Нодим Қозишоҳ. Овдан муддао нима? Одатий кўнгилочар “дастур” га ўхшамаяпти.

–Яна кимларни таклиф қилишди, оға? –бепарво сўради Бобур.

–Фақат сен ва мен, бошқа ҳеч ким йўқ. Қозишоҳ унча–мунча кишиларни таклиф қилавермайди, Қодир.

Бобур бу таклиф ортида бошқа нарсаларни кўрмоқда эди. Ҳойнаҳой, бунда Насибнинг қўли бор. Овни улар бекорга ташкил этишмаяпти. Аввалги замонларда султонлар, подшоҳлар шикорга ғанимларини ҳам таклиф қилишиб, ов баҳона уларни маҳфий қатл эттиришаркан. Балки Қозишоҳнинг мақсади ҳам шундайдир. Кенгашда у бекорга Сулаймон оға “текшириб кўр”, демагандир. Агар ҳозир Бобур ўйиндан чиқса, бошланган иш охирига этмай барбод бўлади. Роҳибнинг янги лойиҳасининг икир–чикирлари яширин қолади. *Бир бошга бир ўлим!* Бобурнинг аҳди қатъийлашди. Ватанни севмоқ иймоннинг бир бўлагидир.

Унинг ҳаёлидан ватан сўзи ўтдию полковник Ёдгоровнинг одатий маърузаларидан биридаги баҳс ёдига тушди. Ўшанда полковник талабаларга ватанни ким қандай тушунишини бир саҳифага ёзишини сўраганди. Маъруза тугагач, жавоб варақаларни йиғиштириб, улар билан танишиш учун уйга олиб кетганди. Кейинги маъруза қуни полковник аудиторияга кириб, талабаларни бир назаридан ўтказиб олган, сўнг:

–Эркинов, қани, мени олдимга тушингчи! –деганди.

Бобур ҳайрон бўлиб унинг ёнига тушганди. Полковник Ёдгоров кафедрани бўшатиб, бир қатордаги бўш ўринга ўтирган ва кўзойнаги оша қараб деганди:

–Эркинов, ёзганларингни ўқиб бер!

Бобур шунда қаршисида ўзи қоралаган саҳифасини кўрганди. Ёзганларининг ҳар бир сўзи унга ёд эди. Шунинг учун қоғозга ҳам қарамай, ёддан айта кетганди:

–Ватан бу отамнинг жойнамози! Ватан бу унинг дуоси! Ватан бу менинг маҳаллам, қишлоғим! Ватан бу менинг ота–онам, ака–укаларим, яқинларим! Ватан бу мен доим қўллаб–қувватлайдиган миллий футбол терма жамоамиз! Ватан бу байроғимизнинг ҳар бир ранги! Нимаики менга ўзимни, отамни, онамни эслатса ўша менга ватандир!.. Юрагим қаерга интилса ўша ер ватандир! Ер юзининг қайси бурчаги учун беминнат қон тўкишга рози бўлсам, жонимни фидо этсам ўша эр ватандир!..

Бобур гапираркан, аудитория сув қўйгандек жим–жит бўлиб қолганди. У ёзганларини айтиб бўлганидан сўнг полковник Ёдгоров аста ўрнидан туриб, унинг ёнига келган, унча–мунча ҳиссиётга берилавермайдиган киши унинг пешонасидан ўпиб қўйганди.

Энди кимлардир у доим талпинадиган, юраги интиладиган ватанга қасд қилиш илинжида. Отасининг жойнамозини нопок қадами билан булғаб, ўқилажак дуоларга интиҳо ясамоқчи! Кўк, оқ ва яшил рангларни беғуноҳ одамларнинг қизил қонига алмаштирмоқчи! Полковник Ёдгоровнинг бир вақтлар айтган гапи ҳеч ёдидан кўтарилмайди: “Ватан учун неча–неча

шерюраклар ўз жонларини қурбон қилдилар. Вақти келса биз уларни танитаймиз ҳам. Улар ҳақиқий шерюраклар, уларни камолга етказган ота-оналар ҳақиқий фидойилар!”.

“Қочадиган номард йўқ! Ҳали Ватанда шерюраклар ўлган эмас!”, – Бобурнинг аҳди қатъийлашди.

7

Машинанинг бурилишидан Бобурнинг хаёли узилди. У ойнадан ташқарига қараб, қаерга келганликларини билмоқчи бўлди. Ташқари қоп-қоронғу, милт этган чироқ кўринмасди.

Мудраб келган Сулаймон оға кўзларини очиб, у ёқ-бу ёққа аланглаб, ортига ўгирилди. Бобурга кўзи тушиб, қаердан келаётганлари эсига тушдию ўзича ғудраниб қўйди.

-Тушамиз, Қодир! – деди у машинанинг эшигини очаркан.

Бобур дарров машинадан тушиб, атрофга аланглади. Атрофда бирор бино кўринмас, пастак пахса уйлар.

-Ҳайрон бўлма, бу менинг уйим, шаҳар ташқарисидаги, - деди Сулаймон оға. – Ит ҳам ҳидингни оломайди бу ерларда.

Оғанинг маҳфий дала ҳовлиси. Айнан шу ер керак эди. Сулаймон Карим шахсига оид ҳужжатларда унинг икки “макони” борлиги қайд этилар, шаҳардагиси ўзига ҳос қароргоҳ бўлса, шаҳар ташқарисидагиси эса унинг дам оладиган жойи эди.

Бобур атрофга яхшилаб разм солиб, ҳар бир нарсани хотирасида сақлаб қолишга уринди.

Сулаймон оға оғир қадамлар билан пастак, кўҳна ёғоч эшик томон юриб кетди. Бобур унинг ортидан эргашди. Оға етиб бормасидан эшик ичкаридан очилди. Уни қаршилаган йигит дарров қўлларини қовуштириб, ўзини пахса девор томон олди. Оға унинг ёнидан ўтаркан елкасига аста қоқиб қўйдида ортига ўгирилиб, Бобурга “юравер” маъносида бош ирғади.

Тор, зимистон йўлақдан кенг ҳовлига чиқишдию Бобурнинг бутун шубҳалари сўнди. Кенг саҳнга мрамар тошлар ётқизилган, анча нарироқда фавворали ҳовузча, ёғоч сўри. Ҳовлида бирорта

ҳам чироқ йўқ. Ой шуъласи оғанинг маконини ҳийла бўлсада ёритган. Бобур ортига биров ўгирилиб, юқорига қараб олди. Тахмин қилганидек тор йўлак устида чоғроқ болохона, унинг ҳам деворлари пахсадан. Ланг очиб қўйилган икки деразасидан оғанинг риюсида қўлларини қовуштириб олган йигитлар Бобурнинг назаридан четда қолмади. У уларга эътибор бермаётгандек оғанинг ортидан юришда давом этди.

-Қодир, - оға унга ўгирилди, - йигитлар ҳозир сени хонангга олиб боришади. Бу кеча ўша ерда тунаб турасан!

-Маъқул, оға, - деди Бобур.

-Мен итдек чарчадим, бориб дам олмасам бўлмайди... - ўзига ўзи гапиргандек деди Сулаймон оға.

Бобурни йигитлардан бири бошқа бинога бошлади.

7

Тун ярмидан оққан. Тун. Кўкда ой маъюс тортгандек ерга термулган. Худди ундаги жирканч ишлардан уялгандек. Бобур бир вақтлар эшитганди. Ой доғи аслида Ер сайёрасидаги қитъаларнинг акси. Ҳозир кўкка термулиб, хаёл суриб ўтирар экан, “ой юзидаги доғлар ерликларнинг қора қилмишларидан”, деган ўйга борди.

У ўрнидан туриб, сўнгги кунларда одатланиб қолгани дераза ёнига борди. Ҳеч ким кўринмаётган ҳовлига қарадию яна ўйга берилди. Ҳолид Каримий Довар. Унинг акаси Сулаймон оға айтганидек, аффон жангариларини шимолга ташлаш ишларига асосий масъул шахс. Машваратда тез орада “шимол” амалиёти бошланиши ҳақида гапиришди. Бу маълумотни полковник Ёдгоровга узатиб юбориши керак. Унинг жавобига қараб, кейинги юришлар белгиланади.

Бобур негадир яна ойга қаради. Унинг юзидаги доғлар бу сафар унга анча қуюқлашгандек кўринди. “Ой ҳам тиниқ тортиб қолса ажабмас тез орада!”, -хаёлига оралаган ўйдан мийиғида қулиб қўйди. У ташқарига қулоқ тутди. Соқчиларнинг паст овозда

гаплашишлари эшитилади. Ҳовлида ҳам оёқ товушлари. Бобур эшик ёнига бориб, тирқишига қулоғини қўйди. Жимлик. У эшикнинг тутқичидан аста ушлаб, оҳиста бурадида эшикни қиялатиб очди. Ҳеч ким йўқлигига қатъий ишонч ҳосил қилгач, кенг йўлакка чиқди. Оёқ учида дарров зина бошига этиб келиб, пастга тушди. Турдаги хона Сулаймон оғанинг офиси. Унгача камида эллик қадамлар масофа. Баланд ойналардан ой ёруғи ичкарига сизиб кириб, бу ерни ҳийла ёритган. Агар ховлидан диққат билан қаралса ичкарида одам юрганини кўришлари мумкин. Бобур шуни ўйлаб, ярим энкайган қўйи офис томон югурди. Эшик ёнига етгач, ўзини панага олиб, ховлидагиларга қаради. Ҳаммаси жойида – соқчилар сигарет тутатиб, гаплашиб туришибди. Бобур чўнтагидан махсус ингичка пўлат симни чиқариб, уни эшикнинг қулфи тешигига тикди. Нозик ҳаракатлар билан симни айлантирганида қулфнинг нозик шиқирлаши эшитилдию чап қўли билан ушлаб турган тутқичи аста пастга бурилиб кетди. У эшикни оҳиста суриб, ўзини ичкарига олди.

Росмана офис! Тўрда улкан стол. Бир эмас иккита компьютер. Бири энгилгина ноутбук. Бобур стол ёнига бориб, дарҳол ҳар иккисини ёқди. Катта компьютерда айтарлик нарса йўқ – қаттиқ дискида ҳам маълумот кам. Борлари ҳам қанақадир видеоёзувлар, қўшиқ файллари. Бобур уни ўчириб, ноутбукка ўтди. Бунда асосан .doc файллар. Қанақадир ёзишмалар, ҳисоб-китоблар. Арабий имлода ёзилган. Бобур ёнидан диск чиқариб, ноутбукнинг қаттиқ дискдан нусха кўчириб олди. Барча ишларни якунлаб бўлганига ишонч ҳосил қилгач, иккинчи компьютерни ҳам ўчирдида ўрнида турди. Яна сездирмай иккинчи қаватдаги хонасига кўтарилди. Бу сафар ҳам соқчилар ҳеч нарсани сезишмади.

Бобур хонасига кирибоқ i-Phone нига ҳозиргина ахборот ёзилган дискни улади. Сулаймон оға компютеридан кўчирилган файллар бирин-кетин экранда кўрина бошлади. Бобур уларнинг ҳаммасини бирма-бир кўриб чиқди. У қидирган нарса йўқ эди. Унда энди ҳеч қандай шубҳа қолмади – оғанинг “гера-М”га ҳеч

қандай алоқаси йўқ. У фақат героин билан шуғулланади. Демак, бошқалар.

“Гера-М” рўйхатидан ҳозирча Сулаймон оғани ўчириб турса ҳам бўлади. Бобурнинг сўнгги ўйи унга мантиқли кўринди. “Гера-М”, полковник Ёдгоров айтгандек, кўринмас қўлнинг қуроли. Сулаймон оғаларга ўхшаганларга бунақа қуроллар ҳеч қачон ишониб топширилмайди. Унинг ёнида юриб билаяптики, оға ёки Сулаймон Карим наркооламда фақат жисми бору сўзи йўқлардан. Асосий ҳавф Нодим Қозишоҳ томондагиларда.

8

Нодим Қозишоҳнинг офиси кенг, очиқ рангда. Хона деворида “қиш-ёз” русумидаги кондиционер, кенг ўлчамли монитор. Нариги деворда чиройли муқовали сара китоблар тартиб билан терилган, қимматбаҳо ёғочдан ишланган жавон. *Наркокорчалон ва китоблар!* Хаёлига келган ўйдан Бобурнинг лабларига табассум югурди.

–Китоблар кимники? –сўради у курсида ўтирган Насибдан.

У аввалига саволомуз Бобурга қараб турди. Бобур китоб жавонига бош ирғаб ишора қилгачгина тушунди.

–Хўжайинники, –деди Насиб.

–Кўрсам майлими? – сўради Бобур.

Насиб “ҳа”, дегандек бош ирғади. Бобур ўрнидан туриб, жавон ёнига борди. Китобларнинг муқоваларидаги ёзувлар арабийда. Улар орасида инглизчада ёзилгани ҳам бор эди. Бобур ўша китобни қўлига олиб, ўқиди: *АЛ-ЖОМЕЪ АС-САҲИҲ*. “Имом ал-Бухорий”, – буюк муҳаддис дарров ёдига тушди. Демак, бутун дунёни оғули игнасига ўтқизмоқчи бўлган Қозишоҳ бўш вақтларида ҳадис мутолааси билан шуғулланарканда! Шариат ҳукмини била туриб, тариқати Муҳаммадия зиддига иш кўрса!

–Сиз ҳам китоб ўқишга қизиқасизми? – сўраб қолди Насиб.

Бобур ярим ўгирилиб унга қаради. Унинг кўзларида яна ўша шубҳа олови ёниб турарди.

–“Минг бир кеча”ни ўқишга қизиқаман, – деди Бобур.

–Эртаклар ёқадими?

–Ҳа.

–Нега?

–Чунки унда доим яхши ёмонни енгади, –ўзини жилмайишга мажбур қилди Бобур.

–“Минг бир кеча”ни мен ҳам ўқиганман, –худди уни имтиҳон қилишга чоғлангандек тикилди Насиб.

Унинг жавоби Бобурни лол қолдирган бўлсада, кўзларидаги ифода уни сотиб қўйишдан қўрқиб, яна китоб жавони томон юзланди.

–Тўғриси, ҳозир китоб ўқишга вақтим йўқ, –кўзларини китоблардан узмай деди Бобур. У костюмининг чўнтагидан чап қўли билан ўша iPhone телефонини олди. Унинг ҳар бир ҳаракатини Насиб таъқиб этиб турарди. Бобур эса бир қатор терилганида ҳосил бўладиган чиройли арабий ёзувни чап қўли билан расмга олди.

–Чапақаймисиз? – сўради Насиб ундан.

–Сездингизми? – жилмайди Бобур.

–Телефонни чап қўлда ишлатганингизга сўрадимда, –деди Насиб унинг чап қўлига ишора қилиб.

–Қошиқни ўнг қўлингизда ушлаганингизни кўрувдим, – бунисига нима дейсан дегандек тикилди Насиб.

–Таомни чап қўлда ейиш макруҳ эмасми? – Бобур ҳам унга шундай тикилди.

–Ҳа–я, бу гапингиз тўғри, – енгилганини тан олгандек елка қисиб қўйди Насиб.

“Биру ноль! Бошланиши чакки эмас”, –ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан.

–Айтгандек, бу арабий ёзув қандай ўқилади? – сўради у.

–“Қуръони карим”, – тушунтирди Насиб. –Қуръоннинг тўлиқ тафсири.

Бобур бир унга, бир жавондаги муқаддас Каломнинг тўлиқ тафсиридан иборат жилдларга қаради. Бу қабоҳат олами

фуқароларининг амали ва эътиқоди нақадар бир–биридан узоқ. Бобурнинг назарида нафақат Калом, балки китоб жавони бу хона соҳибларига бегона. Гўёки Қозишоҳлару Насиблар буларни таҳқирлаш учун пешоналарига қўйиб олишгандек.

–Уларни кўрсам майлими? –сўради Бобур.

–Бемалол.

Бобур “бисмиллоҳ” дея оҳиста биринчи жилдни суғурди. Уни аста варақлади. Елкаси оша қараб, Насибнинг ҳамон кузатиб ўтирганини сезиб, китобнинг орасига махсус елимли маҳфий эшитиш қурилмаси – “қўнғизча”ни ёпиштирди. Унинг қўл ҳаракатлари китоб варақлаётгандек таассурот қолдирарди.

“Бу Китоб доим одамларга тўғри йўлни кўрсатиб келган. Ҳар доим...”

Эшикнинг очилишидан Бобурнинг хаёллари бўлинди. У дарров китобни ёпиб, ўрнига жойлади. Хонага Қозишоҳ кириб келиб, тўппа–тўғри ўзининг узун, сирти ялтироқ столини эгаллади.

–Хўш, бугунги кун тартибимиз қандай? –худди ҳеч нарсани билмайдигандек сўради у.

–Хўжайин, бугун тушдан кейин овга чиқишни режа қилувдик, –жавоб берди Насиб.

–Иншоллоҳ! Иншоллоҳ! – Қозишоҳнинг тунд юзи ёришиб, лабларида табассум ўйнади. –Унгача баъзи нарсаларни дўстимиз Қодир билан маслаҳатлашиб олсак ҳам бўлар.

–Майли, –деди Бобур.

Қозишоҳ бир муддат сукутга толиб қолди. Сўнг, Бобурга қаради.

–Менга Ўзбекистон чегарасидаги ҳарбий қисмлар ҳақида маълумот керак, –давом этди у. –Бу менга жуда муҳим.

–Молингизга ҳарбийларнинг қандай алоқаси бор, жаноб Қозишоҳ? –сўради Бобур.

Бу Қозишоҳ уйидаги зиёфатда сўз борган лойиҳанинг бир қисми эканлигини у дарров фаҳмлади. Демак, *лойиҳада “иштирок” этиш мумкин.* Шуниси аниқки, Роҳибнинг лойиҳаси

амалга ошиши учун маълумот керак. Қозишоҳ эса пешонасини тириштириб, ўйланиб тургач, деди:

–Бу молимни зиён–заҳматсиз чегарадан олиб ўтишим учун керак! – ёлғон гапирди Қозишоҳ.

“Сен айтмасанг мен айтаман, туллак! Тўдаларинг чегарадаги ҳарбий қисмларни четлаб ўтиши керак! Сенга шундай олтинчи йўлак топиб берайки, еттинчиси ҳақида бош қотиришга вақтинг ҳам бўлмасин!”.

–Майли, мен қўлимдан келганича ҳаракат қиламан, – деди у.

“Аввал сенларнинг синовингдан ўтиб олишим керак!”, – яна ўй ўтди унинг хаёлидан.

У ҳали кўп нарсаларга ойдинлик киритиши керак эди. Аввало, анави Насиб афғоний “ғозий” ўзи ким? Гап–сўзларидан кўп нарсалардан хабардор. У Қозишоҳдан кейинги иккинчи шахс бўлиб чиқса Бобур ажабланмайди. Бундан ташқари, *лойиҳа* ҳамон шубҳали. Унда Роҳибдан ташқари яна Жавҳарнинг иштирок этиши аниқ. Сабаби, жангари тўдалар доим тожик заминидан кириб келишга ҳаракат қилган. Яна ўша... ўргимчак тўри. Иплари мустаҳкам, пухта тўқилган.

9

Кенг даштнинг ўртасида икки машина тўхтади. Бу дашт учун “ўртаси”, “чеккаси” деган сўзларни ишлатиш ҳам кишига эриш туюлади.

Биринчи машинадан Қозишоҳ, сўнг Насиб тушди. Уларнинг машинасидан кейин тўхтаган қора “Prado”дан оқ костюм-шим кийган, қора кўзойнакли Сулаймон оға ва Бобур тушишди. Сулаймон оға ҳузур қилиб керишиб, узоқ-узоқларга ясланиб кетган, айрим ерлари ўйдим-чуқур даштга тикилди. Улардан анча нарироқда турган Қозишоҳ қора кўзойнагини ечиб, даштнинг кўз илғамас сарҳадларига бир муддат тикилиб турди. Ортига қараб олиб, Сулаймон оға ва Бобурга гаплари етиб бормаслигини билгач, снайперлик винтовкаси кейсини очаётган

Насибга деди:

–Сендан доим яхши ғоялар чиққан, буни тан оламан!

Насиб қора кўзойнаги оша ҳожасига қараб қўйгач, ишида давом этди. У чаққонлик билан кейсни очди. Ўзини атрофни кузатаётгандек кўрсатаётган Бобурнинг диққат марказида Насиб, аниқроғи унинг қўлидаги винтовка эди. Унинг шакли нигоҳидан четда қолмади. Америкаликлар ва инглизлар ишлатадиган CGG-127. Буниси уларга бегона эмас. Кўп машқларда CGG-127 ишлаган. Насиб тахмин қилишда давом этмоқда. Бекорга айнан шу винтовкани танламаган. Насиб жуда моҳирлик билан винтовкани йиғиб, нишонга олиш дурбини билан нишонни текшириб кўрди.

–Бу ерда нимани овлаш мумкин? –сўради Бобур.

–Бу ерларда тустовуқ кўп бўлади, Қодир! – жавоб берди костюмини ечаётган Қозишоҳ.

“Демак, бугун масофадан ишланади!”, –ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан.

Насиб ўқдонни белидаги камарга осиб, винтовкани қўлига олди. Уни кузатиб турган Қозишоҳ давом этди:

–Насибнинг айтишича қўлидаги қуролдан тустовуқ қочиб қутула олмасмиш.

–Бу қанақа қурол ўзи? – сўради Бобур.

Қозишоҳ ва Насибнинг ўзаро кўз уриштириб олишгани унинг назаридан четда қолмади.

–Жуда зўр қурол. Бунинг ўқи фақат бир ерда тайёрланади. Бошқа винтовкаларга мўлжалланган ўқ бунга мос келмайди.

Бобур буни яхши биларди. CGG-127 да қўлланиладиган махсус технология, ўқининг айрим хусусиятлари сабаб моҳир снайпер нишонни икки чақиримдан бемалол ура оларди. Бу қуролда ишлаётган одам камдан-кам адашарди.

–Зўр экану бунинг, - Сулаймон оға кўзойнагини костюмининг кўкрак устидаги чўнтагига жойларкан, улар томон юрди. Йиғилиб, ишлатишга тайёрлаб қўйилган винтовкани қўлига олиб, уни обдон кўздан кечириб чиқди.

–Ўқини берчи, -деди у Насибга.

Насиб ўқдондан ўқ чиқариб, унга узатди. Сулаймон оға ўқни қўлига олиб, айлантирди. Ташқи кўриниши, ишланишидаги фарқ, гильзадаги ёзувни демаса бошқа одатий ўқлардан фарқлай олмади.

–Шунингни эсдалик учун олиб қоламан, – у Насибнинг жавобини ҳам кутиб ўтирмай, ўқни костюмининг чўнтагига солиб қўйди.

–Ким бошлайди? –сўради Бобур.

–Бу борада Насибдан ўтадиган йўқ, менимча, –деди Қозишоҳ. Насиб унга жилмайиб қараб қўйди.

–Бугун кўп нарсалар ўзгариши мумкин, ҳожам, – деди у.

Бобур нимага шаъма қилинганини сезсада ўзини билмаганликка солиб турди.

–Ўзинг бошлай қол! –таклиф киритди Қозишоҳ.

Насиб кўп таранг қилиб турмади. Дарров винтовка қўндоғини елкасига тираб, атрофдаги ўзгаришларни дурбин орқали кузата кетди. Бобурнинг тажрибали кўзлари унинг ҳатти-ҳаракатларида моҳир снайпернинг нозик идрокини сизди. Насиб ҳарчанд уринсада дашт кенгликларида нишонга илинадиган паррандани топа олмади.

–Балки сиз уриниб кўрарсиз, Қодир, – Насиб винтовкани Бобурга узатаркан деди.

Бобур чап қўли билан винтовкани олди. У ҳеч қачон чап елкасига винтовка қўндоғини тираган эмасди. У ўнг томонида қанчалик моҳир бўлса, чап томонида шунчалик нўноқ эди. Шунинг учун чап елгага қўндоқни ўрнатомай анча вақт сарф қилди. Унинг ҳар бир ҳаракатини назаридан қочирмай турган Насиб эса шунча кунлардан бери қийнаб келган шубҳа-гумонлари бекор эканини тушунди. Аслида эса Қозишоҳнинг офисида Бобур унга чапақай эканлигини билдириб “қўйган”, шунинг учун винтовкани тўғрилай олмаётгани Насибга ғайритабиий туюлмади.

–Бу матоҳда отолмайман, шекилли, –ўзини ночор кўрсатди Бобур.

–Айтгандек, учувчи бўлгансиз–а? –сўради Насиб.

“Иккию ноль!”

–Ҳа, –деди Бобур.

–Бугун овимиз юришмайди, шекилли! – маънодор гапирди Қозишоҳ.

–Шунақага ўхшайди, хўжайин, – деди Насиб.

Бобур уларнинг маъноли кўз уриштириб олишганини сезиб, нигоҳини бошқа томонга кўчирди. Худди уларнинг суҳбатларидаги маънони тушунмаётгандек, деди:

–Балки, даштнинг ичкарисига кирармиз.

–Ҳожати йўқ, –деди Қозишоҳ. –Бу ерда юришмаган овимиз, ичкарида ҳам юришмайди. Қайтамиз!

“Синовдан ўтдим!”, –хаёлига ўй оралади Бобурнинг.

–Бу қанақаси!? – норозиланди Сулаймон оға. –Бу қанақаси бўлди! Битта ҳам тустовуқ отмай кетаверамизми! Замбарагингда отолмасанг тўппончамда отаман!

У белидаги камаридан тўппонча чиқариб, даштда нишонга олса бўладиган паррандани қидириб қолди. Аксига олиб ҳеч нарса учрамасди. Яна ярим соатлар дашт кезишиб, ҳеч нарса ота олмай, шаҳарга қайтишди.

10

–Мен сенга айтувдим, текшириш шарт эмас, деб! – Қозишоҳнинг овозидан унинг кайфияти яхши эмаслиги сезилиб турарди.

–Мен уни бир снайперга ўхшатувдим, – Насибнинг овози эшитилди.

–Ишни тезроқ бошлашимиз керак. Роҳиб тезроқ ишни бошлашимизни сўрашяпти.

–Хўп, ҳамма айтганларингизни бошлайман.

–Ишни аввал анави Довар билан бошла, –буюрди Қозишоҳ.

–Хўп бўлади, хўжайин.

Бобур жилмайиб қўйди. У Қозишоҳнинг офисидаги

китоблардан бирига жойлаб келган “қўнғизча” орқали ҳозир уларнинг суҳбатидан воқиф бўлди. Унинг ички туйғуси алдамабди. Насиб унинг кимлигини билмоқчи бўлгану “ов” томошасини уюштирган. Нима қилиб бўлсада Қозишоҳнинг ҳар бир босган қадамини назаридан қолдирмаслиги керак. Роҳибнинг лойиҳасидаги асосий ижрочи Қозишоҳ! Бунга унинг асло шубҳаси йўқ. Агар Насиб, ўзи айтганидек, ишини бошласа, у ҳолда жангари тўдаларни тайёрлаши керакми? Кимлар билан музокаралар олиб боради? Ҳолид Карими Доварнинг зиммасидаги иш қандай? У билан Насиб учрашади, буниси аниқ. Бобурнинг хаёлига унинг айтган гапи тушди: “Минг бир кеча”ни мен ҳам ўқиганман!”. Бу Насиб деганларида бир гап бор. Унда кўп сирлар яширинган. “Тоғда чангалимдан қочиб қутулдинг, бу сафар қутулмайсан!”, –бунга Бобурнинг ишончи комил эди. Кутилмаганда қулоқлари остида ўша таниш куй янграй бошлади. Карнайнинг гулдурак товуши...

“Навба?!.. Нега?!..”

Бобур бунга тушунолмасди.

11

Бобур оғанинг йигитларига рухсат бериб, кўчада ўзи қолди. Йигитлар анчага унга қараб туришди. Сулаймон оға уни ёлғиз қўймасликни буюрган. Бобур буни тушуниб, аввалига жилмайиб олди.

-Сизлар бораверинглар, оғага ўзим тушунтираман, -деди.

Йигитлар бир муддат иккиланиб, бир-бирлари билан ўзаро кўз уриштириб олишгач, ноилож рози бўлишди. Улар машинага ўтиришиб, кетишди.

Катта кўчада Бобурнинг ўзи қолди. Кўчанинг икки томони аксарияти икки ёки уч қаватли, анчадан бери таъмирланмаганидан ранглари ўчган, айрим жойларининг қумсувоғи кўчиб, кўриниб қолган ғиштлари зах ва шўрдан нурай бошлаган. Биноларнинг биринчи қаватларида турли дўконлар,

хизмат қўрсатадиган турли устахоналар. Кўча ёқалаб ўтган ариқда кўпдан бери сув юрмаганидан турлик аҳлат билан тўлган. Янги ҳукуматнинг ночор кийинган икки аскари Калашников автоматини осганича бир-бири билан гаплашиб турарди. Автоматни кўриб Бобурнинг хаёлига беихтиёр ўй оралади: “Бу ерда энг машхур нарса ҳам, авом ҳам бемалол ишлата оладиган нарса Калашников автомати бўлса керак!”. Йўл четигаги усти очик, у ер-бу ери урилган усти очик “Toyota”дан қопларда, саватларда мева-чева туширишади. Бобур уларнинг ёнидан ўтаркан, яна хаёлга берилди. “Бу ерларда одамларнинг бундайин нарсалар экишлари ўзлари учун ҳам анча ғайритабиий кўринса керак”. Хаёлига келган ўйдан у мийиғида кулиб, кўчанинг одатда пиёдалар юрадиган томонига ўтди. Устига шоҳ-шабба, қамиш ташлаб қўйилган чойхонада ориққина ўсмир ҳаммаёқни тутунга тўлдириб, кабоб тайёрларди. Қизиқиши устун келганидан Бобур чойхонага кирди. Уни кўрган кабобпаз пуштунчада уни супалардан бирига ўтишни айтди. Бобур ўзига яқин супага чиқди.

Бобур кўча бошида машинадан тушиб қолганида унинг ортида пуштунлардек кийинган, қизғиш-қўнғир соқоли текис калталанган киши унинг ортидан изма-из юриб, чойхона эшигига қадар келганди. У Бобурнинг ичкарига кириб кетганини кўриб, ўзи ҳам чойхонага кирди. У кабобпазнинг бошқа супага чиқиб ўтириш таклифига ҳам эътибор бермай, Бобур ўтирган супа томон юрди.

-Андрей юборди мени, - деди у соф русчада.

Бобур унинг кўзларига тикилиб қолди. Андрей!? Шунда у Москвада кўрган ўша қиёфани бу соқол-мўйловлар остида ҳам кўра бошлади. Наҳотки у ҳам шу ерда.

-Андрей?! – биринчи марта хаёлидан шу сўз ўтган бўлса, иккинчи марта бу сўз Бобурнинг тилидан учди.

-Шундай.

-Андрейнинг қандай гапи бор экан менга?

-Яқинда Сулаймон оғанинг моли жўнайди шимолга. Жавҳар олади молни. Кейин Роҳибга узатади.

Бобур унинг нимани режа қилганини фаҳмлай бошлади. Сулаймон оға-Жавҳар-Роҳиб занжиридан Жавҳарни олиб ташлаш.

-Жавҳар ўйиндан чиқиши керакми? –сўради у.

-Бизнинг режамизда шундай.

Кабобпаз келиб, улардан нечта кабоб келтиришини сўрадию суҳбат узилди. Бобур мулойимлик ва назокатлик билан ҳозирча тўртта кабоб ва чой келтиришни, ўзлари чақирмагунларича безовта қилмасликни айтди. Кабобпаз кетгач, Бобур унга юзланди.

-Россиядаги Сулаймон оғанинг айрим алоқалари Роҳибга сотилган молни текширишга уринган. Биз ҳам унинг кўнглига ғулу тушганини билдик.

Бобур жилмайди. “Димедрол”. Унинг молга димедрол аралаштириш ҳақида Сулаймон оғага айтганлари унга етиб борганини сезди.

-Димедрол варианты жуда яхши ўйлаб топилган, -давом этди у.

-Жавҳарни йўлдан олиш режаси қандай экан? –сўради Бобур.

-Шимолга юбориладиган молни кимлар олиб бориши, қайси йўналишда юриши бизга маълум. Молни бнинг бизникилар қабул қилиб олади. Биз эса Роҳибга бошқа мол берамиз.

Бобур унга саволомуз қаради. Улардан буни кутса бўлади. Уларнинг асосий режаси Роҳиб ёки Жавҳарлар эмас, “учинчи кўл”.

-Мен нима қилишим керак? –сўради Бобур. У шу саволни бердию ўнғайсизланди. Назарида ўзини Андрейнинг одамидек ҳис қила бошлади. Бошқа томондан полковник Ёдгоровнинг айтганлари эсига тушди: “Эркинов, арқонни узунроқ ташлайлик...”.

-Сулаймон оғани ишонтиришда давом этиш керак, Жавҳарнинг қора ишларига.

Бобур индамади. Андрей эса, унинг индамай турганини кўргач, давом этди:

-Сулаймон оғанинг лабораториясида бўлганингизни

Эшитдик.

-У “тоза” экан. “Тера-М” бошқа жойда тайёрлашади.

-Ишончингиз комилми?

-Ҳа. Бундан ташқари, Сулаймон Карим бу ўйин учун анча катта таваккал бўларди.

Гарчи Сулаймон оға наркокартели билан наркооламда ўз ўрнига эга бўлсада, нозик дид ва фаросат борасида оддий кишилардан фарқ қилмасди. Буни Бобур илк суҳбатларданоқ илғаб олди. “Одам илми”дан воқиғлик кўп нарсаларда жуда қўл келади. Қозишоҳ қанчалик айёр бўлса, Сулаймон оға шунчалик унинг акси. Бундай кишилар катта ўйинларда панд бериши турган гап.

Андрей ўрнидан турди. Қабождан бир луқма олиб, оғзига солди. Уни чайнарган, деди:

-Биз шу ердამиз, ёнингизда!

Бобур унга тикилганича тураверди. Буларнинг асл мақсадлари нима?

-Кўришгунча, -деди.

У чаққон юриб, чойхонадан чиқиб кетди.

12

Сулаймон оғанинг меҳмонхонасида ўтирган Ҳолид Каримий Довар ва айниқса Насибни кўриб, Бобур роса ажабланди. Оғанинг ўзи кўринмасди. Бобур англадики, иккаласи муҳим нарсанинг муҳокамасида. У ўзини четга олди. Унинг мияси тез ишларди. Қандай қилиб бўлсада уларнинг нима ҳақда суҳбатлашаётганларини билиш керак. Бобурнинг миясида турли режалар тузила бошлади. Меҳмонхонага қандай кириш мумкин. Табиийки, эшикдан ва яна... боққа олиб чиқадиган коридордан. Боғ томон одатда хилват жой. У ерда одамлар бўлмайди. Агар шу томонга ўтса уни биров кўрмаслиги мумкин. Шу ердан меҳмонхонагача етиб олиши мумкин. У дарров боғ томон юриб кетди. Коридордан кириб, меҳмонхонанинг орқа томонидаги,

ойнаванд эшик ёнига келди. Ичкаридан ғўнғир-ғўнғир овозлар эшитиларди. Бобур нафасини ютиб, уларнинг овозларини аниқ-тиниқ эшитишга уринди.

-Ўзинг ҳам яхши биласан, яқинда катта иш бошланади, - дерди Ҳолид Каримий Довар. –Сенга ўхшаган одамлар керак.

-Шимол йўлими? – Насибнинг овози эшитилди.

-Ҳа. Бунга катта пул тикилган. Одамларинг керак, Насиб.

-Олдинги сафаргидек бўлмайдими? –сўради Насиб.

-Бўлмаслиги аниқ. Сизлар олдингизда анча хижолатман.

-Сиз муддатни айтаверинг, ҳаракатни бошлаб юбораман.

-Маъқул, - деди Ҳолид Каримий Довар.

Бобур сергак тортди. Нималар деяпти бу?! Шимол йўлидаги аввалги иш... Насибнинг қаршисида хижолат Ҳолид Каримий Довар. Демак, ўшанда улар шуларнинг гуруҳига қарши курашишган эканда. Бу Насиб деганлари оддий снайпер ёки Нодим Қозишоҳнинг тансоқчиси эмас, уни яхшилаб аниқлаш керак. Демак бу ўйинда яна икки шахс бор, бири Довар, иккинчиси афғоний. Бобурнинг ички туйғуси уларнинг қорадори ишида қатнашмаслигини айтиб турарди.

“Аниқлаймиз!”.

Бобур уларга сўнгги марта назар ташлаб, ортига тисарилди. Хонаси томон юриб кетаркан, хаёлида турлик ўйлар чарҳ урарди. Буларга қарши шундай фитна тўрини тўқиш керакки, улар бири-бирининг гўштини еб битирсин. Токи, бошқаларга иш қолмасин. Сўнгги ўй негадир Бобурнинг миясига ўрнашиб қолди. У Сулаймон оғага ҳам эътибор қилмай, жиддий ўй суриб қолди. Наркокорчалонларнинг нозик томонларини топиш керак. Ахиллес товони⁶. Арон Буланов. Нодим Қозишоҳ. Сулаймон оға...

13

–Менга қара, –Сулаймон оғанинг ҳорғин овози эшитилди, –

---

⁶ Ахиллес товони. Ривоятларга кўра кўкраги ерга тегмаган афсонавий қаҳрамон Ахиллеснинг товони ердан узилганда у енгилиши мумкин бўлган.

Қозишоҳ ҳаммани маконига чақираяпти!

Бобур ишонқирамагандек унга қаради. Ахир, ўтган сафарги кенгашда уни ичкарига киритмагандиларку. У “маъқул”, дегандек бош ирғади, миясида эса яккаш “Ахиллес товони” айланарди.

–Оға, сиздан бир нарса сўрасам майлими?

–Сўра, нима экан?

–Менга бир нарса доим қизиқ бўлиб келган. Шимолдан чиқадиган молнинг деярли учдан бири сизнинг қўлингиздан ўтади. Қозишоҳнинг улуши ҳам шунча. Қолгани шерикларники. Нега унда кенгашнинг бошида Қозишоҳ туради? – сўнги саволини бергач, Бобур унга синовчан тикилди.

Аввалига Сулаймон оға унга тушунмагандек қараб турди. Унинг чуқур тараддудда қолганини сезган Бобур давом этди:

–Сезишимча, наркокартеллар жилови Қозишоҳ қўлида, шундай эмасми?

Сулаймон оға ҳожати бўлмасада пешонасини қашиб олди.

–Сен кўп нарсаларни тушунмайсан, молингни олда тирикчилингни қилавер! – шундай десада Сулаймон оға чинлаб бош қотиришга тушганди.

–Йўқ, оға, мана бу ерим, –Бобур пешонасига нуқиб қўйди, – ҳали ишлайди. Мен кўп нарсаларни кузатдим, ҳисоб–китоб қилдим. Қозишоҳ сизга қараганда икки ҳисса кўп даромад қилади.

–Бу бор гап, Қодир.

–Мен ҳам олиб–сотарман, оға, лекин арзон олишни истайман. Менга сиз бир доллардан сотсангиз, ўша молни Қозишоҳ икки доллардан ўтказади. Фарқи борми, оға?

Бобур Сулаймон оғанинг жуда нозик жойидан олганди. У айтганичалик бор: афғон героинини тайёрлаш ва ҳорижга чиқаришда икки юзга яқин наркокартел иштирок этса, улар орасида Қозишоҳ ва Сулаймон оға энг кўзга кўринганларидан. Фуқаролар уруши даврида айниқса бу иккисининг “савдоси” қизигандан қизиди.

–Бу гапинг ҳам тўғри, Қодир, –ўйчан гапирди Сулаймон оға.

Бобур анчадан бери кўнглининг тубига яшириб келган нарсалардан сўз очиб қўйганди.

Унинг жиддий ўй суриб қолганидан Бобур нишонга аниқ урганини сезди. Энди бу оғанинг ичини қурт бўлиб кемиради, шайтон сўзи бўлиб васвасага солади. Сулаймон оға бу феъли-сажияси билан барибир ақлининг эмас, ҳиссиётларининг сўзларига киради. У ўрнидан оғир кўзғолиб турдию чайқалиб кетадигандек олдинга қалқиб кетди. Бобур уни тутиб қолди.

–Узр... бошим айланди, шекилли! – деди Сулаймон оға.

–Ўтиб кетади, оға, – Бобур уни қўлтиғидан олди.

–Майли, қўявер, ўзим, –Сулаймон оға уни қўли билан нари суришга ҳаракат қилди.

Бобур уни ҳоли қўйиб, унинг қадам ташлашидан кўзларини узмай турди. Сулаймон оға зинадан аста кўтарилиб, хобгоҳига кириб кетгач, Бобур қўлида ушлаб турган телефонни олди. Платина қопламали i-Phone. Сулаймон оғанинг махсус буюртмаси билан тайёрланган. Сувда чўкмас, ўтда ёнмас. Бобур унинг телефонини билдирмай чўнтагидан суғуриб олганди. У дарров ўз телефонини олиб, оға телефони сим картасини “клон”лади. Махсус компьютер дастури билан “нусха” олинган сим картага кўнғироқ қилинганда, хабарлар юборилганда унинг иккинчи “нусхаси” ҳам кўнғироқ қабул қилади, хабар олади.

Бобур ишини яқунлагач, атрофга қаради. Эшик тагида икки тансоқчи гаплашиб туришарди. Бобур Сулаймон оғанинг телефонини у ўтирган курси остига ташлаб қўйди.

–Оғанинг телефони қолиб кетибди, олиб чиқиб беринглар! – деди уларга қараб.

Йигитлардан бири югургандек келиб, телефонни олдида юқорига кўтарилди. Бобур хобгоҳ эшиги таққиллатилгани, Сулаймон оғанинг сўкинганини эшитди. Телефон эгасига қайтарилганига ишонч ҳосил қилгач, ўзининг хонасига чиқиб кетди.

Бобур хонасига киргач, бошқа телефонидан Сулаймон оғанинг рақамига кўнғироқ қилди. Кўнғироқ қилиши билан

иккинчи қўлидаги, оғанинг сим картасидан нусха олинган сим картали телефони жириглади. “Ишлади!”, – Бобур жилмайиб қўйди.

14

Тун ярмидан оққан бўлсада Бобурнинг уйқуси келмасди. У ўрнидан туриб, дераза ёнига келди. Унинг хаёлини турлик ўйлар олганди. Қозишоҳнинг кенгаш чақириши бекорга эмас. Баъзи нарсалардан шубҳага тушдимикин? Бўлиши мумкин. Бу ўйинда энди икки йирик шахс борлиги аниқланди: бири Қозишоҳ, иккинчиси Сулаймон оға. Иккисидан айниқса, Қозишоҳ жуда ҳавфли. Унинг офисидаги китоб жавонига яширинган қурилма, Сулаймон оғанинг “нусхаланган” сим картаси орқали улардан бирмунча хабардор бўлиб туриш мумкин... Телефон вибрацияланишидан унинг хаёллари узилди. Сулаймон оғанинг телефонига кимдир кўнғироқ қилмоқда! Бобур дарров телефонни қўлига олиб, экранига қаради. Қозишоҳнинг рақамлари... Ярим кечада у нега кўнғироқ қилмоқда?! Ўз ҳобгоҳида ётган Сулаймон оға роппа-роса қирқ беш сония ўтгандан сўнг телефони олдиди. Бобурнинг қўлидаги телефон экранда суҳбат бошланганини билдирувчи вақт ҳисоби очилди. 00:00:01... 00:00:05...

–Алло... – беш сониядан сўнг Сулаймон оғанинг уйқусираган овози эшитилди.

–Оға, муҳим гапим борлигидан ярим тунда безовта қилдим, – Қозишоҳнинг тиниқ, жарангдор овози эшитилди.

–Билдим. Нима гап?

–Эртага меҳмонлар бор. Жавҳар билан Иванэ келаяпти.

–Тинчликми? Бир нарса бўлдими?

–Тинчлик, оға, тинчлик. Бир учрашишимиз керак, – Қозишоҳнинг чуқур нафас олгани эшитилди. –Гап бундай, якшанба куни эрталаб ўнларда маконимга келасан.

–Яхши, бораман.

–Келишдик, яхши ухлаб тур!

Алоқа тугади.

Бобур ўйланиб қолди. Яна қанақа учрашув? Кеча оға кенгаш бор деганди? Бу сафар Жавҳар ва Иванэ... Демак, Андрей тўғри гапирибди. Булар шимолга юбориладиган молни муҳокама қилишлари аниқ. Бобурнинг хаёлида турли ўйлар ўта бошлади. Сулаймон оға, Жавҳар, Роҳиб ва димедрол...

Орадан икки ҳафталар ўтгач, Сулаймон оғанинг молини Жавҳарнинг одамлари шимолга юборишади. Олдиндан тайёрланган режага кўра, Бобур оға аввал молини яхшилаб текшириб, кейин жўнатишни маслаҳат беради. Жавҳардан хавфсираб юрган оға маслаҳатга кириб, қорадоридаги героиннинг миқдорини аниқлатади.

Россияга етиб борган молни эса Андрейнинг одамлари “кутиб олишиб”, унинг тенг ярмига димедрол қўшишади. Димедрол билан аралаштирилган мол Роҳибнинг қўлига етиб боради. Буни на у, на Жавҳар билади.

Бу орада Бобурга полковник Ёдгоровнинг хабари келади.

15

Бобур полковник юборган кўрсатма бўйича унинг қаердалигини топиши керак. Ёлғиз бино, биринчи қават, чапдан охиридан иккинчи хона. У йўл бўйига келганида кенг сайхонликда, яккам-дуккам ўсган тераклар орасидаги икки қаватли бинони кўрди. Атрофда бошқа бундай бино йўқ. Бобур полковникнинг хабаридаги бино шу эканини англаб, қадамини тезлаштирди. Ҳовли паст ғишт девор билан ўраб олинган, темир дарвозадаги ёзувлардан билдики қандайдир ўрта мактаб. *Ўзбекистондаги энг олис мактаб бўлса керак! Қизиқ, бу ерда ҳам болалар ўқирмикин?* Хаёлига келган ўйдан у мийиғида кулиб қўйди. У бино эшигини ортиқча қийинчиликларсиз очиб, биринчи қаватнинг чапдан охирдан иккинчи эшигини топди. Эшикнинг ҳийла очиқ, ичкаридан заиф ёруғлик сизиб чиқиб

турарди. У эшикни очиб, ичкарига кирди. Ўқитувчи столида полковник Ёдгоров ўнг қўли кафтига жағини тираганича ўтирар, стол устига бир даста қоғоз ташлаб қўйилганди.

-Ассалому алайкум, ўртоқ полковник!

-Ваалайкум ассалом, Эркинов. Қани, ўтир!

Бобур ўқитувчи столига тиралган биринчи партага ўтирди. Уларни шу аҳволда кўрганлар ўқитувчи ва ўқувчи тунги машғулот олиб боришмоқда деган ўйга бориб, таажжубга ботишлари ҳеч гап эмасди. Бобур полковникнинг кўзларига қаради. Стол устига қўйилган ҳорижий фонуснинг хира ёғдусида ҳам Полковник Ёдгоровнинг одатдагидек қовоғи солиқ, юзи тундлиги кўриниб турарди.

-Кўп иш қилибсан, Эркинов! –чап қўли билан қоғозларга ишора қилди полковник. –Ҳолид Каримий Довар масаласи. Тан олишим керак... уларнинг бундай юриш қилишларини кутмагандим, Эркинов.

Бобур бош ирғаб қўйди.

-Уни ўрганишни бошлаб юбордик. Тез орада у ҳақда бор маълумотни оламиз. Сен юборган бу маълумотни Арон Булановнинг ўзи ҳам тасдиқлагандек бўлди.

Бобур унга саволомуз қаради.

-Нодим Қозишоҳ Булановнинг ҳориждаги банк ҳисобларидан бирига 20 миллион АҚШ доллари ўтказган, -унга изоҳ бергандек давом этди полковник. –Бу пуллар қорадори учун эмаслиги кейин аниқланди. Савол туғилиши мумкин – агар Буланов қорадори учун пул тўламаган бўлса, бу пуллар нимага сарфланиши керак? Ўз-ўзидан равшан бўлмоқдаки, Ҳолиднинг бу ёққа ўтиши ўтиши учун ҳисоб-китоб қилинган.

Бобур “тушундим” деган маънода бош ирғади.

-Тез кунларда Ҳолид ишга киришади. У одамларини тўплаб, бизнинг тоғларга келиши мумкин. Ана сенга “олтинчи йўлак”, Эркинов! “Олтинчи йўлак” қандай очилишини энди фаҳмладингми?

Бобур яна бош ирғаб қўйди. У ҳаммасини фаҳмлаганди. Арон

Буланов Қозишоҳдан жангариларини “ижарага” олиши, уларни Марказий Осиёга ташлаши ва вазият беқарор бўлганида афғон наркокартелларининг оғуларини “шимол” йўналиши билан ташиши керак эди.

Полковник костюмининг чўнтагидан телефонини олди. Унинг сенсорли экрани узра бошбармоғи юраркан, деди:

-Телефонингни ол, мендаги маълумотни юклайсан.

Бобур дарров телефонини олиб, Bluetooth ни фаоллаштирди. Полковник телефонидан маълумотни узата бошлади.

-Ҳолид ҳақидаги барча маълумот шу файлда. Уни махсус код билан очасан. Код бир марта киритилади. Агар нотўғри киритсан файл ўз-ўзидан ўчириб ташланади, тушундингми?

Бобурга буни эслатишнинг ҳожат йўқ эди. Одатий иш, кўниккан хавфсизлик чораси.

-Ҳолиднинг алоқалари керак, -давом этди полковник.

-Тушундим, ўртоқ полковник.

-Иккинчиси, анави “Гера-М”, -негадир ўрндан туриб олди полковник. –“Гера-М” ҳақида ҳозирча тинчлик. Сулаймон Карим бу ишга аралашмаган бўлса демак...

-Нодим Қозишоҳ, -ишонч билан деди Бобур.

-Ҳа. Ана шу ҳозир ташқаридагиларнинг асосий ижрочиси, - деди полковник Ёдгоров. –У қурол, оддий ўйинчоқ. Янги оғунинг изларини унинг лабораторияларидан излаш керак.

Бобурнинг ҳам хаёлидан шу ўйлар ўтди. Бу ўйинда афғон наркокартелларининг ёлғиз ўзи эмаслиги аниқ. Уларнинг бошида ҳам кимлардир турибди. Наркокартелларнинг қўли билан дунёни заҳарламоқда. Тафаккур қилинса, наркокартелларга чин уруш очилиб, уларни таг-туғи билан йўқ қилиб юбориш мумкин эмасми? Қозишоҳлару Сулаймон оғаларни орадан кўтаришнинг имкони йўқми? Албатта бор! Нафақат афғон замини, балки олис Колумбия даларида етиштирилаётган ажал уруғини қуритиб юборса бўларди, аммо кимлардир буларни хоҳламайди... Балки Нодим Қозишоҳ қора оғуни сотиб, ҳисоб рақамларидаги миллионларни кўпайтираман, деб ўйлар. Бироқ,

ўша ҳисоб рақамлари ҳам бировларнинг назорати остида экани, бир кун келиб бу ҳисоб рақамларидаги миллионлар бошқа ҳисобларни тўлдиришини билармикин? Полковник Ёдгоровнинг геополитикадан ўқийдиган ўша машхур маърузаларидан бирида айтгани ёдига тушди: “Бу дунёдаги ўйинлар гўёки шахмат тахтаси устидаги катта ўйин. Ўйинчилар – геосиёсатшунослар дунёда ҳукмронлик қилиш, углеводородлар заҳиралариига чанг солиш учун барча илмларини ишга соладилар...”.

-Телефонингга юкланган дастурда Қозишоҳнинг лабораториясининг жўғрофий координаталари бор, - деди полковник Ёдгоров. -Кенгаш бўладиган кунни манзилни топишинг, намуналарни олиб чиқишинг керак. Кенгаш камида ярим соат давом этади. Демак, сенда камида ярим соат вақт бўлади. Шаҳардаги Андрейнинг одамлари ҳозир уни кузатиб юришибди. Аммо ҳозир Қозишоҳ билан ҳозир ҳеч ким алоқага чиқмаяпти. Менимча, ташқаридагилар ҳам Қозишоҳнинг кузатув остида эканлигини билишади.

-Тушунарли, ўртоқ полковник.

-Ҳозирча шу, Эркинов! -икки қўлини чўнтагига суққанича деди полковник. -Ишингни битириб, кейин ортга қайтасан. Гапим тушунарлими?

Бобур индамай, яна бош ирғади. Полковник ўнг қўлини чўнтагидан чиқариб, унга узатди. Бобур англадики, барча нарса ҳал қилиб бўлинди. У ҳам ўрnidан туриб, ўнг қўлини узатиб, полковникнинг қўлини сиқиб қўйди. Полковникнинг қўли совуқ, намиққан эди. Бобурнинг ёдига полковникнинг бир вақтлар айтган гаплари тушди: “Сен ҳайрон бўлгандирсан, нега ёзнинг чилласида ҳам полковникнинг қўли муздек, деб! Эркинов, буларнинг ҳаммаси асабдан. Булар тамом бўлди, шунга оёқ-қўлим муздек...”. Ўша вақтда айтилган гапларнинг маъносини энди тушуна бошлаганди.

-Ўйин энди бошланади, Эркинов, сенга қарши яқинда уруш бошланади, буни эсингдан чиқарма! Бошқалар ҳам “Гера-М”ни қидиришни бошлашган. Буни эсингдан чиқарма. Ихтиёрингда

кўпи билан бир ҳафта вақт бор. Унгача лаш-лушларингни йиғиштириб улгуришинг керак.

-Хўп бўлади, ўртоқ полковник.

Орага бир муддатлик жимлик чўқди.

-Оллога омонат, Эркинов! – негадир полковникнинг овози бўғиқ чиқди.

Бобур бу кеча сўнгги марта бош ирғадию кўнгли бузилди. Полковник умрида айтмаган сўзларни айтиб юборганди. Агар хона ёруғ бўлганида полковникнинг кўзлари кўнглидагиларни сотиб қўйиши мумкин эди.

Улар бошқа сўз демай ҳайрлашишди...

16

Қулоқлари остида яна ўша навба. Тушида чалинаяптими ёки ўнгида?! Карнайнинг улуғвор овози, кейин унга жўр бўлган сурнай. Қулоқлар қоматга келади. Султон Аловуддин Муҳаммад шарафига чалинган навба ҳам шундай улуғвор эдими? Искандарникичи? Карнайнинг овози тобора кучая бошлади. У ортиқ дош бера олмади, дарров қулоқларини беркитиб олди. Фойдасиз. Энди навбадан қочгани жой топиш имконсиз эди...

Бобур ўрнидан туриб, дераза ёнига келди. Субҳи козиб чекиниб, кўк ҳийла ёришган. Қаердандир олисда муаззиннинг тонги ибодатга чорлаб айтган азони эшитилди. Кимлардир бу дунёда яшашни имтиҳон деб билади, кимлардир эса икки дунёсини куйдириб ўтади. Бобурнинг ёдига отасининг жойнамоз устида бошини ҳийла қуйи солинтириб ўтиргани тушди. Бомдод намози эди. Ўшанда ўн ёшларда эди. Уй ичи ғира-шира, қибла томондаги девор ёнида эса отаси ўтирарди. Отасининг ўша ҳолати бир умр унинг миясига ўрнашди. Ўшанда отаси ўқийдиган илоҳий оятларнинг маъноларини билмас, бу ибодатнинг маънисини тушунмас, бироқ бунда одамнинг қандайдир бир улуғ куч қаршисида ожизлигини маъсум гўдак идроки билан англаганди. Шу ожизлик ҳисси шундан бери уни тарк этмайди.

Одам боласи бу дунёда ҳасдек бир гап, лекин анави наркорчалонлар дунёни кафтимда тута оламан, деган даъводан асло чекинмайдилар.

Ҳовлида дастлаб оғанинг йигитлари кўринишди. Бобур сергак тортди. Ҳийла фурсат ўтиб, Сулаймон оғанинг ўзи ҳам кўринди. У уйда қоладиган мулозимларига сўнгги буйруқларини бергач, ҳос соқчилари ихотасида дарвоза томон юриб кетди.

Бобур дарров соатига қаради. Сулаймон оға ярим соатда Қозишоҳнинг дала ҳовлисига етиб боради. Кенгаш олдидан яна ўн-ўн беш дақиқалар суҳбатлашишлари ҳам мумкин. Бобур шимининг чўнтагидан телефони олди. Ундаги махсус дастурни ишга туширди. Полковник Ёдгоров аниқлаган жўғрофий координаталар. Шу ерда Қозишоҳнинг лабораторияси жойлашган. GPS нинг кўрсатишича, лабораториягача ўн беш чақиримлар бор. Бобур эшикни ичкаридан қулфладида деразадан ташқарига сакраб тушди. Ўзини бегона назарлардан яшириб, кўчанинг нариги тарафига ўтиб олди. Бу ерда Сулаймон оғага қарашли машиналар бир қатор турарди. Бобур улар орасидан энг эскисини танлаб, ўтирдида машинани ўт олди.

17

Қудратли ва азим оқсоч тоғлар шундоқ қўл етадигандек кўринади. Шудгорланмаган далалар четларига экилган тераклар, чинорлар Бобурга Фарғонанинг далаларини эслатиб юборди. Аммо Фарғона қаердаю оху-нолалар ўлкаси қаерда! Бобур телефонидаги GPS рақамларини текшириб олди. У манзилдан салкам чорак даража шимолда турибди. Демак, Қозишоҳнинг лабораторияси шу атрофда. Фақат шимолга тўғри юриш керак. У машинани йўл четида тўхтатиб, машинадан тушди. Шимол томонни аниқлаб олгач, эҳтиётлик билан юра кетди.

Ҳеч ким ишонмаса керак, шундай овлоқ жойларда дунёни оғуси билан заҳарлаётган наркорчалоннинг лабораторияси борлигига. Аммо бу Бобурни ҳеч ҳам ажаблантирмасди. Бундай

жойлар киши назари ва эътиборидан маҳфий бўлмоқлиги керак эмасми!.. Узоқдан кўринган машинадан Бобурнинг хаёли бузилди. Энг сўнгги русумдаги “Мерседес”. Бундай хилват гўшаларда бекордан бекорга қимматбаҳо машиналар юрмаса керак. Миясига шу ўй урилдию Бобур ўзини дарҳол панага олди. Йўл четида ўсган наъматак ортида машинадагиларни кузатаркан шубҳалари тасдиқлангандек бўлди. Калта тарашланган соқол-мўйловли, қора футболкали йигит рулда, бўйнида тилла занжир, қовоғи солиқ шериги эса ёнида. Кўринишидан бу далаларда тирикчилик қиладиган деҳқонларга асло ўхшамайди. Бобур машининг ортидан кузатиб, унинг анча наридаги, тераклар зич ўсганидан унчалик ҳам кўзга аниқ ташланавермайдиган қўрғон ёнида тўхтаганини кўрди. Деворлари пахсадан урилган, темир дарвозасида Калашников автомати кўтарган икки афғон йигит (кийимларидан Бобур шундай тахмин қилди) соқчиликда туришарди. Машина қўрғонга кириб кетгач, Бобур қўрғоннинг орқа томонидаги даладан юришни маъқул кўрди.

...Кутганидек, қўрғоннинг бу томонида соқчилар кўринмасди. Бобур қўрғонга аста яқинлашиб, девордан ошиб ўтди. Қандайдир боғ, турли мевали дарахтлар. Бу ерни яхши билмаган одам бошқа ерга келиб қолибманми, деган ўйга бориши табиий. Бобур атрофни диққат билан назаридан ўтказиб олди. Қаршисида бошқаларига қараганда йирик бино, унинг икки биқинида кичикроқ уйлар. Айнан ўша катта бинонинг ости Нодим Қозишоҳнинг нарколабораторияси. Унинг режаси полковник Ёдгоров берган маълумотда берилган. Шўро истеълоси даврида кўшин қароргоҳи бўлган бинонинг вентиляция қувиридан ичкарига тушиш, ундан кимёвий моддалар сақланадиган омборхонага ўтиш мумкин. Омборхонадан салкам эллик қадамлар нарида тайёр маҳсулотлар сақланадиган контейнерлар. Айнан шу ергача бориб олиши керак.

Бобур режа бўйича ҳаракатланиб, тайёр маҳсулот тайёрланадиган контейнерларгача етиб борди. Кўйнидан шиша капсулаларни чиқариб, бир нечасининг бўғзидан синдирди.

Унинг қулоқлари остида полковник Ёдгоровнинг айтган гаплари ўта бошлади: “Агар гиёҳванд модда таркибида “Гера-М” бўлса эритма бинафша, героиннинг ўзи бўлса, қизил рангга бўялади...”. Бобур полиэтилен ҳалталарни бирин-кетин ёриб, улардан бир чимдимдан олдида капсулаларга ташлаб кўра бошлади. Ҳаммасида қизил ранг ҳосил бўлди. Бобур ҳамма контейнердагиларни текшириб чиқди. Фақат қизил ранг. Бобурнинг юраги тез-тез ура бошлади. Наҳотки адашган бўлса? У “гера-М”нинг Қозишоҳда эканлигига ишончи комил эди. Унда ким? Ўргимчак тўрини тўқиганлар бошқа одамни танлашганмиди...

Кутилмаганда эшикнинг ғийқиллашидан унинг хаёллари узилди. Бобур ўзини дарҳол яширишга уринди.

Коридордаги заиф чироқларнинг нури ичкарини базўр ёритди. Оқ кийимлик икки киши елим ҳалтачалар ўйилган метал аравани итариб киргизишди. Ҳалтачаларни бўш контейнерлардан бирига тахлаб чиқишгач, бўш аравани тортиб, чиқиб кетишди.

Бобур яширинган жойидан чиқиб, эшиги эшик турган контейнер олдига келди. Ҳалтачалардан бирини қўлига олди. Иккинчи қўли билан қўйнидан бошқа шиша капсулани олиб, зарб билан бўғзидан синдирди. Тишлаб, ҳалтачани ёрдида капсуланинг ўзида оқ кукундан бир чимдим илаштирди. Капсулани чайқатганида унинг бўғзидаги кукун аста идиш тубига чўка бошлади. Бобур нафасини ютганича ранг ҳосил бўлишини кута бошлади. Негадир ранг ҳосил бўлмасди. Унинг назарида капсуладаги суюқлик ранги ўзгаришсиз эди. У коридордан ёруғлик сизиб турган эшик ёнига келди. Капсулани аста ёруғликка тутди ю кўзларига ишонмади... ўзгаришсиз кўринган суюқлик бинафша тусга кирганди. Бу “гера-М” эди! Бобур дарров ҳали ҳам очиқ турган контейнердан битта ҳалтачани олиб, қўйнига жойлади.

Ўйин бошланганди...

-Сенга яна икки соат вақт бераман, - телефонда бақирарди Сулаймон оға. -Нима қилиб бўлса ҳам Жавҳарни менга келтирасан! Мен унга кўрсатиб қўяман молим билан ўйнашишни! Менда бошқа гап йўқ! Агар мен билан ишлашни хоҳласанг, Жавҳарни топ!

Юмшоқ оромкурсида ўтирган Бобур ундан кўзларини ўзмай тураркан, Андрей қўйган бомбанинг портлаганини тушунди. Ғазаб ва нафратдан юзи бўғриқиб кетган Сулаймон оға унинг ёнидаги оромкурсига ўтириб, тер томчилари бодраб кетган пешонасини асабий артиб олди. Ўзини боса олмаганидан бир муддат тили сўзга айланмай турди.

-Сен тўғри айтган экансан, анави иблис яна ўша ҳунарини қилибди! – бир озлик жимликдан сўнг гап бошлади у.

-Нима қилибди?

-Молимни бозордагилар қайтарибди, тоза эмасмиш! Буни ким қилган? Ўша қилган, ярамас! Терисига сомон эмас, қорадори тикаман! Хали мени билмабди бу!

Сулаймон оға ўрнидан тўрдию негадир боши айлангандек чайқалиб кетди. Бобур дарров ёрдамга ошиқди. У оғани қўлтиғидан олди. Оға ўзини тутиб олгач, “ёрдам керак эмас”, дегандек ишора қилиб, хонаси томон юра бошлаганида ташқаридан йигитларидан бири кириб келди.

-Оға, Қозишоҳ келибди, -деди йигит.

Бобур ҳам, Сулаймон оға ҳам унинг нега келганини билишди.

-Киргизинглар, -истар-истамас деди Сулаймон оға. У яна оромкурсисига қайтиб ўтирди.

-Биласанми бу нимага келган? Алдаб-сулдаб, мени эгардан туширмоқчи, мана қараб тур, Қодир.

У гапини тугатишга ҳам улгурмаган паллада ойнаванд эшик ортида одамлари билан кириб келаётган Қозишоҳ кўринди. Ундан бир қадам орқада, ҳос соқчиларга бош бўлиб келаётган Насиб Бобурнинг назаридан четда қолмади.

Ичкарига Қозишоҳ ва Насиб киришди. Афғоний эшик ёнида қўлларини қовуштирганича қолган бўлса, Қозишоҳ Сулаймон оға қаршисидаги оддий ўриндиққа ўтирди. Салом-алик ҳам бўлмади. Оддий ўриндиққа муносиб кўрилгани, одатий такаллуфларсиз қолганидан Қозишоҳ ичидан зил кетсада, вазиятни юмшатиш учун бунга кўзларини юмди.

-Сени танимай қолдим, оға, -гап бошлади Қозишоҳ. -Сен кимларнинг гапига юрадиган бўлиб қолдинг, -негадир Қозишоҳ Бобурга кўз ташлаб қўйди.

-Менга қара, қози, ёш болага ўхшайманми!? – тишлари орасидан тупук сачратиб сўради Сулаймон оға.

Оғанинг “қози” дейиши Қозишоҳнинг иззат-нафсига тегди. Сулаймон оға бир вақтлар ўғрилар орасида унинг шу ном билан машғур бўлганига шаъма қилиб ўтганини сизди. Аммо у ўзини босиб, оғанинг ҳар қандай ҳақоратларини эшитишга мажбур эди.

-Мен сен билан келишгани келдим, оға, -мулойимлик билан деди у.

-Хўш, қандай келишасан? Энди мен шимолга сенинг номинг билан мол юбораманми?

Андрейнинг одамлари кўрсатган ўйиндан сўнг рус наркофурушлари орасида Сулаймон Каримнинг обрўси тушиб кетгани аниқ. Тоза бўлмаган мол сотгани учун энди унинг бозордаги улуши анча тушиб кетиши турган гап.

-Сен аввал суриштир, бил, кейин даъвонгни айтасан, оға...

-Гап битта, қози, мен аввал анави Жавҳаринг билан юзма-юз гаплашаман, -оға Қозишоҳ учун яна ҳақоратли сўз ишлатиб, гапира кетди. -Мен у билан ҳисоб-китоб қиламан, кейин орамиз очиқ!

Қозишоҳ бундай ора очдилар нима эканини яхши билганидан бир муддат жим бўлиб қолди. У энди гапирмоқчи бўлганида Сулаймон оға, чайқалиб кетишдан кўрққандек, аста ўрнидан турди.

-Гапимни эшит, қози, сенинг ҳурматингдан Жавҳарни шунча вақт кечириб келдим. Икки йўл бор. Бири – Жавҳарни

келтирасан. Иккинчиси – мен билан оранг бузилади. Бирини танлайсан. Жавобингни кейин айтасан.

Қозишоҳ шундоқ ҳам ўрнида турган галстуги тугунчасини ушлаб, тўғрилаб қўйгандек бўлди. Жавҳар билан оғани келиштирмоқчи бўлган бир пайтда ўзи жуда қийин аҳволга тушиб қолганди. Кўрганларини мушоҳада қиларкан, Бобур Андрейнинг “юришига” тан берди. Ташқаридагилар катта ўйин бошлаган, бу ўйинда асосий икки ижрочи – Нодим Қозишоҳ ва Сулаймон Каримга кўз тиккан бир вақтда бу иккиси энди бири бири билан ёвлашиш арафасида турарди.

Иззат-нафси анча топталган, Сулаймон оға томонидан ер битта қилинган Нодим Қозишоҳ ҳам ўрнидан турди. Костюмининг иккала тугмасини шошилмай қадаб, галстуги тугунчасини яна бир бор тўғрилаган бўлдида ҳайрлашмай, ортига ўгирилди. Сулаймон оға эса унинг ортидан истехзоли кузатиб қолди. Ҳожаси ҳали ёнига келмаган бир фурсатда Насиб негадир Бобурга бир қараб қўйди. Унинг нигоҳида Бобур кўп нарсаларни англади. У ҳам ўрнидан турди.

“Бир марта чангалимдан қутулдинг, бунисидан қоча олмайсан!”. Бу Насибнинг Бобурнинг кўзларидан ўқиган маъно эди. Афғоний лаблари ғазабдан қимтилди. Ҳожаси етиб қолганидан у ҳам аста ўгирилиб, Қозишоҳнинг ортидан юрди.

19

Ўша амалиётда Бобур шериги билан довондаги пистирмада роппа-роса бир кун жангариларини тўхтатиб турди. У снайперлик винтовкасида, шериги, у билан деярли тенгдош Жамшид Муродов эса шамол тезлигини аниқлайдиган қурилмада. Жамшид ҳар дақиқадаги шамол тезлигини аниқлар, Бобур эса унга қараб, нишоннинг аниқ ўлчамларини оларди. Йигирма икки жангаридан ўн тўрттаси унинг нишонига айланди. Жангарилар ниҳоят, снайперлар турган нуқтани аниқлашгач, ўша эрнинг тит-питини чиқариб ташлашди. Унгача Бобур шериги

билан яширинган нуқтасини алмаштириб улгурганди. Аммо, жангарилар орасида жанг кўрган, жуда тажрибали афғон снайперлари ҳам бор эди. Улар Бобурга бош кўтаришга бермасдилар. Афғонийлар орасида Насиб дегани тилларга тушганди. Аввал мужоҳидлар, сўнг толибларга хизмат қилган Насиб Кобул ва Қандаҳорда снайперлик винтовкаси билан америкаликларга шундай бош оғриқ бўладики, уни тутиш учун махсус хизмат аскарлари ташланади. Насиб кейинчалик шимолий–шарқий Афғонистонга яширинган, у ердаги наркокартелларга ёлланади. Руслар кейинчалик Насибни Ғарбий Тожикистон тоғларида пайдо бўлганини аниқлашади. Айнан Насиб Бобурнинг шеригини сезиб, унинг қорнидан яралайди. Аммо, Бобур бир амаллаб шеригини довонда водийга олиб тушиб, кўздан яширинади.

Водийга кетган, қуюқ буталар остидан оқадиган ирмоқ бўйлаб пастга тушаркан Бобур анча пастда зарб овозларини, кимнидир қаттиқ–қаттиқ гапираётганини сезиб қолди. У шеригини катта ҳарсанг тошга оҳиста суяб, винтовкасини қўлга олган ва жуда эҳтиётлик билан овоз келган томонга юрганди. Ниҳоят, наъматак буталари орасидан қизил кўйлақдаги, энги шимарилган, болта билан ўтин чопаётган... қиз кўринганди. Ундан нарироқдаги тошда кекса бир киши ўтирганича нималарнидир гапирарди. Қиз эса абжирлик билан қулатилган дарахт шоҳларини болтани энгил ва нозик сермаб, чопарди. Бобур уларнинг гапларига қулоқ солди.

–Ўзим эшитдим ўқ овозларини, –дерди қария. –Эрталабдан отилаяпти!

–Бирор овчидирда, бобо! –унга эътироз билдирди қиз, шоҳ чопишда давом этиб.

–Йўқ, қизим, овчилар эмас, автоматларда отишди! –қизишди қария.

–Отишган бўлса отишгандирда, бобо. Бизга нима, –қиз шундай дегач, олдига тушиб қолган йўғон қилиб ўрилган сочини элкаси оша ташлаб олди.

–Фотима, жон қизим, энди тоғларга чиқмай турсак ҳам бўлаверади, –қария давом этди.

Бобур уларнинг яқин атрофдаги қишлоқ одамлари эканини тушуниб, яширинган жойидан чиқди. Қария ҳам, қиз ҳам ҳарбий кийимдаги, юзига қора чизиқлар тортиб олган йигитни кўришлари билан кўрқиб кетишганди.

–Кўрқманглар, мен Ўзбекистон Куролли Кучлари аскариман, – уларни тинчлантирмоқчи бўлди Бобур.

–Сизлардан ёрдам сўрамоқчи эдим, ота! –Бобур қарияга қаради.

–М–майли... ўғлим... –деди кўрқа–писа қария.

–Шеригим оғир яраланган. Унга ёрдам керак...

Қария шартта ўрнидан туриб кетди.

–Шундоқ демайсизми, ўғлим. Қани шеригингиз?

–Нарироқда қолдирдим, ота!

–Тезроқ унда, Фотима, нега қараб турибсан, қани тезроқ юр!

Улар Жамшид ётган эрга келишганди. Бобур Жамшидни уларга қолдириб, ортига қайтганди. Чунки, жангарилар чегарадан ўтиб, атрофга тарқалиб кетишлари мумкин эди.

Жангарилар уларни малакали ва анча тажрибали снайпер қарши олганини билиб, унга қарши аввал Насибни чиқаришганди. У эса, снайперларнинг одатига кўра, пухта ниқобланиб, довонга кириш йўлида душманини қидирарди. Бобур ҳам уни снайпер кутиб турган бўлишини сезганди. Чунки, омон қолган жангарилар кўринмасди. У уларни бирор эрда писиб ўтирганларига ишончи комил эди. Бобур душман снайперини топиш учун шамолнинг ўзи томондан эсишини кутди. Агар шамол шундай эсса, уни кузатаётган снайпер хато қилиши мумкин. Орада масофа анча. Шамол йўналиши эса ўқни маълум бурчакка оғдиради. Винтовка оғзидан чиқиб, қарама–қарши шамол тезлигидан бурчагини озгина ўзгартирса ҳам, ўқ нишоннинг ўзига тегмайди. Бобурнинг омади келди. Ўша кунлари шамол ҳийла тезроқ эсарди. Душман снайперини топиш учун эса биттагина ўқнинг узилиши кифоя. Бобур ҳам, Насиб ҳам

бир–бирларини роппа–роса ярим кун пойлашди. Иккиси ҳам бир–бирига қарши чиқаётганини, рақибни пана–пастқамда фурсат кутаётганини сезарди. Насиб ҳам Бобурнинг шамол йўналишига тушиб олганини сезиб қолди. Ҳаётида рақибини кўрмаган Насиб рақибини ёши улуғроқ эканини тахмин қиларди. Ўшанда Насиб ўттиз уч ёшда, Бобур эса... йигирма тўрт ёшда эди. Снайперлар учун ёш катта аҳамиятли. У минг сезгир, моҳир бўлмасин, сабр–тоқат бобида суст бўлса, унда чув тушиши муқаррар. Снайпер минг машаққат билан рақибини кутади.

Қуёш тушдан сўнг ғарбий ёнбағирларга юзланганида Насиб катта хато қилганини сезиб қолди. Унинг пешонасида унутиб қолдирилган қора кўзойнак қуёш нурида бир живирлаб олди. Буни Бобур дарров пайқаб, айнан ўша нуқтани кузата бошлади. Ниҳоят, буталарни оҳиста қимирлагани сезилди. Энди ўша снайпер унинг чангалидан қочиб қутулолмасди. Насибнинг бахтига қоронғу тушади. Тун қоронғусида у кўздан ғойиб бўлади. Кейинчалик, жангари гуруҳ ортга, тожик тоғларига қайтиб кетади.

Бобур шеригини излаб, қишлоққа келди. Ўшанда Фотимани яхшилаб кўздан кечирдию... йўқ, у севиб қолгани йўқ. У мактабда ўқиб юрганида мумтоз адабиёт даҳоларининг ғазалларини кўп ўқиган, ёд олганди. Аммо уларда тасвирланган, шоирларни ақлдан оздираётган гўзалларнинг қандай бўлишини тасаввур қилолмасди. Аммо Фотимани кўрдию бутун ўй–ҳаёллари остин–устун бўлиб кетди. Гўёки ғазалларда мадҳ этилган санам тирилиб келгану унинг қаршисида бўй берган. Қизни кўриб, у шоирларни телба қилаётган малак сиймосини кўз олдида шундоқ бўй берди. Шу-шу Фотима унинг ҳаёлига муҳрланди.

20

Москвада, Арбатдаги ресторанлардан бирида Жавҳарнинг отиб кетилганлиги хабари келди. Бунинг ортида ким турганлиги фақат Ўзигагина маълум эди.

Аммо, ҳар кимнинг ўз гумони бор эди. Нодим Қозишоҳ Жавҳарнинг ўлимида Сулаймон оғанинг қўли бор, деб ҳисобларди. Сулаймон оға эса буни руслардан кўрарди. Хуллас, ўйин бошланаётганидаёқ ҳаммаси чалкашиб кетди.

Бобур Жавҳарнинг ўлими Андрейларнинг иши эканини тахминларди. Икки йирик наркокорчалонни бир-бирига қарши қўйиш ташқаридагиларнинг режасини бошидан барбод қилиши ҳам мумкин эди.

Нима бўлган тақдирда ҳам, Нодим Қозишоҳга катта зарба эди бу. У ўзини қўйгани жой тополмас, юрса ҳам, турса ҳам биргина рақибни кўрарди – Сулаймон Карим!

21

Москвага қиш ҳар қачонгидан ҳам эртароқ келгандек. Сентябрнинг бошларидан сарғайишга тушган япроқлар октябрнинг ўрталарида турган совуқлару баъзи-баъзида забтига олиб қоладиган шамоллардан чирт-чирт узила кетди. Совуқ ёмғирлардан кейин биринчи қор ҳам бир-икки марта учқунлади.

Жавҳар ўлдириб кетилган ресторандан кўчага чиққан киши совуқдан қўнишиб, пальтосининг ёқасини кўтардида кўчанинг нариги тарафига ўтди. Бу ерда кутиб турган қора “Мерседес”нинг орқа эшигини очиб, дарров ўзини ичкарига олди. “Мерседес”нинг мотори ўт олиб, ўрнидан енгилгина қўзғолди. Катта кўчага чиққан “Мерседес” машиналар оқимига қўшилиб кетди.

-Нималарни аниқладингиз, жаноб Берк? – машинанинг орқа ўриндиғида ўтирган, сочи калта қилинган, гардишсиз кўзойнакли киши сўради. Бу - Роҳибнинг ўнг қўли Иванэ Мава эди.

-Кўп нарсалар аниқланди, жаноб Мава, - пальтосининг барини тўғрилашга ҳаракат қилиб, деди Берк.

Николай Берк Москвалик хусусий изқувар бўлиб, махсус доираларнинг буюртмаларини бажариш билан машхур эди. Негадир унинг исми тилга олинмас, фақат Берк, деб

чақиришарди.

-Қулоғим сизда.

-Аввало Қодир Магомедов ҳақида. Ўрта мактабни битиргач, Англиядаги хусусий коллежга ўқишга юборилган, Рамазан Магомедов томонидан. Йигирма икки ёшида Россияга қайтган, аниқроғи Москвага. Ўша вақтларда Рамазан Магомедов ўлдирилган. Қодир Магомедов амакиси ўлдирилгандан сўнг хусусий ширкатда ишлаган. Кейин ўзининг бизнесини бошлаган. Икки йил аввал Подмосковьёдаги дала ҳовлисида отиб кетилган.

-Нега?

-Униси аниқ эмас, айрим маълумотларга қараганда наркофурушлар орасидаги ора-очдига қўшилиб қолган.

-Ўзи ҳам шу билан шуғулланганми?

-Қодир Магомедов наркотиклар билан шуғулланмаган. Ўзининг хусусий бизнеси бўлганлигини айтдим ўтдим.

-Унда нега отиб кетилган? –ажабланди Мава.

-Унинг шахсий ишида бунинг сабаблари кўрсатилмаган.

-Демак, Қодир Магомедов икки йил аввал ўлган, -ўзига ўзи гапиргандек деди Мава. –Унда анависи ким бўлди?

-Кимни сўраяпсиз? –ажабланди Берк.

-Йўқ, шунчаки ўзим. Яна нималарни аниқладингиз?

-Москва ички ишларидаги архивда Қодир Магомедовнинг иши Маҳачқалъа шаҳар архивидаги Қодир Магомедовнинг шахсий ишига ҳеч ҳам тўғри келмайди.

-Қанақасига?!

-Маҳачқалъадаги Қодир Магомедовнинг айрим ишлари ҳақидаги архив ҳужжатларида унинг тирик эканлиги қайд этилади. Бундан ташқари, шаҳар ички ишлар бўлими томонидан унинг фуқаролик паспорти янгилаб берилган...

-Янгиланган?! Қачон?

-Шу ой бошида. Мана ўша паспортдаги маълумотлар.

Мава узатилган қоғозни олиб, кўздан кечирди.

-Шуниси қизиқки, Москва шаҳридаги ўликхонадан бундан икки йил аввал Қодир Магомедовнинг Макаров тўппончасидан

отилган ўқ билан ўлдирилгани, унинг танасидан нечта ўқ топилганлиги батафсил битилган маълумотнома архив ҳужжатларига илова қилинади.

-Демак, Қодир Магомедов ўзи аслида йўқ одам! –хулоса қилди Иванэ Мава.

-Ҳужжатлар шундан гувоҳлик беришмоқда, жаноб Мава.

Мава қўйнидан бир даста юз долларлик пул олиб, Беркка узатди.

-Катта ёрдам бердингиз, -жилмайди у.

-Ёрдамим текканидан хурсандман.

Мава телефонини олиб, алоқалар рўйхатидан “Роҳиб” ёзувини топгач, яшил белгига бармоғини теккизди.

-Алло, бу мен, Маваман. Анави Қодир деганлари сохта бўлиб чиқди. Аслида Қодир Магомедов икки йил аввал ўлдирилган...

Иванэ Мава Роҳибдан махсус вазифа олгач, дарҳол ишга киришганди. Авваллари Роҳиб билан ёвлашиб юрган, кўпларни йўриғига юргиза олган вақтларида хатто ҳукуматнинг юқори лавозимли мулозимларига таъсир кўрсата олиши билан ҳам машҳур эди. Мава ана шу алоқаларини ишга солиб, бир вақтлар кавказликларнинг фаҳрига айланган Рамазан Магомедовнинг шахсиятига оид барча маълумотлару архив ҳужжатларини кўтартирганди.

Кейинги чорраҳадан ўтилгач, Николай Берк машинадан тушиб қолди. Роҳиб Маванинг гапларини эшитгач, аъёнларига дарров Қозишоҳ билан боғланишни буюрди. Жавҳарнинг ўлимида шубҳали одам – Қодир Магомедовни ёнига олган Сулаймон Каримнинг қўли борлигига унинг ишончи комил эди.

22

Бобур бу ерни нега учрашув жойи этиб тайинланганини тушуна олмай турарди. Шундай муқаддас жойда шайтанат олами фуқароларининг ўз ишлари ҳусусида маслаҳатлашишларини ким ҳам туш кўрибди.

Мозори Шариф ёки Ҳазрати Али зиёратгоҳи.

Ривоятларга кўра, ҳазрати Али шаҳодат шарбатини ичганидан сўнг уни Ироққа, ан-Нажафга дафн этадилар. Аммо айрим унинг издошлари қабрни таҳқир этмасликлари учун Ҳазратнинг ҳоқини туяга ортиб, йўлга тушадилар. Улар туя билан бир неча ҳафта йўл юришади. Ниҳоят, туя ҳолдан тойиб, ерга қулаганида айнан шу жойга ҳазрати Алини қайтадан тупроққа топширадилар. Шундан бери бу жойни Мозори Шариф – муқаддас мазор дея юритадилар. Ҳозир бу қабр устида масжид бўлиб, гумбаз ва деворларига кўк рангли сирли кошинлар кўп ишлатилганидан халқ орасида яна “Мовий масжид” сифатида ҳам машҳур. Қарасангиз аксингиз кўринадиган масжид ҳовлиси саҳнида тураркан, Бобур бу гўзалликка қараб тўймасди. Меъморчиликда у Самарқанду Бухоро ёки Хивадаги ансамбллардан ҳийла ўзгачароқ. Мана шундай муқаддас жойда наркофурушлар музокара қилишса. Аммо у Сулаймон оғанинг ким билан учрашишини билмасди.

Масжиднинг ичи ҳам кўзни қувнатадиган. Турфа нақшли деворлар, оёқ остидаги қимматбаҳо гиламлар ва энг асосий ҳонақодаги бетакрор меъморчилик кишини жиддий ўйланишига мажбур этади.

Сулаймон оға масжид имомининг ҳужрасини банд этган, озгиндан келган имомнинг ўзи эса оғанинг хизматидаги мулозимга ўхшайди. Дин пешволари ҳам бундайлардан юрак олдириб қўйишган. Айниқса, толиблар Мозори Шарифни олганларида қилган қатли омлари ҳануз авомнинг юрагида. Айби – бошқа мазҳабни тутганлиги бўлган минглаб ҳазораларнинг қирғини ҳам Яратганнинг, ҳам бандасининг олдида оқлаб бўлмайди. Жон бергувчи ҳам, олгувчи ҳам У, қодири якто.

Мовий масжидда ўтираркан, Бобурнинг хаёлидан шу ўйлар ўтарди.

Кўп ўтмай, масжидга Нодим Қозишоҳ ҳос кишилари билан кириб келди. Ундан бир-икки қадам ортда Насиб келарди. У Бобурнинг ёнидан ўтаркан унинг кўзларига тик қарадида бош

ирғагандек бўлди. Бобур жилмайиб қўйди.

Ниҳоят, ташқарида қолдирилган Сулаймон оға тансоқчиларининг шошқалоқ ҳаракатлари, баланд овозда сўзлашишларидан англадики, учрашувга келиши керак бўлган киши ташриф буюрган. Масжид эшигидан бир киши кириб келди. У икки томонга туриб олган йигитларга бош ирғаб, жилмайиб ҳам қўйди. Бобур унинг қиёфасини ёдида сақлашга уринди. Кўринишидан араб ёки эроний, ўрта бўйли, калта соқолли, камгап; жилмайганида йирик оппоқ тишлари кўриниб кетади. Ким экан бу?! Бобурнинг хаёлига ўй ораладию сергак тортди.

Учинчи қўл...

Кичикроқ хонақоҳга аввал анави меҳмон, сўнг Сулаймон оға ва Нодим Қозишоҳ киришди. Уларнинг ортидан яна бир-икки кишилар йўл олишди. Бобур ташқарида қолиб, телефонидаги қўшиқларни эшитаётган кишидек қулоқларига эшитиш мосламаларини тақиб олди. Телефоннинг махсус дастурини ишга туширганида аввал шиғирлаган товушлар, сўнг ичкарида бошланган суҳбат эшитила бошлади.

-Ўрталарингиздаги келишмовчилик кўнглимизни анча хира қилди. Ҳаммамиз бирлашиб иш қилишимиз керак эмасми?

Бобур гапирётган анави меҳмон эканини дарров сизди.

-Бу гапни аввал биродаримизга айтсангиз бўлмасиди? – Сулаймон оғанинг овози эшитилди.

-Оғам, менга қандай эътирозингиз бор?

-Менга Жавҳар керак. Шундан кейин келишамиз. Бошқа гапим йўқ. – деди Сулаймон оға.

-Ўзимиз Жавҳарга жазо берамиз, -меҳмоннинг овози эшитилди.

Бобур унинг ким эканлигини билолмасди. Шубҳаю гумонлари бўлсада бирорта исботи йўқ.

-Икковингизнинг ҳам бир-бирингизга қўл беришингизни истаемиз, -меҳмон давом этди. –Сулаймон оғани биз жуда ҳам ҳурмат қиламиз ва ҳурмат кўрсатган кишимиздан озор етишини кўтара олмаймиз.

Бобур бу сўзларнинг ортидаги маъноларни англай бошлади. “Ҳурмат қилганлар” жуда катта куч, уларнинг олдида Сулаймон оғаларнинг ишлари худди ёш боланинг катталар олдидаги инжиқликларидан бошқа нарса эмас.

-Бир-бирингизга қўл беришингизни истаймиз, -меҳмон яна гапини такрорлади.

Орада бир муддат сўзсизлик турди. Нарсаларнинг шиқирлаши, кишиларнинг томоқ қиришлари ва оёқ товушлари эшитилди.

“Қўл берилди! Иш битган бўлса ажаб эмас!”. Бобур энди мовий масжиднинг чиқиш эшиги томон юзланиб олди. Унинг кўзлари мунаққаш эшикда бўлсада миясида турлик ўй-хаёллар чарх урарди. Келган киши ким? У ҳақда нега маълумотлар йўқ. На полковник Ёдгоровда, на Андрейларда. Сафар Муллоевга диск тутқизганлар шулар эмасмикин? Ҳамма нарсани ташқарида режалаштириб, Роҳибу Жавҳар, Қозишоҳу Сулаймон оғаларни ўйинга ташлаган. Ўйлаб ўйига етолмаган бир фурсатда эшик очилиб, аввал анави меҳмон, ортидан Қозишоҳ ва Сулаймон оға чиқиб келишди. Бобур ҳаммадан ҳам меҳмоннинг қайси томонга юришини билмоқчи бўлди. У ҳовлига ўтиши билан ҳос соқчилар меҳмонни ўраб олишди. Улар ҳожаларига ҳеч кимни яқинлаштирмай, пухта ихота қилишиб, ташқарига чиқиб кета бошладилар. Унинг ортидан кузатиб турган Бобур бундан беш юз қадамлар нарида, икки қаватли бино томида Андрей ва унинг икки шериги анави ажнабий меҳмонни тинимсиз суратга олиб турганларини хаёлига ҳам келтирмасди. Меҳмон ташқарида қолдирилган зирҳли машинага ўтириши билан машина ўрнидан энгил кўзғолиб, кўчани чангитганича кўздан йўқолди.

Бобур Сулаймон оға билан машина чиқиб ўтирган бир паллада Қозишоҳдан бир неча қадамлар ортда кетаётган Насибнинг қўл телефони жиринглаб қолди. У қадамини секинлаштирмай телефонини қулоғига тутди. Ҳар қадам ташлаганида унинг кўзлари катта-катта очилиб борар, юзидаги таажжуб тобора қуюқлашарди. У телефонини жойига қўйиб,

ҳожасини қувиб етиб, унинг қулоғига нимадир деб пичирлади. Қозишоҳ ўрнида таққа тўхтаб, унга бақрайганича тикилиб қолди.

23

Ҳолид Каримий Довар ширакайф, кўзлари сузилган. Кўйлагининг ёқаси, тугмалар кетма-кет бўшатиладигандан, икки томонга кетиб қолган.

–Узр... шундоқ кириб келавердим, - узрхоҳлик қилди у.

–Ҳечқиси йўқ, келинг, –Бобур унга оромкурсилардан бирини тўғрилаб берди.

Ҳолид ўзини курсига ташлади, худди оғир меҳнатдан чиққан кишидек.

–Акам... бугун Қозишоҳ билан учрашдимиз?

Бобур унга синовчан тикилди. Нега бундай деб сўраяпти? Қозишоҳ билан учрашишини билмасмиди? Ёки эшитмадимиз?

–Учрашишди.

–Сиз ҳам бормидингиз?

–Бизни ичкарига киритишмади.

Ҳолид тобора сузилиб бораётган кўзларини унга тикиб, фикрларини йиғишга уринди. Кўп ичганиданми, бадани, қўлоқлари, кўзлари унга бўйсунмасди.

–Акам... Қозишоҳ билан бирлашиб ҳато қилаяпти! –қўлини асабий сермади Ҳолид. –У ҳеч кимга вафо қилган эмас!

–Унисини мен билмайман.

Ичкилик ўз сўзини айтди. Ҳолид оромкурсининг суянчиғи ясландию уни уйқу торта бошлади. Шифтга қараб ётаркан, деди:

–Акам... адашяпти...

Кўп ҳам ўтмай, хуррак овози эшитилди.

Телефонининг хабар келганини билдирувчи товушидан Бобурнинг хаёли бўлинди. Ҳолидни ҳам унутиб, телефонидаги хабарни текширди. Русчада ёзилганди. “Ўша масжид. 23:55”. У буни Андрей юборганини фаҳмлади. Демак, муҳим гапи бор.

Кеч кирган, Сулаймон оға ҳобгоҳига чекинган, ҳовлида

соқчилар сийрак. Деразадан уларни кузатаркан, Бобурнинг ички туйғуси бу ерга энди бошқа қайтиб келмаслигини айтарди. Балки Сулаймон оға билан айрилиш фурсати етгандир. Бобур кўп вақт ички туйғусига қулоқ тутиб, янглишмаганди. У дарҳол жойига қайтиб, нарсаларини кўздан кечирди. Маҳфий эшитиш қурилмаларини яширган жойларидан олиб, жинсисининг чўнтагига жойлади. Телефонларини ўзи билан олиб, хонани сўнгги бор назаридан ўтказди. У ташқарига чиқди.

Бобур Сулаймон оғанинг уйини тарк этган пайтда Насиб шаҳарнинг иккинчи қисмидан йўлга чиққан, машинанинг орқа ўриндиғида ўтириб, снайпер милтиғини йиғиб кетарди. Машина навбатдаги кўчага бурилганида у ҳавдовчига деди:

-Сулаймон оға маҳалласининг бошида тўхтайсан. У ёғига ўзим кетаман!

24

...Бобур масжид ҳовлисига кириб, қўл соатига қаради. Роппароса 23:55. Шу пайт телефонига хабар келганини билдириб, қисқа товуш эшитилди. У телефонининг экранигадаги ёзувни ўқиди. “Асосий хонақоҳ”. Бобур масжидга кириб, одатда жумъа намози ўқиладиган катта хонақоҳга юрди. Ичкарида, имом хутба ўқийдиган минбарда қора шарпа кўринди. У Бобур томон кела бошлади.

-Салом Бобур! – бу Андрей эди.

-Салом Андрей! – деди у ҳам.

-Мендан қарздорсиз, - хонақоҳ дарчасидан ичкарига сизиб турган ой ёруғида Андрейнинг жилмайгани сезилди.

Бобур унга саволомуз тикилди. Унинг кўзларидан “тушунмаяпман”, маъносини ўқиган Андрей деди:

-Маҳачқалъа ва Москвадаги архивларда Қодир Магомедовнинг шахсий иши кимларгадир керак бўлиб қолган.

-Роҳибгами?

-Аниқроғи, Мавага. У икки шаҳар архивигадаги ҳужжатларни

қўлга киритишга муваффақ бўлган. Хужжатлардан Қодир Магомедовнинг ўлганлигини аниқлашгач, Сулаймон Карим ёнидаги Қодир Магомедовнинг аслида бошқа эканини билиб қолишган.

Бобур аввалига унга ишонқирамай қараб қолди. Унинг кўзларидан шубҳаланаётганини сезган Андрей телефонини олиб, бир-икки тугмаларини босди. Телефондан ёзиб олинган бўғиқ овоз эшитилди.

-Қодир Магомедов деганлари Москвада ўлган...

Бобур овоз эгасини таниди – Иванэ Мава.

-Унинг номи билан бошқа одам Сулаймоннинг пинжига тиқилган. Уни дарров йўқотиш керак. Эшитаяпсизларми, дарров!

-Хўп бўлади, - бу овоз эгасини ҳам Бобур таниди. Бу Насиб эди.

-Менга шу овозли файлни юборишди, Бобур, - деди Андрей.

Бобур бош ирғаб қўйди.

-Қозишоҳнинг одамлари ҳозир Сулаймон Каримнинг уйи атрофида изғиб юришибди, -давом этди Андрей. –Ростакамига уруш қилиб юборишлари ҳеч гап эмас.

-Раҳмат, Андрей.

Андрей айёрона жилмайди.

-Шу билан қутуламан десангиз янглишасиз, Бобур.

Бобур сергак тортди.

-Қарздор эканингизга шаъма қилгандим, эсингиздан чиқмаган бўлса, -жилмайганида оппоқ тишлари кўриниб кетди бу сафар Андрейнинг.

-Қарздор бўлишга ўрганмаганмиз.

-Менга... “Гера-М” тайёрлайдиган лабораториянинг жўғрофий ўрни керак.

Бобур унга таажжуб ва ҳайрат ичида тикилиб қолди. Ҳазиллашяптими?!

-Келиша оламизми? –бу сафар Андрейнинг юзи жиддий эди.

Бобурнинг кўзларидан ҳали ҳам ҳайрат ўчмаганди. Наҳотки булар ҳалигача бунни топишмаган бўлса!? Одамнинг ишониши қийин. Керак бўлса Моссад ва МРБ га дарс берадиган Андрейлар

наҳотки шуни аниқлай олишмаган бўлишса. Йўқ, бу ҳазиллашаяпти. Ҳазиллашганда ҳам кўпол ҳазил қиляпти.

-Хўш? – Андрейнинг овозида унинг тоқатсизланаётгани сезилди.

-Мендан олдин топгансизлар, деган хаёлда эдим.

Андрей индамади. Бобурнинг хаёлидан полковник Ёдгоровнинг айтганлари ўтди: “Гера-М” булар йўқ қилади, бизнинг ишимиз бошқа...”. У телефонидан чипни чиқариб, Андрейга узатди.

-Ҳамма маълумот шунинг ичида.

Андрей ишонмай, чипни телефонига жойлади. Уни текшириб кўргач, Бобурга юзланди.

-Иш тугади, деб ҳисоблайверинг, -деди у. –Қозишоҳ ва Сулаймон Карим ўртасида энди уруш бўлади.

Бобур тасдиқ ишорасида бош ирғади.

-Аммо, “учинчи кўл” масаласи очиқ қолдику, -Андрейга саволмуз тикилди у.

-Мен бундай деб ўйламайман, Бобур. Бугун эрталаб олган суратларимизни Москвадагилар таҳлил қилишиб, ундаги кишининг шахсини аниқлаганлар.

Бобурнинг кўз олдидан кўриниши араб ёки эронийларни эслатадиган, Қозишоҳ ва Сулаймон оғанинг бир-биридан “аразлаб” юришини ёқтирмайдиган “катта”. Демак, бу ерда эрталаб бўлган учрашув Андрейлардан махфий қолмаган.

-Мозори Шарифга келган киши обрўли кишилардан бўлган, -давом этди Андрей. –Эрталаб у амирликларда, Дубайдаги беш юлдузли меҳмонхоналардан бирида бўлади. Кечки пайт, аниқроғи 19:30 да Лондонга учади. Бизникилар уни Дубай ва Лондонда кутиб туришибди, Бобур. Калаванинг бир учи кўлимизда.

Бобур тушундим, деган маънода бош ирғади.

-Энди сизнинг бу ердаги ишингиз тугади, ҳисоб, -деди Андрей. –Қолгани бизнинг ишимиз.

Бобур жилмайиб қўйди. Андрей ёнидан тўппонча чиқариб,

унга узатди.

-Ҳозироқ йўлга тушинг, манави замбарак йўлда керак бўлиб қолади.

Бобур бош ирғаб қўйдида қўлини Андрейга узатди.

-Бўлмасам, ҳайр!

-Ҳайр, Бобур!

Бобур масжиддан чиқиб, тун қоронғусида шаҳар кўчаларида кўздан ғойиб бўлди.

25

Кузатув дурбинида ташқаридаги чироқларнинг уй ичига сизган заиф ёруғида оромкурсининг суянчиғига ясланганича ухлаб ўтган одам элас-элас кўринарди. Насиб нишонни пухта олганига ишонч ҳосил қилгач, тепкини босди. Оромкурсидаги одамнинг ерга қулаганини кўргач, ўрнидан туриб, темир зинадан пастга туша бошлади.

Ярим соатлар ўтиб, Сулаймон оғанинг одамлари “Қодир Магомедов”нинг хонасида отиб ўлдирилган Ҳолиднинг жасадини топадилар. Уни снайпер отиб ўлдирилганини аниқлайдилар.

Укасининг жасади ёнида тураркан, Сулаймон оға деди:

-Ўқни топинглар!

Ҳолиднинг бошидан олинган, қонли ўқни Сулаймон оға қўлига олди. Гильзасиз ҳам бу кўрғошин парчаси аслида қайси қуролдан отилганини у тахмин қилди. У бир вақтлар даштда тустовуқ отгани борганларида Насиб берган ўқ билан қўлидаги ўқни солиштиради. Алам ва ғабдан Сулаймон оғанинг лаблари асабий, беўхшов титрай бошлади.

-Бу сафар қўлимдан қутулмайсан, Қозишоҳ! Терингга сомон тикмасам юрган эканман!

26

-Отилган одам... Ҳолид экан!

Насиб Қозишоҳга бақрайиб тикилиб қолди.

–Ҳолидни отибсан, Насиб.

Қозишоҳ ўз ўрнига ўтирди. Бир муддат жимлик чўкди.

–Сулаймон оға руслар билан алоқада бўлмаган, -деди у. – Қодир Магомедов дегани руслардан бўлмаган.

Насиб ўрнидан туриб кетди.

-Мен ҳам айтгандим сизга, -деди у. –У руслардан эмас! Мен унинг қайси томонга йўл олишини биламан!

Қозишоҳ унга саволомуз қаради.

-Мен уни топа оламан! Руслардан бўлса Эрон ёки амирликларга қочарди.

-Шимолга ҳам юриши мумкин, -эътироз билдирди Қозишоҳ.

-Йўқ, кўнглим сезаяпти, аниқ биламан, у... Ўзбекистонга кетаётган! Чегарагача уни қўлдан чиқармаслигимиз керак.

-Адашаётган бўлмагин... –ишончсиз деди Қозишоҳ.

-Ўтган сафар нима дегандим! Ўшанда адашмаган эканман.

Қозишоҳ унинг мантиғига эътироз билдира олмади. Агар у русларга ишлаётган бўлганида Роҳиб ёки Мава аллақачон унинг кимлигини аниқлаган бўларди. Демак у...

-Майли, -деди у. –Нима қилсанг қил, уни тутсанг бўлди. Ҳукуматдаги алоқаларингни ишга соласанми, анави каллакесарларингни ёллайсанми, олдимга келтир уни. Шундоқ пушаймон бўлсинки бу ёққа келганига!

Насиб бошқа гапирмади. Бош ирғаб қўйдида ташқарига чиқиб кетди.

27

Кенг, тупроқйўлдаги машиналарнинг секинлаб қолганидан Бобур сергак тортиб, ҳайдовчидан машинани тўхтатишни сўради. Бобур эски “Тойота”дан тушиб, йўл четидаги дарахт панасига ўзини олганича олдиндагиларни кузата бошлади. Ундан икки юз қадамлар нарида қуролланган кишилар – кўринишидан ҳукумат аскарлари – ўтаётган ҳар бир машинанинг ҳайдовчиси,

юкхонасини обдон текширишарди. Бу йўлда одатда бундай текширувлар ўтказилмаслигидан Бобур ҳаммасини тушунди. Кимдир қидирилаётган. Қидирувчилар кўплигини у жуда яхши биларди. Бири – Қозишоҳ, иккинчиси – Сулаймон Каримий. Бобур “Тойота”нинг ҳайдовчисига шошаётгани, бу ёғига ўзи кетаверишини айтиб, унга юз долларлик узатди. Ҳеч нарсага тушунмаган ҳайдовчи далага кириб кетаётган Бобурни нигоҳи билан кузатиб қолди. Аммо на ҳайдовчи, на Бобур унутиб қолдирилган қора кўзойнакни хаёлларига ҳам келтирмасдилар. Ниҳоят навбат етиб, “Тойота” назорат масканига кириб келди. Аскар аввал ҳайдовчининг, сўнг машина юкхонасини кўздан кечириб олгач, ҳужжатларни қайтараркан, баногоҳ кўзлари қора кўзойнакка тушиб қолди.

-Сизникими? –сўради у, кўзойнакка ишора қилиб.

-Йўқ, бир йигит чиқувди, шаҳаргача элтиб қўйинг деб. Ўшаники қолиб кетибди.

Аскар сергак тортиб, ёнидан принтердан чиқарилган фотороботнинг суратини кўрсатди.

-Шунга ўхшайдими?

Ҳайдовчининг кўзлари катта-катта очилиб кетди.

-Шунинг ўзи.

-Қаерда тушиб қолди?

-Уч юз-тўрт юз қадамлар нарида.

Аскар қўлидаги рацияга шоша-пиша гапира кетди. Кузатув-назорат масканидан анча нарироқда турган, Калашников автомати билан қуролланган одамлар ҳайдовчи кўрсатган дала томон чолиб кетишди.

Дала адоғидаги тепаликкача етиб борган Бобур ортига ўгирилиб, ортидан қуролланган одамларнинг тушишганини кўргач, тепалик ортида кўздан яширинди. Югуриб бораркан, жинсисининг чўнтагидан телефонини чиқариб, худуднинг навигация ҳаритасини кўздан кечира бошлади. Аввалига қирлар, уларнинг ортида унчалик баланд бўлмаган тоғ худуди. Айнан тоғларда вақтинчалик кўздан ғойиб бўлиши мумкин.

Телефонини маҳкам чангаллаганича, белгилаб олган йўналиши бўйича югура кетди.

Қирлар якунланиб, катта-кичик тошлар қалашган тоғ ёнбағри бошланганда Бобур анча узоқдан учиб келаётган вертолётни пайқади. Кўринишидан кичик русумли, икки кишилик. Демак бу шахсий вертолёт. Ортидан Қозишоҳнинг одамлари тушгани аниқ. Ҳали хаёлларини йиғиштириб улгурмаганида ёнидаги ҳарсангдан ўқ чирсиллаб, унинг четларини қўпориб ташлади. Бобур англадики, таъқиб этаётганлар орасида снайпер бор. У дарров ўзини каттароқ бўлмаган ҳарсанглар орасига ташладида бир муддат нима бўлишини кутди. Бошқа ўқ овози этилмагач, бошини ҳийла кўтариб, қуйига қаради. ярим чақиримлар қуйида таъқибчилар кўтарилишар эди. Уларнинг юзлари аниқ кўринмасида Бобур улар орасида Насибнинг йўқлигига ишончи комил эди. Агар у бўлганида адашмаган бўларди. Бобур белига қистирилган тўппончани олиб, ўйлай кетди. Қуйидагилар билан бекинмачоқ ўйнашга унинг хоҳиши, қолаверса вақти ҳам йўқ. Ҳозир билдирмасдан бошқа йўл билан қуйига энади. Анавиларнинг ортига тушади. Полковник Ёдгоровнинг айтган гаплари яна қулоқлари остида жаранглади: “Эркинов, Амир Темур нима дегани эсингда а? Тадбирлик аскар минг уқувсиз аскардан афзалдир! Шуни эсингдан ҳеч чиқарма! Аввал каллани ишлат, кейин биллагингни!”. Негадир Бобур жилмайиб қўйди. У атрофига яхшилаб разм солиб, қуйига тушиш мумкин бўлган жойни белгилаб олдида ўша томон эмаклай кетди. Зич буталар, катта-кичик ҳарсангтошлар панасида у дарров пастга тушиб олди. Энди анави таъқибчилар унинг олдида юқорига кўтарилиб боришарди. Бобур чуқур нафас олиб, улардан бирини аста нишонга олди...

Бобур мурдаларнинг ёнида турарди. Уларнинг бири, тахмин қилганидек, снайпер винтовкасида эди. Мурдалардан бирининг қўлидаги рация гоҳ-гоҳида вишиллаган товуш чиқариб қолар, кимнидар пуштунчада гапиргани эшитилиб қоларди. Шу пайт, шарқий томондаги ёнбағир ортида вертолёт овози эшитилди.

Бобур жонҳолатда снайпер винтовкасини юлқиб олиб, тор ўнгири орасига ўзини олди. Яшириниб, ортига ўгирилганида шундоқ тепасига етиб келган вертолётни кўрди. Учувчининг ёнида эса, кутганидек... Насиб ўтирар, қўлида ўша CGG-127 эди.

“Насиб бўлса, шу ерда ўласан Насиб!”, -ўй ўтди Бобурнинг хаёлидан. У шошилмай винтовкани елкасига тиради. Кузатув дурбинида жазавага тушган Насиб кўринарди. У ҳозирги ҳолатида отолмас, Бобурни нишонга олиши учун ўнгирига тепароқдан келиши керак эди.

Бобур уни нишонидида бир муддат ушлаб тургач, тепкини босди. Ўқ икки қош ўртасида қизил нуқта ҳосил қилганини кўргач, винтовкани туширди. Учувчи эса кўрққанидан вертолётни ортга қайтарди. Кўп ўтмай бу тоғлар ёвош тортиб қолди яна.

Қудратли ва азим тоғ ёнбағрида тураркан, Бобур пичирлади:
-Ватаннинг эрлари ҳали тирик, Аллоху акбар!

У винтовкани бир четга ирғитдида югурганича юқорига кўтарила бошлади.

28

Полковник Ёдгоров одатдагидек чарм қопланган оромкурисига ясланиб ўтирарди. Унинг иш столидан сал берироқдаги креслони эса Бобур эгаллаганди. У сочини калталатиб, соқолини олган, эгнида қора пиджак ва ҳаворанг жинси эди.

-Хўш, Эркинов, ўзингга келиб олдингми?

Бобур жилмайди.

-Худди шундай, ўртоқ полковник.

-Яхши ишладинг, Эркинов. Қойил сенга.

-Одамни уялтирманг, ўртоқ полковник. Хизматимиз шу, ахир.

Полковникнинг эски одатига терс юрмай, суҳбат бошлангандан сўнг оромкурисини орқага ғилдиратиб, ўрнидан турди.

-Муллоевга диск тутқизганлар пухта режа тузишган, Эркинов, жуда ҳам пухта. Худди шифрланган хабарга ўхшайди. Улар ҳамма нарсани ҳисобга олишган. Ўйинни Роҳиб билан Жавҳардан бошлаб, уларнинг ёнига Анор Муқановни қўшишни режа қилишган. Учаси бирлашгандан кейин афғонлар ишни бошлаши керак бўлган. Катта миқдорда “Гера-М” тайёр бўлганида Ҳолид Каримий Довар ишни бошлаши керак бўлган.

-Ўртоқ полковник, Роҳиб масаласи нима бўлади? У ҳали... – Бобур фикрини юмшоқроқ ифодалашга бир муддат сўз тополмай қолди.

-Роҳиб Андрейнинг назоратида. Унинг ҳам иши тезда ҳал бўлиб қолади. Хўш, энди нима қиласан? – мавзуни кескин ўзгартириб, сўради полковник.

-Уйга бораман, ўртоқ полковник, -жилмайди Бобур.

-Дарвоқе, оиланг ҳам анчадан бери сени кўрмади, -деди полковник ўйчан. –Ота-онангга салом айт, Эркинов, шахсан менинг номимдан айт!

-Хўп бўлади, ўртоқ полковник. Бошқа гапингиз йўқми? – сўради Бобур.

-Омон бўл, Эркинов! Омон бўл! – у столини айланиб ўтиб, Бобурни бағрига босди. Анчагача уни қучоғидан бўшатмади.

...Бозорчада одам гавжум. Кечки бозор айни авжида. Ишдан уйга қайтаётганлар уйига ул-бул харид қилишади, сотувчиларнинг қўли-қўлига тегмайди. Бобур отаси яхши кўрадиган қаймоқ, тўртта иссиқ нон олди. Нарироқда ширинликлар сотаётган ҳолвафурушдан ўғилчасига ҳолва олишни эсидан чиқармади. Бекатда автобус кутаётган одамларга қараб, жилмайдида уйи томон юриб кетди...

Хотима

Бир ойлар ўтиб, Москвада, наркокорчалонларнинг ўзаро “ора очди”сида наркооламда Роҳиб ёки Император номи билан танилган Роман Булановнинг отиб ўлдирилганлиги ҳақида гап-сўзлар оралади. Бобур бу ишлар ортида Андрейлар турганини фаҳмлади. Бу вақтга келиб, афғон наркокартелларининг ноқонуний фаолиятини ёритишга ихтисослашган журналистларнинг икки йирик наркокорчалон – Нодим Қозишоҳ ва Сулаймон Каримийнинг ўзаро уруши, афғон героинини ҳорижга экспорт қиладиган бу икки наркокартелнинг бир-бирини еб битиргани ҳақидаги мақолалари, кўрсатувлари дунё ОАВ ларининг бош мавзусига айланаёзади. Яна энг қизиғи, Марказий Осиё янгиликларини ёритишга ихтисослашган машҳур тўрбетга наркофурушлар ўғирлаган аёл ҳақида катта мақола жойлаштирилади. Мақолада ўн уч ёшида ўғирланиб, ўн етти йил давомида шимолий Афғонистонда яшашга мажбур бўлган Мавзуна Абдухоловнинг мухтасар тарихи баён этиларди. “Қизимни қутқарган йигит ҳаққига бир умр дуодаман”, - дегани ҳам ёзиларди отанинг...

Дунё зоҳиран тинч кўринсада, унда инсон фитналарининг кети кўринмасди. Полковник Саид Ёдгоров айтганидек, шатранж тахтасида устида турфа юришлар қилинар, аммо шоҳлар эмас, кимлардир мот қилинар, ўйиндан олинар, бутун бошли халқларни асоратга солиш режалари тузиларди. Аммо, Бобурнинг отаси айтганидек, “бандасининг айтгани бўлавермасди”. Аввало Яратганнинг иродаси, унинг илоҳий қалами билан чизилган дастури амал борлигини одам боласи ҳар доим ҳам эслайвермасди. Фитначилар яна ҳар бир миллат ва халққа Бобур Эркиновларни беришини хаёлларига ҳам келтирмасди.